De vracht

Edward Vermeulen

bron
Edward Vermeulen, *De vracht*. J. Lannoo, Thielt 1928

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/verm025vrac02_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

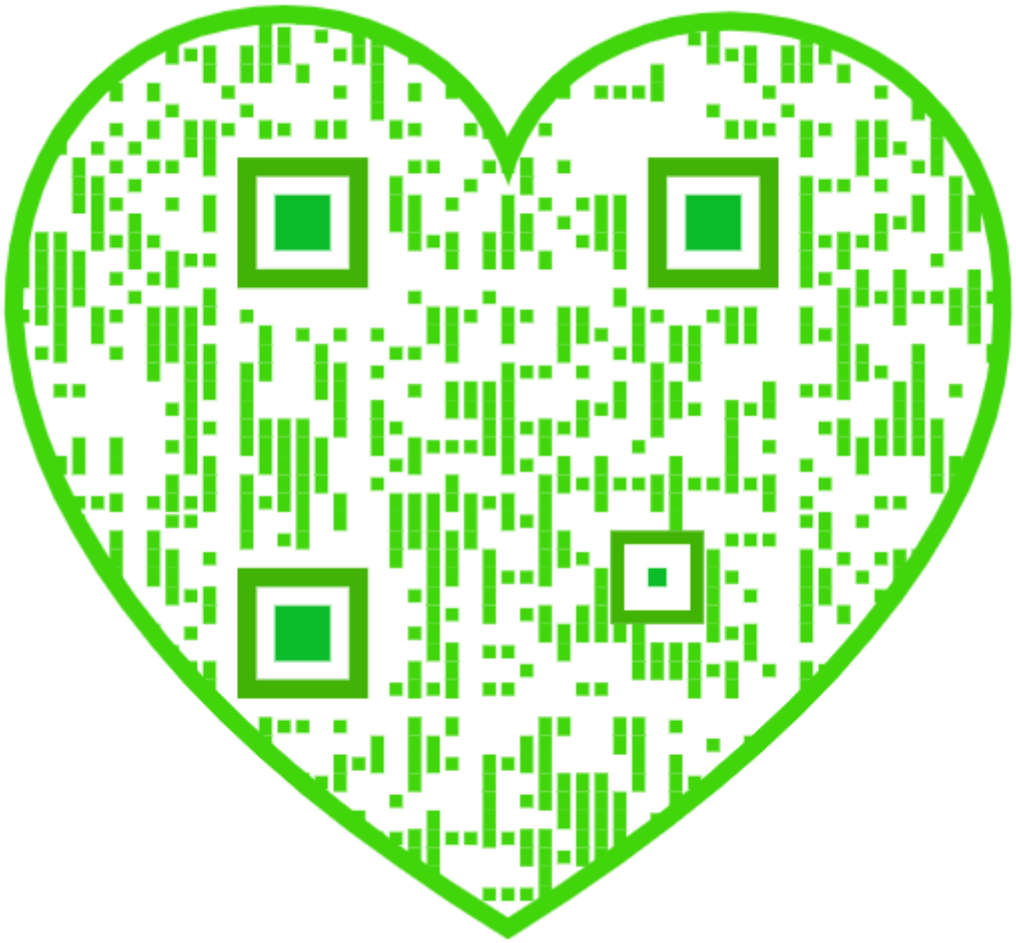

De familie van Bramendal

TEN westen der groote baan, die van de stad Ranck naar de gemeente Boschgrond leidt, rijst er een hooge -n -heuvel, die geheel de streek overheerscht en rondom uitloopend, ver en bij den rijkdom van zijn vruchtentooi uitstalt. Langs den zuidkant van den heuvel, een weinig in den neerzink, staat er een oud vervallen landhuis, dat voortijds een groot heerengedoente was, omringd van mêegaande hovingen en landerijen, doch nu enkel van een bemuurde moestuin is omsingeld en er zich levenloos heft en doodsch als een verlatenis.

Een verlatenis mag het wel genoemd zijn, want het staat opgesloten, met de vermolmde en loshangende blinden toe: een dag geleden werd de laatste bewoner en eigenaar van het huis, mijnheer Edgard Van Bramendal, sedert vier dagen overleden, te Boschgrond begraven.

De Van Bramendals, groote fabrikanten, hadden zich tertijden dit landgoed aangeschaft met het inzicht er een prachtig verblijf van te maken, doch de oude heer Roland, vader van Edgard - een razend bezoeker der groote steden - had zoodanig in het geld geroerd, dat er nooit aan verfraaiïngswerken te denken viel en dus ook het verval van dit eeuwenoud huis met de jaren toenam.

Als de oude heer Roland stierf, liet hij twee zonen na, Edgard, die zijn studies van doktor in de rechten deed en Fernand, die ingenieur-werktuigkundige was. Edgard, jonggezel, behield het vaderlijk gedoente en begroef er zich in, enkel zichtbaar voor de naaste buren, wier diensten hij noodig had in hot uitbuiten van zijn landerijen. Hij leefde er schuw als een verjaagde -n -haas en slordig van gierigheid; ver af van allen omgang met menschen en ver af van God ook, want hij loochende Hem en haatte alles wat met den godsdienst in verband staat.

De menschen ook zochten hem niet, maar vluchtten hem veeleer als een vervloekte, want terecht of tenonrecht werd hij aangezien als de onvrijwillige moordenaar zijns vaders,

denwelken hij in een redetwist met een vuistslag zou geveld hebben.

Niemand kon met zekerheid bevestigen; niemand immers dan Fernand, de jongste zoon, kon het gezien hebben, maar deze zweeg nu sedert lang, doch tertijden, toen hij om de verdeeling der erfenis in hevigen twist lag met zijn broeder, had hij soms al drinkend - want hij dronk - te klaar aangetijgd, maar de jaren vervlogen en het gers groeide over het gebeurde.

Ja, Fernand stopte zijn mond, want hij deed geen opbrengende zaken genoeg; hij had ook - evenals zijn vader - achter de verbodene vrucht geloopen, zijn zaken verwaarloosd en dien geldnood gevoeld. Hij was immers alleen niet om geld te verspillen, want, daar hij jong weduwnaar bleef en zijn kinders de moederlijke leiding misten, waren er twee van de drie die het geld mede lieten rollen.

De drie zonen, allen nog te huis, hielpen met hun vader de zaken beheeren. Hun handelshuis van ijzerwaren en werktuigen, dicht bij het dorp Boschgrond, doch eigenlijk te lande, was wijd en breed gekend en, spijts den tegenzin der menschen voor de familie Van Bramendal, sterk geklant, wat wel te pas kwam, want na de dood van hun vader, Roland, werden de gebroeders Edgard en Fernand, hun fondsen in de fabriek te Ranck, door den beheerraad uitgekeerd en was het ijzermagazijn met werkhuis hun eenigste bestaansmiddel.

Urbaan, Lode, en Jan, de zonen van Fernand, waren alle drij werktuigkundigen, doch slechts een van de drij stelde zich volkomen te deugen, Jan, de jongste, die aan het werkhuis en zijn werkgezellen als gebonden was. Urbaan, de oudste, een vijf-en-twintigjarige reus, telde voor niets; hij had zich verbeest in de werkhuizen, waar hij na het einde der vakstudies zijn leertijd voltooide en was verloren van daar teruggekeerd; ook had hij anders niets dan slempers voor makkers en werd aangezien voor hetgeen hij was: een doorslechte kerel, die voor geen haarbreedte te betrouwen

was en dus geschuwd werd, inzonderheid van de eerlijke meisjes.

Lode, de tweede, een flinke kerel, met een bloedrijk wezen en pinkelende, doch bijwijlen wegduikende oogen, had uiterlijk veel van de erfelijke voornaamheid, doch die hem wel kenden, achtten hem voor een verregaanden huichelaar, die onder de toonplooi van aanstellerige fatsoenlijkheid, diep zedelijk verval wikkelde.

Het ging er soms erg bij mijnheer Fernand Van Bramendal; vader en kinders slingerden er zich hun wederzijdsche wanordelijkheden naar den kop en soms eindigden die scheldpartijen met vuistslagen, die aleens sporen nalieten.

Urbaan en Lode, de onbeschaamde brasser en de aanstellerige pronker, alhoewel zoo verschillend van gedoe, vonden het best samen en heulden deels tegen hun vader en deels tegen Jan, die, fatsoenlijk mensch en goede christen, de liefde van het werkvolk met de achting zijner medeburgers won en zoo als een levend verwijt gedurig nevens hen stond; zij noemden hem kleineerend: onze kwezelaar.

Zelfs de oude spande soms met hen mêe en hielp zijn jongsten zoon beschimpen, doch Jan, alhoewel een kranige kerel, liet de vlagen overgaan en trachtte den zakelijken toestand van het huis goed te houden. Indien ze nog den kin boven water hadden, was het wel grootendeels aan zijn meesterschap in het werkhuis en aan zijn handelsleiding te danken. Dit moesten vader en broeders soms ook getuigen, al was het tegen wil en dank.

Het viel wel vooral den hooveerdigen Lode zwaar dit aanzien van zijn jongsten broeder te moeten vaststellen en zijn meesterschap in zaken te moeten dulden, ook zocht hij de gelegenheden om de weerwraak tegen hem met platte gekkernijen te lossen en ook met hem, in alles wat den handel niet betrof, bitsig tegen te werken.

Dergelijke gelegenheid vond hij nu met het overlijden van hun oom Edgard, die, tegen alle verwachtingen in, zijn gansch bezit per testament aan zijn eenigen broeder, Fer-

nand, naliet, alhoewel de verhouding tusschen de twee steeds meer dan koel bleef.

Weinig zou er met die erfenis op te rapen zijn, doch er bleef een aanzienlijke hoeveelheid eigendom bestaande in zaailand, al gelegen rond het landhuis, op de flanken van den Berenheuvel. Den vorigen dag reeds werd er veel geredetwist over de te nemene schikkingen met betrek op die erfenis; Fernand en zijn zoon Jan, hielden er aan den eigendom te verkoopen, om met het daarvan opgebrachte geld den handel uit te breiden en ook het werkhuis nog beter aan te leggen; Urbaan bleef onverschillig aan elke beslissing, maar Lode stoof hoog op met de noodzakelijkheid het aangewonnen goed te behouden.

- Wij moeten ons prestige doen aangroeien. Of telt ge dat misschien niet mêe? vroeg hij, zijn jongsten broeder uitdagend in de oogen kijkend.

- Prestige? riep Jan, een weinig spottend.

- Meent ge misschien dat het volstaat met geôliede handen en een zwarten neus te loopen, als gij? kwetste Lode.

- Ik heb altijd de meening behouden, dat goed verzorgd werk leveren de prestige van een huis als het onze hoog hield, zei Jan kalm.

- Wij zijn spruiten van groot volk, dat door de omstandigheden achteruit boerde, maar alles kan opgehaald worden. Verkoopen is bekennen dat wij in geldnood verkeeren. Dat, nooit! riep Lode.

- Wat dan? vroeg Jan.

- Dan?

- Ja, dan? Hoe onze zaken uitgebreid zonder het noodige geld?

- Met geld op onzen eigendom te leenen, klonk het.

Met één wip was Jan recht, verliet het gezelschap en ging naar zijn kamer. Eer de overigen rusten gingen, had Lode zijn vader en broeder Urbaan, overklapt en tot zijn meening gewonnen: ze moesten en zouden den eigendom behouden, het huis wat opknappen en tijelijk in pacht geven met de landerijen, in afwachting dat ze... ja... mogelijks in

state zouden zijn om er hun persoonlijk verblijf van te maken... later.

Den volgenden dag onder het middagmaal, werd de beslissing aan Jan medegedeeld en vol gehouden. De jonkheid boog den kop en zweeg, maar Lode beschimpte hem wreed en verweet hem zijn zoogezegde ontaarding.

- G' hebt alle fierheid afgelegd en ge zijt een armzalige smidsgast geworden, kwetste hij.

- Dat is ook mijn fierheid! knikte Jan, preusch den kop rechtend en zijn broêr met de oogen uitdagend.

- G' hebt het dus opgegeven een Van Bramendal te zijn? Ge verkiest smidje te blijven en zwart te loopen, of beter, niemand te zijn? kleineerde Lode.

- En gij? vroeg Jan, koel-weg.

- Ik?

- Ja, gij. En zeg nu.

Het antwoord bleef te lang weg en Jans geduld liep ten einde.

- Dit wilt ge zijn, sprak hij door: de verkooper van hetgeen i k maak; de leurder - een pronte, dat geef ik toe - met het werk m i j n e r handen en mijner studie. Voilà!

De oude heer was op zijn ongemak; hij had liever dergelijke tooneelen af te leiden, want zooals de zaken nu draaiden, brachten ze genoeg op, om, volgens zijn verlangen, wel een weinig te bekrompen, doch met rustig gemoed de toekomst in te gaan en dat verschafte ten minste rust, ook schrikte hij af van alle bitsigheid, die ten volle oneenigheid kon mêebrengen en scheiding voor gevolg mocht hebben. Hij vond dus dat het tijd werd van tusschen te komen.

- Jan, zwijg! En gij ook, Lode, zwijg! beval hij, want g' hebt beide gelijk. Zet van wêerzijden de helft van uw heerschend betrachten aan elkander over. Gij, Lode, die een bloeike zijt van ons oude bloed, geef aan Jan wat van uw fierheid en van uw levenslust. Gij, Jan, geef uw broêr wat van uw werkzaamheid en van uw... ja... Hoe noemen de pastoors dat? Vroomheid, geloof ik.

- Dat elk het zijne houde en ik het mijne, boertte Urbaan, die tot dan onverschillig toegeluisterd had.

De oude loech dat hij kraaide.

- Ja-ja, vader, pinkoogde Urbaan, gij óók. Ge zijt even een kerel geweest in uw tijd, hé? En ge zoudt het nog om de moeite niet laten. Fichtre!

- Urbaan, ge gaat te ver, berispte Fernand, maar ik neem het aan van waar het komt. Luistert, kinders: vandaag is het geen dag om te twisten; onze zaken staan good en op het onverwachts valt voor ons daarbij nog die schoone erfenis als uit de wolken. Laat ons goed overeenkomen en ons hert ophalen. Ik trakteer vandaag met het beste van mijn kelder. We moeten allemaal verstand gebruiken en ik vind dat een glas goeien er toe flink helpen kan.

- Van nu af tot in der eeuwigheid! juichte Urbaan.

Fernand daalde in den kelder en kwam terug met een viertros flesschen van den oudsten bourgogne en de glazen blonken algauw met rooden en purperen weerschijn. Jan bleef bij, nu bedaard mêeklappend van den zakengang, tot al ver in den namiddag en dan stond hij op, om, zooals hij het verklaarde, nog een oogslag te werpen in het werkhuis en dan zijn gezellen te gaan vinden op de dorpsplaats.

- Moet ge misschien naar de pastorij vanavond? gekte Lode.

- Ik, zei Jan, ik ga overal waar ik moet zijn en niet, waar ik niet moet zijn.

Er kwam geen tegenwoord meer van Lode, maar Urbaan proestte 't reeds brabbelend uit: attrape!

- En gij zelf dan? morde Lode.

- Ik? blaasde Urbaan cynisch, ik ga overal waar 't mij belieft en doe wat ik geer. Als men de dertig nadert, dult men geen voogdij meer.

- Geëmancipeerd? spotte Fernand, al een weinig de groote wenkbrauwen fronsend.

- Precies als gij aan mijn oude, papa, of... waart gij het misschien vroeger? plaagde Urbaan.

Fernand greep de flesch en vulde de glazen.

- Da 's beter, dan grofheden te verkoopen, besloot hij...

Vader en zijn twee zoons bleven samen tot den donkeren avond viel en dan dronken ze nog koffie. De oude heer en Lode hadden geen lust meer om uit te gaan, maar Urbaan, die reeds in den voormiddag een gelage deed en nu sterk door den bourgogne gepakt was, zou mordicus nog een uitstap doen.

- Wat wilt ge nu nog gaan dolen en misschien slecht sop op dien voortreffelijken bourgogne gieten, hield Fernand tegen.

- Of moet ge'r ergens nog bij zijn? tergde Lode.

- Alles is gebeurlijk, zei de jonkheid, en hij vertrok.

Z'hoorden hem algauw het huis verlaten en dan schudde Fernand den kop.

- Kan hij op een van zijn kale makkers loopen, hij blijft ergens langs de straatgoot liggen, schuddebolde hij.

- Op wat zou hij anders loopen! Die een cens weerd is, zou in zijn gezelschap niet willen gezien zijn, zei Lode.

- Zoo een fijne vakman, maar, anders... haperde Fernand.

- Anders? Maar dat gaat ons niet aan, onderbrak Lode, da's immers aan hem. Hij weze wat hij wil en doe wat hem believe, maar dat hij ten minste zijn dommigheden achter een fatsoenlijk uitsteekberd houde. Peis, geen andere makkers hebben, dan lage swanselaars, voor boezemvriend een dronkaard en...

- Voor lieven, gekende sletten, voltrok Fernand.

- Da's nog 't minste, maar de gordijn, papa, de gordijn, herhaalde Lode.

- Precies, jongen, zong Fernand meê, de gordijn, da's veel.

- Ja, da's alles, zeg ik. De wereld heeft haar conventies en hoe dwaas ze ook kunnen schijnen of zijn - ja, zijn! - moet men er rekening van houden, maar hij, Urbaan, hij lacht met alle conventies - ik zal niet zeggen principepen; hij heeft er géène.

- Hij is er ver mêe gekomen! riep Fernand.

- Ja, hij is dààr gekomen, waar het te maken onder-

scheid tusschen mensch en beest moeilijk valt, morde Lode, en zoo sta ik er schoon op, met mijn altijd werkend verlangen naar den opgang van onze familie, die voor geestelijke eigenschappen had: voornaamheid, fierheid, vrijheidszin en macht. Zie, hoe ik nu omlijst sta: langs den eenen kant een kroegjeslooper, die makkert in den kaalsten stand, langs den anderen kant een zwakkeling, die onder de macht viel - die duivel mag weten hoe! - van dàt, wat onze familie altijd als een groot sociaal gevaar bestreed: het noodlottig priestergesleep.

- De schuld van zijn moeder, die hem tegen mijn goest in een onderwijs gesticht van priesters wilde. Wat doet men al niet om overeen te komen, zuchtte Fernand.

- Ja, ziet ge, papa, ik kan er niets aan doen, maar hoe walgelijk Urbaan zich soms aanstelt en hoezeer ik vrees, dat die liederlijke kerel ons eerst of laatst door zijn beestelijkheid in groote oneer kan brengen, toch lijd ik hem beter dan Jan, met zijn verdoemd Jesuitengedoe! morde Lode.

- Vergeet daarom niet - en wees niet boos omdat ik het ronduit getuig - dat hij het toch is, die hier de stake, recht houdt, zei Fernand, ja, de stake recht houdt, met...

- En ik dan? onderbrak Lode, opvliegend.

- Gij zijt een fijne handelsreiziger, stilde Fernand, en ge brengt onze artikels goed aan den man, 'k geef dit geerne toe. Ik erken ook, dat ge u deftig aanstelt en achting wint bij de klanten, maar - neem niet kwalijk - ge varteert veel, véél!

- 'k Ben jong! riep Lode.

- Ja ja en 'k versta dat allemaal, maar het geld ligt bij ons niet op hoopen en moest Jan het dan eens in den kop krijgen van...

- Zich ergens door een pastoor of een pater een kwezel aan den hals te laten hangen? spotte Lode.

- Precies.

- Ik ben er dan nog. Dat hij maar ga. Of tellen mijn studies en vakkennissen misschien voor niets? stoof Lode op.

- Nu-nu, zoo ver is 't nog niet gekomen en ja, we nemen desgevalle onze schikkingen ingevolge, besloot Fernand.

- Intusschen liggen wij met veel angsten en het geluk van dezen dag om 't behouden van ons erfgoed weegt niet op tegen den angst die aan mijn hert knaagt, verzuchtte Lode.

- Houd u nooit te veel op met zwarte gedachten; mijn leuze is: leve de vreugd, spijts alles! 'k Zie in uw oogen dat ge op nesten broedt. Wat vreest ge dan? vroeg Fernand.

- 't Is te dom, misschien, zei Lode, maar 'k ben omroerd: een soort van voorgevoel, een onuitlegbare angst.

- Van wat?

- Urbaan...

- Ba, deed Fernand, kleinachtend, al wat we er van mogen verwachten, is dat ze hem vannacht smoordronken thuis brengen: Punctum! Ik ga slapen, jongen; doe het ook.

Daarmêe was de oude heer weg naar zijn kamer en Lode bleef nog op. Hij ging in de keuken bij de oude meid, die hen allen hielp groot brengen en zette zich in den heerdhoek te rooken.

- Blijft ge nog op, mijnheer Lode? vroeg ze.

- Het 'n gaat mij niet, zei hij kort-af.

- Mij ook niet, schuddebolde ze, niet-niet! Het -n gaat mij nooit tot ge allemaal thuis zijt. Mevrouw uw moeder was ook alzoo gesteld als ge nog klein waart; ze rustte enkel dan, als ze al haar kinders bij haar zag.

- Ze was goed, hé, Soffie?

- Zoo-zoo goed! Een heilige ziel en ze zag u allemaal zoo geerne, allemaal!

- Vader mêe, Soffie?

Ze futterde aan de stove zonder op te zien en zweeg.

- En vader mêe? hervroeg Lode.

- Als ge ooit wilt trouwen, doe het nooit, noch om naam, noch om geld, zei ze ontwijkend.

- Om wat dan? vroeg hij.

- Om deugden, klonk het, om deugden en daarbij uit liefde.

- Deugden! Wat is dat, Soffie?

- Laat mij met rust en ga slapen; 'k moet nog mijn paternoster lezen.

- Om geheel heilig, mogelijks om vermuft te worden, gekte hij.

Soffie snakte haar lijf op en keek den spotter in de oogen.

- Neen, knapte ze, maar wel voor u allemaal en in 't bijzonder voor mijnheer Urbaan. Ge zoudt beter doen ook als een christenmensch te leven en te bidden als ik, zooals uw moeder zaliger ook deed. Ga slaap, herhaalde ze.

- 'k Ben ongerust in Urbaan, steende hij, al de andere opmerkingen van de meid latende vallen.

- Ik ook, sedert lang, in hem en in nog, nog al, gaf ze vermanend te verstaan.

Er ging juist gerucht van voetstappen op; een sleutel kraste in het slot van de voordeur en een stondje later kwam Jan in de keuken.

- Nog op! riep hij welgezind, al de plaat van de antieke horloge bekijkend.

Enkel Soffie verwelkomde hem.

- Elf ure voorbij. Is vader al te bed? En Urbaan? vroeg hij

- Vader slaapt al, zei de meid, maar Urbaan...

- 't Oude? gromde de jonkheid.

- Waar hebt ge vanavond uwen tijd versleten? vroeg Lode.

- In den studiekring, zei Jan, o! 't draait er. W'hadden een leerrijke voordracht met lichtbeelden door een zendeling en...

- Met uw paters! bruisde Lode op.

- Ha ja, precies, 'k heb: mijn tonge verbrand, boertte Jan, en nu ze toch verbrand is, doe ik voort: een voordracht over de uitbreiding van den katholieken godsdienst op de verschillende missievelden. De zaal was bomvol. Wat een heele groote bende puike jonkheden hebben wij hier op ons Boschgrond!

Lode trok de schouders op en stapte terug in de eetzaal. Dan ging Jan kalijnachtig nevens Soffie staan.

- Fietje, niet kwaad omdat ik nachtuilde? vroeg hij.

- Op u? Nooit! Moet ge nog wat fijns hebben? vroeg ze.

- 'k Heb mijn voetjes bij den onderpastoor onder de tafel gestoken, fluisterde hij, maar niet overzeggen aan de anderen zulle.

Ze streelde met haar hand over zijn kop en loech hem moederlijk aan.

- Ga slaap, mijn jongen; 't is morgen dag eer 't klaar is, zei ze.

- En Lode? vroeg hij stil.

- Hij is gejaagd, ongerust in Urbaan, fezelde ze.

- Ba!

- Ja, maar hij zelf weet niet waarom: een voorgevoel, zegt hij. Al superstitie, schokschouderde ze.

- Urbaan zal beter varen met uw paternoster, dan met al die gejaagdheid, besloot Jan.

Hij gaf Soffie een knip in den neus, wenschte haar den goeden nacht, riep ook goeden nacht naar zijn broêr en ging slapen.

Lode kwam terug in de keuken en ontstak een versche sigaar.

- Waarom gaat ge niet slapen? Toe, leg die sigaar van kant; ge moet morgen vroeg op reis en 't nadert middernacht. Ga voort, porde Soffie aan.

- En gij? vroeg hij.

- Ge weet genoeg dat ik nooit te bedde ga, dan als ge allemaal thuis zijt en ik ben er goed voor om alleen te waken, zei ze.

Hij lei werkelijk zijn sigaar op het marmeren blad van de schouw, wenschte Soffie den goeden nacht en klom naar boven.

- Slaap wel en verhef eens uw hert tot God, vermaande de meid.

- Ik 'n ben geen kind meer, vrouwmensch, grolde hij.

- 't Is gemakkelijk alzoo te klappen, zoolang het al wel gaat, pruttelde ze tegen en ze ging zitten in den heerd hoek, nam haar paternoster en bad.

De wind, die geheel den dag achter slecht wêer joeg, zweepte zoo nijdig niet meer, maar steende nu en zuchtte als geperst en in nood. Nu en dan kletsten groote regendruppels tegen de blinden van de keuken, anders was er geen gerucht op de straat, noch in geheel den omtrek en de eenig herberg in de nabijheid was gesloten, dit kon Soffie zien door een venster in den noordwand van de keuken.

Als de staande horloge ontsloot om twaalf ure te slaan, begon het slagwater te regenen; Soffie stond op, opende de achterdeur en keek den nacht in.

- Waar mag die dompelaar nu zijn in zulk een hondenweêr, mommelde ze.

Ze zou zuchtend de deur wêerom sluiten, als ze meende gerucht te hooren in den hof, die achter de keuken lag en uitweg gaf op een veldstraat. Ze stapte geheel buiten en luisterde scherp toe, staande in den plassenden regen en daar hoorde ze 't nu klaar: iemand kwam te loope aan door den middenweg van den hof.

- Zijt gij het, Urbaan? riep ze.

- Bij uw ziele, zwijg! klonk het tegen en na een oogenblik sprong Urbaan al nevens haar de keuken in.

Ze ging achter en zag hem staan, dwersdoornat, bibberend als een waterhond en zoo bleek als een lijk.

- Is Lode thuis? vroeg hij, zóó bevend, dat de woorden bijna niet aaneen hielden.

- Hij is sedert een uur reeds op zijn kamer, zei Soffie.

Urbaan liep te wege naar den trap.

- Uw vuile schoenen afdoen, jongen, vermaande ze.

Hij scheen het niet te hooren, drumde haar onzacht ter zijde en beklom de trappen naar boven, waar hij zonder aan te kloppen de deur van Lode's kamer openstootte.

- Wie is er daar? riep Lode.

- Zwijg-zwijg! ademsnakte Urbaan.

Lode sprong het bed uit, miek licht en bleef als versteend, te gapen op het kalkwitte gelaat van zijn broêr dat met slijk was bestriemd en vertrokken van angst en ontsteltenis, maar Urbaan sprong toe en blaasde het licht uit.

- Maar om den duivel, wat gaat er hier om? snakte Lode.

Urbaan miek een stillend gesis met de tong en zette zich nevens Lode op de bedsponde.

- 'k Heb een beestigheid begaan, steende hij.

- Wat nu alweer? bromde Lode.

- Onderbreek mij niet meer, want er is haast bij, fluisterde Urbaan, er moet aanstonds middel in geschaft worden, maar hoe 'n weet ik niet. Luister: 'k was half beschonken te voornoen en de bourgogne van papa had mij 's namiddags geheel gezet, daarom verliet ik u met den avond om in de koelte de zwarigheid van kop tegen te werken. 'k Ging langs den steenweg tot tegen het voorgeborgte van Ranck en keerde langs de veldstraat terug; 't kon dan zeven ure zijn en er vielen groote regendruppels. Als ik een einde gevorderd was op mijn terugreis, hoorde ik iemand naderen uit de tegenovergestelde richting en toen de aanstappende genaderd was, bevond ik mij tegenover een jong meisje, waarschijnlijk ergens een dienstmeid, die den namiddag 't zij hier te Boschgrond zelf of in een aanpalend dorp bij haar huisgenooten sleet en naar heur post terugkeerde. Was het zoo donker niet geweest, zou die ontmoeting van beider-zijden koel voorbijgegaan zijn, maar geheel de ruimte was zoo pekzwart, dat de starende blik geen drie stappen ver zien kon en zoo gebeurde 't ook, dat het meisje met den open regenscherm boven op mij liep en een schreeuw uitgilde van 't verschot.

- Wie was dat meisje? vroeg Lode, barsch.

- 'k Weet niet, zei Urbaan.

- Was het de dochter niet uit Het Berennest?

Er kwam geen antwoord, doch een echt beestengesteen.

- Zeg het plat-af: was het Elleke Zieleghem? hervroeg Lode.

- Elleke? stotterde Urbaan, wat voor een Elleke?

- 't Meisje uit Het Berennest, zeg ik! Ge moet het verkend hebben, wijl ge reeds zoo lang op haar schoonheid luimt en den dag door met heur naam in de tanden loopt. Zeg het plat-af: was het Elleke, ja, of neen?

- 'k Weet niet. 'k Mag doodvallen en verzinken zoo ik het weet, wenschte Uurbaan, maar dit weet ik: 't was een jong meisje en ik was juist vanpas gesteld voor een idylleke; ik trok mijn klak tot voor mijn oogen, veranderde mijn stem, greep haar bij den arm en wenschte haar den goeden avond. Ze smeet een schreeuw uit en wilde vluchten, doch ik hield gesloten en stelde voor haar ridderlijk te vergezellen tot in stad.

- Ridderlijk! schimpte Lode.

- Ja, bevestigde Urbaan, 'k mag doodvallen zoo ik...

- Lieg? onderbrak Lode, maar ge doet niets anders en moest ge met den eersten wensch doodgevallen zijn, ge laagt sedert lang onder de groene zode. En nu geen omwegen meer. Wat gebeurde 'r verders?

- Op haar geschreeuw kwam er volk aangeloopen; 'k hoorde ze roepen van ver en ook hun voetsmeten hoorde 'k. Dan heb ik het aan een loopen gezet.

- Hebben ze u verkend? vroeg Lode beangstigd.

- De aanloopenden niet, want ik was reeds te ver, maar ik hoorde duidelijk mijn naam uitschreeuwen door Elleke.

- Ha, daar hebben wij het! riep Urbaan, het was dus wel Elleke?

Urbaan liet den kop hangen en was verwonnen.

- Zoo-zoo, 't was Elleke, keelde Lode, een kwezel! 't meisje waarop ge reeds zoo lang tevergeefs loert. En g' hebt u plichtig gemaakt aan een zoogenoemd idylleke. Een idylleke! Kent ge den superlatief van dat woord? De menschen noemen dat hier anders, ja, met een gruwelijken naam. En weet ge wat dergelijk avontuur mêebrengt? Jaren gevangenschap, berooving van de burgerlijke rechten en schande over geheel de familie. Gij gruwelijke mensch! Toe, zeg voort.

Urbaan zat onbewegelijk te sidderen en te beven.

- Het ergste dus is gebeurd; ge biecht door uw houding, zei Lode.

- Broêr, help mij, smeekte de ellendeling.

- Om u te kunnen helpen, moet ik alles weten. Spreek en houd geen woord achter, beval Lode.

- Ik vluchtte dus, vervolgde Urbaan, en liep met wijde beensmeten door moze en slijk de straat op naar hier toe, maar het duurde niet lang, of ik werd achtervolgd en zou geheel zeker in de greep van mijn achtervolgers gevallen zijn, hadde ik geen list gebezigd: ik sprong van de straat af, liet mij vallen en kroop in een partij loof, waar ik liggen bleef tot de achtervolging staakte; dan ben ik, heel den tijd kruipend, al de achterpoort van den hof veilig aangekomen.

- En ge 'n hebt niemand meer gehoord of gezien?

- Niemand. Mogelijks spionneeren ze al de voorzijde, stotterde Urbaan.

Lode stond op, ging tot bij het voorvenster en keek scherp door de ruiten. Onmogelijk iets te onderscheiden, doch het was er stil als in een graf.

- Ik hoor, noch zie niets, fluisterde hij, en nu, spionneeren of niet, toch moet ik! er op los. Ik heb de redding vast door een alibi.

- Wie, of wat? hijgde Urbaan.

- Klunten Mollegat, zei Lode.

- Bij alle duivels ja; Klunten moet en zal dat. Lode g' hebt mij reeds zoo dikwijls uit de klodden geholpen, doe het nog, smeekte Urbaan.

- O n s wil ik redden, o n z e n naam. Verstaat ge? vroeg Lode vinnig.

- Broêr, wees niet lastig om een gril van mij, die slecht uitviel. Ik lijd al angst genoeg. Help mij, hield de ellendeling aan.

- Ga beneden in de keuken bij Soffie; hang haar wat leugens op, want ze zal u lastig vallen met vragen. Rap! beval Lode.

- 'k Zal haar wijs maken dat ik aangevallen werd en...

- Zwicht u wel daarvan! onderbrak Lode, later zou ze achterdenken krijgen. Zeg haar dat ge heel den avond en

den voornacht in Kluntens huis overbracht en al naar huis komend door een hond achtervolgd werd. Kom.

Samen daalden ze den trap af tot in de keuken. Urbaan smeet klak en vest af en ging zich wasschen aan de pomp, wijl Lode een lederen sportvest aantrok en tewege buiten ging zonder een woord uitleg.

- Maar wat gaat er hier om? vroeg Soffie veraltereerd.

- Urbaan zal het u wel vertellen, zei Lode, hij werd achtervolgd door een grooten hond en viel al vluchtend. Het scheelde aan een kleintje dat de -n -hond hem niet beet.

- Wat benauwelijke dingen! gruwde Soffie, 't is om er in hennevleesch van te komen: zoo een gruwelijke -n hond! Laat toch de deure toe, mijnheer Lode.

- 'k Ga eens voorzichtig loeren, of dat leelijk dier rond ons gedoente niet draait; hij mocht nog onze konijns verscheuren, mommelde Lode.

- Alzoo zonder wapens! Pak ten minste den stoofhaak mee, raadde de meid aan, hem den haak reikend.

Lode greep hem en stapte buiten; dan bestormde Soffie Urbaan die zich van op en van nêer wiesch.

- Wat schrikkelijke dingen toch, jongen! En waaromtrent werd ge door dat monster achtervolgd? Kwestie was hij niet razend ook?

- Hoor eens hier Soffie, 'n zaag mij niet meer; 'k zal het al ineens vertellen, zei Urbaan, luister: 'k ben gisteren - hij trok zijn uurwerk uit dat bijna half een wees - jawel wel dus gisterenavond naar Niklaas De Zwingels geweest.

- Naar Klunten Mollegats?

- Maarja, vrouwmensch, kwestie om er met hem wat van onze reisduiven te spreken; we bleven wel twee uren met de petrollamp nevens ons op den zolder en dan hebben wij ons hert aan die liefhebberij opgehaald; dan...

- Jamaar, zoo menschen lang, onderbrak de meid.

- Daarna zijn wijl aan 't kaarten gevallen en 't was elf ure eer ik het wist. Als men wel gezeten is, hé?

- En 't was dan in 't naar huis komen, dat die -n -hond loskwam.

- Ja, ik stapte te Kluntens al de achterdeur uit en kwam langs de zandstraat terug; op een boogschot van ons gedoente af, stormde hij aan; 'k verschoot zoodanig dat ik viel en een winterwerkvoor rolde - kijk naar mijn klêers - maar 'k was seffens op en klakte de poort voor zijn leelijk smoel toe.

- God dank! Ergens een trekhond die zijn keten lossnakte zeker?

- Te peizen.

- En Lode, die nu ronddoolt! Kwestie wordt hij ook niet aangevallen, kermde Soffie.

- Kan dat duivelsbeest hem aanvallen, 't zal zijn meester vinden; Lode laat nooit iets ten halve, pochte Urbaan.

- Een potje stravve koffie om 't verschot in te spoelen, mijnheer? vroeg de meid.

- Ja, best, draai maar op, wijl ik mijl verversch, knikte Urbaan.

Hij zette zich, trok zijn schoenen af, ging er mêe naar de deur, opende ze met een spleetje en aleer Soffie, die koffie opgoot, lont gerook, stonden ze buiten.

- Laat toch die deur toe, onvoorzichtigaard! gruwde ze.

Zonder te antwoorden sloot hij de deur en klom naar zijn kamer, vanwaar hij met versche klêers aan terugkwam.

- Wat voor een paksken hebt ge daar onder den arm? vroeg de meid.

- Mijn vuile schoenen; 'k vergat ze af te doen om naar boven te gaan, loog hij.

- Geef ze hier, dat ik ze te drogen zet, zei ze.

- Neen; ze zijn al te vuil; 'k ga ze eerst wat afvagen met den dweil, buiten.

Hij ging buiten tot in het waschkot, nam de spade, die in een hoek stond, miek zoo goed hij kon een put onder de spaansche haag van den hof en dolf er de schoenen in welke hij de vorigen dag aan had en welk hij vooraf aan de deur had gezet; dan haalde hij uit het pakske, dat hij mêebracht een paar lichte modeschoenen, dopte en wreef

ze wat in de vuilgoot, stapte terug in de keuken en plaatste ze onder de stove.

- Waar bleeft ge zoo lang? vroeg Soffie.

- Tot tenden den hof geweest, gaan kijken achter Lode, loog hij.

Ondertusschen was de koffie gereed; hij dronk een pot en dan een glas cognac en ontstak zijn pijpe.

- Ga maar slapen, Fietje, ik blijf op tot Lode terugkomt en mogelijks langer ook, want het verschot sloeg in mijn bloed. Toe, ga rust, porde hij aan.

- 'k Wil ware mijnheer Lode thuis, maar ge zult mij roepen, moest er onraad opdagen, hé? smeekte ze.

- Zij gerust en slaap op uw twee ooren, stilde hij.

Als de meid weg was, klopte hij zijn pijp uit, schonk nog een vol glas cognac en bleef overdaan, zittend met de ellebogen op de knieën en den kop in de handen. Plots schrikte hij op voor een ongewoon gerucht; de deur ging open en Lode stapte in de keuken. Met één oogslag op het wezen van zijn broêr, zag Urbaan dat deze in zijn combinatie gelukt was.

Lode gooide zijn lederen vest af en ging zitten nevens Urbaan.

- 't Is effen, fluisterde hij.

- Klunten heeft aanveerd? jubelde Urbaan.

- Ja, onvoorwaardelijk en 't is wel de eerste maal, dat uw verlagend omspringen met dien verbeesten dronkaard u rechtstreeks en ons onrechtstreeks voordeel aanbrengt, morde Lode.

Urbaan trok den nek en zweeg.

- 't Zal natuurlijk een kwestie van geneverpullen zijn, vervolgde Lode, maar nu tot daar; het is slechts het eene met het andere. Om 't kort te maken: Klunten zal getuigen dat ge bij hem toegekomen zijt in den vollen avond, er lang met hem op den zolder bleeft, er dan met hem nog een pulleke genever geledigd hebt en rond middernacht vertrokken zijt. Let op, dat ge 't zelfde getuigt.

- Getuigen? schrikte Urbaan op.

- Zeker. Ik vrees dat we vandaag de gendarmen krijgen. En apropos, hebt ge op uw schoenen gepeisd?

- Die zitten al in den grond en 'k heb mijn lichte schoenen vuil gemaakt en onder de stove gezet, zei Urbaan.

Lode schartte in zijn haar.

- Al wel, maar die vervloekte indrukken van uw schoenen ginder! Waar gebeurde 't eigenlijk juist? vroeg hij.

- Langs de veldstraat, niet ver af van Ranck, tusschen de hofsteden der gebroeders Minnaert, zei Urbaan.

- Goed, knikte Lode, doe uw lichte schoentjes wêer aan, ga alover den zoom van de straat tot aan Kluntens huis en keer terug over den weg. De eene indruk zal door den anderen kruisen en de geweldige slagregen zal het eene door het andere uitweeken en het onderzoek onmogelijk maken.

Urbaan deed wat hem bevolen was en als hij terugkwam, vermaande hem Lode: ga slaap nu, dat ge helder van geest wordet en koelbloedig. Ik blijf op om te peizen en zal met het dagkrieken al de voetindrukken vernielen, welke uw jachtschoenen in den hof en aan de poort zouden kunnen gelaten hebben. Ga voort en laat mij alleen; uw aangezicht steekt mij tegen!

- Kom, broêr, ge 'n broedt toch immers ook niet op heiligheid, schertste Urbaan, toch op smeekenden toon.

- Neen, snakte Lode, maar ik broed op fierheid: onze overgrootvader was een man uit de hoogste burgerij, rijk en machtig; onze grootvader was nog enkel een fabrikantje-aandeelhouder; wij zijn maar burgertjes meer en na ons, zoo wij op onze tanden niet bijten, vervalt het nageslacht tot den werkersstand. - Is 't reeds min of meer niet zoo? - Maar ik, ik wil herworden en opgaan en terugwinnen wat wij verloren. Ga voort en hef u uit mijn oogen!

Urbaan trok naar zijn kamer en Lode bleef op. 's Morgens, met de eerste dagklaarte, was hij buiten en vernielde gaande en keerende, al de indrukken welke Urbaans jachtschoenen konden gelaten hebben, doch de regen had reeds volstaande werk verricht en alles zoodanig dooreen ge-

spoeld, dat alle onderzoek onmogelijk was, althans daar en op de straat.

Na deze voorzorgen genomen te hebben, ging hij in de keuken, waar hij de meid bezig vond. Hij ging dicht bij haar, vol geheimzinnig gedoe.

- Fietje, fezelde hij, 'k moet u iets heel bijzonders toevertrouwen: 'k heb verleden nacht dien hond, die Urbaan dreigde, den kop ingeslagen; 'k heb hem gedolven en wat loovers boven den toegestampten kuil gestrooid. De duivel zou hem niet meer vinden.

- 't Is wel besteed, zei de meid.

- Zeker, doch motus! zei Lode, den vinger op den mond leggend.

- Gelijk een graf, beloofde ze.

- Om geen vijandschap op ons te trekken, Fretje, want die n -hond was toch iemands eigendom, hield Lode aan, zich naar zijn kamer spoedend.

Een weinig later kwam hij terug ontbeet en was reizensgereed.

- En wat er nu ook al omga, Fietje, ge 'n weet van niks, hé? vermaande hij en hij vertrok op handelsreis.

Bijna tegelijkertijd, kwam Fernand beneden, ontnuchterde zich en ging, zooals elken morgen, naar het werkhuis, waar Jan sedert lang reeds op zijn post en aan den arbeid was met zijn gasten. Als de baas een paar uurtjes later terugkwam, scheen hij misnoegd.

- Is Urbaan nog niet op? vroeg hij.

- Neen, maar 't was bijna dag als hij slapen ging, zei Soffie.

- D'r is weerom wat aardigs in 't spel zeker? vroeg Fernand.

- Ja, knikte Soffie, kwestie van een hond, die vannacht op hem toesprong en hem wilde bijten. Mijnheer Lode is dan gaan loeren en heeft den hond kapot gemaakt; hij heeft hem ergens gedolven, maar hij houdt er straf aan, dat die zaak geheim blijve, om geen vijandschap te verwekken.

- Best, zei Fernand.

Het was nu half negen; Jan kwam in de keuken en plaatste zich nevens zijn vader aan de tafel. Wijl ze samen ontbeten, werd er aangebeld; de meid ging openen, leidde iemand binnen en kwam terug.

- De gendarmen! fluisterde ze gejaagd, misschien voor dien hond.
- De gendarmen? zei Fernand haar ontsteld na. En waarom?
- Ze moeten mijnheer Urbaan spreken, nu seffens, zei Soffie.
- Urbaan spreken? Wat mag dat nu beteekenen? Breng ze hier in de keuken, beval de baas.

Soffie slifferde door den gang en kwam terug met de twee gendarmen, die er verlegen en beteuteld uitzagen.

- Zet u, heeren en drinkt een glas, noodigde Fernand.
- Is mijnheer Urbaan thuis? vroeg de wachtmeester.
- Ja, knikte Fernand, maar hij is nog op zijn kamer. Wil ik hem roepen?
- Fluks, mijnheer, beval de wachtmeester, die reeds zijn terughouding verloor.

Fernand verliet de keuken en kwam algauw terug met zijn zoon, Urbaan, die met haast een broek aangetrokken had en met de voeten in een paar wijde kamersliffers, geheel verborsteld in de keuken kwam en zich bij de stove plaatste, met den elleboog op de roede. De wachtmeester keek hem scherp aan.

- Gij zijt mijnheer Urbaan Van Bramendal? vroeg hij.
- Dat weet ge toch wel hé, wachtmeester? schertste Urbaan.
- Bon! klonk het stuur.

De wachtmeester futselde wat met de hand in zijn lederen tasch, nam er een schrijfboekje uit en deed een korte aanteekening.

- Waar hebt ge den avond en den nacht overgebracht? vroeg hij.
- Gisterenavond tot zes ure hier, dan, van vijf minuten na zes ure tot half twaalf bij Klaas Dezwingel, of Klunten

Mollegat, zoo ge verkiest. Van twaalf ure tot nu, hier thuis en in mijn bedde, geeuwde Urbaan, zich zalig uitrekkend.

- Dat is wel zeker? vroeg de wachtmeester.

- Ge kunt er u gemakkelijk van overtuigen bij Klunten, of het waar is dan niet, zei Urbaan, zich oprichtend en de meid aanstarend, wijl hij de kan aanwees met het gebaar van iemand, die zich niets aan te trekken heeft.

- Een koffiepotje, mijnheer? vroeg Soffie.

Hij knikte en de meid bracht hem een pot. Hij stond recht, schonk koffie en zou zich terug zetten.

- Wacht eventjes, beval de wachtmeester en hij schoot toe, greep het paar beslijkte schoenen van onder de stove en hief ze omhoog.

- Wiens schoenen zijn 't? vroeg hij.

- De mijne, zei Urbaan, met het potje tegen den mond.

Fernand die er op zijn ongemak zat schoot nu recht.

- Maar wat heeft dit alles te beteebenen? vroeg hij.

- Zwijgen, mijnheer Van Bramendal! beval de wachtmeester; het gaat hier tusschen ons en uw zoon.

Hij ging terug naar zijn plaats met de schoenen mêe en wendde zich tot Urbaan.

- Ge weet niet wat er dezen nacht gebeurde op de scheidingslijn van Ranck en Boschvoorde, tusschen de hoeven der gebroeders Minnaert? vroeg hij.

- Minnaert of Haataard, wat weet ik! schoot Urbaan uit, ik en Klunten hebben den godschen voornacht van niets dan van duiven en duivinnen geklapt, ginder, in zijn huis en op zijn zolder. Wat zou ik dan gaan weten!

De wachtmeester stond op en eveneens de gendarme.

- De waarheid bekennen, ware best, vermaande hij.

- 'k Mag doodvallen! maar ge doet mijn schoenen mêe geloof ik, riep Urbaan.

- Stil-stil! suste de wachtmeester, die kunnen ons mogelijks helpen.

- Doet geheel ons huis mêe als 't u lust, spotte Urbaan, maar ge zult er geen haarbreedte mêe vervorderen. Meer dan ik zei heb ik niet te zeggen. Controleert mij nu. Ik

'n vrees noch duivel noch hel. Wat er vannacht gebeurde op de scheidingslijn weet ik niet, 'n begeer ik niet te weten en 'n trek ik mij niet aan. Doet uw onderzoek. Daar!

De gendarmen verlieten zwijgend de keuken, uitgeleid door de meid.

Dan bestormde Fernand zijn zoon met angstvolle vragen, maar deze schokschouderde en snauwde zijn vader toe: ge stelt u even gendarmachtig aan. 'k Mag in d'helle zinken, zoo er eene is, als ik weet wat die twee kwâweervogels van mij willen! Ondervraag mij niet langer, want 'k heb alles gezeid wat ik te zeggen heb.

Jan sprak geen woord; hij miek een groot kruisteeken, stond op van bij de tafel en ging naar het werkhuis.

Met valavond kwamen de gendarmen en brachten de schoenen terug welke zij 's morgens aansloegen. De meid was alleen in de keuken en vroeg of die heeren iemand van den huize begeerden te spreken.

De wachtmeester, nu merkelijk gekoeld, gaf haar de schoenen.

- Mijnheer en zijn zonen weten waarover het onderzoek ging? vroeg hij.

- Zeker, knikte de meid, geheel de streek weet het, reeds van in den voormiddag.

- Goed, zei de wachtmeester, en ge kunt mijnheer Urbaan melden dat hij gerust mag zijn en...

- Hij heeft toch zeker niets misdaan? onderbrak Soffie.

- Neen, wij althans hebben niets tegen hem gevonden, stilde de wachtmeester.

De gendarmen verlieten het huis zonder verdere complimenten, maar de oude heer, Fernand, had ze door een venster van het werkhuis afgespied en was haastig naar het huis terug gestapt. Als toevallig liep hij hen in den bek en hield ze tegen.

- 'k Vernam dezen voormiddag de reden van uw bezoek - er wordt veel van geklapt - Hoe staat het met die zaak? vroeg hij.

- Wij hebben niets kunnen achterhalen en vaststellen, zei de wachtmeester, maar - neem 't niet kwalijk, mijnheer Van Bramendal - in de meening der menschen is uw zoon Urbaan de plichtige.

- Er zijn dus menschen die hem durven beschuldigen? vroeg Fernand.

- 't Is spijtig, mijnheer Van Bramendal, kopschudde de wachtmeester, maar 't is toch zoo. Ik zou er eigenlijk niet mogen van spreken, werd die beschuldiging enkel bij ons geuit, maar de peerdeleider en de huurknaap van Karel Minnaerts betichten uw zoon luid op en voor al wie het hooren wil. Wij integendeel, hebben geen preuven gevonden.

- Dank voor de mededeeling, heeren, zei Fernand, afscheid nemend.

Hij ging in huis en zond Soffie achter Urbaan.

- Mag ik het zeggen aan de gendarmen, dat mijnheer Urbaan gisterenavond door een hond achtervolgd werd? vroeg ze gejaagd.

- Neen-neen, snakte de baas, dat moet gezwegen blijven. Ge ziet toch wel dat de jongen geen verweer noodig heeft. Ga zeg dat hij moet komen.

Soffie ging naar het werkhuis en kwam terug met Urbaan.

- De gendarmen zijn hier pas weg, zei Fernand.

- De duivel hale ze, viel Urbaan uit, en wat wisten ze van die smerige zaak?

- Gij staat er buiten, zeggen ze, mààr, haperde Fernand, twee dienstknechten van boer Minnaerts houden de beschuldiging vol. Dat beweren de gendarmen.

- Als ze moê zijn van babbelen zullen ze zwijgen, gromde Urbaan.

- Jamaar, zoo niet! riep Fernand, die tongen zullen wij inkorten! Maar nu ronduit: 't is toch wel zeker dat ge onplichtig zijt?

Fernand stelde die vraag met de blikken in de oogen van zijn zoon, maar deze verpinkte niet en schoot brutaal uit: alleszins zoo goed als gij!

- Bon! 'k Weet wat er mij te doen staat: die twee las-

teraars zal ik doen dansen waar ze niet geerne gaan, besloot Fernand.

- Ik voor mij zou alles maar zoo laten, snabbelde Urbaan, op onverschilligen toon, want men zwijgt gemakkelijker iets dood dan men het dood klapt, maar doe, gij, wat ge wilt, mij kan het niet verdoemen.

Daarmêe was hij het op en verliet het huis, alsof de zaak hem niet aanging.

Eer het geheel avond was had Fernand twee buren gevonden, die de beschuldiging tegen Urbaan uit den mond van Minnaerts dienstvolk zelf hoorden en zich bereid verklaarden dit onder eed te getuigen.

Wat later kwam Lode van zijn handelsreis terug; vol nieuwsgierigheid luisterde hij naar 't verslag over 't verder verloop der zaak en deelde ten volle de meening van zijn vader: ja, die twee ellendige krottisten van Minnaerts moesten en moesten vervolgd worden.

Jan had zich van geheel den dag in de gesprekken niet gemengd; hij at zwijgend op de getijen, rookte zwijgend, doch nu sprak hij open en dakend: als Urbaan onplichtig is...

- Die veronderstellende wijze en toon zijn zot en gelukkig voor u dat Urbaan hier niet is! onderbrak hem Lode, de preuven zijn er immers, dat hij volkomen onplichtig is aan die daad. Wat wilt ge, gij, die zijn broeder zijt?

- Doet alles wat ge wilt, zei Jan bedaard, maar ge 'n zult hem niet wit wasschen; 'k weet er reeds genoeg van. 't Beste ware alles stil laten.

Neen-neen, noch Fernand, noch Lode wilden er van hooren en reeds des anderdaags mieken de gendarmen een proces voor smadelijke beschuldigingen op tegen Minnaerts twee dienstknechten.

Met dit tweede onderzoek lagen de monden overal als met maalsloten toe; 't was uit met babbelen voor lang, ten minste tot de zaak door den rechtbank zou geoordeeld worden.

Van dit oogenblik af was het een ellendig huishouden bij Fernand van Bramendal; de oude heer bromde er nog veel meer dan gewoonte; Urbaan dronk als een Tempelier; Lode bleef veel te lang uit van zijn verschillige handelsreizen en Jan ging in en uit zonder iets te zeggen; 't was of al die menschen malkander onderling wantrouwden, misprezen en schuwden. Ook bij de buren lag terughouding tegenover de Van Bramendals in oog en gebaar; zelfs bemerkte Lode dat veel gewone klanten der eenige groote herberg van den Berenheuvelwijk er niet meer hun gewoon kaartpartijtje kwamen spelen, en, wat nog erger was, had hij klaar gezien, dat gedaagde lieden de gelagzaal verlieten zoodra hij er verscheen. Een enkel lid van het huisgezin, Jan, zag midden de miseries, de genegenheid van klein en groot meer dan ooit tot hem rijzen, doch om die stille betuigenissen leed hij te meer, want door elk genegenheidsgebaar boorde het medelijden door, hoezeer ook de menschen zich vermanden om los te schijnen en natuurlijk.

Een paar weken na de ergerlijke gebeurtenis, werden Urbaan Van Bramendal en Klunten Mollegat voor den onderzoeksrechter geroepen. Urbaan gaf er zijn alibi aan; Klunten bevestigde die getuigenis onder eed en daarmêe was het voorspel uit, althans voor Urbaan, want anderen zouden volgen, immers hadden de gendarmen voor hetzelfde feit een gekenden landlooper, die den avond van den aanslag op de streek gezien en van het feit verdacht werd, even onderhoord, maar deze kwam insgelijks met een doorslaande alibi voor den dag, zoodat hij even gerust mocht vertrekken. Ook de dienstknechten van Minnaerts, die de beschuldiging tegen Urbaan Van Bramendal uitbrachten, werden geroepen en lieten nu, tegenover het alibi van Urbaan, hun stellige beschuldiging vallen, maar het aangerande meisje zelf, Elodie Zieleghem, een gekende en zeer geëerbiedigde schoonheid, hield de beschuldiging staande: Urbaan was de plichtige; zij had hem wel verkend aan zijn gestalte, zijn houding en zelfs aan zijn stem, al had hij die trachten te camoufleeren.

- Ik versta het, dat de dienstknechten van Minnaerts zich de zekerheid ontgeven, zei ze aan den onderzoeksrechter, die menschen staan voor een groote verantwoordelijkheid; ze zijn wel zeker Urbaan Van Bramendal als den plichtige verkend te hebben, doch de af te leggen eed weerhoudt hen, maar ik, die geen eed af te leggen heb, verklaar Urbaan plichtig en wil dit desnoods onder eed bevestigen.

- Juffer Zieleghem, als ik u een raad mag geven, houd u stil, schokschouderde de onderzoeksrechter, want die zaak, ja... die zaak is...

- Aangebrand, mijnheer, voltrok het meisje.

De onderzoeksrechter monkelde en bekeek vol gemoedelijkheid het schoon kind.

- Iedereen weet toch dat ge een deftig meisje zijt, sprak hij hertelijk.

- Wel-wel, voor mij moet er niemand boeten, niemand herhaalde ze, ik heb enkel hier voor u mijn zeg gezeid, mijnheer de onderzoeksrechter en dien houd ik vol: Urbaan is de plichtige. 't Is lang dat hij mij achtervolgt en lastig valt. Ik weet zelfs dat hij raast om mijn kloosterroeping.

- Hoe? Ge wordt nonne? schoot de onderzoeksrechter uit.

- Ja, mijnheer, knikte 't meisje, en zelfs dan nog, in mijn klooster, zal ik de beschuldiging volhouden, bijzoover het noodig is en mijn overste het zoo goed zal vinden...

Daarmêe waren de verhooren ten einde.

Van al het gerucht rond die leelijke zaak gemaakt, bleef enkel de beschuldiging van Elodie Zieleghem, doch die kon geen doorslag geven.

- Och kom, zei Fernand Van Bramendal aan zijn volk, dat meisje beschuldigt tergoedertrouw, maar in dergelijke gevallen zijn de menschen onverantwoordelijk: het verschot benevelt hun geest. Wij verstaan dit en zouden dat kind in geenendeele willen verontrusten, mààr, die twee dienstknechten van Minnaerts!...

Ja, die twee arme duivels werden een paar maanden later

voor den tribunaal gedaagd, en, spijts ze hun beschuldiging introkken, gestraft: de huurknaap die tot dan nooit een tribunaal zag, kwam er met een voorwaardelijke straffe van af, maar de peerdenleider, vader van vier kinders, die reeds twee maal in zake van wildstrooperij betrokken werd, kreeg veertien dagen gevang. Toen de straf tegen hem uitgesproken werd, hief hij den rechteren arm op en riep het met trillende stem uit: er is nog een God!

- Stil! beval een gendarme, maar het woord was gelost en verwekte groote ontroering.

Met den dag dezer veroordeeling af rees er onder het landsche volk een groote -n afkeer op voor de familie Van Bramendal; deze afkeer - die bij sommigen tot haat overging - breiddie zich uit van Ranck tot Boschgrond en deelde zich mêe een een zeer groot deel der gansche bevolking. Als Fluppe Schellynck, de peerdeleider van boer Minnaerts, in het gevang zou gaan, deed de huurknaap - die met hem veroordeeld werd - de ronde van geheel de streek met een inteekeningslijst, tot ondersteuning van Schellyncks vrouw en kinders; niet enkel begaf hij zich bij de welstellende kortwoners, maar ook bij de boeren en de opbrengst dezer inschrijvingen vergold tiendubbel de huur welke Fluppe door zijn gevangenschap verliezen zou.

Dat was doen zonder zeggen en bijten zonder blaffen. De Van Bramendals gevoelden het wreed en trokken den nek in voor een tijdje, maar in één jaar stroomt er veel water naar de zee en dit water spoelt ook veel mêe dat uit de oogen verdwijnt en ook vergeten is.

Alhoewel nijpend getergd, hield Lode Van Bramendal den kop boven en drong zijn wil op aan de huisgenooten: aan één string trekken en hard staan tegen onzacht, beval hij, wij moeten de menschen de oogen uit den kop kijken. Ware 'k rijk, zuchtte hij, 'k gooide ze blind met goud!

Was het met geen goud, 't was toch ten deele met geld dat ze de gunst van het volk terug zochten te winnen; er was geen herbergskermis op het gewest, of ze waren er; d'r werd geen koe uitverkocht bij de boeren, of z' haalden

er een groot stuk vleesch; er was geen tegenslag bij de kleine menschen, of ze daagden op met hulp, vooral bij de kwâa tongen en zoo legden ze stilletjes-aan veel plat; de menschen lieten hun twijfel schieten en hun afgekeerdheid vallen; ze vergaten, of gebaarden 't en waren verwonnen zonder het zelf gewaar te worden, doch bij iedereen gelukte dat spel niet; er waren er die klaar zagen in de werking der Van Bramendals, doch die menschen leefden tusschen de anderen en bleven koes, zoodat, met de hulp van een weinig autosuggestie, Lode zich gewonnen achtte.

Ongelukkig voor hem, gelukte zijn truc niet in den familiekring; vader schudde te veel den kop en de schuwe blik welke Soffie soms op Urbaan sloeg en de stilverwijtende blikken welke hij dikwijls zelf van haar ving, waren hem onuitstaanbaar, want ze getuigden dat de goede vrouw, die voor hen allen als een teedere moeder was, de herten en nieren doordrong en alles wist, alles, spijts zij lijdzaam zweeg en gebaarde zijn leugens in te slikken.

Maar wat hem vooral tormenteerde was de houding van Jan, die zichtbaar afkeerig geworden was en den huiskring ontgroeide.

Gevaarlijke typen

DE Berenheuvel die zich verheft ten oosten der groote baan van Ranck naar Boschgrond, staat er als geplant van indereeuwigheid, sterk en onberoerbaar, diep geworteld langs alle kanten. Uit zijn zuiderflank loopt een effen heuvelrugske, als een groote vooruitgestrekte wortei naar de stad Ranck toe; die uitloopende wortel snijdt dóór tusschen de groote baan en een zandstraat of landbouwweg en op zijn rug, tusschen de stad en het dorp, doch op Boschgronds gebied, rijzen de huizen van den eigenlijken Berenheuvelwijk, op zoo wat tien minuten afstand van den eigenlijken dorpskom.

Op de hoogte zelf staan er weinig huizen van belang; het heerengedoente der familie Van Bramendal en de buitengewone groote herberg, Het Berenhol uitgezonderd, zijn de beste huizen echte landsche gedoentjes; de bakkerij, de smis, de winkel en een paar renteniershuizen zijn betamelijke woningen, maar de overige zijn werkmansgedoentjes, zelfs twee dezer, de verste al den kant van Ranck, zijn vervallene woonstjes. In het verste woont Nikolaas De Zwingel, Klunten Mollegat gelapnaamd, een vrijgezel; hij huist er mensch alleen, sedert zijn zuster, die het leven bij hem onmogelijk vond, ging dienen. Nikolaas was de beste werktuigkundige van het huis Van Bramendal, maar hij is ook een onverbeterlijke dronkaard en miek er zich onmogelijk door zijn menigvuldige afwezigheden. Hij zelf voelde dit en bleef er achter om nog enkel zijn bestaan te zoeken in den potjedekstiel. Dit achterblijven verwekte geen bitterheid, noch bij hem, noch bij de Van Bramendals, zelfs werd hij door laatsten dikwijls bijgeroepen, als ze met fijn en moeilijk werk op den hals lagen en niemand in geheel het werkhuis er weg mêe kon; dat bracht hij dan altijd ten beste in orde, ook had hij van zijn gewezene bazen niet te klagen en zelfs was Urbaan zijn gewone makker in veel swanselpartijen.

De menschen van het gewest hadden een flauwe opinie

van Klunten en achtten hem tot ergerlijtkheden bekwaam, doch niemand kende hem beter dan Urbaan Van Bramendal, die met hem veel donkere missen vierde, doch wel wist, dat zijn gemeene makker kon zwijgen als een graf, zelfs tegenover zijn buur, Lucas De Zwaan, de Profeet bijgenoemd, die woonde dichtbij in het voorlaatste huisje van den wijk en met denwelken hij dikwijls sabbat viert en drinkt als een mollegat, want Lucas, alhoewel getrouwd en vader van drie kinders, is even een dronkaard en een groote babbelaar, in tegenstelling met Klunten, die een zwijger is en zijn gedachten beknopt, en met zoo weinig woorden mogelijk uitbrengt.

Lucas De Zwaan, heeft een kleinen bazar, tamelijk goed geklant, doch zonder de hulp zijner familie, die er warm in zit, zouden hij, zijn vrouw en drie kinders soms zwarte sneeuw zien, want als hij er aan geraakt, verdrinkt hij al wat rond is. Een beste kerel voor hem is ook Urbaan Van Bramendal, die hem geerne opgiet en zich dan met zijn gezwets bijna krom lacht.

Lucas die in zijn jeugd vijf volle jaren in de kostschool was, doch er het zesde jaar aan de deur gezet werd, spijts hij een vooraanstaande student was, heeft het hoog op met zijn geleerdheid, vooral in dronken staat; dan bezigt hij groote woorden, klapt met geheel den mond vol van dingen, welke hij noch van ver noch van bij kent, noch verstaat en maakt veel rijmen; daarom werd hij de Profeet bijgenoemd, maar hij blijft niet altijd zalvende profeet, doch zeer dikwijls dan, als zijn dronkenschap hem vinnig maakt, wordt hij voor de omgeving een kwetsende profeet, die oude koeien uit de grachten haalt en geweldig schermt met sedert lang doodgezwegene schandalen, of deels onbekende familiegeheimen; dit doet hij wel met bedekte woorden, doch het is er te kwader om.

Die mensch snoept met de oogen en vangt met de ooren; hij is drager van veel geheimen; hij is een groote macht en weet ten gepasten tijde die macht uit te werken om tot zijn

doel te geraken; dit doel is: geld en drank en ook boos genot.

In geheel zijn leven bebroeide hij nooit een belovender plan dan in de laatste tijden, want hij heeft een verschrikkelijk geheim achterhaald, een geheim waarvan de veropanbaring oneer, schande en ruwine op de familie Van Bramendal kan doen neder komen: hij weet dat het alibi, door Urbaan in zake den aanslag op Elodie Zieleghem, valsch is. Hij weet en weet stellig, dat Nikolaas De Zwingel een valschen eed deed.

Op den avond der misdaad was hij, reeds bestoven door den drank, naar Kluntens geweest, om met hem ergens te gaan nachtuilen; hij stak en trok er aan de voordeur, maar die was wel gesloten en niemand kwam aan; dan opende hij het poortje nevens het huis en ging op den koer spionneeren; geen levende ziel was er te hooren of te zien; alles was toe en gesloten, uitgezonderd de deur van een klein schuurtje, die met een spleetjen openstond; hij ging in het gebouwtje en vond er Klunten uitgestrekt op wat strooi, lamdronke, te slapen dat hij grolde; grinnikkend nam hij een paar oude koornzakken, die op den kruiwagen tjoolden, spreidde ze open op den slaper, ging voort en trok de deur toe. 't Kon dan ongeveer zes ure zijne en 't was donker. Een paar uren later, nadat hij nog wat glazen gedronken had, keerde hij terug naar Kluntens en vond hem nog voort slapend in zijn schuur; hij greep een armvol strooi, bedeelde 't op den slaper, trok de deure toe en ging er stil van onder.

Den volgenden morgen vernam hij het eerste nieuws van den mislukten aanslag en dit deed hem wat groote woorden en evengroote vloeken lossen, maar als hij de beschuldiging tegen Urbaan Van Bramendal vernam en het alibi door hem opgegeven, sloot hij de lippen op elkaar, zweeg, peisde, grijnsde en besloot niet meer uit te gaan.

Op den dag van het verhoor bij den onderzoeksrechter deed hij een zate in Het Berenhol en dronk er als een tempelier, al neuriënd en zingend.

- Ge ziet er goedgeluimd uit, Luc, zei een boerenrentenier, die er met de kaart speelde.

- Ik ben de Proefet die alles weet, rijmde Lucas.

- Wat is 't dat u zoo kermisvogelachtig maakt? vroeg de rentenier, of doet ge misschien een erfenis?

- De naderende zon uit de verte, verkwikt mijn killig herte, zei Luc.

- Zoo?

- Ja, de lidmaten van de lucht gaan open; de goudbal triomfeert in 't firmament!

- Merci! 't Is in 't doodputje van den winter en ge zijt er wel mêe! 't Geluchte kruist door elkaar en 't zal mollejongen regenen.

- Ge kent er niets van. Ik, de Profeet, weet hoe het is, hier op de aarde, onder de aarde en boven de aarde: de wind ligt met den hondejacht tusschen hemel en aarde; hij is pietaf en zal tuimelen op 's werelds dal. 't Slecht wêer heeft zijn hert uitgespogen en de zonnestralen zullen flikkeren op de ingewanden van den aardschoot. Dat, zeg ik!

- Als dat u zoo vroolijk maakt, zijt ge met een kleintje te paaien. Ik peis wel, dat Urbaan Van Bramendal min fluit en zingt dan gij; hij is wel onplichtig hé, maar... heja, zou ik zeggen: iemand deed het toch, iemand, maar wie? tingelde de rentenier, een oogknip makend naar zijn kaartgezellen.

- Ik ben de profeet die alles weet, zwetste Lucas, rechtstaande op zijn strooiene beenen - een lange, fletsche, deerlijke vent - en al de vuist op zijn kiekeborst slaande.

- Wie is 't dan? vroeg een der kaarters.

- Ik weet wie het deed en wat ik wist sloot ik in een kist, wauwelde Lucas.

- Kom, Profeet, als ge wilt zeggen wie de ploert is, giet ik u tien borrels op, porde de rentenier aan.

- Kurieuzeneuzen en vragers zijn lastige plagers. Gij vraagt mij achter namen en koster zingt amen! rijmde Lucas.

Hij zette zich nêer, lei zijn arm op de tafel, liet er zijn hoofd op rusten en sliep, of gebaarde 't.

De kaartspelers bezagen elkaar en de rentenier fluisterde: die kerel daar weet er meer van dan hij lost.

Den volgenden dag, een misdag, werden de duistere uitlatingen van Lucas De Zwaan op den Berenheuvelwijk besproken en tegen valavond verscheen Niklaas De Zwingel in het winkeltje van den profeet; hij zocht dien alleen op en fluisterde: 'k heb ze t'hoope!

- Den duivel bij zijn steert? vroeg Lucas.

- Schijven, véél! pochte Niklaas, op zijn ondervestzak slaande.

- Ronde schijven om in den zak te blijven? vroeg de profeet.

- Tien witte, schoone, van Urbaan.

- Een goê koetje dat zooveel melk geeft! Waarom lost die veugel zoo den beugel? vroeg Lucas, zijn blikken borend in de oogen van zijn drinkenbroêr.

Klaas dekte zijn oogen met de schelen, schoot met de hand in den ondervestzak en deed het geld op het platte van zijn hand dansen.

- We doen een, hé? bekoorde hij.

- Al de borrels in één zee en ik de meester van de reê! juichte Lucas.

Hij trok de keukendeur open en riep: vrouwe, 'k ga uit achter buit.

- God beware u en vroeg thuis, riep ze tegen.

- Als God mij bewaart, blijf ik van dank aan u gespaard, boertte hij en hij ging op zwier met zijn gewonen herbergsmakker, al boos lachend.

- Naar 't Berenhol? vroeg Klaas, als ze buiten waren.

- Bij 't groot volk? Neen, krulneusde Lucas, vandage gaan wij bij 't klein volk in De Kollebloem, te lande; z'hebben er den besten genever.

- Mij gelijk, zei Klaas, drink bier: heb maagpijn.

- Bij maagpijn kan genever niet zijn, grinnikte Lucas, loensch zijn makker afspiedend.

Ze vielen toe in De Kollebloem als een hond in den hutsepot; geheel het kotje was vol met jonkheden; er waren

er aan de bolle, anderen aan het kaartspelen; in de hoeken zaten er ook koppels vol minnegedoe. Als de twee drinkebroers in de gelagzaal verschenen, ging er geweldig lawaai op en vijf-zes jonge snotters sprongen seffens rond de twee mannen en gingen met hen zitten bij een tafeltje, waar Lucas algauw aan zijn druppel sleuverde en Klaas aan zijn bier. De jonge kerels hitsten Lucas aan en nadat hij een borrel drie-vier ingekeerd had, geraakte hij: dan ook aan het grootspreken, tot uitbundig verzet van de jonge makkers.

Middelerwijl was de noord-westerwind geweldig opgekomen en plots sloeg er door de spleten van deur en blinden een gulpe weerlicht, zooals dit element geweldig dweilen kan in stormachtig wintergetij. Een der jonkheden miek het kruisteeken en Lucas De Zwaan loeg hem uit, juist op het oogenblik dat een verwijderd dondergerommel tot in het huis doordrong.

- Ge lacht, Profeet, zei de jongen, weet ge dan niet wat de donder is en kan?
- Ik ben de profeet die alles weet, stofte Lucas.
- Zeg dan wat de donder is.
- De donder, dat is de specialtieit van de wolken.
- Precies! En waarin bestaat die specialiteit?
- Luister, ongeleerde mensch en versteende nietweet; ik zal het u verklaren met woord en gebaren: de wolken zijn geboren uit de borsten der menschen. In al de wereld-deelen, in Europa, in Amerika, in Asia en Afrika, overal waar menschen wonen, rijzen uit milliarden borsten de adems op naar de hooge tranzen van 's hemels triomfbogen; aan elk dier adems kleeft een ziertje menschenziel en als nu allemaal die beetjes ziel in twist geraken, rijden de wolken elkander den balg in en similiteeren, dat de vuurvonken uit hun lanken springen en pantomime spelen op de aardsvlakte.
- Da's formidabel! Maar als die vuurvonken dan pantomime, spelen op uwen kop, wat dan, Profeet?
- Wie gerust is van geweten, die 'n vreest geen dondersmeten, prak Lucas.

- Merci, loech de jongen, alsof een mensch precies altijd bereid ware voor de reis naar de Heilige vaders.

- Alwie geen valschen eed 'n doet, geen dondersmeten vreezen moet, mompelde de Profeet op hollen toon, zijn glas uitdrinkend.

Klaas De Zwingel wipte half op van zijn stoel, hoestte, buggelde en beval twee versche glazen.

- Profeet, gekte er een van de jonkheden, uw schoone rijmen, da's zeker een remedie tegen de slijmen?

- Ja, en ook goed tegen 't snot van kakkejongens gloriezot, kwetste hij.

De jongen verschoot er van en greep zijn glas.

- Ge moogt het allemaal weten: ik lach met dronken profeten, pruttelde hij.

Daarmêe verliet hij het gezelschap, ging bij de kaarters zitten en dronk zijn glas uit. De Profeet wees hem aan.

- Ziet g' hem daar zitten met al zijn ambras; hij spoelt zijn neus af in zijn pinteglas, gekte hij.

De jonkheid sprong recht gloeiend kwaad en keek zijn makkers vragend aan, maar Klaas De Zwingel had hem goed in 't oog en voorzag bijtijds wat er op handen was.

- Naar 't Berenhol, fluisterde hij, zijn makker een handstoot gevend.

Alhoewel bedronken, begreep Lucas de gepastheid van het voorstel; hij dronk zijn glas uit, stond op en vertrok met zijn makker, midden het gejouw der jonge verbruikers.

Als ze samen Het Berenhol naderden, hield Klaas zijn gezel staande.

- Ge spraakt bedekt daar? vroeg hij haperend.

Lucas antwoordde niet en stapte wankelend voort.

- Altijd goê vrienden, ik en gij, flikflooide Klaas, nooit oneenigheid. Ik nooit gefuimeld met u. Mag ook weten nu.

- Wie op de wereld mijn tonge wil pellen, moet zonder letters mijn naam kunnen spellen, wauwelde Lucas.

- Weet iets? Beste makkers ondereen, Luc, herfleisterde Klaas.

- Uw mond, zoo zoet als van een smous, belekkert mij op zure saus, zei Luc.

- Die verzen altijd! schoot Klaas uit, geen menschentaal.

- Dichten zonder zwichten, snikte Lucas en hij wankelde, zwaaide vlechtebeenend van den steenweg en robbelde in de gracht al roepend: Klunten, help mij!

Klaas richtte zijn makker op en trok hem mêe zoo goed hij kon, niet naar Het Berenhol, doch naar zijn huis.

Reeds den volgenden dag had Klaas een lang onderhoud met Urbaan Van Bramendal en bij 't scheiden vermaande deze hem: hier is geld om genever te koopen, geen te kort: lok nu den Profeet op een avond in uw huis aan en verwittig mij seffens, ik kom er u vervoegen; samen zullen wij er wel wat meer uit krijgen. Ik hoop dat hij van niets weet - en hoe zou hij dat - maar zijn zwetsen is gevaarlijk.

In den loop van die week kwam er op een avond een jongentje toe bij de Van Bramendals die achter mijnheer Urbaan vroeg. De jonge heer kwam bij en 't manneke reikte hem een gelakten omslag; hij opende hem, ontplooide een stuk papier en las: hij is 't mijnent; kom seffens. Urbaan gaf het jongentje wat drinkgeld en zond het terug naar Klaas met de complimenten, dat hij hem aanstonds mocht verwachten.

Zonder iemand te verwittigen verliet hij het huis en ging naar De Zwingels, waar hij Lucas vond, reeds met een vlieg in de oogen, bij een tafeltje waarop een geneverpulle stond.

- Wie ik hier aantref! riep Urbaan, gij, Profeet, en reeds in de zaligheid!

Lucas stond op, ging met de opene hand Urbaan te gemoet en neuriede een welkomgroet.

- Wat een zaligheid er toch in den drank schuilt, hé? loech Urbaan, de hand in deze van Lucas slaande.

- Drank doet deugd en schenkt vreugd, zong Lucas op een voois van eigene fabricatie.

- En strooiene beenen ook, boertte Urbaan.

- Die te veel heeft van 't zuipen moet naar rijn huis kruipen, declameerde de profeet.

- A la bonne heure! juichte Urbaan, da's gesproken. Schenk eens in voor mij Klaas. En wat nieuws al, Luc?

- Nieuws? De pest op de wereld; 't vergift in de nieren; 't bederf in de herten!

Urbaan dronk zenuwachtig zijn glas uit.

- Ge spreekt nu als een echte profeet, maar wat beteekent dat? vroeg hij.

- Ik spreek talen die zelfs niet bestaan en door geen duivel te verstaan, kropte de profeet.

Urbaan gaf hem een klop op de schouders en een harden stoot tegen den rug, die de -n -dronkaard deed oogblekken.

- Uw mond gulpt woorden, maar ge 'n zegt niets, gromde hij.

- Die zwijgen kan als een graf, verdient loon en niet straf, gromde Lucas wêer.

- Drink u eirondvol, maar 'n verkoop geen onzin meer. Alla, toe! Wat nieuws al? hervroeg Urbaan.

Lucas lei zijn een been over het andere en keek naar de zoldering.

- Weet ge wat nieuwsgierigheid is? vroeg hij.

- Zeg het zelf, als ge 't weet, snakte Urbaan.

- Luistert goed, want het is wetenschappelijk, zei de Profeet, ik beweer dat nieuwsgierigheid eene macht is, die in den mensch troont tusschen het hert en de nieren. Die macht heeft geen lichaam, want z'is een geest, een geest die de zintuigen omroert en scherpt en oogen en mond aanzet, om te zoeken, te vragen en te loeren, achter alles wat niet 'n deugt of bespottelijk is in de menschen. Wordt er per ongelukke wat goeds in anderen mêegezant, dat gooit hij naar de nieren, die er van walgen; het slechte geeft hij aan het hert, dat triumfeert.

- Vervloekte zot! viel Urbaan uit, wat doen de nieren dan met het opgevangene goede?

- Negen maal op tien walgen ze 't goede, tot realgaar

gestookt op de lever en dit verwekt geelzucht, filosofeerde Lucas.

Ongeduldig en toch willens-nillens lachend, stond Urbaan recht, schonk de drij glazen vol en hief het zijne op. Alle drie keerden ze hun glas ineens uit en de jonge heer ging wêer zitten.

- Toe, Luc, dwong hij halfkwaad, schei uit met dien armen prietpraat en vertel ons wat er al gebabbeld wordt van...

- Van mij? onderbrak de Profeet.

- Maar neen, blafte Urbaan met een grooten vloek, wat zouden ze van u te zeggen weten dan goed? En goed vertellen de menschen niet voort. Maar wat weten ze van d'affaire... d'affaire... nu, de zaak van dien zoo genoemden aanslag?

- Wat in mijn kop aan 't roeren gaat, verklik ik niet met dommen praat, zong Lucas, al den kop wiegewagend.

- Drink uw glas uit en vertel ten minste iets of wats. Toe, groote zot! kwetste Urbaan, die ten volle kwaad werd.

- Het ijzer houden in de wond, doet beurzen lossen tot den grond, klonk het onmiddellijk.

Nu verschoot Urbaan en werd eerst rood en dan bleek; hij keek Klunten aan en zag dien even ontsteld. Seffens bedwong hij de woede die in hem kookte. Hij schoot met de hand in den zak, opende zijn geldbeugel en streek een bankbrief van twintig frank open op de tafel.

- Als ge wat vertelt dat het hooren weerd is, kunt ge 't oprapen, Profeet, bekoorde hij.

Lucas bezag het briefje vol begeerlijkheid, bekeek ook zijn twee gezellen en liet zich tegen de ruggeleune van zijn stoel zakken.

- Er was eens een zeer deftig jongeling, begon hij, Urbaan onder zijn blik houdend, en die zeer deftige jongeling werd in een zaak-met-reuk betrokken - een zaakje - en die zeer deftige jongeling wikkelde zich uit dat geurig zaakje, met de hulp van een zeer deugdzamen vrijgezel, die onder eed getuigde, met voornoemden jongeling gezel-

lig den tijd in zijn huis gesleten te hebben, binst het zaakje aan den gang was.

Lucas zweeg en scheen de teljooren te tellen op den kavebank.

- Doe voort, zei Urbaan, met sture, doch bevende stem.

- Voor groote diensten vraag ik geen goud, maar dat men vet mijn muile smout, neuriede Lucas.

- Drink u vol en vertel voort. Wat nog? vroeg Urbaan.

- Wat nog? Ja, da's 't bijzonderste, knipoogde Lucas, luistert: binst het geurig zaakje ginder te velde gebeurde, doch mislukte, ging de bermhertige Samaritaan op bezoek bij Noé, die precies te veel druiven at en in de schuur te bibberen lag van de koude. De brave Samaritaan dekte Noé met balen en vertrok, doch een paar uren later, door zijn goed hert gedreven, keerde hij terug en dekte den armen Noé met een armvol strooi.

Lucas zweeg en stak de hand uit naar het geld.

- 't Is er aan verdiend; grijp het, zei Urbaan...

Geheel den nacht, tot in de morgenuren, bleven de drie slempers bijeen; Lucas, alhoewel ver beschonken, liet nu de profeettoon varen en werd zaakman. Als ze van elkander afscheid namen, bleven ze vrienden ondereen, na een vast akkoord gesloten te hebben: Lucas zou zwijgen als vermoord, op voorwaarde dat hij elke week een pulleke genever zou krijgen.

Eens alleen, sloten Urbaan en Klaas ook een afzonderlijk akkoord: Klaas zou den Profeet in 't oog houden en telkens deze in zijn dronkenmansdraai zou zijn, hem opzoeken, bij hem blijven en hem zoo ras opgieten, dat hij er bij vallen zou.

- Ge moogt hem géén tijd laten tusschen het verblijd zijn en de volkomene dronkenschap, vermaande Urbaan.

- Ja, 't is juist in dat tijdruimtje dat hij 't meest te vreezen is, knikte Klaas.

- Juist jongen, en daarom moet ge dien vervloekten spotvogel den bek afsnijden; 'k wil zeggen hem verlammen met genever, voltrok Urbaan.

Zoo ze 't besloten, voerden ze 't uit. Klunten Mollegat, evenals Lucas De Zwaan hadden nooit 's leven zulkeen godentijd beleefd: twee-drie maal te week dronken ze genever als water. Dit kostte Urbaan veel geld, doch hij schoot af zonder duimeling; telkens Niklaas De Zwingel de hand uitstak, stopte hij die hand vol met dezelfde aanhitsing: laat dat beest drinken, dat het kreveert!

Maar Lucas kreveerde niet; hij dronk gelijk een snoek en durfde zich zelfs verstouten bij Urbaan aan te dringen om twee pullen te week van hem af te persen.

- Of hij er drie vroege, 'k gave z'hem, zei deze aan Klaas, hij moet barsten gelijk een pruime en 't geld vind ik ergens, al moest ik het stelen.

Dat duurde nu al weken op weken en Urbaan Van Bramendal jubelde inwendig, immers verviel de Profeet bijderoog; hij werd gratemager, zwinkelde op zijn beenen en zijn handen beefden zoodanig, dat hij de borrels moest drinken stuipend over het tafelblad.

Op een zonnigen lentenamiddag, weergalmde er plots een ijzingwekkend gebrul op den Berenheuvelwijk en daar zagen de menschen den Profeet aanstormen, de armen zwaaiend boven den kop, met beschuimde lippen en opengespalkte oogen, huilend als een nostalgischen bandhond en soms brullend als een stier; bij wijlen stond hij stil wendde den kop om naar de neerhellende vlakte en moorelde; de duivels! de duivels! Dan stelde hij zich wêer aan het loopen zoo hard hij kon, slaande met de armen links en rechts als om aanranders af te weren, al woest brullend.

In 't meerendeel der huizen sloten de vrouwen de deur, doch na de eerste ontsteltenis stapten de mannen toch op de straat en staken de koppen bijeen.

Intusschentijd was de Profeet den heuvelrug genaderd en stond voor het huis der Van Bramendals. Plots kreeg hij Urbaan in 't zicht en vluchtte de hoogte wêer af al moorelend: de duivels! de duivels!

In de neerschoot hadden de mannen met haast een plan beraamd; van wêerzijden der straat hadden ze een sterke

koorde gespannen en hielden zich aanvallensgereed, achter de halfopenstaande deuren der woningen.

Akelig brullend stormde de Profeet den neerzink af, haperde in den gespannen kommel en robbelde op den grond; drie-vier mannen sprongen toe en wilden hem bemeesteren, doch met zijn armen, zwaaiend als meulenwieken in storm, slingerde hij de aanvallers van wêerskanten af en deed ze rollebollen als kaatseballen over de straatsteenen.

Eindelijk toch werd hij vermand, gekoord en gebonden en naar het dorp geleid, doch voorbij de gedoente der Van Bramendals stappend, snakte hij zich bijna los uit de handen, al vanher zijn waanzinnigen angst uitkelend: de duivels! de duivels!

- Profeet, waar ziet ge duivels? vroeg een der leiders.

- Daar-daar! schuimbekte hij, het groot huis aanwijzend. Urbaan, die dit schromelijk tooneel van in het deurgat afloerde, werd doodsbleek, sprong achterwaarts en sloeg de deur toe.

Eer het avonde wist geheel de streek, dat Lucas De Zwaan, bijgenaamd de Profeet, een vlaag van délirium kreeg en leelijk uitviel tegen de Van Bramendals, met dewelke hij nochtans altijd goed omgesprongen had.

De Profeet bracht den nacht, voorts gebonden, in het gemeentelijk gevang van Boschgrond over. De doktoor werd bijgeroepen; hij diende hem stilmiddels toe en stelde iedereen gerust.

- 't Gaat spoedig voorbij. Geef hem later een beetje warm suikerwater, daarna een borreltje en dan nog een potje melk; dit zal hem wel op zijn plooi brengen, verzekerde de doktoor.

Ja, 's morgens verliet de Profeet zijn kluis, wel flenterachtig en verdwaasd, doch profeet als te voren.

Een paar weken hield hij zich koes, bevreesd voor de dreigementen van den geneesheer; dan herpakte hij stilletjes zijn gewoonten en eer eene maand verliep, dronk hij weerom tegen sterren en wind.

Urbaan Van Bramendal was ook terug op zijn post met den geldbeugel en hitste Klunten aan.

- Hem opgieten! beval hij hem zoo ras opgieten, dat hij geen tijd vinde om te babbelen. Hem zijn ziele verbranden in zijn lijf!

- En als hij dan nog een draai krijgt van die vervloekte plaag? ijsde Klaas.

Urbaan sidderde, knarsetandde en braakte een paternoster vloeken.

- Wat dan? hervroeg Klaas als de vloekvlaag over was.

- Toch voortdoen, besloot Urbaan, en als hij zijn glas niet meer kan opheffen, giet het hem in. Hij moet kreveeren! En wel opletten, dat ge nooit verre van hem af zijt als hij swalpt.

Deze vermaning was overbodig, want Klunten, ver van er van weg te zijn, was er altijd dicht bij, dit wel om twee redens, ten eerste, om te helpen drinken, en ten tweede, om alle gevaar dat hem zelf en meteen Urbaan Van Bramendal, door het gesnater van den Profeet kon bedreigen, bijtijds af te keeren; doch hoe zorgvuldig hij waakte, gebeurde 't toch, dat zijn gezel, Lucas, buiten zijn weet te zuipen zat.

Op een namiddag in de week, miek de Profeet van een kortstondige onoplettendheid zijner vrouwe gebruik om den inhoud van het winkelschof te rooven en er mêe op zwier te gaan. Tegen dat de vrouw den roof ontdekte, was de dief al ver. Ze ging op loer, zocht de herbergen van den wijk af en viel ook toe bij Klunten Mollegat, maar niemand had den Profeet gehoord of gezien en binst ze hem op den Berenheuvelwijk zochten, was hij vooraan de dorpsplaats in een herberg, waar bruiloft gevierd en waar hij triomfantelijk onthaald werd.

Binst de jongens en meisjes er in de kamer aan den dans waren, zat de Profeet te midden een groep oude en jonge plagers, die op leute beluimd waren.

- He, Profeet, riep er een jonkheid, hem het jeugdig koppel aanwijzend, is dat geen groot geluk?

- 't Kan, knikte Lucas, maar Duren is een schoone stad en met één bom ligt alles plat.

- Ge zijt toch ook getrouwd, Profeet, opperde de jonkheid.

- Een mensch verdient soms straf en loopt dan zokken af! klonk het tegen.

- Is dat uw oordeel over de liefde? vroeg een getrouwd man.

- De liefde? grinnikte de Profeet.

- Welja, de liefde. Ge weet toch wat liefde is? vroeg de vent.

- Ik ben de Profeet die alles weet, kroonhalsde Lucas.

- Goed, maar zeg het ons dan, hitste een bijzitter aan.

Lucas wipte den inhoud van zijn glas in de keel, schoorde zijn rug tegen de stoelleune en rekte zijn beenen uit.

- De liefde is een aardig ding, begon hij.

Rondom schoten ze uit in een grooten lach, maar de babbelaar bekeek ze allemaal stuur en deed voort.

- De liefde is een geheel stelsel, dat in werking veel gelijkenis heeft met een stove en een marmiete.

- Een stove en een marmiete! giechelde het volk rond hem.

- Ja: de vlammen in de stove heeten de marmiete; het water in de marmiete kookt, brobbelt uit, loopt op de kolen en bluscht de vlammen: de stove is dood en de marmiete is ijl. 't Is uit en amen!

- En dat is nu, volgens u, de verklaring van de liefde? vroeg de jonge bruidegom, die nadergekomen was om te luisteren.

- Ja, bevestigde Lucas, ik zeg het u, knecht en mijn verklaring is echt. Luister, jonge duiver, naar den klank van mijn redens: de liefde zetelt niet in het hert, maar er onder; als ze nu den electrischen schok van een andere liefde voelt, schiet ze op in vlam en heet het hert, dat kookt en brobbelt, overloopt en de liefde versmacht; dan zinkt het hert in; de schouders en armen zinken mêe en de ooren hangen. Hangende ooren, kan men fluks met ringels doorboren.

Binst zot gelach nog weerklonk in de gelagzaal ging de voordeur open en Klunten Mollegat stapte bin'.

Het was er seffens een gerucht van de andere wereld en tot de dansers in de kamer toe staakten hun springen, om rond de twee drinkebroêrs te troppelen.

- Loop weg en zeg niets, knoterde Klunten, zijn makker kwaad beziende.

- Ik draag geen halzeband in 't vrije Belzenland, rijmde de Profeet.

- 't Is al uit bezorgdheid voor uw stoffelijk en geestelijk welzijn, Luc, dat Klaas u zoo naloopt, gekte 'r een meisje.

- Gij, met uw oogskes vol van min, hebt 't herte van een duivelin, kwetste de Profeet.

Klunten was boos en gaf hem een stoot.

- Smoel stoppen: Naar ons kot gaan, grolde hij meestermaakachtig.

Lucas bezag hem van koppe-tot-teene en schoorde zich vaster op zijn stoel.

- Naar huis gaan? riep er een verbruiker, maar hij mag niet. Hij moet hier blijven en vertellen.

- Vertellen? wauwelde Lucas, loensch opziende.

- Ja, Profeet, hielp de baas, doe een vertellingske.

Lucas knipoogde en lippelikte gelijk een roofdier dat peuzelt; hij schoorde zich vanher op zijn stoel en begon: 't was ten tijde dat de beesten spraken...

- Dus lang geleden? onderbrak er een.

- Zwijg, ziende-blinde! gromde de Profeet, er zijn in onze streken nog veel beesten die spreken. Dus, 't was ten tijde dat de beesten spraken en op een donkeren avond was de wolf op strooptocht en viel een lam aan, maar hij werd betrapt en verkend, spijts den donkeren. Hij vluchtte en ontkwam, maar werd toch voor de vierschaar gebracht. Toen daagde de kater op die getuigde dat de wolf onplichtig was, aangezien hij geheel den namiddag en den voornacht bij hem, kater, op bezoek was.

- En hoe liep het verder af? vroeg de baas.

- Aardig, schuddebolde de Profeet, ge moet immers

weten en niet vergeten dat de vos, die geheel dien avond op ronde was, noch huid, noch haar van den kater zag en dat...

- Drink uit; gaan voort, onderbrak Klunten.
- Drinken! Nog drinken! grolde de Profeet, met een vuistslag op de tafel.
- Breng een maatje genever, riep Klunten.

Het maatje kwam er en Lucas dronk er in een paar teugen de helft van uit.

- Vertel ons nu voort wat de vos deed, Profeet, zei de baas.

Lucas vaagde zijn mond af en zou aan 't babbelen vallen, maar al opeens werd hij geschud en geslingerd door geheel zijn lijf; zijn oogen puilden uit; zijn mond werd verwrongen en beschuimd en zijn handen werden als klauwen. Met één schok was hij recht, ruifelde het tafeltje onderteboven met al wat er op stond en huilde: de duivels! de duivels!

Als weggeborsteld stormde het volk de deuren uit op de vlucht en zelfs Klunten vloog klappertandend buiten, achvolgd door den moorelenden waanzinnige, die voort ljselijk brulde: de duivels! de duivels!

Klunten bereikte met wijde beensmeten de laatste huizen van den dorpskom, en, zot van angst, sprong hij over de gracht en stormde de velden in, maar de Profeet volgde hem op de hielen van zoo dichtbij, dat Klunten het hijgen en grollen van diens borst hoorde. Zoo naderden ze den Berenheuvelwijk, als de Profeet plots met een wildebebeestenschreeuw tegen een landpaal haperde en in een winterwerkvoor robbelde.

Met bovenmenschelijk geweld liep Klunten nog harder door, klom over hagen en pinnedraad, vlocht zich door het struikgewas, sprong eindelijk in het eerste huis van den wijk en grendelde de deur, onder de ontstelde blikken, der bewoners, die zich rond hem verdrongen en hem bestormden met vragen. Eenige minuten nog snakte Klunten achter adem gelijk een trekhond in zomerhitte en dan viel hij op een stoel en vaagde het lekende zweet van zijn wezen af.

Nog immer stonden de bewoners van het huis rond hem, de woorden uit zijn mond te kijken. Klunten was intusschen tot bezinning gekomen en had zijn antwoorden gereed gemaakt.

- 's Levens meer verschoten, nooit! hijgde hij, ademsnakkend.
- Van wat? Van wat? vroeg de huisvrouw, ongedurig van nieuwsgierigheid.
- Een spook! ijsde hij.
- Een spook?
- Ja, een geest, ginder, bij Lamme's kapelle.
- Hoe was die geest, Klaas?
- Weet niet... Aardig... In 't wit... Grolde leelijk.

De huisbaas schoot in een kletterenden lach en hield zich den buik vast.

- Cleyaerts koeiwachter, die zijn toeren speelde, riep hij kraaiend.
- Die duivel van een deugniet, loech de vrouw mêe, ja, hij was 't. Toe, Klaas! 'n beef niet meer en ga zonder vare of vreeze thuiswaarts; 't was jongenspel.

Klunten gromde, in schijn kwaad, en stond recht.

- Dien snotneus 't hoofd tusschen twee ooren zetten, dreigde hij.

Z'hadden nu allemaal veel leute met het voorgevallene; Klunten ontstak zijn pijpe, bedankte voor de herbergzaamheid en vertrok.

Eens buiten, spijts de vinnige koude, brak hem het zweet weerom uit, dat leekte over zijn wezen. Hij bleef een oogenblik peizend staan, wreef zijn voorhoofd af en draafde dan regelrecht naar het huis der Van Bramendals, waar hij aanbelde. Soffie kwam openen en Klunten vroeg achter den jongen heer, die seffens aankwam.

- Wat nieuws? vroeg hij!, met één oogslag de gejaagdheid van zijn handlanger bemerkend.

Klunten verhaalde hem wat dien namiddag en ook des avonds voorviel.

- En waar is dat kiezig beest nu? vroeg Urbaan.

- Ginder nog, in de winterwerkvoor, fluisterde Klunten.

Urbaan bleef peizend en schartte in zijn kophaar.

- Wat mêe gedaan? vroeg Klunten.

- 't Is koud dat de honden grijnzen: hem laten kreveeren van de koude, zei Urbaan.

- Kan er door komen... Anderen hem vinden misschien... Kan babbelen, opperde Klunten.

Urbaan braakte een grooten vloek en sloot de vuisten.

- 'k Wil zonke hij in d'helle! wenschte hij.

- 't Verstandigste gaan zien... Voorzichtig zijn... Samen gaan, zei Klunten.

Urbaan bleef nog eenige oogenblikken nadenken, verliet dan het kamertje en kwam in een zwaren winterjas gewikkeld.

- Kom, we gaan dien verdoemden hond gaan zoeken, knarsetandde hij.

In plaats van de straat rechtdoor te volgen, slopen ze al langs den gevel van het huis, tjanfelden over het gelabeurde land recht naar de singelhaag van een groote weide en stapten langs de hoogopgeschotene elzen voort tot aan. het winterwerk waar de Profeet viel.

't Was volle maan en haar melkwitte licht verzilverde hemel en aarde. Geen levende ziel hadden ze ontwaard, noch van bij, noch van ver en enkel het geroep van een boschuil verbrak de heimelijke stilte van dien tooverachtigen voornacht.

- Moet hier zijn... Viel hier, fluisterde Klunten.

- Zwijg! beval Urbaan.

Hij boog en luisterde scherp toe.

- 'k Hoor hem snorrelen, die -n -hond! kwetste hij.

Ze stapten voorzichtig over het land tot bij de plaats van waar het gerucht kwam en vonden er den Profeet. Hij lag op den rug in de diepe voor; zijn wezen, door de volle maan beschenen, was zoo afschuwelijk van aanzien als de muil van een doghond, die in furie zijn vel fronst en de scherpe tanden laat blekken, aanvallensgereed. Hij lag met

de lippen wijdopen en het schuim, uitrijzend tusschen de tanden, vlokte wêerzijden uit de mondhoeken af.

Onbeweeglijk, diep over den slaper gebogen, keken beide mannen hem sprakeloos aan al sidderend. Urbaan, de eerste richtte zich op.

- Mijn vuisten kittelen om hem de ster in te slaan! siste hij.

Klunten schoot recht op met één schok en greep Urbaans arm.

- Deugt niet... Uitkomen... Slecht voor ons, stilde hij.
- Wat dan? vroeg Urbaan.
- Niemand mag weten... Wij alleen... Naar zijn huis doen, raadde Klunten aan.

Urbaan bleef pal. Met verwilderde wezenstrekken bezag hij strak den slaper en dan dreven zijn blikken naar den meersch en bleven rusten op de beek, die de maan weerspiegelde in heur klare waters.

- Daar! deed hij den arm naar de beek uitstekend.
- Wat? ijsde Klunten.
- Hem in 't water gooien, snakte Urbaan, hem te koelen leggen; nooit zal er een haan achter kraaien; dooden spreken niet meer.
- Een moord! klappertandde Klunten.
- Da's geen mensch; 't is een ondier. 't Zal een kuisching zijn, hitste Urbaan met woeste gebaren aan.
- Is een mensch... Heeft een ziel... Geen moord, ijsde Klunten, zich kruisteekenend.
- Lafaard! klonk het.
- Zouden stappen zien ook... Achterdocht... Slecht voor ons, steigerde Klunten.

Vloeken kraakten uit Urbaans mond.

- Waarom kreveert dat niet! Nooit komt zoo een kans meer voor ons, gromde hij
- Zal komen... zal kreveeren vanzelfs, zei Klunten.
- En ondertusschen?
- Middernacht halen met kruiwagen.

Radeloos nog bezag Urbaan zijn makker, die er inge-

drongen stond, met den rug hoog opgesteken - een halve bultenaar - te blekken met zijn leelijke wateroogen en te smakken met zijn uitpuilende vischlippen.

- Haal een kruiwagen, kakkerlak! beval hij.

Klunten keek hem nu aan in 't volle wezen.

- En gij? vroeg hij, achterdochtig.

- Ik houd hier de wacht tot ge terugkomt. Haast u, lammelot! herbeval Urbaan.

Klunten stapte nader en lei de hand duwend op Urbaans schouder.

- Geen moord... Deden kwaad genoeg... Wil naar d'helle niet gaan... U aanklagen, ik, dreigde hij.

- Ga voort, misbakken aap! grolde Urbaan.

- Zou uitkomen ook... Stappen zien... Wij in de val, vermaande Klunten nogeens en hij ging met wijde scherden voort naar den wijk.

Een goê twintig minuten later was hij terug en de Profeet werd door hen uit de voor opgenomen en geladen zonder dat hij maar een oogenblik ontwiek.

Van tegen het dorp hoorden ze stemgeluid en zelfs geroep langs verscheidene kanten.

- Rap werken... zoeken ginder, zei Klunten.

Hij spandde zich gejaagd tusschen de tramen en Urbaan trok aan den wagenrug tot ze van het labeurland af waren; dan hielden ze den zomerweg om geen gerucht te maken met het wiel op de straatsteenen en zoo landden ze zonder ongeval voor het winkelhuis aan.

Zoo voorzichtig mogelijk werd vrouw De Zwaan gewekt en de Profeet in zijn huis gebracht. Urbaan en Klunten droegen hem op zijn bed en vertrokken in stilte.

Nog binst dienzelfden nacht klopten lieden van het dorp bij Lucas aan; ze deelden de vrouw het gebeurde van dien nacht mêe en vertelden dat ze op zoek waren achter haar man, doch hem nergens vonden.

- Hamaar, zei de vrouw, in schijn verwonderd, wat ge toch zegt, menschen. Hamaar toch, Lucas is gave ingekomen en slaapt gelijk een roos. Wel dank voor uw bezorgdheid.

Nog eer het geheel dag was, werd het gebeurde met den Profeet op den Berenheuvelwijk besproken en vrouwen uit de buurt vielen in zijn huis toe, kwansuis om er zich benoodigheden aan te schaffen, doch ze verlieten het winkeltje even wijs als ze 'r ingingen. Ook Klunten werd lastig gevallen en bestormd met vragen, doch hij gaf aan allen een gepast antwoord: Lucas kreeg een crisis te Ranck en liep. weg, 'k geloof wel regelrecht naar zijn huis.

- En ge 'n zaagt hem niet meer, Klaas?
- 't Doet... Gaan zien 't zijnent, gisterenavond.
- En hij was thuis?
- Was thuis... Was te bed... Ja.

Nu was het toch erg met den Profeet en zijn vrouw had geen oogen, noch geen armen genoeg om te werken, te voorkomen en tegen te houden, want hij was als bezeten. Eindelijk kon ze 't niet meer volhouden; ze ging haar beklag doen bij de gemeentelijke overheid en Lucas werd te huis het dwangkleed aangetrokken en tijelijk naar een gesticht weggevoerd, tot de uitwerksels der crisis zouden verdwijnen.

Toen ze met den waanzinnige voor het huis der Bramendals reden, huilde hij luidkeels: duivels! De duivels!

In den avond van dien dag, kwam Urbaan te Kluntens aan; hij scheen geweldig overdaan en liet zich op een stoel vallen.

- Gaat niet? vroeg Klunten, hem strak beziende.
- Neen 't, man, kopschudde de jonge heer, 'k ben af en tendengestreden. Ik krijg overal den wind in 't aangezicht: Lode, onze chike meneer, kan mij niet meer geluchten; Jan, de kwezelaar, misprijst mij; tot het volk toe in ons werkhuis ziet mij niet meer staan, maar hetgeen mij allermeest pijnigt zijn die stilverwijtende blikken van onze Soffie... Ze was toch als onze moeder en... ja, 'k zie het wel: ze weet, of raadt alles. Vader ook, maar dat grijpt zoo niet.
- Doorgaan met vuile schoenen, zei Klunten.
- 't Is gemakkelijk om te zeggen, krullipte Urbaan, maar die laatste draai van den Profeet bracht mij den genadeslag. 'k Ben benauwd, Klaas; 'k ben in hennevleesch van

angst. Vader - hij telt wel voor niet veel - maar hij heeft toch ook zijn oogen - vroeg mij dezen morgen of ik ziek was. Klaas, ik kan het niet meer uitstaan. De menschen zullen het lezen op mijn gezicht, dat ik...

Trunten! onderbrak Klaas, al trunten!... Zaak goed... Profeet weg... Blijft weg.

- En als hij dan terugkomt en alles uitbelt? 'k Moet mij tegengaan of 'k loop weg zoolang ik grond onder mijn voeten voel.

- Ik dan hier alleen... Ook betrokken, wierp Klunten op.

- Zijt ge benauwd, Klaas? vroeg Urbaan.

- Niet benauwd... Een leugentje ombeterswil gedaan... Bezit niets... Kunnen mij niet pluimen, schokschouderde Klaas.

- Hebt ge 'r iets tegen dat ik wegreis, Klaas?

- Weg?

- Ja, naar den vreemde. Dat is nu bij mij aangekomen, een opdrang. Die angst overvalt mij dag en nacht; ik kan noch eten, noch slapen meer en drink mij lam. Blijf ik hier, ik wordt zot of 'k hang mij op. Vannacht kreeg ik den doorslag. Zij gerust, Klaas, is 't dat ik weg ga, 'k blijf op u peizen en zend u geld af. Ge 'n hebt er niets tegen?

- Altijd goê vrienden... Geerne zien... Houd vriendschap, ik, maar Luc?

- Kon hij kreveeren, of zot blijven!

- Eerst uitval zien.

- Ja, maar komt hij tot bezinning, ik scheep het af.

- Zal voort waken, ik.

Urbaan zat er nog een oogenblik als weg in gedachten en plots sprong hij recht.

- Genever, Klunten! riep hij, da's nog 't beste om ons hert op te halen.

Ze zetteden zich samen aan het drinken en ontwieken 's morgens uitgestrekt in 't midden van den vloer.

Het ging slecht als Urbaan thuis kwam; vader Fernand blekte; Lode grolde; Jan bezag hem niet en Soffie kreesch. Dat pakte hem nog wel verre 't meest, maar hij gebaarde 't

niet te zien. Als Lode vertrok op handelsreis, vergezelde hij hem tot een eindje buiten den huize.

- Broêr, fluisterde hij, 'k moet u t'avond ernstig spreken.
- Van wat? vroeg Lode stuur.
- Van de zaak... d'affairre, stotterde Urbaan.
- Er is toch niets van uitgeleekt? snakte Lode plots ontsteld.
- Nog niet, neen, maar best is voorkomen. Goe reis, wenschte Urbaan.

Lode kraakte een godslastering en stapte aan.

Den daaropvolgenden nacht had Urbaan een lang onderhoud met Lode en als ze slapen gingen, klonk hun besluit: nog wat tijd winnen en den uitval afwachten van Lucas De Zwaans ziekte. Mocht hij sterven of waanzinnig blijven, er zou geen gevaar meer zijn, doch mocht hij de krisis overwinnen, seffens maar er van door naar den vreemde.

Een paar weken nu nog leefde Urbaan tusschen hoop en vrees, alle dagen tien maal en meer nog de dood van den Profeet wenschend. Eindelijk kwam er nieuws: de vlaag was over en Lucas zou terug komen. Urbaan vloog naar Kluntens en beval hem strenge waakzaamheid aan.

Op een zaterdagavond kwam Lucas uit het gesticht terug; hij scheen wel tien jaar verouderd, maar zijn leepoogen waren nog vol venijn en vinnigheid. Den volgenden morgen ging hij naar de kerk alsof er niets met hem haperde, doch 's avonds bleef hij thuis. Klunten ging bij hem op bezoek en vond er zitten nevens hem, in vertrouwelijk gesprek, de vrouw van Schellynck. Dit sloeg Klunten geweldig, want die Schellynck, peerdeleider te Minnaerts, was dezelfde, die om lasterlijke aantijgingen tegen Urbaan Van Bramendal tot twee weken gevang gestraft werd.

Die vrouw wenschte hem noch goeden dag, noch goeden avond en bleef zitten zonder naar hem op te zien. Klunten vertoefde er niet lang; hij klapte een tijdje met Lucas en diens vrouw en vertrok erg op zijn ongemak.

Wat later keerde hij terug en liep bijna boven op Schellynck zelf, die er met zijn vrouw juist het huis verliet.

- Die nu naar uw winkel, Luc? vroeg hij.

- Als ge 't zelf ziet, vraag het niet, knapte de Profeet.

- Kwamen hier nooit... Nieuwe klanten?

- Ze zijn goede klanten voor ons; ze komen sedert een tijdeke veel, zei de vrouw.

- Nieuwe klanten... zeg: nieuwe? herhaalde Klunten.

- Die heeft een vel van dertig jaar, 'n is geen nieuwe meer voorwaar, gekte de Profeet.

Klunten sleet er zijn tijd niet, maar vertrok en zocht Urbaan Van Bramendal op, wien hij verslag bracht van wat hij hoorde en zag. Deze verschoot zoodanig, dat het zweet hem uitbrak.

- Ik hang niet meer aaneen en 't moet eindigen; da's geen leven meer, Klaas, ik ga!! besloot hij.

- Mij deren... Ik blijf... Zal zorgen, beloofde Klunten.

- 'k Reken er op, Klaas, knikte Urbaan, zorg dus goed en ge 'n zult van mij niet te klagen hebben; van ginder zend ik u geld af, voor u en ook voor dien verdoemelijken Profeet - de duivel krake hem den hals! - Bedeel het geld zooals ik zelf tot nu deed en bewijs dien duivel, dat hij van niemand zoo wel kan varen als van mij. Giet hem vol tot hij barste, want drinken zal hij voort. Eer ik vertrek breng ik u nog wat geld en nogeens, bedeel het. 'k Mag op u rekenen, Klaas?

- Ik en gij, één! besloot Klunten.

Urbaan vertrok, ging regelrecht naar zijn huis en deelde zijn besluit mêe aan zijn vader, die als uit de lucht viel en de armen opengooide.

- Ge wordt zot! schreeuwde hij.

- Neen, 'k word wijs, stilde Urbaan, hier is 't krottemet-strepen; 't is echt krevelen dat wij doen. Het zit hier in mijn kop: 'k wil rijk worden, niet na twintig-dertig jaar, maar in korten tijd. Klap niet af, 't is nutteloos: ik ga naar America, er mij ten eerste gaan volmaken in den stiel en er tweedens fortuin gaan zoeken.

Fernand doorkeek zijn zoon, die de oogen look; hij had

woorden op de lippen, doch weerhield zich en ging grommend voort.

't Ging er een paar dagen slecht bij de Van Bramendals. Fernand raasde, doch doordien noch Lode, noch Jan met hem aanhielden, staakte hij zijn uitvallen en verkropte zijn spijt.

Nu wrocht Urbaan door om in korten tijd gereed te zijn voor de uitwijking; hij had op alle riesche sedert lang inlichtingen genomen en had ook een betrekking gevonden in den vreemde welke hem voldeed.

Reeds was alles geschikt voor de reis, zonder dat het volk van de streek lont gerook en Urbaan loech in de vuist, overtuigd reeds ver te zullen zijn eer zijn konkelfoezeling zou gekend geraken, toen al op eens, door de schuld van een brievendrager, de mare rondliep, dat Binten Bramendale op het punt was naar America te gaan.

- Hij schrijft aanhoudend naar ginder en de postbode zegt dat hij ook veel brieven van ginder ontvangt, vertelden de menschen.

De Profeet, die weerom al uitging, vernam ook het nieuws en grinnikte; hij trok naar Kluntens, zette er zich op een stoel voor zijn drinkebroêr en keek hem vlak in het wezen.

- Baan gaat naar America? begon hij.

- Baan? herhaalde Klunten.

- Baan zal gaan, rijmde de Proefet met een slag op den knie, en 'n wikkel zoo niet op uw stoel, 'k lees toch de waarheid op uw smoel. Ga er om; ik wacht u en hem hier af. Rap!

Zonder één woord meer stond Klunten op, vertrok en kwam terug met Urbaan, die in het krottekot kwam met de razernij op het wezen, doch maar seffens recht naar stake bolde.

- Lucas, 't is waar, ik vertrek naar den vreemde, bekende hij, maar jaag u daarom niet op; Klaas hier zal zorgen, dat ons onderling akkoord voort uitgevoerd worde. Hij zou het u bijtijds komen zeggen hebben.

- Ha, ge zondt mij tewege uw katte met beloften in watte, spotte de Profeet.

- Met stellige beloften, verbeterde Urbaan.

- Best, knikte Lucas, want een zekere Schellynck - wil 't niet vergeten - zou veel geven, om een zeker geheim te weten.

- Betrouw u dan op mij, snauwde Urbaan, de vuisten sluitend.

- Betrouwen baart soms berouwen, rijmde Lucas, betrouwen is goed voor gaaien, die met beloften zijn te paaien en rustig hun dutje smaken, doch ijlhands ontwaken.

Urbaan sprong op, opende zijn geldtasch en smeet twee bankbrieven van honderd frank op de tafel.

- Hier om te beginnen en voor 't overige zal Klaas zorgen bijaldien gij uwen klakmolen stil legt. Niemand kan u voldoen als ik: dààr! baste hij.

- En zoo voortwerken? vroeg de Profeet, de bankbrieven grijpend.

- Levenslang, zooniet klaag ons aan.

Lucas reikte hem de hand, maar Urbaan gebaarde 't niet te zien en ging voort.

Vier dagen later stond hij reizensgereed; zijn vader overlaadde hem met vermaningen; Soffie kreesch bitterlijk; Urbaan boertte en Jan vergezelde hem naar de statie van Ranck.

Als de trein aanstoof drukte hij hard de hand van zijn schuldigen broeder.

- God beware u, broêr! wenschte hij.

- 'k Was geen mensch, kropte Urbaan en hij drukte even hard Jans hand en liep naar den trein.

De landverhuizing van Urbaan verwekte natuurlijk veel tatering in den omtrek en wel vooral kwaad gebabbel, maar Lode waakte en eer een week voorbij was, deed het gerucht de ronde, dat de Van Bramendals hun zaak sterk zouden uitbreiden en dat Urbaan naar America vertrok, om er zich nog in het werk te volmaken, meteen om er nieuwe uitleveringswegen te zoeken en zelfs mettertijd tegen America,

dit land van tuigen zonder wêergade, te kunnen concureeren.

De eenvoudige menschen slikten die pil in, anderen schudden den kop; de fijnsten monkelden en de braafsten zwegen.

- En gij, Profeet, zeg gij eens uw gedacht: waarom zou Bin Bramendale nu toch naar America uitgeweken zijn? vroeg een boer aan Lucas De Zwaan, die in het Berenhol bij een tafeltje zat, een glas water aan 't schudden.
- Op 't ambacht van sloten voor aan lange toten, knapte Lucas.
- Voor de uwe, of voor de zijne? vroeg de boer.
- Zijn ambacht en mijn tote is twee en tusschen ons ligt de zee, zei Lucas op raadselachtigen toon.
- Zoodat hij aan u niet kan, noch gij aan hem? grette een verbruiker.
- De Profeet is toch ook geen slotmaker, opperde de baas.
- Men sluit de toten alleen niet met sloten, weersprak Lucas.
- Met wat nog dan? vroeg de baas.
- Met kennis van zaken en wetendheden die daken, mommelde Lucas.
- Ja, dat wel, als er geen tegenweer komt, maar een onnoozelaar als gij, die water drinkt, wierp een verbruiker spottend op.
- Water doet hersens en nieren rusten en op nieuwen strijd belusten, rijmde Lucas, nu den kop werkelijk strijdlustig opsnakkend.
- Water 'n is toch maar dunne, zei Pieter, en hij lag in de beke! gekte de baas.
- Ze zeggen dat de genever zal afslaan met het wegreizen van Urbaan Bramendale, riep er een jonkheid van tenden de zaal.
- En sedert de Profeet, hier, water drinkt? voltrok te baas.
- 't Is zeker wel omdat zijn geldbeugel te maagdelijk is, gekte de waardin.

- Of omdat hij geen maag meer 'n heeft, wierp er een boertje brutaal op.

- Een maag? Weet ge wat een maag is, gemiste havermuis? vroeg Lucas.

- Als gij het weet, zeg het zelf, gemiste zwaan? kaatste het boertje wêer.

- De maag is een macht, leeraarde Lucas, z'is een buitengewone groote macht zelfs. Luistert aandachtig, onwetende kakjongens! Ons lichaam is een rijk en de maag is er het goevernement van. Dat goevernement slikt al het beste in en gooit wat brokkelingen naar het rijk.

- Jamaar, Profeet, kwam de baas tusschen, als dat goevernement dan al te veel ineens krijgt, gelijk gij, bijvoorbeeld?

- Dan doet het gelijk de slangen; het steent er wel onder, maar houdt wat het heeft en rust, tot alles toch verteerd is.

- En als 't dan verteerd is, Profeet?

- Dan grolt dat goevernement gelijk een beer, tot het voldoening krijgt, want, onbenullige aardwormen! 't is ons rijk dat ons goevernement voedt.

- En als het rijk dan dooveman speelt?

- Dan valt het goevernement.

- Profeet, vroeg de baas, zijt ge bevreesd voor 't grollen?

- Die tegen mij wil grollen zou te kort bollen, knapte Lucas.

- Al wel, Profeet, loeg de waardin, maar uw goevernement is toch gevallen en grolt. Uw rijk immers zit in de krotte en uw bondstaat is verre van u.

- Ik kan bondstaten dwingen om mij ter hulp te springen, siste Lucas, met flikkeringen in de oogen.

- Zoo? lokte de waardin uit.

- Ja. En die vluchten noch door zee, noch door hel, of 'k grijp ze aantijds bij hun vel! klonk het dreigend.

De aanwezigen bezagen elkander en waren als het woord afgesneden; de waardin ging in de keuken en de waard verplaatste kwansuis een tafeltje; enkel Lucas bleef er op

zijn gemak en vroeg een versche pinte water, al loensch de wezens bestarend.

De baas droeg hem het glas en gaf hem een stootje.

- Profeet, zing ons een liedje, of kunt ge niet meer zingen? vroeg hij.

- Dat moet nu ook passen; 'k heb deze week precies een nieuw liedje gedicht, eentje dat naar den trog smaakt om nog bofte Lucas, rechtstaande.

De deur ging open en Klaas De Zwingel toonde zijn leelijke tronie.

- Wist niet waar ge bleeft, riep hij Lucas toe.

- Ik wel, kreeg hij gekkend voor antwoord.

- Wêer aan het tateren, gromde Klaas.

- Beter tateren dan doen, dan vreest men geen indruk van schoên, stekte Lucas.

Klaas verschoot, kreeg een schok en bleef onbeweeglijk, geleund tegen het portaal.

- Kom-kom, Klunten, zet u bij uw makker, porde de baas aan, hij zou precies eene liedje zingen.

- Zingen-zingen... tingelde Klaas en hij ging zitten.

- Klunten Mollegat, van water wordt men niet zat, plaagde Lucas.

- Genoeg met uw verzen en aan 't gezang! riep de baas.

Lucas schoorde zich op zijn beenen en monkelde vinnig.

- Hier Klunten! beval hij, 'k heb u noodig.

- Kan niet zingen, knoterde Klaas.

- Da's niet noodig ook; dat kan ik zonder hulp, maar wil u nevens mij als een assistent bij den pauzelijken troon. Hier! herbeval hij.

Klaas schoof, groen lachend, zijn stoel wat nader en keek onnoozel en als beangstigd op.

- Luistert allemaal goed: een, twee! riep de Profeet en hij zette zijn wijde keel open.

Daar was weleer een jongeling,
Die 's avonds op laveie ging
En op een haas te loeren lag
Waar sedert lang hij 't speur van zag.

Maar als hij 't beestje stroopten zou,
Daar klonk het snijdend: houw-houw-houw!
En d' echo rolde 't roepen voort,
Van deur tot deur en poort tot poort.

Hier viel de zanger stil, lei de hand op den schouder van Klaas en zong voort, met een venijnigen spotlach op de lippen.

En wat nog nooit gebeurde Klaas,
Die strooper werd nu zelf een haas;
Hij liep gezwind tot aan de rêe
En sprong in 't golvend nat der zee.

En als hij lang gezwommen had
Dan leekte hij wel van angst en nat,
Doch g'raakte veilig aan het strand,
Van 't ver Americaansche land.

- 't Is uit zei Lucas en hij zette zich nêer.

Klaas vaagde het zweet uit zijn oogen en niemand in geheel de herberg sprak een woord.

Lucas keek rond en grinnikte.

- Was 't misschien geen schoon liedje? vroeg hij onnoozel-weg.

- 't Kan er door, zei de baas ontwijkend.

- Da's maar dunne lof, krullipte Lucas.

Hij dronk zijn glas uit en keek naar Klaas.

- Klunten alevenwel is er toch van gepakt. Hé, kameraad? vroeg hij.

Klaas sprak geen woord, maar trok de schouders op, zonder naar hem te kijken.

- Adjuus! wenschte Lucas en hij stond op en vertrok.

Klaas bleef er tot den avond viel en ging dan aanbellen bij de Van Bramendals, waar hij een lang onderhoud had met Lode, die machteloos raasde om de mededeelingen.

Die week ontving de Profeet een uitnoodiging vanwege

Lode Van Bramendal, om zich dien dag met avondval bij hem te willen aanbieden.

's Avonds was Lucas op zijn post; Lode leidde hem in een voorplaats en ging zich rechtover hem zetten bij de kachel.

- Luc, nog geen goest naar een borrel? vroeg de jonge heer.

- Goest genoeg, maar geen durve, mijnheer, zei Lucas, de mensch leeft immers maar ééns en de doktoor dreigt mij met het ergste, zoo ik mij niet zwicht, mààr, zwichten en zwichten is twee... Zoo, ik hoop wel dat ik in 't korte toch nu en dan een borrel zal mogen pakken: een arme mensch moet toch ook iets hebben... Maar, zou ik zeggen: ge deedt mij roepen, mijnheer Lode?

- Ja, Luc, wij komen er: 'k ben zeer mistevreden van u...

- Wat mijnheer toch zegt: mistevreden!

- Ja, 't schijnt dat ge voort zinspeelt in de herbergen op...

- Op wat, mijnheer?

- Enfin, op het... ja, op zekere feiten... onteerend zelfs, welke gij mijn broeder Urbaan schijnt te willen aanschuiven.

- Wil mijnheer spreken van den aanslag op Elleke Zieleghem? vroeg Lucas.

Lode knikte.

- Als 't alzoo is, dan mag ik mijnheer verzekeren, dat ik volstrekt bij den schijn niet blijf, zei Lucas, maar hier stellig verzeker, dat zijn broeder plichtig is en zelfs aan meer ergerlijkheden. Mijnheer uw broeder wist genoeg, dat ik zijn daden kende en daarom ook was hij mij dankbaar en breedgevig, omdat ik zoo goed zwijgen kon.

- Maar ge zwijgt in 't geheel niet! schoot Lode uit.

- Mijnheer is kwaad, geloof ik, tergde Lucas, doodkalm.

- Wie is er de schuld van? riep Lode.

- Die draagt de schuld, wordt in d'helle gebult! orakelde Lucas.

- D'helle! stoof Lode op, d'helle? Noch gij, noch ik,

gelooven aan die kinderagie. Laat uw verzen varen, Profeet, we bespreken zaken.

- Precies. Mijnheer is verstandig, fleisterde Lucas.

Zichtbaar kookte Lode's bloed, maar ook zichtbaar bedwong hij zich.

- Ja of neen, Profeet, heeft mijn broêr Urbaan een akkoord met u? vroeg hij.

- Da's gesproken! juichte Lucas, ja, zoo moet het gaan tusschen ons: recht naar de stake bollen. Hamaar zeker, mijnheer Lode, wij hebben een akkoord. Mijnheer mag dat wel weten; hij is toch de bloedeigene broeder van mijnheer Urbaan en ook niet geheel vreemd... 'k zeg, niet geheel vreemd aan... haperde Lucas.

- Aan wat? bruisde Lode op, zoo bleek als een laken.

Lucas bekeek hem in het open wezen.

- Mijnheer is toch niet ziek? vroeg hij schijnmêewarig, hij is toch zoo getrokken.

- Ik vroeg u waaraan ik niet vreemd ben. Antwoord mij, snapte Lode, zich bemeesterend.

- Is mijnheer den nacht na de... van dien aanslag, moet ik zeggen, heeft mijnheer dan geen bezoek gebracht aan den armen Klunten in zijn schuur?

- Ik? schreeuwde Lode, bevend als een blad.

- Mijnheer ging er geheel zeker uit loutere goedheid, knikte Lucas, ja, uit goedheid en om den armen Klunten zijn les te spellen. Is 't niet waar, mijnheer?

Lode stond gejaagd op, wandelde wat weg-end-weer door het zaaltje onder de tergende blikken van zijn tegenkanter en ging terug zitten.

- Profeet, wat wilt ge van mij? vroeg hij, ten volle ingevallen.

Lucas dacht een weinig na en Lode greep den haak met sidderende handen, koterde wat in de kolen en oogblekte in de oplaaiende vlammekes.

- Mijnheer mag den haak weghangen; hij wordt rood, tergde Lucas.

Lode hing werkelijk den haak op zijn plaats, doch keek den spotter niet meer aan.

- Wat wilt ge van mij? hervroeg hij.

- Wat zou ik al veel zeggen, heja, 'k ben vader des huisgezins en moet voor mijn kindertjes zorgen. Is 't geen waar? vroeg hij.

Lode gebaarde 't niet te hooren en keek van hem weg.

- Ziet ge, mijnheer Lode, een greepke geld zou mij elke maand welkom zijn, schuddebolde Lucas, 'k zeg, een greepke, niet te veel, een kleinigheid.

- Hoeveel is dat wel? vroeg Lode.

- Ik ben gevoegzaam van natuur en mijnheer weet dat wel. Mijnheer is ook gevoegzaam; ik lees het op zijn wezen, fleisterde Lucas, zoodus... Wat zou mijnheer zeggen van vijftig frankskes te maande?

- Vijftig frank! stoof Lode op.

- Mijnheer verschiet er van dat ik zoo weinig vraag, geloof ik, tergde Lucas, maar zoo ben ik, met een kleintje tevreden: dienst voor wederdienst. Mijnheer, die niet dom is, verstaat dat genoeg.

- Profeet, wat doet ge dan met het akkoord tusschen u en Urbaan? vroeg Lode.

- Haja, precies, daar hebben wij djanters nog een akkoord, waarachtig! Maar van dit akkoord is hier geen spraak; het geldt hier nu een splinternieuw akkoord tusschen u en mij, mijnheer. Dat begrijpt ge? vroeg Lucas, Lode doorkijkend.

Die jonge heer stond op en leunde met den elleboog tegen de schouwplaat.

- Ge kunt er op rekenen, Profeet, bijaldien gij uw mond sluit gaf hij toe.

- Mijnheer Lode, ge zijt een perel van een vent en nu ons akkoord gesloten is, zal ik zwijgen als vermoord. O! mijn goede vrouw en lieve kindertjes wat zullen ze u dankbaar zijn, mijnheer! riep Lucas, Lode de hand reikend.

Met onmogelijk te bewimpelen walg, greep Lode den

vuilen poot hem toegereikt en dan leidde hij den kiezigen vent naar de deur.

Van dien avond af, zinspeelde de Profeet niet meer op de ergerlijke zaak, ook kreeg hij regelmatig elke maand het bedrag der vastgestelde som en gaf telkens de verzekering zijner verknochtheid aan den jongen heer Urbaan en geheel zijn deftige familie.

Ondertusschen viel hij vanher aan het drinken en Lode, evenals zijn broeder deed, gaf geld aan Klaas De Zwingel om den Proefet aan te zetten en vol te gieten, zoo dikwijls het passen mocht, immers mocht Lode nu breeder met het geld omspringen, want Urbaan had hem geschreven: ik zal u het noodige geld daartoe regelmatig afzenden.

Er gingen nu maanden voorbij zonder dat Lode in 't minst verontrust werd; de Profeet dronk zich zot en Urbaan met al zijn liederlijkheid werd doodgezwegen.

Langs verschillende wegen

MIJNHEER Fernand Van Bramendal was na het noenmaal met zijn twee zonen in de eetzaal gebleven en ving er genoegelijk den rook eener fijne sigaar op. In langen tijd bleven ze zoo gezellig niet samen klappen maar nu waren er toch gegronde redens voor ook, immers ontvingen ze dien dag een brief van hun uitwijkeling in America, met veel belangwekkende en blijde mededeelingen: Urbaan stelde het ginder uitmuntend; hij was de rechtere arm van zijn patroon, die op hem ten volle betrouwde en dus ook op hem berustte. Veel werken moest hij er niet, maar gestadig toezien en aanwijzen. Hij had er reeds merkelijk bij geleerd en zich vooral toegelegd op de studie der allerfijnste werken.

Verders liet hij weten, dat hij volkomene onthouder geworden was en van zijn verlofdagen enkel gebruik miek om studiereizen te doen, wat zijn geldelijken toestand vermocht, gezien hij er veel won.

Papa Van Bramendal jubelde en zijn mond loste gedurende het middagmaal de volheid van zijn hert in blijde uitroepingen en geestdriftig-uitgebrachte bespiegelingen. Nu zelfs, smakkend aan zijn sigaar, bracht hij nog, tusschen twee rookwolken, halve volzinnen en geradbraakte woorden van genot uit, als een soort geknor van zelfvoldoening: op goê weg... Bon!... Man worden!... Ghum... ja... Djantre!...

- Papa, onderbrak hem Jan, midden zijner zalige droomerijen, deze alleen zal zalig worden, die zal voleind hebben tot het uiterste toe.

Lode kraakte een vloek en sprong op van zijn stoel.

- Word pater! Toe, trek een rok aan! schimpte hij.

- En dit alleen omdat ik een volzin uit de heilige boeken aanhaal? loech Jan.

- Komt, jongens, twist niet, middelde Fernand, uit zijn beschouwingen getrokken, we moeten meer dan ooit eens zijn: met ons gaat het vooruit.

- Zie, om Lode te voldoen zal ik den eenvoudigen toon aanpakken, zei Jan, ja, met ons kan het gaan, als wij willen en Urbaan even voort mêe wil, maar zal die -n -ommekeer, of wat heit is, duren? Neem 't niet kwalijk: ik twijfel.

- Dat ten minste is menschentaal, zei Lode, en daarop zal ik antwoorden ook: 'k betwijfel het even, maar gelukkiglijk verblijft Urbaan in een land, waar de slemperijen als hier ongekend zijn en waar het gezellig samenzijn in de herbergen - dat voor hem een gevaar is - nergens bestaat. Ten andere, hij heeft geproefd, hier, en...

- 't Was bitter en blijft bitter van nasmaak, onderbrak Jan, die opstond en naar de deur ging.

- Waar naartoe, jongen? vroeg Fernand.

- Een wandelingske te lande, papa, zei Jan, dezen namiddag ben ik verwacht op het hof van een mijner kameraden.

- Zoo! Wie is die kameraad? vroeg Lode.

- Franz Koornaar van den Kapellewijk, zei Jan.

- Er is daar een meisje, geloof ik.

- Ja, Leona.

- Dus: een boerin.

Jan snakte zijn lijf op en keek zijn broêr in de oogen.

- Precies knikte hij, een boerin en dat kondt gij zeggen zonder bijvoeging van dus.

- O! 't was enkel een tusschenwoordje, tot een gevolg trekking, treitte Lode venijnig.

- Houd dat woordje voor u, treitte Jan wêer, maar wat de gevolgen betreft, die zal ik wel alleen voorbereiden en trekken ook.

Daarmêe was de jonkheid weg. Dan richtte zich Fernand tot Lode.

- G' hebt enkel willen plagen? vroeg hij.

- Natuurlijk, zei Lode, er is geen nood dat Jan zich op een boerenmeisje zal gaan verzotten. 't Is zeker al genoeg, dat hij met landsche knuppels makkert. Maarja, hé, dat komt van zijn verkeer in dien muffen boel van onderpastoortjes en schaapachtige kringleden, ginder op het dorp. Geluk

er mêe! Ik, papa, ik vergeet nooit dat ik een Van Bramendal ben.

Wijl Fernand en Lode voort samen keuvelden, stapte Jan gezwind de baan op naar den Kapellewijk, dwers door het wikkelend geurend veld, dat nu in dien zondagnamiddag zoo rustig en vredig lag, verlaten door het boerenvolk, maar gezocht door de vogels, die spelevaarden over de golvende strooigewassen en den grond schoeren met hun vlerken.

Het hof van de Koornaars, een net gedoente van drie peerden, stond in een vlakte, omsingeld van reken hooge populieren en oude eikeboomen, die zich spiegelden in het klare water van den wal, waarin de eenden duikelden.

Franz, de oudste zoon, een knappe vijf-en-twintigjarige blonderik, had zijn vriend, Jan, zien aanstappen, was hem tegemoet gegaan en riep hem wellekom toe van verre. Samen stapten ze nu traagzaam voort naar het hof, onbewust genietend van de heerlijkheid en den rijkdom der grootsche natuur rondom.

't Was de eerste maal, spijts herhaalde uitnoodigingen, dat Jan een bezoek deed naar die menschen en hij voelde zich wat op zijn ongemak, maar hij werd er door vader en moeder Koornaar zoo gul en zoo hertelijk ontvangen, dat hij zich seffens op zijn gemak voelde. Ook de twee jongste zonen kwamen hem de hand drukken en bleven bij, open, geestig en verstandig met hem mêe klappend en zich jonnend in zijn gezelschap.

Op het ernstig gelaat der ouders en op het jeugdig, open wezen der jonge Koornaars, lag het geluk te scheppen. In de oogen der jongelingen pinkelde levenslust, maar op hun breede, blanke voorhoofden straalde wil uit en zelfbedwang lag in hun gebaren.

Jan, klappend en lachend, zat tusschenin te peizen: wat een gelukkig huisgezin! Hier is vrede en vreugd, maar vooral liefde.

Zijn oogen snoepten rond in die groote boerekeuken en rustten op het blinkende koperwerk, dat hing in de heerd-

hoeken, op de oude borden, geschoord op dein kavebank, op de tafel in rauw populieren hout, wit van de gedurige wrijving, op die alledaagsche, doch netonderhoudene meubeltjes. Evenals het uitwendige met den krans van boomen en kreupelhout errond een nestje scheen, zoo was het inwendige als een polkske, waar het lekker moest zijn zich te vernibbelen met een miereling van overvoldaanheid.

Jan onderging den invloed der inwerkende innigheid van geheel den samenhang en jonde er zich zoodanig, dat hij den tijd vergat, gemoedelijk mee klappend met de verstandige ouders en zottebollend met de jonkheden.

Volgens boeremode moest hij, na een lange zate in het huis, ook de ronde van het gedoente mêemaken, naar de peerden in den stal, de koeien in de weide en de vruchten op het veld; zoo geraakte de namiddag al ver toegezet, tegen dat ze terug in het boerenhuis stapten. Moeder Koornaar in een verschgestrekene blauwe schorte gewikkeld stand hen den weg af naar de keuken en leidde ze in een groote kamer, opgesmukt met schoone meubels. Daar stond de tafel in 't midden en een lief meisje was bezig met die te dekken.

Jan groette haar beleef en 't meisje zelf, een weinig blozend, neeg het hoofd, stapte op hem toe en reikte hem verwelkomend de hand.

Tot dan toe kende Jan haar enkel van gestalte en houding; hij wist van haar, dat ze doorging voor een treffelijk, voornaam en innemend meisje en dat ze ook de reputatie had het Blomke van geheel Boschgrond te zijn, doch zoo vlak in het open wezen als nu, had hij haar nooit gezien. Een oogenblik stond hij verbluft voor het frisch maagdeke en dan drukte hij haar warm de hand.

De eerste verlegenheid was in het gezellig samenzijn algauw voorbij en de samenspraken gingen vlot hun gang. Vader en moeder Koornaar kwamen ook bij en Jan werd door de boerin verzocht bij de tafel te willen aanzitten.

- Wat al moeite ge doet, vrouwe Koornaar, riep de jonkheid, ik ben oprecht ongemakkelijk.

- Kom-kom, middelde de vrouw, die bij de boeren gaat,

al was hij bisschop of koning, moet en moet het gedoente nazien en dan eten.

- Maar 'k heb zoo goed genoenmaald, opperde Jan.

- Wij ook, mijnheer Bramendal, loech de vrouw, maar dat is nu al gezonken. Ge zult eens onze kerels zien malen, al speelden ze te noene ook sterk bin'.

Nu kwam het meisje tusschen.

- Mijnheer Jan, middelde 't, een schel hesp is toch eigenlijk geen eten.

- Zoo? monkelde hij, ik toch hoorde nooit beweren, dat hespe drank is, juffrouw Leona.

- Neen, dat wel niet, gaf ze luimig toe, hesp is eigenlijk noch mossel noch visch, noch eten noch drinken.

- Wat zou het dan wel, juffer? vroeg Jan, voort boertend.

- Let er maar goed op, pinkoogde zie, hesp smelt in den mond, dus, het is gesteven drank.

- Ik 'n heb 's levens nooit een juister gevolgtrekking gehoord, schertste Jan.

Zonder verdere tegenstribbeling zette hij zich aan de tafel en at smakelijk nevens het eigen volk; de hesp was immers lekker en het zware brood zoo koornachtig van geur en de tafeldienster zoo handig, zoo rap en zoo fijn om op te dienen. In een zwier en een zwaai was alles voorgezet, volgeschonken en rondgegeven en dit op zijn eigen scherpte al den eetlust, doch er komt aan alles een einde, zelfs aan den honger; Jan lei mes en vork nevens zijn bord en dankte voor meer.

- Wel, mijnheer Jan, zie onze knechten daar eens aan, zei de boerin: ze beginnen nog maar. Neem toch ook nog een schelleke om mij te voldoen.

- 'k Zou geerne, vrouw Koornaar, knikte Jan, maar ik ben ten uiterste voldaan.

- Ons koeiwachtertje zegt het anders, monkelde de boer. Jan wachtte lachend bescheid af.

- Ja, knikte de boer, in dergelijk geval zou het zeggen:

'k heb genoeg; 'k zou niet weten waar nog meer te tassen en 't deert mij.

- 'k Zal dus ook maar rechtzinnig bekennen: 't deert mij even, zottebolde Jan.

Nu bleef hij genoegelijk het malen der zonen nagaan en loerde ondertusschen het neerstig gedoe af van Leona, die afdiende en wegdroeg en weg-end-weer draafde, altijd even vlijtig en even luimig.

- Wat een heerlijk, flink ding! zinde hij, haar bespiedend tusschen de schelen.

Nog lang bleef hij bij die eenvoudige, gemoedelijke menschen en als hij afscheid nam, noodigde hij de jonkheden uit op een tegenbezoek.

Nevens Franz, die hem vergezelde, trok hij naar het dorp, om er met de kameraden den avond over te brengen. Franz, die een guitige kerel was, babbelde en snabbelde en vertelde aardigheden, maar Jan liet hem snateren en stapte stillachend nevens hem voort, al dikwijls zonder uits of aais te antwoorden, zelfs dan, als zijn makker hem rechtstreeks aansprak.

- Waar blijft ge met uw zinnen, Jan? vroeg Frans epeens. Jan verschoot er van en zijn gezel merkte 't op.

- 'k Geloof dat ge met uw gedacht in Siberië zijt, gekte hij.

- 't Is zeker van de zonnesteekte, zei Jan, maar 'k ben als verstopt in een wolk.

Had hij gedurfd, zou hij moeten bekend hebben, dat alles wat hij hoorde en zag voor zijn inbeelding rondschijverde als een wervelwind en er slechts een beeld vast en bestendig en klaar te midden van dien warboel stand hield, namelijk, het beeld van Leona. Het was hem als een op-drang: voor hem, aanzijds hem, boven de vruchten en zelfs hoog op in de kronen der boomen, zweefde, klom of daalde de schim van het heerlijk maagdeke. Gestadig bleef het bij en het scheen hem soms het gerucht van haar lichten stap en het geruisch van haar zijden kleedje te hooren.

Wat een vlijtig bietje! dacht hij.

Met dien zondag zelf was de opdrang niet uitgespeeld, maar bleef bij en speelde met hem. Nu was het opdagend beeld geen doffe schim meer, maar het rees op in volle aanschouwelijkheid. Zelfs te midden zijner zorgen en in de verlâanheid van het werk, zag hij 't meisje zoo klaar als in levende lijve: haar kastanjekleurig haar, haar rond, lichtbruin wezentje met de zwarte kijkers, pinkelend van guitigheid, doch zwemmend in goedheid; ook haar fijngesneden mond zag hij met de dunne koraallippen, waarop zuivere levenslust en meteen goedheid te oogsten lag, evenals in de oogen.

Het duurde korten tijd, eer hij vaststelde en het zich zelf ook bekende, dat hij onwederroepelijk bemeesterd was en het meisje met geheel zijn hert en voor altijd lief had.

Met die zelfbekentenis zonk in hem een wonderbaar geluk, hetwelk hem vervoerde, tot de eerste liefdebedwelming zoetjes week voor de klaarheid van zijn toestand. Hij voelde zich nu voor het lieve kind staan, verdoofd door den smet die op zijn familie woog: haar stoffelijk en zedelijk verval en de schande om de verdokene daden.

In deze gemoedsgesteltenis ontving hij op een zondag het tegenbezoek der gebroeders Koornaar. Lode was er flauw mêe gediend en wilde - zooals hij het zelf aan Jan zei - geen omgang hebben met volk beneden zijn stand, maar de oude heer miek van zijn hert een steen en ontving de jongens zeer voldoende en in schijn hertelijk. Toen ze vertrokken deed Jan hen uitgeleide tot het dorp, waar de twee jongste broeders van hem afscheid namen, om hun eigene gezellen te gaan opzoeken. Als ze nu getweeën alleen waren, greep Franz zijn vriend bij den arm.

- Jan, lieg het niet af, d'r roert iets in u: 'k zie het sedert lang. Mag ik niet weten wat het is? vroeg hij.

Jan werd met den dop zoo rood als een gloeiende bakkerskool.

- Wat zot gedacht van u! stotterde hij.

- En toch houd ik vol. Zijt ge misschien verliefd? Toe, zeg het, dwong Franz.

Het duurde hem te lang eer een antwoord volgde.

- Jan, wij zijn toch kameraden, bekoorde hij, en hadden nooit geheimen voor elkaar. Beschuldig mij dus niet van onkieschheid. Moest ik in uw geval verkeeren, zou ik rechtuit den dracht van mijn hert aan het uwe mêedeelen. Ge weet wel, dat alleen oprechte vriendschap voor u mij aanzet tot die geweldige nieuwsgierigheid. Ik zie u niet geerne zoo bekommerd en verstrooid: 'k ben toch uw innige vriend.

Stil en zwijgend stapte Jan nog een eindeke voort en bleef dan pal.

- G'hebt gelijk, Franz, ik zie een meisje geern, zoo eeuwig geerne! smachtte hij.

- Weet ze 't? vroeg Franz.

Jan schudde ontkennend den kop.

- Ge moet het haar zeggen, klonk het opdringend.

- 'k Durf niet; 'k ben benauwd van blauwe schenen te loopen, zei Jan.

- Als 't maar enkel dat is, wil ik de riesche op mij nemen, hield Franz aan, zeg nu, wie is dat meisje?

Eenige oogenblikken nog bleef Jans mond gesloten, wijl rimpels op zijn voorhoofd wervelden.

- Uw zuster, Leona, fluisterde hij eindelijk.

- 'k Had dus goed gespeurd? monkelde Franz.

- Gespeurd?

- Welja, kameraad; 'k ben immers ook jong en heb oogen: 'k zag u bijten tot over den neus. Zijt ge 't misschien vergeten, dat ik u, na uw bezoek 't onzent vroeg, of ge met uw gedachten in Siberië waart. Ja-ja, 'k had u wel doorgrond en juist daarom wilde ik een einde aan uw dubben stellen.

- Gij? Ja, dat neem ik aan, maar uw zuster? opperde Jan.

- Ik weet, dat mijn zuster nooit trouwen zal, dan met een gegronden mensch, die op zijn vierkant staat, zooals gij zijt, en zooals zij zelf is. Kom, we zullen het maar rischieren; de jongens rischieren wel een knikker. Blijf gij koes; ik zal de aanvraag in uwen naam doen, beloofde

Franz, en dit zal te gladder gaan, doordien ik haar reeds dikwijls met u plaagde.

- Zoo! riep Jan, gij? Enne ze...

- Ja-ja, ze smeet het niet ver, loech Franz, nu, 'k herhaal het, speel zoo niet meer Stommen Ambacht, zus of zoo, ge krijgt in 't korte bescheid.

Dat bescheid was er algauw: Jan werd met zijn aanvraag op heft hof der Koornaars verwacht.

Zotgelukkig en verlangend, stelde de jonkheid zijn bezoek niet uit. Met den eerstkomenden zondag wandelde hij langs kleine voetwegen naar de Kapellewijk en vond op haar hof de geheele familie Koornaar bijeen. Allemaal ontvingen ze hem minzaam en Leona met bekoorlijke verlegenheid.

Na wat samen gepraat te hebben, vond Franz het weder al te heerlijk voor hen om te blijven muffen in die kamer en hij stelde voor een wandeling rond de vruchten te gaan doen.

- En Leona moet mêe, besloot hij pinkoogend.

- Welja, waarom niet? Vliegt maar allemaal uit! zottebolde de boer.

In een ommeziens waren ze 't veld in en algauw verdeeld in twee groepen: Jan en Leona aan den kop van de expedite en de drie gebroers achteraan, kwansuis verslonden in het nazien der vruchten.

Jan miek van dit gemaakt spel een durvend gebruik.

- Leona, ik wil er niet meer aan duimelen - ge weet het toch - ik zie u geerne, zoo geerne! bekende hij.

Het meisje bloosde en smachtte, doch zweeg, te diep ontroerd.

- Mag ik van u wederliefde verwachten? klonk het smeekend.

- 't Is lang dat ik u geerne zie, mijnheer Jan, zei 't meisje.

Hij greep haar hand in de zijne en hield die gesloten.

- Nu valt dien menheer weg; nu zijt gij Leona en ik Jan, jubelde hij, want nu ben ik uw verloofde en gij mijn

zoet Lieveke. En nu moeten wij veel klappen: ik heb dezer dagen diep gepeisd, omdat er mij veel opperst ligt en wat mij opperst ligt, doet mij schrikken, u, mijn uitverkoren schatje, te verliezen.

- Ik weet toch alles wat u pijnigt, doch zeg maar op en verzwijg niets; ik ook heb nagedacht, eer ik dit eerste onderhoud toestond, moedigde 't meisje aan.

- Braaf kind! streelde hij, haar handje drukkend.

- Zeg nu maar Jan en vrees niet, hielp ze.

- Kent ge goed onze familie, àl de leden onzer familie en de verhoudingen tusschen ons? vroeg hij bezwaard en weemoedig.

- Laat uw familie daar, Jan, stilde ze, het gaat er enkel om tusschen u en mij.

- Zoudt ge, om mij, vernederingen kunnen uitstaan, onverrechtveerdigbare vernederingen?

- Vernederingen?

- Ja onrechtveerdige vernederingen, voortspruitend uit kasteglorie en uit verwaandheid?

- Nu begrijp ik u, Jan.

- En?

- Welja, we zullen toch met tweeën zijn om elke tegensparteling te verdragen; ten andere, wij, we blijven toch wat we zijn.

- En weet ge ook, schatje, dat het geld bij ons niet op hoopen ligt en dat het fel nijpen zal, als er aan dit kapittel geroerd zal worden?

- Een vakman met kop en handen als gij; een jonkheid met hert en zinnen als gij, is rijk zonder een cent fortuin. En roer nu al die miseries niet meer aan, mijn lieve, lieve jongen; dit alles is lang effen geklapt tusschen ons, in familie. Gij zijt mij schatrijk zonder iets! juichte 't meisje.

O! hij had haar zoo geerne in de armen genomen en op zijn hert gedrukt, maar de drie broeders stonden ginder aan de weibalje, te greiten. En er waren ook nog andere menschen te velde.

- Lieve! juichte hij.

- Jan! smachtte ze.

De broeders stapten nu toe en vervoegden de verliefden; samen slenterden ze nog wat in de velddreven en dan keerden ze terug naar het hof. Daar nam Jan zijn meisje bijderhand en ging er mêe tot bij haar ouders.

- Lowie en Lucie, is 't met uw toestemming, dat ik kennis maak met uw dochter, Leona? vroeg hij eerbiedig.

- Of beter: gemaakt heb! plaagde de boer, den vinger opstekend, welja, zeker, mijnheer Jan, en met moeders goest is het ook: we kennen u immers, voegde hij er aan toe.

- En we weten, als het tot een huwelijk komt, dat gij ons kind gelukkig zult maken, voltrok de boerin.

- Uwe goedheid sterkt mij om te strijden, zei Jan, want strijden zal ik moeten - 't is best dat ge 't weet - maar het staat onwankelbaar vast: met Leona trouw ik en niemand kan, noch zal het verhinderen! Van hier ga ik terug naar ons huis en eer de nacht er is, deel ik papa mijn besluit mêe. Wat Lode betreft, om hem bekommer ik mij niet: hij zijn gang en ik den mijne. Ik besluit: hoe mijn mededeeling thuis ook onthaald worde, onze liefde blijft!...

Wat Jan voorzag en voorzei, gebeurde; als hij dien avond nog de tijding zijner verloving mêedeelde, sprang zijn vader razend op.

- Wat? brulde hij, g'hebt u durven verloven zonder mij te raadplegen en dat toennog met een boerin, de dochter van een eerdemol!

- Papa, blijf kalm, stilde Jan, 'k zal het ook trachten te zijn. Luister dus: ik moet hier weg! Wij verschillen te veel van princiep en richting; er is hier gedurige wrijving en dus nooit noch innigheid, noch gezelligheid. Wij hier hebben geen nestje - en nu weet ik wat een nestje is: 'k vond een op den Kapellewijk. - Wat meer is, 'k ben moê van bespot te zijn om mijn overtuigingen. Gij en Lode peist en voelt gelijk en mijn verwijdering van hier zal voor u een verlossing zijn.

- Trouw, als 't u lust, maar niet met een boerin, niet

met een boeredeerne, die de zwijns drinken draagt! raasde Fernand.

- Papa, staan wij onder opzicht van voornaamheid en aanzien hier in deze streek hoog opgeschreven? vroeg Jan bedaard.

De oude heer zette zich nêer en zijn hand doorwoelde zijn kophaar.

- Ik wilde u niet kwetsen, papa, daarvoor eerbiedig ik u te veel, vervolgde Jan, maar ik moet toch een toestand klaar trekken. Meent ge, dat een Van Bramendal boven een deftigen boer uitkijkt? Ik zal trouwen uit liefde, papa; mijn meisje aanveerdt mij uit liefde en geeft uit liefde véél toe: ziedaar de -n -toestand en gij zelf ziet hem zoo in.

- Wij zijn heerenvolk! bruisde Fernand op.

- De puntjes op de i's, papa, weersprak Jan, wij 'n zijn nietmetalle meer. Onze voorouders waren heeren. Wij, we zijn zoo nog wat burgers, die wonen op den Berenheuveltwijk te Boschgrond - dat landsch nest - midden al de andere burgertjes, boeren en werkmenschen rondom. We maken machienem en houden winkel van ijzerwaren. Kijk naar mijn handen; ik kan ze nog zoo klaar niet krijgen als deze van een eerdemol, zooals gij de boeren noemt.

Ik, ik ben smidje smêe. W' hebben een smisse. Punt!

- Maar als gij weg zijt, wie zal er hier den boel besturen? steende Fernand.

- Ha, daar hebben wij het eindelijk, monkelde Jan, wie zal er dan hier de handen uit de mouwen trekken? Urbaan is er van onder en wij weten waarom - schudt den kop niet, papa. Ik en gij, Lode en nog al, weten het goed. - Lode speelt den menheer en ik - verweet hij het mij niet kortgeleden, dat ik preusch was met mijn geôliede handen - en ik, ik was hier Vuiltje-vaagt-den-oven. Hoor, papa, dat Vuiltje zal u voort ter zijde staan en op een wenk van u toesnellen in alle moeilijkheden. Natuurlijk zal Lode van zijn reizen moeten afzien en het werkhuis besturen. Hij kan dat met zijn oogen, zonder zijn handen te moeten vuil maken, maar ik blijf smidje Van Bramendal.

- En wat wilt ge aanvangen? Ons concurrentie aandoen? En waar haalt ge 't geld? Ik heb er geen! bromde Fernand.

- Wees maar niet bekommerd, papa, stilde Jan, ik zal u zelfs niet dwingen mijn weezegeld te lossen. Die eerde-mollen van den Kapellewijk zullen man van 't peerd zijn. En wat de concurrentie betreft, ik ook moet toch leven en om te kunnen leven zal ik den handel in ijzerwaren voortzetten. Van stonden-aan zoek ik een huis in Ranck.

De oude heer lei de handen voor zijn aangezicht en kreesch. Jan ging nevens hem zitten, en, zelf fel aangedaan, greep de handen zijns vaders in de zijne en drukte ze.

- Papa, krijsch zoo niet, smeekte hij, gij zelf weet genoeg, dat de wereld voor iedereen is en de zonne voor iedereen schijnt. Ge weet ook, dat in deze tijden iedereen die wil deugen er geraken kan. Lode moet er maar hard op los gaan; onze zaak hier kan en moet opbrengen en z' is in gang. Peis: ik moet alles nog op touw zetten en toch weet ik, dat het goed draaien zal, omdat ik het wil en geen geld zal breken met hamers.

- Wat zal Lode zeggen? kreunde Fernand.

- Lode heeft in mijn keuze en in mijn schikkingen niets te zien en zijn uitvallen misprijs ik, zei Jan, want hij laat zelf veel te wenschen over. Dat hij zijn eigene zaken schikke, trouwe, werke en spare; hier kan hij leven als een visch in 't water, als een prins, indien hij prins worden wil. Wat mij betreft, ik blijf tevreden met min.

- En ik! viel Fernand uit, vanher met het gemoed vol.

- Hebt ge geen geld, g'hebt voor een fortuin ijzerwaren en daarbij schoone eigendommen, beurde Jan op, g'hebt hier het huis en de groote werkplaats; ginder op den nêerhang van den berg, een tamelijke uitgestrektheid labeurland. Dit is genoeg voor u om weeldig te leven; en brengt het afgeërfde goed van oom Edgard geen pacht-weerde genoeg op, verkoop het. Blijf in alle geval bij Lode niet inwonen, maar houdt de hand op hem en hebt ge ooit tegenheden of verdriet, kom troost zoeken bij mij; ge zult er altijd vinden.

Fernand stond op en ging dolen in den hof.

Als Lode den volgenden morgen door zijn vader het nieuws van Jans verloving vernam, spoog hij bijna bloed, maar in Fernand was er met den nacht een ommekeer ontstaan: hij trok partij voor zijn jongsten zoon en bewees Lode, dat de jongen ten volle in zijn recht was en gelijk had.

- Trouw ook en stel u te deugen, besloot Fernand.

Lode bleef bijna een week sprakeloos, mottig en vies; hij monkte en vloekte binnensmonds, scheen Jan niet te zien staan, doch eindigde met zich zelf te paaien, zijn eigen spijt in te zwelgen en Jan te smeeken zijn huwelijk eenige maanden te willen uitstellen, tot ze een flinken handelsreiziger zouden gevonden hebben en hij zelf, Lode, zich met het werk en het volk zou ingelaten en verwend hebben, wat de jongste gewillig toestond.

Intusschen zocht Jan een geschikt nest voor hem en vond in de stad Ranck een net huis met mêegaande magazijn. dat met October zou over te nemen zijn.

- En nu op uw eigen spel gelet, Lode, en even jacht gemaak op een vrouwtje, vermaande Fernand.

Lode keek rond, of hij nergens Jan ontwaarde en ging bij zijn vader.

- Stel uw hert gerust, papa, dat vind ik gemakkelijk, zwetste hij, maar ten eerste zal het geen boerinne zijn en ten tweede geen krottiste.

- Ge meent dus dat ge maar te kiezen hebt?

- Blauwe schenen aan te loopen 'n vrees ik niet, maar loop ik er toch aan, 'k zal de pijn verduren, maar geld moet ik hebben. Die zoekt, die vindt!

Fernand bleef eenige oogenblikken als verdiept in gedachten.

- G' hebt gelijk: met geld koopt men krieken, gaf hij toe, maar de kunst is nu zoo een vogel te vinden en te rooven... Te zien... of...

- Te zien of wat, papa? vroeg Lode.

- Chja... of... ja, of een klein misbak u afschrikken zou?

- Weet gij misschien van iets?

- Toch. Wel te verstaan, als ge niet al te zindlijk zijt. Het 'n is precies geen spook, dat ik u zal aanzeggen, geen bloem evenmin, neen-neen, maar, schijven! Een put zonder grond!

- Wat is er aan te kort of te lang?

- Een ongeluk betrapt als ze nog kind was: al slapend met het voorhoofd tegen den gloeienden stovepot gevallen. Anders niet, niets. Zonder dat zou ze een beeldschoon meisje zijn.

- Hoe oud is ze?

- Vooraan in de twintig. En geerne trouwen, jongen. Ja, dat weet ik stellig. Maar ja, 'k herhaal het: g'hebt dat voorhoofd...

- Toe! voltrok Lode.

- Ge kunt het dekken met geld, zei Fernand zonder schertsen.

- En men scheert geen koe op één haartje na. En wie is nu die perel? vroeg Lode.

- Ge kent den notaris Pierszoon te Ranck? Bon! In mijn jongelingsjaren was ik goed bevriend met die familie en makkerde sterk én met den tegenwoordigen notaris - die nog een vriend van ons is - én met zijn broedar, Victor. Deze woont nu in Gent en is er verzender. Ik had hem in veel jaren niet meer gezien toen ik kortgeleden in die stad zijnde, botsbollig op hem liep. Dat was me seffens een spel! 'k Moest mêe naar zijn huis en werd er onthaald als een prins.

- En g' hebt dan zijn dochter gezien? vroeg Lode.

- Ja en 'k mag het u verzekeren: een chieke juffer is ze! Zonder die...

- Hoe weet ge dat ze trouwziek is? onderbrak Lode.

- 'k Heb denzelfden dag van mijn bezoek bij Victor Pierszoon ook een bezoek afgelegd bij een anderen vriend in Gent en er uit eenvoudige belangstelling wat inlichtingen over de familie Pierszoon ingewonnen. Onder meer vernam ik, dat de dochter, Helena, geleden twee jaar op

haar trouwen gestaan had met een jongen advokaat uit Gent, doch dat de jonge heer op het laatste oogenblik - verschiet er niet in, jongen - toch gezwicht had voor den spot van zijn vrienden en haar liet zitten. Z' heeft er veel verdriet om geleden en sedertdien zijn alle vogels gaan vliegen.

- Schuitje van kant gesteken? En verdere bijzonderheden of wetenswaardigheden? vroeg Lode.

- Ja, - maar dat zal u misschien doen haperen - kop-schudde Fernand, die familie is nogal - hoe zou ik het zeggen? - Enfin, kalottepotachtig. Victor was in zijn jongen tijd een vlieger als ik, maar hij trouwde met een soort kwezel en hij heeft veel betrapt; nu is hij - 'k vernam het ook - een pilaarbijter geworden, die de kerk omloopt en veel met pastoors- en patersgelul omspringt. Zoo ge kunt wel peizen, dat zijn dochter, Helena, even...

- 't Is toch maar een vrouwmensch en van een vrouwmensch kan het er door, schokschouderde Lode minachtend, men trouwt niet met de kwezelarij.

- Als 't alzoo is, zei Fernand.

- Dat ware misschien 't probeeren weerd, lipkrulde Lode.

- Als ge 't meent, moet ge zoo de lip niet spannen, maar een besluit nemen en zeggen: ik ga, of ik 'n ga niet, want op een teljoor brengen ze er u geene thuis. Dus, is 't ja? vroeg Fernand.

- Men beslaat geen peerd al loopend, papa, hield Lode tegen, maar ginder een inzetje doen, dat wil ik wel: men kan nooit weten, hoe een koe een haas vangt. De kwestie is nu: hoe dat aan boord leggen?

Eenige oogenblikken bleef Fernand peizend en dan keek hij zijn zoon aan.

- Ge zoudt dat meisje willen zien? vroeg hij.

- Da 's klaar, zei Lode, men koopt geen katten in zakken.

- Goed, knikte Fernand, morgen reizen we samen naar Gent, kwansuis voor zaken en even kwansuis gaan wij naar

Victor Pierszoons. Dit op zijn eigen kan die menschen zelfs niet achterdochtig maken, want tijdens mijn bezoek daar heeft Victor mij gevraagd de oude vriendschappelijlke betrekkingen wêer aan te knoopen, zelfs verlangde hij geheel ons huisgezin te kennen.

- En ge weet stellig dat die menschen rijk zijn?

- Ik weet van mijn vriend ginder - die wist het zeker - dat Victor Pierszoon een vet millioen bezit. En dit niet vergeten: hij heeft slechts twee kinders, een zoon, die in 't leger is en zijn dochter, Helena in kwestie. Een appeltje in tweeën bedeelt niet wijd, jongen.

- Een millioen! Een millioen! mommelde Lode.

- Zoo, wat hoor ik? vroeg Fernand.

- We gaan er op los, besloot Lode, maar wat zullen wij Jan wijsmaken?

- Hem de waarheid zeggen; hij zou ze toch achterhalen, zei Fernand...

Ja, dien avond vernam Jan van zijn vader, dat hij 's anderdaags met Lode naar Gent zou reizen op scherpe lucht.

- Is 't een fatsoenlijk meisje? vroeg Jan.

- Voornaam en deftig zonder wêergâ, maar wat geschonden in het wezen, een ziertje beschadigd, alla, kleineerde Fernand.

- Als 't niet te veel scheelt? smeet Jan op.

- Een verbrande plek op 't voorhoofd en den neus - 't vernis af - maar: zulke! bofte Fernand, den duim over den wijsvinger wrijvend.

- Ha, da 's Lode's meuge! Dat zal hem doen likkebaarden. En achteral, men kan toch niet alles ineens hebben, veel boter en een vette meid. Zoo, goed geluk! wenschte Jan.

Den volgenden morgen ging Fernand met zijn zoon op reis en als ze nu samen gerust op den trein naar Gent nevens elkaar op de zachte kussens zaten, neeg Fernand den kop naar Lode.

- Z'is algelijk ook nog wat geschonden aan den neus, fluisterde hij.

Lode schoot weg van tegen den scheiweeg.

- Dat hebt ge mij verzwegen! snakte hij.

- 't Is maar een kleinigheid, stilde Fernand, een rood streepke op de rechte lijn van boven. Nu, ge zult het zien...

Na wat zaken vereffend te hebben in de stad, trokken ze samen naar het heerenhuis van Victor Pierszoon, waar ze met jubel ontvangen werden. Seffens vond mijnheer Victor veel gratie in den statigen jonkheid, die zich als een echte gentlemen aanstelde.

Victor Pierszoon, die met fortuin te maken, geen aanstellerij gekweekt had, maar den, kleinsteedschen aard behield met diens eenvoud en landsche hertelijkheid, riep zijn vrouw en dochter bij, om den ouden vriend Fernand en zijn zoon te komen groeten. Die houding der vrouw was op denzelfden leest geschoeid als deze van den heer, eenvoudig en hertelijk, doch deze der dochter veropenbaarde fijnere opleiding.

Met het verschijnen in de ontvangstkamer, vielen haar blikken op den jongen Bramendal en de zijne op haar; zij bloosde; haar schoone volle wangen werden rozerood, wijl een verlegene, vriendelijke glimlach op haar fijngevormden mond speelde. Het gefronseld glazuur van haar voorhoofd en de rug van haar neus werden bloedrood en purper en wit dooreen, doch ze hield zich sterk, zelfs onder de blikken van den jonkheid, stapte lenig toe en reikte beide heeren de hand, al met een bevallige buiging een gepaste beleefdheidsformule uitend met zangerige stem.

Wat Lode verlangde te zien had hij nu onder de blikken: een bevallig meisje, dat, zonder het geleden ongeluk in de kinderjaren, een buitengewone schoonheid zou geweest zijn.

Helaas! de brandwonden hadden, juist in 't midden van het voorhoofd, een leelijken wrongel gelaten en op den rug van de neus, heel de lijn door, het vel samengetrokken en als vernist.

De bezoekers bleven lang, tegengehouden door den heer, die zienelijk genot vond in het aanhalen der fratsen uit hun

jongelingsjaren, toen hij zelf, met Fernand en de andere makkers, zijn jong hert lucht gaf te Ranck, te Boschgrond en omliggende gemeenten.

Als de Van Bramendals vertrokken, had mijnheer Pierszoon zijn woord verpand een tegenbezoek bij hen te doen en er te noenmalen.

Toen vader en zoon nu onder het terugreizen op den trein gewiegd zaten, gaf Fernand een elleboogstootje aan Lode, die tot dan enkel met een snak of een beet de vragen van zijn vader beantwoordde.

- Enwel, jongen, wat hoor ik van u? Kan het over uw hert? vroeg hij.

- Da 's nog 't minst van haar voorhoofd - dat kan gedoken worden - maar die neus, die vervloekte!... ketterde Lode, zich onderbrekend met een vuistslag op den knie.

- Ja, erzonder ware zeker lekkerder, maar anders een flink meisje hé?

- En voornaam, ja, dat geef ik toe, ja-ja. Voornaam is ze en bevallig en ten uiterste voldoende, nu, alles wat ge wilt, maar-maar-maar! haperde Lode.

- Een deftige dame zou ze zijn en fortuin, fortuin. Met geld legt men veel plat, filosofeerde Fernand.

Lode zat verzonken in gedachten en zijn vader zag het.

- Geld, dat zou u wel te pas komen, gaf hij op.

- Geld?...

- Da 's zeker... Maar ik jaag u niet aan, ziet ge... Toch, ware 'k gij, 'k weet wel wat ik doen zou, want...

- Ge jaagt mij niet aan, maar ge steekt aan de kar, onderbrak Lode.

- Waar zou ik beter kunnen steken? monkelde Fernand.

- En ge zet den klemtoon op het woord géld, schimpte Lode.

- 't Is het weerd! knapte Fernand.

- 't Is waar, gaf Lode toe, en laat mij nu wat gerust aan 't broeden tot op den kipdag: een henne broedt wel drie weken.

Als ze thuis kwamen, kon Jan een kleinen spotlach niet weerhouden; hij bemerkte immers al te goed den neep tusschen Lode's oogen.

- Welgekomen, vader en broêr, wenschte hij, en alles goed?

- De tijd moet dat uitwijzen, zei Fernand.

Lode sprak niet, bracht den avond ingesloten door en ging vroeg slapen; 's anderdaags vertrok hij niet op handelsreis, maar ging in het werkhuis, tot groote verwondering der smidsgasten, die verstomd opkekan. Lode gebaarde 't niet te zien, stapte van werkbank tot werkbank, zag de bezigheden na, ondervroeg, wees aan en beval met kennis van zaken, wijl de jongens naar elkaar oogpinkten.

Dien dag miek hij de ronde van geheel het gedoente en zijn blikken lagen meermaals vast op de daken van hun eigendom in dein neerzink van dan Berenheuvel.

Op een avond, daar hij wal gansch alleen met zijn vader in de keuken was, ging hij dicht bij hem zitten.

- 'k Heb veel gewikt en gewogen, papa, fluisterde hij.

- En besloten ook? vroeg Fernand.

- In princiep ja, knikte Lode, maar moest mijn aanleg tot een huwelijk komen, wat zoudt gij doen?

- U 't gedoente hier overlaten en zelf in het oud landhuis gaan wonen; 't staat er nu tot niets goed, zei Fernand.

- En moest ik het dan zoo ver weten te brengen, dat ik het landhuis voor mijl zelf kunne overnamen en in state van het op te smukken? vroeg Lode.

- Dan kunt ge 't zelf bewonen en ik keer terug naar hier: 'k verpand u mijn woord, beloofde Fernand.

- Als ik Helena Pierszoon krijg, trouw ik er mêe, of ware 't met mijn oogen toe! besloot de jonkheid.

- Allerbest!! jubelde Fernand, nu kunnen ze komen van Gent; 'k zal ze feestelijk ontvangen en 't ijzer smeden wijl het gloeit. 'k Vraag Victor Pierszoons broêr, den notaris van Ranck er bij en we wikkelen ze allemaal zoetjes in 't net.

En zoo gebeurde 't: op den gestelden dag kwamen de

twee Pierszoons, vergezeld van hun vrouw te Boschgrond toe, werden gul ontvangen bij de Van Bramendals, noenmaalden er en herwerden met Fernand, de sterke vrienden van vroeger.

Tijdens het scheidan noodigden de notaris en zijn vrouw geheel de familie Bramendal, alsmede Victor Pierszoon, vrouw en dochter tegen de volgende week tot het noenmaal, met de hertelijke aanmaning: en niemand te kort!

Werkelijk dien dag waren ze er allemaal en de gezelligheid spande er de kroon. De schoone, flinke Lode, stelde er zijn geslepenste maniertjes ten toon en was bovenal uiterst voorkomend met de vrouwen, in 't bijzonder met juffer Helena. De notaris, die uit zijn oogen zag, monkelde naar zijn broêr Victor en Victor naar hem. Ook Helena beantwoordde Lode's stille plagerijen, welke op haar als op een mikpunt afgeschoten worden. Ze stelde zich werkelijk dien namiddag aan, niet enkel als een dochter met geslepen geest, maar als een buitengewoon verstandig, kiesch en hertelijk meisje, weerdig in de hooge kringen te verkeeren en er op haar plaats te zijn.

In het terugkeeren was Jan zelfs de geestdriftigste om haar op te hemelen.

- Broer, sluit uwe oogen voor de kleine koopvernietigende gebreken, welke men met één hand dekken kan, maar houd de oogen op haar zedelijke weerde: z' is een kostelijke perel. Als ge kunt, verover dien schat, raadde hij aan.

- En z' heeft ze bij! jubelde Fernand.

- Daarvan houd ik het minst, al is het niet te misprijzen, zei Jan.

- Ik integendeel houd er straf van, straf, herhaalde Lode, want ik wil het ras der Van Bramendals doen opgaan tot wat ze in het verledene waren, althans voor wat mij betreft, voleindde hij, zijn broer venijnig beziende.

- Ik ook, zei Jan, doch w' hebben het mogelijks verschillend op, nu, zus of zoo, broer, 'k wensch uit den grond

mijns herten, dat dit heerlijk meisje de nieuwe meesteres van ons vaderlijk gedoente worde.

- Dat zàl ze, zei Lode.

Dien dag verzond hij een brief naar mijnheer Victor Pierszoon en vrouw, met de huwelijksaanvraag en eenige dagen later kwam het antwoord: zijn aanvraag werd ingewilligd. Korts nadien werden de verlovingsringen gewisseld.

- Alles stil houden zoolang wij kunnen, vermaande Fernand.

- Ja, zwijgen dat we zweeten! betaamde Lode, met angst in de oogen.

- 't Zal toch uitkomen, al moesten het de kraaien uitbrengen, voorzei Jan.

Welja, het nieuws leekte eerst uit te Ranck, waar de notaris zijn tong niet kort hield. Vandaar vloog het over naar Boschgrond, waar het op alle wijzen en tot in de minste bijzonderheden besproken werd.

Op een zondagavond viel Lucas De Zwaan in Het Berenhol toe met Klaas De Zwingel; seffens werden de twee drollige kerels omringd door een lustigen groep jonkheden en zelfs door gedaagde menschen, die algauw voor hun moeite beloond werden, met de zotte woordsmeten en de hoogdraverijen van Lucas.

- Weet ge 't al, Profeet, dat Lode Van Bramendal trouwt? vroeg hem een verbruiker.

Lucas gromde, doch zweeg.

- 't Zal een schoon huwelijk zijn, een prachtig! hitste de verbruiker aan.

Lucas bekeek hem strak, al de schouders wringend.

- Laat hooren, Profeet, riepen ze mat drie-vier, ineens.

- Een schoon huwelijk is een feest dat gehouden wordt op een klaren dag, als de zonne kettert op buishoeden en diamanten, midden een wemeling van zwierende kazakkeslippen, blinkende handschoenen en verlakte schoeisels, tusschen twee rangen gapers, klonk het.

- Jamaar-jamààr, Profeet, ge spreekt enkel van de plechtigheden, maar het eigenlijke en den nasleep? Zeg eens...

- De nasleep is enkel een gevolg van het huwelijk, onderbrak Lucas.
- En die gevolgen, Profeet? wierp de weerdin op, die te luisteren stand.
- Die bestaan niet meer, grijnsde Lucas.
- Zoo?
- Neen z', dat kunt ge zien aan de kleêrs van de trouwers. Voortijds was er een sleep aan het kleed van de bruid: z' hebben hem nu afgesneden. De jonge bruidegom droeg voortijds slippen aan de kazak: nu zijn die afgesneden. De zwaluwsteertvest is gaan hoepelen en vervangen door een eerstekommuniekantvestje.
- En dat beteekent, Profeet?
- Dat beteekent dat ze ook een keer gekomen zijn voor de aardigheid - een gril hé - en dat ze zullen kermis houden, een uitstap doen en dan probeeren om samen te wonen en hun vogeleiers bijeen te leggen, tot dat er een sporte afspringt. Dag huwelijk! grinnikte Lucas.
- De pastoor houdt het toch zoo voor, dat twee maar één is.
- Ja, de pastoor... Ba, hij moet toch entwat zeggen voor zijn geld en met dien één is hij er gemakkelijk van af, spotte Lucas, hij trekt naar zijn pastorij en dien één mag dan gaan. Ziet g' hem gaan, dien één met vier bêen? En die bêen loopen algauw wijd verscheen. Dag één! God beware je, één! We geven vandage niet.
- Ge 'n zinspeelt toch zeker niet op het schoon huwelijk van Lode Bramendale? wierp er een jonkheid op.
- Twee borrels, bazinne! riep Klaas.
- Wat zeidt je gij daar, jongmantje? vroeg Lucas met flikkers in de oogen.
- Of ge zinspeelt op het schoon huwelijk van Lode Bramendale?

De weerdin bracht de borrels; Lucas nam de zijne en gooide er de helft van in zijn keel.

- Schoon huwelijk, schoon huwelijk? rammelde hij, 't

is nog te zien wat een wêer het maken zal. En staat dat huwelijk zoo vast misschien?

Klaas dronk zijn borrel uit en neeg zijn kop tegen Lucas' oor.

- Gaan. Huis gaan, knabbelde hij.

- Uw neus gelijk een trompe, geeft water lijk een pompe, rijmde Lucas, kwansuis de vochtigheid van zijn oor vagend.

Vier kaartspelers, te verstrooid in hun spel door het woordengerammel, lieten de kaartebladen liggen en zetten zich bij het leutig gezelschap. Een van de vier dokte met den vinger op Lucas' hand.

- Profeet, babbelt zooveel ge wilt, maar dat huwelijk van Lode staat vast, hitste hij aan, het staat zoo vast als...

- Die zwijns op hun pooten? onderbrak Lucas.

- Alla ja, klonk het.

- De zwijns vergaan al hun pooten en een huwelijk met stooten, orakelde Lucas.

- Twee borrels, bazinne! beval Klaas.

- Gent is al verre van hier om stooten te geven of te krijgen, zei de bazin.

- Een brief in de bus verhindert menige kus, rijmde Lucas.

Klaas kreeg een schoudersnak.

- Uitdrinken... Voortgaan... Arme Vlaamsch! knoterde hij.

- 't Is lang, dat g' alleen kunt gaan, gromde Lucas.

- Te gaar gekomen; te gaar vertrekken, hield Klaas aan.

- Ook een op vier bêen? spotte Lucas.

- Of 't ware dat hij u moest dragen, plaagde er een bijzitter, dan ware 't met twêen op twee bêen.

Lucas keek drollig op.

- Om achter te doen, zijt ge te groen, knorde hij.

Hij keek zijn glas aan en dronk het uit.

- Mijn buit is uitgefruit, wauwelde hij.

- Een maatje genever, bazinne, riep Klaas.

De weerdin bracht den drank in een tinnen maatje; Lucas dronk er de helft van uit, keek een wijle wateroogend rond, lei de armen op de tafel, liet er zijn kop op vallen en begon te ronken...

's Maandags kwam er een smidsgast bij De Zwaan toe met een gesloten omslag.

- 't Is voor Lucas; 'k moet het hem persoonlijk bestellen, zei de jongen.

Lucas kwam bij, opende den omslag en las den inhoud.

- Mijnheer Lode vraagt bescheid, zei de jongen.

- En ge wacht mijn antwoord af? vroeg Lucas.

De jongen knikte.

- Zeg aan mijnheer, dat ik straks achter kom. Als mijnheer spreekt gaat zijn mond open en spring ik, pleisterde Lucas.

Nog voor den noen belde hij bij de Van Bramendals aan en werd in een spreekplaats geleid waar Lode hem vervoegde.

Lucas stond op van zijn stoel en groette met een buiging.

- Mijnheer liet mij uitnoodigen? vroeg hij.

- Zet u, Lucas, wij moeten het eene en het andere bespreken en 't is best dit te doen tusschen vier oogen, zei Lode.

- Mijnheer is verstandig en voorzichtig, stekte Lucas, op zeemenden toon.

De neep verscheen al tusschen Lode's oogen.

- Profeet, 'k ga trouwen, sprak hij rad-af.

- Mijnheer is toch goed, dat hij mij tot zijn vertrouweling kiest en toennog in zulke kiesche zaken. Wat ben ik er preusch om! kropte Lucas.

- Dat is toch al wat geweten hier, Profeet? vroeg Lode.

- Mijnheer komt het mij precies te veropenbaren, gekte Lucas.

Lode sloot de vuisten, werd bloedrood en zijn oogen schoten stralen, doch hij bemeesterde zich en ging zitten.

- Wat zeggen de menschen er van op de streek? vroeg hij.

- Van U? Veel goeds, bofte Lucas.

- Van mijn huwelijk, snakte Lode.

- Haja, van uw huwelijk, herhaalde Lucas, wel, ze boffen er meê: schattig rijk, die dochter, zeggen ze; een echte dame, zeggen ze; schoon uitgezonderd... zeggen ze; maar het steekt toch niet veel af zeggen ze, een klein plekske maar, zeggen ze; maar, kluiten! zeggen ze. Dat zeggen ze.

- Goed. En wat zegt gij er van, Profeet?

- Ik?

- Ja, gij.

- Mijnheer heeft gelijk dat hij achter zijn hoedje zwemt. Als een mensch op het drooge zit, kan hij met een rijke dochter op te visschen veel inhalen.

Lode sprong razend op en sloeg de vuist op de tafel.

- Er valt hier achter niets te zwemmen, donderde hij, wij kunnen er zonder.

- Wat ben ik er blij om! juichte Lucas, en ik die zoo dom was te peizen... Maar ik ben toch blij! En dat is ook zooveel te beter voor mijn en mijn vrouw en mijn kindertjes. Is 't geen waar, mijnheer Lode? Gij zijt toch immers altijd gereed om ons te helpen.

Lode beet hard op zijn lippen.

- Wat hebt ge gisterenavond in het Berenhol gerammeld? vroeg hij, kort en kwaad.

Lucas rechtte den kop en keek hem in de oogen.

- Mijnheer ziet er niet welgezind uit, voor een jonge kater die ronkt, tergde hij.

- 'k Vraag wat ge gisteren gebabbeld hebt in het Berenhol? hervroeg Lode, zich bameesterend.

- Heb ik gebabbeld? vroeg Lucas, onnoozel-weg.

- Dat weet ik toch al, knapte de jonge heer.

- Mijnheer weet het en vraagt het toch. Mijnheer weet het per telefoon, zeker? gekte Lucas.

- Zus of zoo, klonk het barsch.

- Per telefoon, herhaalde Lucas, zoo is 't: Klunten Mollegat legt alle telefoons plat!

Lode verschoot geweldig; hij zag zich verdiepgrond; hij zag al zijn plannen ontdekt.

- Heb ik mijn akkoord niet eerlijk gevolgd tot nu? vroeg hij, nu op zachten toon.

- Mijnheer is een toonbeeld, fleemde Lucas, mijnheer is de stiptheid zelf; op mijnheers woord kan men een kerk bouwen, maarja, mijnheer zal er nu komen, man worden, rijk en onafhankelijk: een mantjekerel zonder greep er aan. Ziet ge van hier een aardworm als ik tegenover een Peet Negenman, die er gekomen is?

- Wat wilt ge van mij? vroeg Lode.

- Mijnheer kan toch ten gepasten tijde een knoop aan alles geven, bofte Lucas, mijnheer is waarlijk een zaakman... Wat ik begeer, vraagt hij. Wel-wel, wat zou ik zeggen... Laat zien... Er is hier nu kwestie van een soort gramei - Mijnheer weet, dat, als de vogels in legtijd hun eitjes geroofd zijn, zij toch hun laatste eitje in het ïjle nest leggen en mijnheer weet ook, dat de kinders dit laatste eitje een gramei noemen. - Enwel, wat zou mijnheer zeggen van een arm duizend frank, als gramei?

- Ge zijt zot! schoot Lode uit, witbekte.

- Omdat ik met zoo een kleinigheid tevreden ben? vroeg Lucas, den kop rechtop.

- Een dief zijt gel raasde Lode.

Lucas stond koelbloedig recht, knoopte zijn vest toe en ging bij Lode.

- Moet ik zeggen wat mijnheer is? vroeg hij.

Gekoeld haalde Lode zijn geldtasch uit, nam vier brieven van honderd frank en reikte ze den sloeber.

- 't Overige krijgt ge later, beloofde hij.

- Later valt al veel in 't water en die wacht tot late mist de bate. Zouden wij nu geen dag kunnen stellen, bijvoorbeeld drie weken voor de bruiloft, gaf Lucas op.

- Goed. G'hebt mijn woord, kropte Lode.

Hij miek een beslist gebaar en leidde den Profeet buiten. Als hij nu de deur achter hem gesloten had en de klompstappen van den venijnigen uitbooter op de straatsteenen

hoorde dokken, keek hij hem na door het kijkgat in de deur en balde de vuisten.

- Die verdoemelinge moet uit mijn weg! knarsetandde hij.

Dien dag ging hij naar Ranck en keerde terug met een fleschje, zorgvuldig in een gekleurde doos gepakt; 's avonds alleen op zijn kamer, opende hij een geneverpul, schonk een glas uit van den inhoud en liep dan eenige druppeltjes uit de mêegebrachte flesch in de pul druipen; dan stopte hij deze met een versch kurk, dopte den kop in gesmolten lak en verborg ze.

Op een namiddag nam hij de pul mêe en ging naar Klaas De Zwingels, waar hij algauw in vertrouwelijk gesprek gewikkeld zat met den dronkaard.

- Klaas, zei Lode, wij, moeten dien vervloekten Profeet lam leggen!
- Lam leggen? herhaalde Klaas vragend.
- Ja, hem den bek inkorten.
- Bek inkorten? Versta niet.
- Hem doen zwijgen voor goed! bromde Lode.

Klaas sprong verveerd op en stak de handen afwerend vooruit.

- Mag niet! Geen moord... Naar d'helle gaan! ijsde hij.
- Met uw helle! schoot Lode uit, d'helle! Wat is dat d'helle? D'elle is zeventig centimeters. Onnoozelaar!
- Helle bestaat!
- Wat komt d'helle hier te pas? Wie spreekt er hier van moorden en branden? Gaai! Laat mij uitspreken: we doen enkel voort met wat we begonnen: we leggen hem stil met hem drank op te gieten. Is genever niet straf genoeg, we maken hem sterker. Is 't klaar en simpel?

Lode greep de geneverpul uit den binnezak van zijn vest, trok den kurkaftrekker van zijn zakmes open en ontkurkte de pul.

- Trek me dien geur op, bekoorde hij, de pullenhals onder de neus van den dronkaard houdend.
- Riekt goed, waterbekte Klaas.

- Daarmêe temmen wij hem. Daarmêe wordt hij kattelam, grijnsde Lode.

- Kan geen kwaad? Geen vergif dat? blekoogde Klaas.

- Onnoozelare! viel Lode uit, zet hier twee glazen.

Klaas nam twee ruimers en plaatste ze op tafel. Lode schonk ze vol, hief den zijne op, schokte hem tegen dien van Klaas en keerde hem ineens zijn kelegat in, wijl zijn tegenmaat reeds den drank te smekken zat.

- Is dat vergif, Klunten? vroeg hij spottend.

- Is goed, goed, knikte Klunten.

Lode vulde de glazen vanher.

Nu proefde Klaas seffens en deed zijn groote lippen klakken.

- Is goed, lippelikte hij.

- Goed? 'k Geloof u een beetje! pinkoogde Lucas.

- Goed sop. Weten wat soort van sop? Aardig sop! hield Klaas aan.

- Sop!

- Sop. Wat soort van sop?

- Met uw rinkevijlen! Dat sop is besta genever met een leeksken alsem gemengd. Alsem drinken ze in de steden uit pinteglazen. En gij ligt met achterdenken dat ik u vergif bracht. Klunten, ge verdient uw naam. Kijk.

Met één zwelg dronk Lode zijn ruimer uit en schonk hem weer vol.

- Doet ge nog mêe? vroeg hij.

Klaas reikte zijn glas en Lode vulde 't.

- Ziet ge, waterkwezel! met uw helle, of drie vierendeelen, gekte hij.

Klaas dronk en pruttelde niet meer tegen.

- En nu doen wat ik zeg, dwong Lode, ge zult een weinig teenegader Lucas aanzetten, hem smaak in dien drank doen vinden en maken dat hij hem niet meer missen kan. Komt hij voort dikwijls naar hier?

- Komt drie-vier maal te week, zei Klaas.

- Opperbest! Van de eerste maal dat hij hier is, ge boft dat ge van mij een pulle besten drank kreegt en ge

beschenkt hem met een glazeke. Krijgen wij er hem ten volle aan, zoo valt hij algauw in slaap als hij drank ziet. 't Is daar al het kwaad dat die -n -alsem hem zal aàndoen en dit zal voor hem en voor ons een kostelijke uitkomst zijn. Ge zult dat doen, hé? hiéld Lode aan.

- Zal 't doen, klonk het.

In dienzelfden achternoen zag Klaas den Profeet aanstappen; hij zette het pulleke dat hij van Lode kreeg op de tafel, schonk een glas half vol en stapte langs de achterdeur van zijn huis buiten. Als hij terug kwam zat de Profeet bij de tafel en het glas was ijl.

- Wat soort van rattenvergif is dat nu? vroeg Lucas.

- Goê sop: gekregen van mijnheer Lode voor mij, zei Klaas onachtzaam.

- 'k Drink liever klaren, krullipte de Profeet, maar ge moogt algelijk nog één keer op en weg mijn glas vullen.

- Voor mij houden... Klaren geven, zei Klaas en hij nam het pulleke weg en schonk een anderen druppel zuiveren genever...

Tijdens een volgend bezoek vroeg Lucas vanzelfs achter een borrel van den slechten drank en Klaas schonk hem een vollen ruimer.

- D-r is een vermufte smaak in, kleineerde Lucas, maar er is toch entwat in - 'k weet niet wat - dat aantrekt.

- Drinken hem uit bierglazen in stad, hitste Klaas aan.

- Uit bierglazen! Die kemelpis uit bierglazen?

- Laten staan, niet deugt, gromde Klaas, zal ik drinken. Eer een halve maand verliep, was de Profeet zot verlekkerd op den vermuften drank, zooals hij hem noemde en hij viel Klaas lastig er een pulleke voor hem te willen vragen aan den braven heer Lode, maar deze speelde slim en liet Klaas zeggen, dat die drank te veel kostte om hem kwistig uit te deelen. Als Lucas dit complimentje kreeg, snakte hij zijn lijf op en zijn vuile oogen straalden.

- Gaat mijnheer Lode's vriendschap maar zoo ver tot mij? gromde hij, wel-wel toch, 'k mocht wel peizen, dat ik in 't bovenste schof zat. Nu tot daar: ik betaal altijd

dubbel op enkel, met een dreel op de mouw, of een schop tegen den schenkel.

- Zal 't hem piepen, zei Klaas.

Lode was in zijn schik met deze mededeeling van Klaas; hij bereidde seffens een flesch met een nog grootere dosis alsem en gaf ze mede met zijn handlanger.

- Gij, Klaas, vermaande hij, blijf er van af voor uw welzijn en het mijne, want in plaats van meer te slapen moet ge van langsom meer waken. Stel u dus tevreden met zuiveren graangenever en zwicht hem niet om het geld...

De Profeet had dus den smaak van dan alsem voor goed mêe en viesneusde nu voor klaren genever: kemelpis moest hij hebben en dronk hij als een snoek. Regelmatig vergrootte Lode de bijgevoegde hoeveelheid alsem, tot de drank beiergeel werd en dan juichte de Profeet: hij is beter dan best, die vermuften duivelsdrank!

- W'hebben hem! jubelde Lode in 't stille.

Nu kon hij geruster door de dagen gaan; dan angst van dien vervloekten Profeet uitgezonderd, stonden zijn zaken toch allerbest: zijn verloving met juffer Helena Pierszoon werd reeds verscheidene malen begoten; papa schikte zich gewillig in alles en zou zich op dan Berenheuvel vestigen. Jan ook was gevoegzaam en zou zich vergenoegen met als bruidschat eenige duizenden frank, in afwachting van betere tijden; hij had zonder de minste praming beloofd geene andere landbouwtuigen in zijn eigen winkel te verkoopen, dan deze door Lode geleverd, ook was de tegenzin voor zijn jongsten broêr in Lode straf verminderd en streek hij hem nu de mouw, al zocht deze het niet, want zichtbaar deed Jan moeite om zich fatsoenlijk tegenover zij broer, Lode, te houden. Lode bemerkte 't en vroeg zich meermaals af: wat zit er in dien Jesuitenkop? Maarja, Jan zou trouwen en naar Ranck verhuizen en hij, Lode, zou heer en meester blijven in het oud gedoente en er op zijn manier leven, vrij en los, en Jan zou wel blijde zijn in beste betrekkingen met zijn volk te blijven. Ja-ja, de wind zat goed.

En dan juist kreeg die vervloekte Profeet een krisis van delirium, maar zoo erg, dat hij geheel den Berenheuvelwijk in rep en roere stelde. Ze moesten hem vanher het dwangkleed aantrekken en hem binden op zijn bed, waarop hij te schuimbekken en te huilen lag als een bezetene.

- En hij moorelt gedurig achter Lode Bramendale, vertelden de menschen, en hij ziet duivels, die hem willen versmooren in kemelpis. Peist dat toch! Wat zit er onder?

De doktoor die reeds verscheidene malen den Profeet verzorgde en hem telkens geduchte sermoentjes opdiende, was verontweerdigd en viel uit tegen de vrouw.

- 'k Heb het u reeds gezeid en 'k herhaal het, bromde hij, g'helpt uw vent naar het graf met al uw toegevendheid: ge zijt zoo goed dat ge niet 'n deugt.

- Wat wilt ge dat ik er aan doe, ik, arme sloor? kloeg ze.

- Hem geen geld geven; hem het drinken verhinderen; hem tegengaan, dàt, grolde de dokter.

- Hamaar, menheere, middelde de vrouw, Lucas drinkt zooveel niet, peist je; hij kan niet, de duts! Al commeerderij, menheere. Van een paar borreltjes, van een arme paar keeroogt hij, menheere.

- Van een paar borrels!

- Welja, menheere. Dat is toch niet erg, hé? En kijk, menheere, Luc heeft er zoo'n deugd van. Luc is maar een deerlijke vent, peist je, menheere. Hij is toch zoo kortborstig en met een borreltje stilt hij den hoest. Anders buggelt hij als een dempig peerd.

- Waar haalt hij het om zooveel te zuipen? vroeg de doktoor.

- Van de goê menschen, menheere, fleemde ze, Luc is geestig; hij kan klappen als een advokaat; hij is hooge geleerd, menheere, en de menschen zijn zot achter hem: en zoo krijgt hij een druppeltje langs hier en een druppeltje langs daar.

- Van wie al? hield de doktoor aan.

- Wel, menheere, schuddebolde de vrouw, ge 'n vraagt

mij naar geen leugens, maar ik weet het mijn arme deugd niet, neen ik, ik 'n weet het niet. Luc is toch zoo fraai en zoo ding voor mij en ik 'n vraag hem nooit achter iets en ben blij dat wij leven.

- En wat drinkt hij meest en liefst? vroeg de doktoor.
- Genever, menheere.
- Geen boonekamp? Zijn asem stinkt naar alsem.
- Niets anders dan genever, menheere...

Als de dokter weg was, vergaarde de vrouw al de ijle pullen die in haar huis tjoolden, lei ze in haar schorte en droeg ze in de schuur. Met een greep versmaat ze een hoop strooi in den hoek, waaronder reeds een hoop pullen verborgen waren, gooide de nieuwe bij de oude en bedekte geheel den boel met het afgegreepte strooi; dan keerde ze terug in het huis, nam het pulleke waarin nog drank was en borg het buiten.

Tijdens een vernieuwd bezoek beval de doktoor hem den kortendrank te brengen die nog in het huis was. De vrouw bracht hem een pulleke waarin nog een kleine grond genever was.

- En is dat alles wat ge vindt? vroeg hij.
- Menheere, zei de vrouw - en ze smeet de kamerdeur, de winkeldeur en de keukendeur open - ge moogt mijn kot doorzoeken en doornaaien van kelder tot zolder en als ge een zier anderen drank vindt, sta ik beschaamd.

Kopschuddend verliet de doktoor het huis, al mommelend: waar heeft die schurftige vent zoo een wijf verdiend!

Op een klein nest als de Berenheuvelwijk leekt iedere gebeurtenis seffens uit; het minste is er van belang en wordt besproken, gewikt en gewogen, doorgrond of geraden. Wat vooral in de koppen van de menschen bleef hangen was deze uitlating van den Profeet: de duivels versmooren mij in een zee van kemelpis! Lode! Lode!

- Dat hangt aaneen, kommeerden de menschen.
- Ja, d'r is wat los: die Lode en die kemelpis...
- Dronke gezeid, nuchter gepeisd...

Wat er in het werkhuis van de Bramendals tusschen de

gasten geruld werd, dat hoorde Jan niet allemaal, maar hij ving toch nu en dan een halven zin, of een woord, dat hij aaneen kon zetten.

Op een avond, daar hij wel alleen met zijn broer was, pakte hij hem aan.

- Lode d'r knaagt iets aan mijn hert, hard zelfs, sprak hij dof.

- Wat nu wêerom al? schoot Lode uit.

- Maak u niet driftig van eer ik begin, stilde Jan, want hetgeen ik te zeggen heb is mij door plicht opgelegd en uit beste meening: ge zijt beklapt.

Lode wrong zijn schouders, zenuwachtig en gejaagd.

- Zoo? lipwrong hij, in schijn spottend.

- Spot niet, hield Jan tegen, 't is erg.

- Laat hooren, zei Lode, maar geen predicaties, zulle! Laat dat over aan de fameuze Jesuiten.

- De waarheid zeggen is niet altijd prêeken, al moet prêeken altijd zijn: de waarheid zeggen. Ik zal enkel de waarheid zeggen, besloot Jan, dus, luister: wat hier sedert een jaar omgaat, doorgrond ik: Urbaan is 't begin van het brodspel geweest en alles wat er gedaan werd om hem wit te wasschen, miek hem te zwarter.

- Wat beteekent dat nu? baste Lode.

- Dat beteekent dat Urbaan plichtig is, knapte Jan, dat beteekent dat Klunten Mollegat een valschen eed deed op iemands aanraden.

- Durft ge?... onderbrak Lode heesch.

- Of ik durf de puntjes op de ii's zetten? Wel zeker, zei Jan: dit geschiedde door uw toedoen, broer.

Lode sprong op met gebalde vuisten, maar Jan bleef kalm en stapte vastberaden op hem toe.

- Zet u, daar, op uw stoel, dwong hij, want ik begin enkel. Ha, ge waart zoo simpel te peizen, dat uw zandstrooien-in-d'oogen mijn oogen verblindde? En meent ge waarlijk dat papa niet klaar ziet in uw spel? Ge zijt er wel mêe! Niet enkel papa, maar zeer veel menschen doorgron-

den uw doenswijze, en, zwijgen ze, ze 'n peizen niet te min.

Lode was vreeselijk op zijn ongemak, doch zweeg nu.

- G'hebt Klunten Mollegat tot het afleggen van een valschen eed gedwongen, zei Jan hard door.

- Durft ge 't herhalen? bulderde Lode.

- Stil-stil, suste Jan, 'k heb ook vuisten en 'k doe voort: om zijn zondigen dienst beloont ge Klunten Mollegat met geneverpullen.

- Da's kieizige laster! schreeuwde Lode.

- Da's loutere waarheid, hield Jan vol.

Hij ging wat dichter bij zijn broêr en dokte hem met de kneukels op den schouder.

- En dan uw nesten met den Profeet? wierp hij op.

- De Profeet? grolde Lode, wat scheelt mij den Profeet!

Hij sprong vanher op, nu woedend en keek Jan witbekte in de oogen.

- Ge zult op staanden voet zeggen wat dat zinspelen beteekent, vervloekte jesuit! bulderde hij, de vuisten ophalend.

- 'k Heb er ook broer, koelde Jan, even zijn vuisten opheffend, maar 'k zou ze met hertpijn en zieleleed tegen u bezigen. Ga zitten. Ik treed niet op om u te tergen, maar om u te helpen en te redden. Zinspelen doe ik niet, maar duidelijk spreken zal ik: de Profeet moet in de vuile zaak van Urbaan lont geroken hebben, misschien wel de naakte waarheid kennen, hoe 'n weet ik niet, mogelijks weet gij dat en om hem te doen zwijgen, koopt gij hem uit met dranken.

- Stinkende leugens! riep Lode, doch met invallend geweld.

- Uw toon wêerlegt uw logenstraffing, zei Jan kalm, en uw ingezakte schouders getuigen van uwen angst: ge koopt den Profeet uit, 'k herhaal het en... - het moet toch van mijn hert - broêr, broêr, wat peist ge toch: ge vermoordt hem!

- Zot! gilde Lode, zoo bleek als de dood en hij sprong

op en raasde: zot! hield ik mij niet tegen, 'k sloeg mijn vuisten in...

- Ge 'n doet, schuddebolde Jan weemoedig, dat zoudt ge niet: de angst ligt in uw oogen. O! broer wat peist ge toch. Is het zoo dat ge de Bramendals zult doen herworden? Ga zitten, nogeens, want nu moet ik prêeken: uw stelling blijft deze van den schoonen voorgevel, maar de menschen hebben gekeken achter dien gevel en er niets dan een afzichtelijk krot ontdekt. Ik ook werk aan onze herwording, niet met een voorgevel alleen, maar met een geheel gebouw. Ik bouw op de erkenning van Gods rechten; op de erkenning van de wetten der natuur; op de erkenning der rechten van mensch tot mensch; ik bouw mijn geluk in alles op de liefde. Hot geluk schuilt niet achter een schoonen voorgevel; maar in een stil gemoed en een rustig geweten.

- Amen! schimpte Lode en hij sprong op en wilde de plaats verlaten, maar Jan hield hem bij de vestemouw tegen.

- 'k Heb alles gezeid wat ik te zeggen had, verzuchtte hij, 'k voeg er enkel dit bij: nu bemoei ik mij niet meer met uw loensch gedoe en 'k laat u over aan de tanden der menschen en aan de vermaningen van uw geweten.

- Van nu af tot indereeuwigheid! gekte Lode en hij verliet de plaats al schuifelend.

Jan zag hem gaan, den knappen, flinken jongen, nu vaal van kleur, met ingezakte schouders en hangende armen, als een stompelaar, tot hij verdween in den hof achter de struiken; dan verzuchtte de jonkheid en mompelde: 'k verlang om van hier weg te zijn!

Geheel dien dag en volgende dagen woog druk in het huishouden; de maaltijden werden er zwijgend veroberd; enkel Fernand voerde er nog een weinig het woord, doch kreeg bescheid met halve woorden of onduidelijke gebaren.

- Maar hebt ge verdonderd! uw tongen verloren? schoot hij eindelijk uit.

- Er is stof opgegaan tusschen ons, zei Jan, als hij met zijn vader alleen was.

- G'hebt dus bek-en-bek gestaan, gij en Lode. Was 't erg?

- Erg? Ja toch. 't Ging over al die babbeling, veroorzaakt door de zooveelste crisis van Lucas Die Zwaan. De menschen hier steken het onder geen stoelen en zeggen dat Lode den drank levert naar den Profeet, om hem den smoel te stoppen.

- Zijn smoel te stoppen?

- Ja, zijn bedekte en venijnige beschuldigingen tegen Urbaan.

Fernand sprong op, geweldig veraltereerd.

- En hebt ge daaraan durven roeren? riep hij.

- Uit plichtbesef, ja, knikte Jan, want gij 'n doet het niet, al ziet ge die jammerlijke zaak even klaar in als ik.

- Hoe heeft Lode u niet gedood! u niet vermoord! ijsde Fernand.

- 'k Zou er zeker bij zijn, papa, knapte Jan.

- Noem dat nooit meer, jongen. Laat Boergogne waaien. Lode moet zelf weten wat hij doet; ik trek er mij niets van aan en 'k heb er mij niets van aan te trekken. Gij ook niet. Zwijg! Zwijg toch! asemsnakte Fernand.

Jan draaide hem den rug toe en vertrok.

Wijl vader en zoon aan het klappen waren, was Lode al door den hof tot op den veldweg gegaan en van daar naar Klaas De Zwingels dien hij thuis vond. Hij liet er zich moedeloos op een stoel vallen en vaagde zich het zweet uit de oogen.

- Klaas, steende hij, 'k ben tenden alle markten!

- Moê? vroeg Klaas.

- Benauwd-benauwd! Onze truc is ontdekt, - 'k weet het van Jan. - Ze beschuldigen mij den Profeet dood te leggen met sterke dranken.

- Ook gehoord, ik, zei Klaas.

Lode verschoot en snakte zijn lijf op.

- Van wie? vroeg hij.

- Zeggen 't allemaal hier: drinkt kemelpis; krijgt 't van Lode, zei Klaas.

- Ge 'n hebt toch nooit uit de school geklapt? sidderde Lode.

- Minnaerts boever gaat daar, te Zwaans; zit er als met jongen. Heeft nog van dien alsem gedronken: 'k kwam er op. Is een babbelaar. Slecht oog op ons...

Lode kraakte een vloek en wandelde rond de keuken.

- Gaat de Profeet al uit? vroeg hij gajaagd.

- Was gister hier. Komt vandaag ook, zei Klaas.

Lode ging wêer zitten.

- Wat wist hij te vertellen? Drinkt hij alweer, die draak! kwetste Lode.

- Had geen drank meer en kloeg.

- En hij verwachtte 'r? Vroeg hij er achter?

- Vroeg er. Was kwaad, zei Klaas.

Lode bleef een oogenblik met den kop tusschen de handen en snakte dan zijn lijf beslist op.

- We zijn te schepe en we moeten varen, verdomd! vloekte hij.

- Geen drank meer, zou babbelen, uitbellen, mommelde Klaas. Zitten in de klem, wij. Moeten geven.

- Hij zal zijn goest en zijn bekomst krijgen, knarsetandde Lode, maar ons spel zullen wij beter aanleggen. Ik zal de pullen voort zelf bereiden, dan in bakken doen en er een adres op plakken. Gij zult ze dan met een kruiwagen naar Ranck voeren en ze lossen in het pakhuis van den voerman op Boschgrond. Is 't verstaan?

Klaas neeg den kop.

- Zoo zullen ze 't kijken hebben hier. Dat kistje kan immers evengoed winkelware als drank bevatten. En die vervloekte profeet kan dan drinken dat hij scheel ziet; hij ban drinken dat hij àl de sterren ziet: wij dwingen hem niet, voltrok Lode.

- Gieten 't hem niet in, beaamde Klaas.

- C'est ca! Wij hebben er ons niets van aan te trekken en er kan voor ons geen bezwaar uit volgen. H i j dwingt o n s ; w i j hem n i e t , pleitte Lode.

- Alsem toch straf, blekoogde Klaas.

- Gaat gij nu beginnen, uilsjong! kwetste Lode, dat is er nog aan te kort! Ge zult nog beweren dat het vergif is.

- Weet niet, schuddebolde Klaas, met onrustig gebaar, weet niet ik, maar dwingt ons. Zuiper!... Niet gerust, ik... Doodgaan eens... D'helle! maar... dwingt ons.

- Met uw helle altijd! bromde Lode, waar is die helle? Pak een mentebolle, kerstekind! En of er nu nog een helle ware wat kan dat ons verdoemen? Wij misdoen niet. Dat Profeetbeest dronk, drinkt en zal voort drinken. Ik ben er wel gerust in. Daar!

- Zou ook willen... Kan niet... Knaagt hier, steende Klaas, zijn hert aanwijzend.

Hij wendde zijn troebele oogen naar het venster en richtte zijn onrustige blikken op de straat.

- Is daar! riep hij opeens.

Lode verschoot er van, keek door het venster en zag Lucas, die onmiddellijk de deur opende en het huis inkwam. Op het zicht van den jonkheid grinnikte hij en reikte hem de band. Met niettebedwingen afkeer greep Lode dien vuilen klauw en drukte hem lichtjes. Dan zette zich de Profeet bij het gezelschap.

Lode bezag dien afzichtelijken, walgelijken vent, verbrand door alcohol, zoo mager als een latte, gratemager en zoo uitgemergd, dat de rugge van zijn handen tusschen de aders gegroefd was en het vel der uitstekende kaaksbeenen als er op gelijmd. Geheel zijn lichaam - een geraamte - speelde in zijn te wijde klêers. In zijn hals puilden groote zweren en op zijn wezen vuile puisten. Met één oogslag had Lode geheel den vent mêe, doch hij kon er zijn blikken niet van afwenden en een rilling doorvoer hem.

- Gaat ge mij opeten gij? vroeg de Profeet grijnzend.

- U opeten? herhaalde Lode vragend.

- Dat ge me zoo doorkijkt. 'k Ben koopziende, hé.

- Ik vind u altijd Lucas gelijk.

- Ge 'n doet; ge fuimelt: 'k ben aan 't gaan naar Puthem! Alevenwel ik 'n had geen klagens: 'k heb geleefd als een vorst en had altijd grooten dorst. Als mijn pulle

was ijl en hol, goê vrienden brachten mij er boordevol. Heb ik goê vrienden! Maar 'k ga dood en die goê vrienden zullen bitter treuren: de tranen zullen hun oogen vullen en... ze zullen lachen dat ze krullen... 't Is toch zeker: 'k ga dood.

Hij rechtte den kop en bezag Lode en Klaas.

- 'k Zie dat het u pakt, treitte hij.

- Profeet, zei Lode, er is géń dood aan u. Een mensch die 't meent 'n zegt dat niet en die het zegt 'n gelooft het zelf niet.

- Ha, snapte Lucas - en hij hief zijn lijf op - ik 'n ben nog uit den weg niet; 'k zie nog tijd vóór mij en moet nog mijn testament maken ook. Hi!-hi!hi! mijn beste vrienden vergeet ik niet: ik draai veel garen aan mijn klos, eer ik het letste draadje los.

- Profeet, morgen krijgt ge verschen drank. Is 't wel? vroeg Lode.

- Hoeveel zegt ge? pinkoogde Lucas.

- Een bak met pullen, bescheidde Lode.

- Haja, precies, 'k peisde dat ge van entwat anders doende waart. Wij moeten trouwens nog een eitje pellen. 't Is... zes honderd, als ik goed kan tellen?

- Mijn akkoorden voer ik uit, snakte Lode, en als ge te klagen hebt, spreek mij in 't bijzonder.

- Haja, mijnheer heeft gelijk, maar 'k peisde alzoo: Klaas is toch een hertevriend van mijnheer en Klaas is zoo te betrouwen! Neen-neen, geen nood dat die goede Klaas...

Hij keerde zich tot Klunten.

- Ge moet weten, Klaas, gij brave ziel! fleisterde hij, dat mijnheer daar mij duizend frank beloofde, opdat ik... omdat hij mij zoo geerne ziet.

Lode sprong verwoed op.

- Maar mijnheer kan niet meer lammeren, geloof ik, voltrok Lucas.

- Ge zijt van de duivels bezeten! raasde Lode.

- De duivels? grinnikte Lucas, maar de -n -duivel is

mijn eigen kozijn. We doen het goed te gaar; twee zielen in één zak. Dag, gij, duivels!

- Niet gekken, kwam Klaas tusschen, duivels bestaan; helle ook; hemel ook bestaat.

- De -n -hemel? hoestte Lucas het uit, de -n -hemel is een kemel!... Maar wat zei ik daar even? We bleven haperen in onze redens. Haja, precies: van dat geld zou ik moeten zeggen.

- Stop uw smoel! bulderde Lode, zijn geldtasch openend, hij gooide twee bankbrieven van honderd frank op de tafel.

- Een en een is twee; vier en twee is zes, telde Lucas en hij borg het geld, al in een tergenden grijns zijn bruine tanden toonend.

- Drinkt te veel, gromde Klaas, zelfmoordt u. Op uw ziele peizen.

- Gelijk gij? kraaide Lucas.

- Drink te veel ook... Peis toch op mijn ziel... Bid ook... Gij niet, vermàande Klaas.

- De ziel? gekte Lucas, maar ge 'n weet niet wat het is. Ik! zal 't u zeggen: de ziel, dat is onze -n -asem en als we vergeten te asemen is ze versmacht in onze longen. Dag, ziel! 'k Heb u gehoord!

- Naar pastoor luisteren, hervermaande Klaas.

- Pastoors zijn als luizen in onzen nek en paddestoelen op de kriekelaars, tergde Lucas, ze maken sprongen scheef en krom en houden de menschen ezeldom.

- Da's waar, stemde Lode mêe al monkelend.

Klaas bezag hem in de oogen.

- Pastoorsraad volgen: in geen miserie geraken, stemde hij.

Lode trok den nek in en zond hem een waarschuwenden oogknip, maar Lucas had dien oogknip opgeschept.

- De genade, zeggen de pastoors, dat is precies als de dauw op de vruchten; dat verkwikt en verknipt. Mijnheer Lode, ik geloof dat het sermoen van pater Mollegat, hier tegenwoordig, u trof: 'k zie de verknipping der genade in uw oogen spelen, stekte hij.

Lode keek zwart, doch antwoordde niet. Lucas stond recht, te waggelen op zijn beenen en met de borstkas ingedouwen. Uit zijn leepoogen leekte het water en hij vaagde 't met zijn twee vestemouwen wêerzijds af, al zijn lange snaktanden toonend tusschen de overkrullende lippen, fletsch gevoerd.

- 't Is hier droog en 't mijnent ook; 'k zegge: droog, herhaalde hij.

- Morgen krijgt ge uw bekomste, Profeet, beloofde Lode, maar als ik u een raad mag geven, drink wat minder. Ge 'n moogt u toch niet dooddrinken vent.

- Ik ook minder, beaamde Klaas.

- Hoe bezorgd voor mijn geluk! gekte Lucas, hoe bezorgd! Drinken zegt ge? Ik zal drinken zoolang ik roeren kan. 'k Zal drinken tot uw fameuze duivels mij in d'helle slepen, Klaas. Ha, niet meer drinken? Elk 'n goên avond!

- Drink dan liever thuis, raadde Lode schijngoedig aan.

- Drink thuis hebt ge gezeid, geloof ik, keeuwelde Lucas.

- Dan kunt ge van uw stoel naar uw bedde wikkelen en ligt ge niet te verstijven langs de straat als een hond, zei Lode.

- Hé? grinnikte Lucas, 'k hoor u: dan kan ik mijn tote niet roeren bij de menschen, die niets beters wenschen, maar het gerucht kan door alles boren, want de muren hebben ooren.

Noch Lode, noch Klaas roerden of kikten.

- Ge spraakt daar zooeven van een hond, geloof ik, vervolgde Lucas, weet dus dat ik van geen hondenvolk ben en gij ook niet! 'k Geloof wel, seigneur Lode, dat wij samen mogen gezien zijn. Adjuus!

Lucas stapte naar de deur, opende ze, snakte ze achter zijn rug met een brutalen slag toe en was de baan op.

Lode liet den kop hangen, greep hem met beide handen en steende als een ziek peerd.

- Hij zal ons nog verraden! ijsde hij.

- Hebben kwaad bedreven, beleed Klaas...

Op het einde dier week vernam Lode, dat de Profeet

met een koolzweer in den nek - zoo groot als een duifei - te bedde lag, dat de genezing een lang liedje zou zijn en er gevaar bestond voor algeheele bloedvergiftiging.

- Hij heeft het gezocht, zinde Lode, ik 'n kan er geen schuld aan hebben. Hij zou toch gedronken hebben. Gaat hij dood, 'k zal een paar missen voor hem doen lezen tot zielerust - is 't dat hij een ziel heeft... 'k Moest toch onze eer kavelen.

Met een rustiger gemoed stelde hij zich nu te deugen in het werkhuis, waar hij wel zijn handen niet vuil miek als Jan, doch waar hij toezag en beval. Nu had hij immers een goeden handelsreiziger gevonden en had dus gelegenheid om zijn inzet te doen naar het toekomend meesterschap.

Geheel de voorwinter ging door in die dagelijksche bezigheden en als de lente er was, werd het ook tijd van aanleg te maken voor zijn huwelijk en dit van Jan.

Tusschenin ontvingen ze een deugddoenden brief van Urbaan, die meldde, dat hij met het begin van 't nieuw jaar deelnemer geworden was in de winsten van zijn patroon, met erbij het blijde vooruitzicht geheel de zaak na vijf jaar te kunnen overnemen, daar de meester - die oud werd - zich zou terugtrekken en zijn kapitaal in de zaak zou laten, mits fatsoenlijken interest.

Bij den brief was een chèque op een grooten handelsbank, ten bedrage van drie duizend dollars, te verdeelen tusschen Fernand, Lode en Jan, als eerste storting voor aankop van meubels.

Urbaan eindigde zijn brief met de vernieuwde belijdenis zijner dommigheden, doch gaf de stellige verzekering, dat hij gedurig met hen bezig was in hert en kop en zijn ongelijk tegen hen zou vergelden, met aan hun geluk te werken.

- En dit kan ik hier, schreef hij, want de winsten onzer zaak zijn groot en ik zie den dag aankomen, dat ik werkelijk fortuin zal bezitten; dan kom ik terug bij u, papa en broeders, naar Vlaanderen. Ondertusschen wensch ik u allen veel geluk, U, papa, in uw rustig verblijf op den Berenheuvel, U, Jan en Lode, bij uw lieve vrouwtjes, elk

in zijn nestje. Wat mij betreft, ik heb mijn jong leven verbeest en zal vroeg een oud geraamte worden, enkel goed om later nog wat van papas naar Lode's en van daàr naar Jans te gaan en er in den weg te loopen.

Allemaal, vader en zoons juichten, doch om verschillende beweegredens en alle drie gingen er nu met de lente te blijder op los naar hun doel. Fernand deed eenige kleine noodzakelijke herstellingswerken verrichten aan het landhuis. Jan ook deed wat veranderingien brengen aan zijn huis en magazijn in de stad en Lode droomde ondertusschen van macht, rijkdom en grooten naam, al met de blikken, of in geest, het landhuis der voorzaten op den heuvel bebroeiend.

- Er komen, gelijk hoe! mommelde hij dan.

In de maand April ging hij zelf naar het huis van Lucas De Zwaan en gaf het restant der overeengekomene som: vier honderd frank.

- En 'k hoop wel, dat ge nu eerlijk ons akkoord zult volgen, zei hij wat stuur.

Lucas, die sedert lang niet meer uitging en meer te bedde was dan in de keuken, weerlichtte met zijn vuile oogen.

- Een haas, al was hij doodbenauwd 'n vreest geen gebonden hond die snauwt, rijmde hij.

- Zeg ik misschien dat ik benauwd ben, of peist gij het? vroeg Lode.

- Wat peist een mensch al niet, mijnheer de werktuigkundige-met-witte-handjes? schimpte Lucas.

- Profeet, beet Lode, ge zijt venijnig. Ik geef u geen redens om zoo hatelijk te zijn tegen mij en weerhield ik mij niet, 'k zou...

- Zoetjes- zoetjes, menheere van Plattebeurs, onderbrak Lucas, ik lig hier wel geveld, maar ben nog vol geweld: Bind en neuzeringel maar een beer; hij houdt zijn tanden tot verweer. Vatje-vous?

- Waarom al die stomme dreigementen? schoot Lode uit, doe ik contrarie met u?

Lucas loech doende en reikte zijn smerige hand naar Lode.

- Ge zijt mijn beste vriend op aarde, fleemde hij; we zijn als verliefden: twee is ook maar een. Ik zal voor u lezen in den Almanach van Snoeck, opdat de mildste zegen over u, uw bekoorlijke bruid en over de geheele uitgelezene familie Van Bramendale als een zomervlaag uit de wolken dauwe...

Lode vertrok woedend, na veel beloften gedaan te hebben.

Die Profeet, dat was het vergif van zijn leven. Hoe ellendiger die werd, hoe venijniger en gevaarlijker. En zoo hing daar voort dat tergend dreigement, want sedert Lucas zelf niet meer uitging, ontving hij het bezoek van alwie geerne met onzin loech, of op commeerderij uit was. Zoo bleef Lode danig somber te midden der voorbereidingen tot de plechtige huwelijksvieringen en de bezorgdheid voor den optooi van zijn huis. Hij zag bijna niets dan schaduw in 't verschiet; een enkele belichting blonk hem tegen: de mogelijkheid van fortuin te maken en een machtige -n -heer te worden.

Vooraan in Mei trouwden de twee jonge Van Bramendals. Jan ging zonder speelreis te doen, zotgelukkig naar zijn nieuwen thuis. Lode vertrok op reis voor een paar weken. Als hij terugkwam, was geheel de Berenheuvelwijk te been om de jonggehuwden te verwelkommen en eer aan te doen. Den daaropvolgenden zondag ging hij - die zijn zondagsplicht sedert lang verzuimde - met zijn vrouw naar de hoogmis. Na de mis zag hij het volk getroppeld op het kerkeplein en ving veel nieuwsgierige en zelfs spottende blikken op, gericht naar zijn vrouw; zelfs hoorde hij een meisje schimpen: hij mag ze hebben met haar geld!

Sedertdien sloeg Lode de misse blind, zooals voor zijn huwelijk en mocht de jonge vrouw alleen naar het dorp trotten.

Eer een jaar voorbij was, knaagde de jaloerschheid aan Lode's hert; veel der beste klanten hadden den rug naar zijn winkel gekeerd en vielen toe in dezen van Jan te Ranck,

doch Lode loste zijn kwaadheid niet, maar zweeg dat hij zweette, want Jan had, voor zijn part alleen, meer landbouwtuigen, uit Lode's werkhuis komend, verkocht dan het oude huis er in het dubbel van dien tijd leverde. Daarom zag hij Jan in en leefde met hem, in schijn althans, op broederlijke wijze, te gladder, doordien hij het hoog op had met diens vrouw, die dan ook groote zedelijke macht op hem had. Ook de twee jonge vrouwen vonden het goed te gaar en werden als echte zusters. Geen maand ging voorbij zonder bezoek of wêerbezoek en ze hadden algauw voor elkaar geen geheimen meer.

In den aanvang van hun tweede huwelijksjaar kwam er in beide jonge huisgezinnen een kindje toe; bij Jan was het een meisje en bij Lode een knechtje.

Jan was eenige dagen voren met zijn dochterke aan de vont; papa Van Bramendal was peter en Lucie Koornaar meter. Na de doopplechtigheid was het 's noens volle gala en Jan was zot van geluk en uitgelaten als een veulen.

- Bin' tien jaar 't boekske vol! zottebolde hij.

- Een en een, blijft een, grinnikte Lode.

Rijkdom

VEERTIEN jaar zijn vervlogen sedert Urbaan Van Bramendal het land verliet, om het gevaar te ontvluchten en de fortuin na te jagen in America. In beide betrachtingen is hij gelukt: de Profeet leeft nog wel doch is onnoozel als een zetelkind en hij zelf, Urbaan, is tot welstand gekomen - zoo ten minste schreef hij het - en heeft besloten zijn zaken aan de vennooten over te laten en terug te keeren naar Vlaanderen.

- 'k Ben zwaar ziek, schreef hij, en zal den weinigen tijd dien ik nog te beleven heb bij U komen slijten. Zoodra mijn zaken hier gansch vereffend zijn en mijn aandeel in geld overgezet, kom ik af.

- Hij zal natuurlijk bij mij inwonen, had Fernand besloten.

Ja, Fernand Van Bramendal leefde nog, wel oud, doch taai: een schoone oude man, rood van wezen en sneeuwwit van kop, flink nog in houding en pinkelend van blik, verzorgd als een kind door zijn meid, het moederlijk Fietje.

Fernand was gelukkig; hij zelf mocht onbekommerd leven en er breed door gaan, want, waar hij met eigene middels te kort zou moeten bollen, dat vulde Urbaan geregeld aan. Benevens het bewustzijn van zijn eigene weelde, smaakte hij even genot in den vooruitgang zijner zonen Lode en Jan, die sterke zaken deden en sedert lang den kinne boven water hadden.

Jan, die te Ranck woonde, was effenaf een figure geworworden; zijn zaken bloeiden; hij was vader van zes kinderen, zot gelukkig met zijn vrouw en hoog in aanzien te Ranck, waar hij sedert de laatste verkiezingen deel uitmiek van den gemeenteraad en schepen zou worden.

Lode was evenras vooruitgegaan, doch leefde veel breeder dan Jan, want hij had de gewoonten behouden der oude Van Bramendals: hij hield straf aan de toonplooi en reisde veel.

Nu was hij een veertigjarige geworden, ijzersterk en fel, in de volle kracht der jaren, maar wat getrokken in het wezen en peper-en zoute op de slapen. Een man van aanzien was hij in de handelswereld en een echte -n -heer, statig, voornaam en rechts in zaken. Zijn vader ging er fier op en zei het hem ook.

- Lode, ge maakt mij preusch: ge zijt een echte Van Bramendal... Jammer...

Daar bleef Fernand gewoonlijk haperen en dan schudde Lode den kop, besloot met een kleinmakenden ba-ba... of soms ook met een snauw: 't zijn mijn zaken!

Ja, er was een belemmering in Lode's leven: hij miste huiselijk geluk.

En nochtans had zijn vrouw hem alles gebracht wat ze geven kon om hem gelukkig te maken: teedere liefde, gepaard met bewondering, een jongentje, nu dertien jaar oud, Fernand van naam zooals zijn grootvader, een schoone, begaafde en lieve knaap, waarvan hij zot was; z'had hem ook een groot fortuin aangebracht, want haar ouders waren gestorven en de erfenis bedroeg, voor heur aandeel meer dan een half millioen, maar dit alles had in den jongen echtgenoot niet kunnen bewerken, wat het huwelijks leven alleen kan volmaken: wederliefde.

Reeds met den inzet van haar echtelijk leven, had Helena met haar diepe liefde gebotst op de onverschilligheid van haar man, doch zij zelf had den prachtigen jongen zoo lief, dat ze niet twijfelde hem met haar lieftalligheid, voorkomenheid en gedurige bezorgdheid te winnen. Dat duurde, tot alle droombeelden voor de werkelijkheid wegsmolten: Lode gaf om haar niet; hij was beschaamd van haar, vond geen aantrek thuis en liep elders. Ze wist het!

Dan kwam de tegenwerking. Verwaarloosd door haar echtgenoot en er van bedrogen, leefde ze even van hem weg en geleidelijk joeg de onverschilligheid de verafgoding voor haar vent uit haar hert. Ze kloeg zelfs niet, noch beschuldigde meer: ze liet hem zijn weg gaan en ging den haren.

Sedert jaren reeds duurde die toestand; beide echtgenooten waren hem ingegroeid en schikten er zich naar; hij bleef altijd, uiterlijk ten minste, fatsoenlijk met zijn vrouw, liet haar het meesterschap over het huishouden en besprak zelfs de zaken met haar. In den grond van zijn hert eerbiedigde hij haar en stelde in haar een onbeperkt vertrouwen, doch in hun samenzijn aan de tafel, of rond den heerd in samenspraak, was er nooit innerlijke gezelligheid te bespeuren: ze schenen enkel een koppel vennooten.

Deze toestand had de jonge vrouw eerst gemarteld, tot de afgekeerdheid de plaats der liefde innam en de onverschilligheid in schijn de afgekeerdheid verving. Nu vulde de grenzelooze liefde voor haar zoontje heur leven aan, doch het onderstane verschrikkelijk lijden had haar geknakt; ze was grijs geworden als een bejaarde vrouw en week van gezondheid geworden en gebleven.

Geleidelijk was alles gekomen: uit foltering tot gelatenheid, wel met zware lichamelijke schade, doch met buitengewone zielesterkte uit het lijden zelf gesproten, want in haar martelende verlatenheid was ze door gegronde godsvrucht gedreven en er toe genoodigd door de gende, tot de bron aller sterkte gegaan: God.

Dit had haar kracht gegeven om te blijven waar ze was, er heur plaats weerd te zijn, haar man te verdragen en er al haar plichten - in de maat van het mogelijke - te kwijten, maar vooral en bovenal, den moederlijken plicht. O! haar aanminnelijk dertienjarig jongentje, dat was de kroon op haar leven en van dat kind, dat éénig kind, miek ze zich meester.

Tegen dat ze een paar jaar getrouwd was, had ze, zonder het te verlangen, of er achter te vragen, veel over het voorgaande der Van Bramendals vernomen; dit deed haar schrikken voor haar kind en dan besloot ze, wat er ook te strijden mocht vallen, al haar zorge te besteden, om het manneke zelf op te leiden en het op te leiden volgens haar eigene overtuigingen, tot een christen met een vrome ziel

en tot een voornamen burger met een fieren kop en een goed hert.

Doordien de gemeenteschool op het dorp was en dus ver afgewijderd, gaf Helena zelf de eerste onderrichting aan haar jongentje, tot het bekwaam geworden was om de lessen te volgen in de school.

Als Fernandje Van Bramendal voor de eerste maal op den schoolkoer verscheen, keken de onderwijzers om prijs den flinken knaap aan; z' hadden met één oogslag mêe zijn rekkelijk lijf, zijn volmaaktgevormden blonden kop, zijn open schoon wezen, bruine oogen, de slapheid in stap en gang en ze wisten niet wat het meest te bewonderen, zijn lichamelijke gaven, of de voornaamheid zijner manieren. Gansch vertrouwend en bevallig lachend ging het nieuwe schooliertje op de onderwijzers los, groette eerbiedig en reikte aan allen de hand.

Minzaam leidde de hoofdonderwijzer het kind midden een groep kleine leerlingen, die seffens rond den verschaangekomene troppelden en hun blikken op hem lijmden, met die stoute, doordringende nieuwsgierigheid, eigen aan landsche schoolkinders.

- Hier is een nieuw makkertje voor u en ge zult allemaal met hem spelen en brave zijn voor hem, vermaande de meester.

Als de onderwijzer de hielen gedraaid had, kloeften leerlingen uit de hoogste klas aan en begaapten spottend het heerekind.

- 't Is Bramendale, zei er een.

- En Binten Bramendale is zijn oom, die Binten daar, herhaalde een dikke, al zijn neus met de vestemouw afvagend.

- Hij mag dien oom hebben en zijn vader mêe, pinkoogde de eerste, ondeugend en tergend lachend.

- Is die zijdepapierene daar een Bramendale? kwetste er een derde, enwel, proficiat! dan zit hij ook in den neus. Hij riekt niet goed, gelijk zijn vader.

- Hij stinkt! Hij stinkt! riep er een kleintje, al dansend.

En nu was het seffens een springen rond Fernandje en een gejoel en een geroep: hij stinkt! Zijn vader stinkt!

Met den kop achterwaarts gegooid en de gebalde vuisten vooruit, stoof het getergde kind op, sprong toe, greep een der spotters bij het hert en hield hem gesloten.

- Durft ge 't herhalen dat mijn papa stinkt? Knarsetandde 't.

De snotneus voelde dat hij in sterke klauwen zat en riep om hulp, doch de andere kleinen stoven uiteen gelijk verschuwde musschen, maar een der groote leerlingen naderde dreigend het verontweerdigd en verbolgen kind en stak reeds de vuist naar hem uit; rap gelijk een kat liet Fernandje den kleine los, sprong toe en klakte opspringend zijn opene hand in 't volle wezen van den groote.

De onderwijzers kwamen tusschen en deelden strenge vermaningen en straffen uit, maar die ongelukkige inzet bleef toch niet zonder verdere gevolgen; geheel den dag moest Fernandje de kinders zien spelen, dansen en springen, zonder dat er maar een met hem kwam spreken en makkeren. 's Avonds mocht het alleen naar huis gaan; niet een jongen van den Berenheuvelwijk wilde hem gezelschap houden en ze riepen hem na, dat hij door de onderwijzers vorengetrokken werd, omdat hij rijk was.

Thuis ging het kind bij zijn moeder staan, legde zijn kop tegen haar schouder en kreesch bitterlijk, tot al zijn verkropt leed uitgesnikt was; dan vertelde 't alles wat er met hem gebeurde op den schoolkoer en langs de straat.

Helena huiverde, doch verdook haren angst; ze troostte het ventje, beurde 't op en besloot: kind, die kwade jongens zullen geen gelegenheid meer vinden om u leed aan te doen: ik zelf zal u les geven.

Wijl Fernandje zijn laatste traantjes afdroogde, kwam Lode thuis; hij betrapte zijn zoontje nog met ontstokene oogen, geprangd in de armen zijner vrouw; zijn jaloerschheid om de voorliefde van zijn kind voor de moeder en zijn verzotheid op dat eenig kind zetten hem geweldig aan; hij

stapte toe, greep het in zijn armen en prangde 't op zijn hert.

- Waarom krijscht ge, ventje? vroeg hij, zelf geschokt.

Helena stond recht en miek een verdoken lipgebaar.

- 't Is al vergeten, zei ze troostend, 't was maar een beetje verdriet.

Nu keek ze Lode aan en lei den vinger op haar mond.

Lode hield niet aan; hij liefkoosde nog wat het jongentje en vertrok naar zijn bezigheden, maar als Fernandje gaan slapen was, vroeg hij uitleg aan zijn vrouw, die hem, danig op haar ongemak, verslag gaf van het gebeurde.

Zijn eerste woord was een vloek en zijn tweede: 't is uit met die school!

- Ja, beaamde Helena, ik zelf zal hem het lager onderwijs geven; 'k heb het hem beloofd en 'k zal het geerne doen ook. We zullen een werkmeisje te meer houden.

Hij sprak geen woord tegen, al werd hij hitsig in zijn wezen, maar stond op en vefliet de plaats.

Dien avond vond Helena geen gelegenheid meer om met hem te spreken, doch den volgenden morgen, tijdens het gezamenlijk morgenontbijt, wijl ze wel gansch alleen waren, herpakte Lode zelf hun onderhoud van den vorigen avond.

- 'k Heb verleden nacht veel gewikt en gewogen, kopschudde hij, en heb besloten Fernandje in een kostschool te plaatsen.

- Lode dat doet ge niet! schrikte Helena op.

- En waarom niet? snapte hij.

- Omdat ik hem het onderwijs zal geven, tot hij bekwaam zij de humaniteiten in te zetten, antwoordde ze.

- Ha zoo? grijnsde hij, het onderwijs? En de opleiding ook, zeker? Maar g'hebt het nu reeds ver genoeg gebracht met dien jongen. Ik heb besloten en besluit: hiji gaat naar een kostschool mijner keuze. Amen!

- Waarom? Zeg waarom, hield ze aan.

- Omdat ik van hem een man wil maken en niet een

verkwezelaarde zoetekoek, of misschien - 'k mag er niet aan denken! - een rokdrager, beet hij.

Helena was bleek geworden als kalk en stond recht.

- Hij zal hier blijven, hier, hield ze vol.

- 'k Vraag u even waarom. Zeg het rechtuit, snakte hij.

- Ja, rechtuit, knikte de vrouw, ik wil hem hier houden en opleiden tot een eerlijk mensch en een vromen kristen, opdat hij later niet uitgescholden worde voor een Bramendale en zijn kinders niet verweten worden, dat hun vader stinkt.

Lode braakte een grooten vloek en wierp een stoel om.

Ze stapte toe, rechtte den stoel en lei de hand op zijn schouder.

- Lode, zei ze nu zacht, ik wilde u niet beleedigen, maar u een toestand doen inzien. En nu moet het àl van mijn hert: 'k ben voor u altijd geweest een trouwe echtgenoote - lang een verliefde - en een goede huisvrouw. Gij hebt mij verstooten en ik heb er mij, in gedragen. 'k heb, spijts ik u alles bracht wat ik als mensch geven kon, niets dan miskenning van u terugontvangen en gruwelijk geleden. - Gaat dat eens in en wik en weeg dàt. -G' hebt mijn levensgeluk vergruisd, maar ik vergeet nooit, dat ge mij dat kind schonkt, Fernandje. Dit kind weegt meer dan op tegen al het bittere dat mij vergalde door u. Wees rechtveerdig: laat mij dat kind.

Lode was bijna groen geworden van kleur; hij stond op, wandelde wat rond de eetplaats, en, zonder zijn vrouw aan te blikken, besloot hij: maak er van wat ge wilt!...

Zoo bleef Fernandje thuis, de lessen van zijn moeder volgend tot aan zijn dertiende jaar, vlijtig werkend en ras vooruitgaande, de schat blijvend van zijn moeder en de trots van zijn vader, die door geen andere oogen zag, dan door deze van zijn flinken jongen, die het ook wel hoog op had met zijn vader, maar zijn moeder aanbad.

Nu stonden beide echtgenooten voor een afgewrochte taak: hun zoontje was gevormd tot een prachtjongen en miek beider geluk uit. Nooit meer sedert de woordenwisse-

ling met zijn vrouw, toen ze eten jaar of zeven geleden hem zoo raak tegenging, had Lode nog een zin tegen hare leiding gerept. Hij zag den vooruitgang van zijn kind op studiegebied met preuschheid na, doch met onzeggelijken tegenzin diens heerschenden godsdienstzin. De fierheid die pinkelde in de oogen van zijn zoontje verrukte hem, doch de weemoed, die soms als een stempel op 's jongentjes wezen lag, deed hem opbruisen.

- Wat gaat er u tegen, ventje? vroeg hij soms.

- Niets, papa, antwoordde de jongen onveranderlijk.

Neen, Fernandje zou het niet kunnen zeggen hebben en die uitwelling van droefgeestigheid was hem meesttijds innerlijk en uiterlijk onbewust. Dit was in hem geworden langzamerhand, door den aanblik zijner lieve moeder, die altijd vol liefde en goedheid, doch ook altijd zoo stil weemoedig was. Dit was in hem gekomen door den tegenzin der jongens van zijn oude op den Berenheuvelwijk en nog wel verre meest door het nog-oppervlakkig besef der oneenigheid tusschen zijn ouders. Het was nog gekomen door het opvangen van spottende blikken en halfgeuite volzinnen, tusschen het volk en de smidsgasten.

Het kind wist, of beter, het voelde, dat er in den omgang van zijn vader en zijn moeder iets niet juist was, iets uit den haak... Maar wat? Zijn moeder, - dit stond vast in zijn gemoed - was een volmaakte, heilige vrouw... maar zijn vader?... Vader 'n zag moeder niet geerne genoeg en vader ging niet naar de kerk, noch bad, noch hield zijn Paschen en hij vloekte soms leelijk... Zijn vader? Fernandje bewonderde hem, den grooten, preuschen heer, voor wien elkendeen de klak of den hoed zwaaide, maar algelijk... Wat mocht er met vader zijn?

Zoo waren personen en gemoederen bij Lode Van Bramendal, als de tijd nu aangebroken was van Fernandje naar de kostschool te zenden, maar nu ook had Helena bijtijds het beleg goed voorbereid.

Op een morgen ging Fernandje tegen zijn vader aanleunen, greep diens hand en streelde ze.

- Papa, als de verlofdagen tenden zijn, moet ik naar de kostschool, maar gij hebt mij nog niet gezeid waar. Mag ik heit niet weten? vroeg het, geheel stil.

- W'hebben nog geen beslissing genomen, antwoordde Lode kortaf.

- Papa, Paulke van nonkel Jans is in 't klein seminarie te Ranck en...

- Daar gaat ge niet! onderbrak Lode stuur.

- 'k Zou zoo geerne, papa, klonk het smeekend, 'k zou daar bij Paulke zijn en bij mijn ander kozijntje, Fredje Pierszoon, alle twee mijn vriendjes.

- Is 't uw mama die u zond? vroeg Lode barsch.

- Mama zou het geerne hebben en ik ook, papa, zei Fernandje, want ik weet, dat, als ik geen goede meesters heb, ik zal kwijnen van verdriet en ook moeder, die reeds verdriet genoeg heeft zonder dat.

- Waarin heeft mama verdriet? vroeg Lode, zoo wit wordend als een laken.

- 'k Weet het niet, papa, maar z'heeft er; 'k zie het wel, véél, fluisterde 't jongentje.

Lode greep zijn kind, zette 't op zijn knie en zoende 't.

- Ga zeg aan mama, dat ge naar Ranck ter schole zult gaan, kropte hij.

Dan stond hij op, vaagde zijn oogen af en trok naar zijn werkplaats. Een weinig later klopte de meid aan en reikte hem de briefwisseling. Achteloos versmeet hij stuk voor stuk, vluchtig de herkomst op de stempels naziende. 't Waren meestal zaakbrieven, verzonden door kleinhandelaars en eenvoudige klanten en die zou hij wel lezen, als hij meer tijd zou vinden.

- Niets merkweerdigs, mommelde hij.

Hij versmeet nog wat stukken en plots vielen zijn blikken op een brief uit Antwerpen.

- Van Urbaan! juichte hij.

Hij scheurde den omslag met zenuwachtig geweld en las

Beste Lode,

Ik zal mij beperken, want 'k heb moeite om te schrijven.

Het is niet beter met mij: 'k ben ernstig ziek. Dit heeft mij aangezet om met overhaasting mijn zaken in America te vereffenen. Die geweldige haast heeft mij wat doen in den appel bijten en van mijnentwege toegevingen gevergd, die schadelijk kunnen genoemd worden, doch men koopt geen leven met geld.

Ik ben reeds in Antwerpen sedert gisteren en heb alles mêe, àlles... Kom seffens, onmiddellijk; samen kunnen wij dan de terugreis doen - alleen zou ik dat niet kunnen. - Zorg, dat er bij ons afstappen te Ranck een auto gereed sta.

Verwittig papa en Jan.

Tot straks.

Urbaan.

P.S. Ik verblijf in ons gewoon hotel..

Lode sprong op, liep naar de keuken en gaf den brief te lezen aan zijn vrouw.

- We moeten seffens een kamer bereiden, zei ze bezorgd want een zieken mensch kunnen wij papa en Fietje niet op de armen gooien.

- t' Akkoord, knikte Lode, maar wie verwittigt er papa en Jan?

- Fernandje zal dat, beloofde Helena.

Gejaagd miek Lode zich reisveerdig en vertrok, na zijn vrouw verzocht te hebben voor een auto te zorgen tegen hun terugkomst...

In Antwerpen vond hij zijn broer bedlegerig en rillend van de koorts. Na de eerste uitboezemingen werden de broeders zaakmannen. Spijts zijn ellendigen toestand, stond Urbaan op.

- We moeten er morgen maar door, over-wel of over-kwalijk, klappertandde hij.

- En wat met uw reiskoffers? vroeg Lode.

- Die zijn reeds verzonden op uw adres, zei Urbaan, maar... hier, haperde hij, twee kleine draagbare brandkistjes aanwijzend, die moeten wij mêenemen.

Hij ging dicht bij zijn broêr en wees vanher de koffertjes aan.

- Geheel mijn fortuin! fluisterde hij, al mijn weerden ook - men kan niet weten - mijn wilsbeschikkingen.

- Daarvoor had ge tijd genoeg, stilde Lode, die de ontroering van Urbaan opmerkte.

- Tijd genoeg komt dikwijls te laat, klonk het tegen...

De toebereidingen tot de terugreis werden dien namiddag bespoedigd en den volgenden morgen vertrokken de twee broeders. In een rijtuig van eerste klas reisden ze, zonder dat de zieke er te veel door leed, alhoewel hij zeer ellendig was, doch hoe ingezakt hij ook zat, toch betrapte Lode dikwijls diens onrustigen blik op de twee koffertjes gericht.

- Hij bebroeit zijn vogeleiers met de oogen, dacht Lode wriemelig.

- Eindelijk stopte de trein aan de statie te Ranck, vanwaar ze in auto de reis tot den Berenheuvelwijk voortzetten. Papa Van Bramendal, Jan en vrouw en zelfs het oud Fietje stonden gereed om de reizigers te ontvangen en te verwellekomen, maar Urbaan was niet gesteld op betoog.

- 'k Ben hondeziek! kloeg hij.

Hij drukte aan allen de hand, weemoedig glimlachend, gaf een streelkletsje op Fietjes wang, keek dan met wijde oogen het huis en de omgeving aan en vaagde tranen uit zijn oogen.

- Kom seffens bin', broer, zei Helena, ge zijt hier thuis en wij zullen voor u zorgen. Zeg maar ronduit wat ge begeert.

- Een zacht bedde, anders niets, zuster, want nu nog begrijp ik niet, hoe ik den overtocht heb kunnen mêemaken, steende hij.

't Was er ver van een blijde terugzien; Fernand, Jan

en vrouw en ook Fietje vertrokken met lijden en Lode, evenals zijn vrouw, werd angstig.

- 'k Zou een geneesheer doen roepen, raadde Helena aan, als Urbaan op zijn kamer en te bedde was.

- Als hij 't begeert? 'k Zal 't hem gaan vragen, zei Lode.

Maar Urbaan wenschte met rust gelaten te worden; een enkel verzoek had hij nog: Fernandje zien en dan slapen. Morgen kon dan misschien een geneesheer gevraagd worden.

Fernandje ging naar oom Urbaans kamer en ging bij het bed zitten.

- Lief manneke, streelde Urbaan, nonkel is ziek, straf ziek en zou dan morgen mogelijks vergeten dat hij een geschenk voor u mêebracht. Ga naar den kapstok en steek uw vuistje in den binnezak van mijn overjas, ge zult er een groote doos in vinden; neem ze mêe; daarin zijn verscheidene mindere doozekens en op ieder staat er een naam, ook de uwe. Dat maakt voor al mijn familieleden en Fietje mêe, een geschenk. De doosjes voor nonkel Jans bestemd zult gij zelf hen dragen hé?

- Ja, nonkel Urbaan, knikte Fernandje, met de doos aanstappend.

- Kom nogeens dicht bij, Fernandje, zei de zieke.

- 't Manneke ging bij het bedde staan en Urbaan nam zijn handen en drukte ze zacht.

- Altijd, wat er ook zij, uws goede moeders raad volgen, hé? kropte oom.

- Altijd, nonkel, beloofde de jongen.

- Ga nu, mijn lieveling, stamelde de zieke, en zeg aan papa en mama, dat ze geen onrust moeten lijden; morgen zal 't wel beter zijn.

- Danke, nonkel, juichte de jongen en hij dokkerde den trap af.

In de eetzaal, waar zijn ouders te klappen zaten, werden de groote doos en ook de kleine doosjes geopend; in dit van Fernandje was een prachtig gouden uurwerk en in deze van papa en mama kostelijke ringen.

- En nonkel zei dat ik altijd en in alles mamas raad moest volgen, zei Fernandje achteloos.

Lode kreeg een schouderschok.

- Ge zult morgen de geschenken, voor hen bestemd, naar nonkel Jans dragen, beval hij, zonder iemand aan te zien en hij verliet de keuken.

Urbaan was ondertusschen in slaap gevallen en sliep door, zelfs nog in de voornacht, zoodat de huisgenooten, nu gerustgesteld, eindelijk ook naar hun kamers klommen.

Zonder den zieke nog te raadplegen, werd de doktoor 's anderdaags ontboden en als hij, na een streng onderzoek, beneden kwam, zagen ze allemaal aan zijn wezen, dat het erg was met den lijder.

- Menschen, ik wil er geen doeken om winden, maar mijnheer Urbaan is zwaar ziek, zwààr, herhaalde hij, drukkend op het woord.

- Waar houdt het hem, doktoor? vroeg Lode.

- Algeheele slete: 't hert. Flauw, flauw! Is mijnheer Urbaan geloovig? vroeg de doktoor.

Lode verschoot geweldig.

- Zoo ver is 't met hem toch niet? riep hij.

- Toch, knikte de doktoor, zoo ver is 't. Enne... was mijnheer godsdienstig?

- Doktoor, schokschouderde Lode, hij was nooit een pilaarbijter. Wat hij nu is, 'n weet ik niet. Zoudt gij zelf...

- Welja, onderbrak de doktoor, dat moet ik al veel.

Hij keerde terug bij den zieke, die met wijde ooge staal te kijken lag.

- Mijnheer, sprak de doktoor zacht, 'k heb u goed onderzocht en gevonden dat er min of meer gevaar bestaat. Ware 't niet goed een priester...

- Een priester! Zoo erg is het toch zeker niet? stribbelde Urbaan tegen. Neen, neen, doktoor; 'k ben nog jong, enne ja, gaat het slecht, 'k zal mijn zaken ginder vereffenen.

- Mij wel: 'k heb mijn plicht volbracht, zei de doktoor, maar als ik eens de verre reis moet doen, zal ik trachten

mijn zaken te vereffenen éér ik bij Deze van hierboven aanland.

Als de geneesheer vertrokken was, kreesch Helena.

- Lode, laat hem zoo niet sterven, smeekte ze.

Hij antwoordde niet, schokschouderde enkel en beklom den trap naar de ziekenkamer.

Urbaan was gejaagd en keek hem vervaarlijk wijd aan.

- Heeft de doktoor u van een priester gesproken? vroeg hij.

Lode knikte.

- Zou er ginder hooge wel entwat bestaan, of is 't al dood als wij dood zijn? vroeg Urbaan, zijn broer in de oogen kijkend.

- 'k Heb nooit met iemand gesproken, die van ginder terugkwam, zei Lode.

- Onze moeder verzekerde 't toch, dat er iets was, schuddebolde Urbaan, weemoedig en ongerust.

- Hoor, broêr, stilde Lode, er is geen dood aan u. Toekomende week misschien lacht ge om al die muizennesten, maar toch, alles wat ge wilt.

- Wat zoudt gij doen, in mijn plaats? klonk het.

Lode trok de schouders op.

- 'k Weet 't niet, krullipte hij, in dien staat ben ik nooit geweest, doch, 'k herhaal het, indien gij een priester verlangt, zal er een komen, maar, ziet ge broer - en gij zelf voelt het best - ik zie niet méér dood aan u, dan aan mij. In uwe plaats zou ik rustig blijven en zooveel mogelijk slapen.

- G'hebt gelijk, zei Urbaan, 'k zal uw raad volgen.

Die dag ging tamelijk rustig door voor den zieke en 's avonds was hij al vroeg ingeslapen, zoodat Lode en zijn vrouw goedgemoed even rusten gingen.

's Morgens, heel vroeg nog, stond Lode op en ging naar de ziekenkamer; Urbaan lag op den rug, met de armen uit de dekking en de oogen wijdopen, gericht naar de zoldering. Zijn wezen en handen waren waskleurig.

- Dag, Urbaan! groette Lode.

Er kwam geen antwoord en de zieke verroerde zich niet.

Een rilling doorvoer Lode; hij stapte naar het bed en lei de hand op Urbaans voorhoofd dat ijskoud was.

- God-God! rilde hij, hij is dood!

Werktuigelijk knielde hij voor het bed en nam de koude hand van zijn overleden broeder in de zijne; dan stond hij op en zijn blikken vielen op de kast.

- De koffertjes! mommelde hij.

Hij stapte naar de spiegelkast en opende de deur; daar stonden de koffertjes.

- Hoeveel bevatten ze wel? zinde hij.

Hij nam een der koffertjes en bekeek het en betastte het sleutelgat.

- En de sleutels? Waar zijn nu die sleutels? Die sleutels? herhaalde hij binnensmonds.

Hij wendde zich om en zijn blikken vielen op Urbaan, die stijf lag, gruwelijk bleek en wijdoog blekte naar de zoldering. Rillend stapte hij naar het bed, en douw vanher met de hand op het koude voorhoofd van zijn broêr.

- Urbaan! riep hij gedempt, Urbaan, slaapt ge?

Er kwam noch antwoord, noch beweging.

- Hij is morsdood! En de sleutels? Waar zijn ze? herhaalde hij.

Het zweet perelde op zijn voorhoofd; hij nam zijn zakdoek, vaagde het af en steende; dan, met een verraadsche, bliksemsnelle beweging, was hij bij den kapstok en met de hand doorzocht hij Urbaans kleederen. In den binnezak der ondervest vond hij de geldtasch, dewelke hij opende en waarin hij, benevens reisgeld en papieren een kleine sleutel vond.

Met zweet overgoten, gejaagd en ontstoken, als werktuigelijk, greep hij het slotelke en probeerde 't op het koffertje. Het sloteltje paste en het deksel sprong open, doch onder het bovenst deksel was er een tweede. Als gezweept, onderzocht hij de ijzeren plaat, doch wat hij ook zocht en wreef en tastte, hij vond er noch sleutelgat, noch lip, noch vange aan.

En daar hoorde hij juist gerucht op de kamer zijner vrouw, die zich, zooals elken morgen, gereed miek om samen met haar zoontje naar Boschgrond te gaan misse hooren.

Een oogenblik bleef hij peizend en dan ging hij op de deur van Helena's kamer aankloppen.

- Ga rustig naar de kerk, maar geen gerucht, vermaande hij, Urbaan slaapt en ik blijf tot ge terug komt; overhaast u dus niet.

Hij stapte terug in de doodenkamer, sloot het koffertje in de kast en als zijn vrouw en zoontje vertrokken waren, ging hij beneden en riep de meid.

- Ga naar Klaas De Zwingels, beval hij en zeg hem dat hij op staanden voet hier moet zijn.

In een ommeziens was er Klaas; Lode deed hem mêe naar de doodenkamer, haalde het koffertje uit de kast en zette 't op de waschtafel, maar Klaas weerlichtte ontsteld op het lijk en ijsde: dood!

- Eerst werken, stilde Lode, hier. Rap!

Hij toonde hem het koffertje en lei de hand op de onderste bovenplaat.

- Doe dat open, beval hij.

- Kijken, zei Klaas.

Hij boog zich, overzag eerst de blinkende hul en betastte ze dan zachtjes en traagzaam; dan liet hij even zoetjes den vinger over het wandstreepke gaan tusschen de bovenste en de onderste hul, bleef haperen in 't midden der voorzijde en keek van dichter bij.

- Heb vast: dubbele plaat langs voren, fluisterde hij.

Hij snakte zijn lijf rechts, opende zijn pennemes en stak de punt in een bijna onmerkbaar spleetje: met een drogen tik sprong de plaat op.

Toen juist rinkelde de bel en een oogenblik later werd er iemand bingeleid, die luid klapte.

- Fietje! Berg 't koffertje in de kast. Rap! beval Lode en hij liep de kamer uit en de trappen af.

- Kijken-kijken, mommelde Klaas.

Hij hief de plaat op en het eerste waarop zijn blikken

vielen, was een omslag, waarop in grof geschrift: dit is mijn testament.

En wijl beneden Lode doende was met Fietje leugens op te hangen om het kwijt te geraken, trok Klaas het stuk uit den omslag - dien hij verfrommelde en in zijn zak borg - en las.

> Dit is mijn testament.

Ik laat gansch mijn bezit, bestaande in titels en geld, ten bedrage van vier honderd zes en veertig duizend dollars, aan mijn twee broeders, Lode en Jan Van Bramendal, om onder hen in twee gelijke parten te verdeelen, mits ze zich verplichten volgende uitbetalingen van de erfenis te doen.

Aan papa: vijf en twintig duizend dollars.
Aan Lucas De Zwaan: twee duizend dollars.
Aan Klaas De Zwingel: twee duizend dollars.
Aan Elleke Zieleghem: duizend dollars.
Aan Fluppe Schellynck: duizend dollars.
Aan Miel Rietauw: vijf honderd dollars.
Aan het armbestuur: honderd dollars.

Klaas wist genoeg; hij lei het testament terug, luisterde scherp toe naar de schrille krekelstem van Fietje, dat spijts de uitgebetene antwoorden van Lode nog te vragen en te talen bleef, nam een ander papier, dat nevens het testament lag en opende 't: 't was een recapitulatiestaat van alles wat de twee koffertjes aan titels en geld inhielden, met onderaan het totaal, in het testament verklaard: vier honderd zes en veertig duizend dollars.

- Zal 't allemaal houden, mommelde Klaas, ken hem!

Hij keek huiverend het doodsbed aan, opende zijn vest en de recapitulatiestaat verdween in den binnezak.

- Wil niet, dat hij zeure! gromde hij.

Hij sloot het koffertje en schoof het diep onder 't bed. 't Was tijd; Lode stormde de trappen op en stoof in de kamer.

- Die kwezel is eindelijk vertrokken naar de kerk. Klaas, 't koffertje. Rap er mêe! joeg hij aan.

Klaas knielde en trok het van onder het bed.

- Toon mij klaar hoe het open gaat, beval Lode.

Gauw had hij het geheim vast en dan werd ook het tweede koffertje bijgehaald. Met dit hadden ze geen moeite, daar het juist sloot en ontsloot als het eerste.

Nu richtte Klaas de blikken naar den overledene.

- Urbaan dood, dood en geoordeeld! Lang dood? vroeg hij, huiverend.

- 'k Heb hem dezen morgen stijf gevonden, maar w'hebben geen tijd te verliezen met nutteloozen praat, praamde Lode, ik heb hier werk. Ga voort Klaas, en rep geen woord van wat ge hier gehoord en gezien hebt. Ge weet enkel dit: ik vond Urbaan dood en heb in mijn ontsteltenis om u gezonden. Punt! 'k Zal geen vrek met u zijn, Klaas; ge weet dat.

- Dood! huiverde Klaas, het lijk beziende.

Hij miek het kruisteeken en wilde knielen voor het bed, maar Lode greep hem bij de schouders en wrong hem met het aangezicht naar de deur.

- Geen totetrekkerijen! grolde hij, 'k heb ander werk te verrichten. Ga voort!

Klaas daalde de trappen af en Lode sloot de kamerdeur. Dan stapte hij gejaagd naar de koffertjes, hief de hullen op en had het testament vast dat hij haastig overliep met opengespalkte oogen.

- Vier honderd zes en veertig duizend dollars! Vier honderd zes en veertig duizend, vermenigvuldigd met vijf, sprak hij traag en artikuleerend.

Hij borg het testament in zijn zak, foefelde met de hand in de titels, die in het eene koffertje waren en dan door het geld in het ander koffertje.

- Vier honderd zes en veertig duizend!

Hij greep in het geld en begon werktuigelijk te tellen; hij telde, telde en telde, tot hij een pak had van honderd duizend dollars.

- Wat doe ik nu? lippespeelde hij, met den spot van een kind, dat met zijn eigen foefelwerk lacht.

Verwilderd, als bezeten, sprong hij op, bekeek het hoopke getelde bankbrieven en dan ook het lijk van zijn broêr.

- Waarom niet alles aan mij gegeven? Ik ben een Bramendal! Jan niet, verdoemenis! spookte hij.

Zijn blikken vielen terug op het geld en hij sidderde.

Er ging gerucht op in de straat; hij stapte naar het venster, trok de gordijn weg en loerde door de ruiten; dan bekeek hij zijn uurwerk en fronste de wenkbrauwen.

- Had ik alles! steende hij.

Zijn blikken reisden van het eene koffertje naar het andere.

- Met dat zou het ras der Van Bramendals herworden, sprak hij klaar, wijl zijn oogen vlamden.

Werktuigelijk knielde hij, had een greep titels en aandeelen mêe uit het koffertje, opende ze vluchtig en telde, tot hij er voor een weerde van honderd duizend dollars had.

- De Bramendals moeten herworden. Ze moeten! Alleen ik kan dat bewerken, ik! En 'k zal! siste hij, met zotte flikkeringen in de oogen.

Hij draaide de getelde bankbrieven in de getelde titels, ging naar zijn eigen kamer en borg het pak onder slot; dan keerde hij terug naar de doodenkamer, sloot de twee koffertjes, zette ze in de spiegelkast en stak het sloteltje van de koffertjes in Urbaans geldtasch, dewelke hij terug in diens overjasbeurs liet glijden.

- En nu: kort gekeerd! sprak hij, reeds koelbloedig en daadkrachtig.

Zonder het lijk van zijn broeder aan te staren, verliet hij de kamer en ging naar de keuken, waar de meid doende was.

- O! mijnheer, wat zijt ge bleek, schrikte het meisje op.

- Verschiet ook maar niet, sprak hij ontwijkend, Urbaan is...

- Toch niet dood? ijsde de meid.

- Dood! zei Lode, dood sedert lang; hij is reeds stijf als een balk; 'k was op zijn kamer als Helena vertrok en meende dat hij sliep.

- Madame zei het mij.

- Precies. Maar als ze weg was, neeg ik mij over hem en dan bestatigde ik dat hij niet ademde. 'k Werd overstelpt en zóó benauwd, dat ik u achter Klaas zond en deze heeft dan het overlijden vastgesteld.

- Dood! riep de meid, zoo subiet dood!

- 'k Heb ook schromelijk verschoten en als Klaas vertrokken was, kon ik op mijn beenen niet meer staan van alteratie; 'k heb daar op een stoel gezeten tot nu. Zou ik dan niet bleek zijn!

- En wat nu gedaan? steende de meid, met de armen op.

- Beginnen met het begin, zei Lode, ga seffens naar het dorp om den doktoor en maak spoed, want er zal hier werk op den hasp zijn.

Tegen dat Helena en Fernandje, vergezeld van Fietje, terug waren van de dorpsplaats, was er de doktoor en twee buurvrouwen waren reeds doende met den opschik van het lijk en het doodsbed.

Helena vernam het nieuws met groote ontsteltenis.

- Bermhertige God! kermde ze, hij is niet berecht.

Fietje viel hard snikkend op een stoel.

- Hij is sedert lang dood, zei Lode ontwijkend, en hij moet zacht gestorven zijn, want ik meende dat hij sliep, maar omdat ik hem niet zag ademen, werd ik benauwd en zond achter Klaas... Enfin, er is niets aan te doen.

Ondertusschen lag Fietje voor het sterfbed geknield, aan het bidden...

In den morgen nog kwamen de oude heer Fernand en zijn jongsten zoon Jan, bijna tegelijkertijde aan en klommen met Lode mee naar de doodskamer.

Alleen Jan knielde en bad, wijl Fernand, zwelgend en kroppend, het lijk aanschouwde en Lode achteraan bleef. Als Jan opstond, wees Lode hem de spiegelkast aan.

- Daar zijn twee koffertjes, met - hij zei het mij - Urbaans fortuin. We zullen er mogelijks zijn laatste wils-

beschikkingen in vinden en ook den inventaris van kunnen maken, als ge 't goed vindt, fluisterde hij.

- Neen-neen, nu niet en ook hier niet, zei Jan, morgen zullen wij zien. Die koffertjes zijn ten goeden huize en wij 'n wachten er niet achter... Urbaan, broer toch!... En niet berecht!

- Hij brandde, noch moordde, snakte Lode, en ge zegt altijd dat God zoo goed is.

- Goed ja, maar rechtveerdig ook, zei Jan.

Lode kreeg een schoudersnak en zweeg.

Eer Jan vertrok stelden ze ure om 's anderdaags bijeen te komen en de kistjes te openen. Papa zou er bij zijn en alles helpen nazien.

Ondertusschen ging Lode naar De Zwingels en spelde hem de les.

- Morgen thuis blijven en gereed zijn om te komen als we achter u zenden. De koffertjes moeten geopend worden in 't bijzijn van papa en Jan. Ge zult gebaren die nooit gezien te hebben en straf zoeken achter het secreet, zooals ge dezen morgen gedaan hebt. Is 't verstaan?

Klaas knikte, altijd gedwee, doch met een groote neep tusschen de leepoogen.

- Ge zult van mij niet te klagen hebben, bekoorde Lode.

- Heb niet veel noodig: drink niet meer, zei Klaas.

's Anderdaags, op het gestelde uur, werd de comedie voltrokken: de koffers werden beneden gehaald; de sleutel werd gezocht en eindelijk gevonden, maar niemand die de tweede plaat kon open krijgen.

- Klaas De Zwingel zal dat kunnen, hij of niemand, zei Jan zelf.

De meid werd seffens om hem gezonden en hij kwam mêe, betastte en bewreef de plaat en het voorbandeke tusschen de twee platen en de toer was gespeeld.

Klaas ontving wat drinkgeld en vertrok. Dan zochten ze eerst en vooral achter een testament, doch vruchteloos; er was niets dan weerden en geld.

Na een uur rangschikkens, tellens en opschrijvens, von-

den ze een bezit van twee honderd en vooraan in de veertig duizend dollars.

- Kinders, zei Fernand, bedeel dat in twee parten en neem er elk de helft van; ik kan dat missen.

- Wie zou er zulk een schat van Urbaan verwacht hebben, meer dan een millioen! Hadde hij er zelf toch eenige jaren mogen van genieten, zuchtte Jan.

Alle schikkingen werden nu ras genomen en drie dagen later werd Urbaan met den allergrootsten dienst begraven. De pastoor van Boschgrond werd veel rouwmissen gevraagd en er werden ook milde aalmoezen uitgedeeld aan de behoeftigen van het dorp.

Den dag na de begraving kwam Lode bij Klaas De Zwingel toe, bebofte hem met zijn handigheid en zijn dienstveerdigheid en reikte hem een bankbrief van duizend frank, maar Klaas weerde hem af.

- Heb niet noodig... Drink niet meer... Aan de armen geven tot zielerust... Wil niets, stribbelde hij tegen.

Lode hield aan en lei de banknoot op de tafel, maar Klaas nam ze weg en streek ze op Lode's knie.

- Aan den Profeet geven: is zwart van armoe... Op zielerust peizen, hield hij koppig aan.

Lode vertrok vloekend.

- Zal toch rechts komen, mommelde Klaas, als Lode weg was.

Hij nam pen en papier en schreef tot in den voornacht; dan haalde hij het stuk, dat hij uit Urbaans koffertje wegnam, voegde 't bij het verschvolgeschreven papier, bond er een koorde rond en verborg het pakske in zijn kamer.

- Vroeg of laat, zus of zoo, besloot hij...

Urbaan Van Bramendal, de geweldigaard was nu uit den weg en met aarde gedekt; het kruid zou op zijn graf woekeren en hem ingroeien, hem en zijn verleden.

Zijn dood was vooral een ontlasting voor Lode en ook een onverwacht geluk. Zoo lang reeds had hij opgezien en gehunkerd naar een gezichtspunt, dat hij niet bereiken kon, maar nu was hij op de hoogte, die hem eeuwig zoo

geweldig aantrok: nu had hij de middels om den grooten heer uit te hangen. Nu was hij grondig rijk! en zou een groote Van Bramendal worden.

Hoe was alles toch gladdig en rap gegaan en zóó onverwachts. En iedereen was tevreden; papa en Jan waren in den derden hemel en hij zelf, Lode, zou boven alles jubelen, maar er bleef een zekere onrust in zijn binnenste, iets dat woog - prullen! gromde hij - iets als een gewicht, dat nu min, dan meer drukte, ja toch, iets dat onophoudelijk drukte, zelfs te midden der heerlijkste bespiegelingen.

Zonder dat, zou er geen paal aan zijn geluk zijn, maar dat zou wel slijten. Zijn heerschende betrachting was nu toch bekroond: hij was rijk! Zijn tweede zou hij nu ook hard bewerken: in aanzien stijgen en man worden... En dan de inwendige rust?... Ja, dat zou komen - waarom niet? - van 's zelfs... Hij kon toch niet anders handelen, wilde hij de familie Van Bramendal tot opgang brengen. En iedereen was toch tevreden... Kon hij niet veel meer wegnemen?... En ja moest hij nu eens geheel dwersdoor rijk worden, hij kon later altijd nog wat vergoeden op de eene of andere wijze. Er waren geen redens tot onrust en angst.

Dit was nu zijn gedurige studie: het verledene - het leelijke er van - doodleggen en een vooraanstaande man worden.

Slechts twee vreemde menschen hadden een diepen kijk in dat verleden; een van de twee, de Profeet, was onnoozel en stervend; de tweede, Klaas De Zwingel - Klunten Mollegat - was hem verslaafd, dronk niet meer, was oprecht godsdienstig geworden - dit was voor Lode een waarborg: hij belgreep en voelde 't - en daarbij was hij nu veel meer in het werkhuis dan voortijds. Ja, er bleef nog Lucas De Zwaans vrouw, die misschien nu en dan een woord uit den mond van haar man kon gevangen hebben, dan, als de Profeet eivol was, of aan delirium leed. Werkelijk, dat kon nog gevaar opleveren, maar dat zou hij, Lode, verhin-

deren met een fijnen truc: de oudste zoon van den Profeet, een fijn kereltje, smidsgast van stiel, zou nu thuis komen na zijn militairen dienst uitgedaan te hebben en Lode zou hem opscheppen voor zijn eigen werkhuis. Hij besprak dien aanleg met Klaas, die er om jubelde.

- Wilt gij vrouwe De Zwaan bewilligen, Klaas, 'k! geef u volmacht en ge kunt hem de huur van de beste gasten toestaan, zei Lode.

Klaas ging dien voorstel bespreken en vrouwe De Zwaan gaf gereedelijk toe, maar wees haar derde kind aan, een jongen van veertien jaar.

- En die, Klaas? Doe een goed woordje, smeekte! ze.

Klaas zette het verzoek over aan zijn baas, die niets beters vroeg en een paar weken later, waren de twee jongens bij de Van Bramendals ingelijfd.

De jongste, Narden, was een bekrompen geest, onaangenaam van uitzicht, week van oogen, verstopt in den neus, belemmerd in de keel en dus met openhangende lippen - een drankkind. - Het duurde dan ook maar weinige dagen, eer hij in het werkhuis den lapnaam van Winterjong betrapte, maar hoe dom en onziende hij ook was, leidde Klaas De Zwingel hem geduldig in den stiel op en verzekerde, dat hij van dien jongen nog een gewonen parochie-klop-d'r-op zou maken.

De oudste, Marcel, een opgewekte, fijngeslepene, pronte jongen, aantrekkelijk van aanzien en omgang, was reeds een bekwame smidsgast, die voor niemand in het werkhuis moest onderdoen en die daarbij zoo overvloedig rijk was aan fijne zetten en leutige smeten, dat hij in korten tijd, de as werd van geheel de bende.

In hem speelde het gebaar de groote rol, wel zoodanig, dat hij zonder een woord te spreken, zich met zijn werkgezellen sappig en rijk kon onderhouden. Vooral met het neusgebaar was hij: machtig; die neus trilde, kromp in, zwol uit, ging op of nêer, wrong zich en krulde, of hing plomp en uitwijdend als een keersedomper. Dat spel kenden de

smidsgasten algauw op den draad en ze lapten hem den bijnaam van Krulneus.

Krulneus bleef niet enkel het genot van zijn werkgezellen, maar werd seffens ook dit van den blaas en zijn vrouw. Was er iets of wats in het huis ontredderd, Helena zond om Marcel - zij, noemde hem met zijn naam - en Marcel bracht alles in den haak, met bijvoeging van fijne doppen en drollige gebaren, of uitgemommelde woorden wel gepeperd en gezouten, die Helena vermaakten.

Was Lode zelf zwaarmoedig - en dat was hij nu dikwijls - dan ging hij in het werkhuis dicht bij Marcel staan, zette hem aan tot rare spreuken en nog raardere rijmen - dit erfde hij van zijn vader: verzotheid op verzen - en telkens werd de baas verknipt.

Zelfs de jonge Fernand was zot van Marcel en werd er rijkelijk om vergeld met oprechte wederliefde. Telkens de jongen een toertje door de werkplaats deed, bleef hij haperen bij Marcels werkbank en ving er rijmen en spreuken en lachedingen welke hij onthield en zelfs nadien opschreef, om er zijn vriendjes mêe te vergeestigen.

De tijd was nu voor hem gekomen van het kostschoolleven in te zetten en papa had zijn verpand woord niet ingetrokken: de jongen zou studeeren in het klein seminarie van Ranck. In den vooravond van het afscheid, nam Lode zijn jongen vaderlijk in den arm en trok hem tegen zijn zijde.

- Fernand, wees nu eens rechtzinnig en zeg mij: wat zoudt ge liefst worden in uw verder leven? vroeg hij zacht wel, doch indringend.

- Ingenieur, papa, zei de jongen.

- Zoo! riep Lode verrukt, en waarom ingenieur?

- Om later, met u te zamen, ons huis tot grooten bloei en grooten naam te brengen, papa, klonk het.

- En hoe is dat gedacht zoo in u gekomen? vroeg Lode met glimmend wezen.

- Mama, knikte de jongen, mama gaf het mij op en ik had het van 's zelfs in mij...

Als een nevelwolk op een zomerhemel, verdreef een waas van weemoed de straling van Lode's wezen; hij drukte zijn jongen nog vaster in de armen en sloot hem op zijn borst.

- Ga zeg aan mama, dat ik ten uiterste tevreden ben, ventje, streelde hij.

's Anderdaags vertrok de jonge student naar de kostschool, waar hij als thuisligger zou blijven. Lode en zijn vrouw voelden omtermeest deernis en het huis was zoo ijl geworden, sedert het blij gelach en gezang van den knaap er niet meer wêerklonken, maar hij zelf was zoo opgeruimd en zoo moedig vertrokken, dat hij werkelijk aan beiden een voorbeeld was van plichtbesef en de gelatenheid dan ook algauw de treurnis verving.

Sedert ze nu als kinderloos in hun groot huis bleven, was er een soort toenadering tusschen man en vrouw ontstaan; Lode althans zocht veel meer zijn vrouw en bleef gezelliger met haar klappen; meer ook dan in 't verleden besprak hij met haar den zakengang van het huis, vooral op de rustdagen vond hij genoegen met haar samen huis en hof en werkhuis te bezichtigen en het wegreizen naar hier of daar bleef geleidelijk achter, maar hij had in zijn omgang soms bruuske weerhoudingen, die zijn vrouw naar hem verwonderd deden opzien. Meer dan eens zelfs was hij in dergelijke gevallen opgestaan en als ontdaan gaan ronddolen.

Op een avond, daar ze samen na het avondmaal in de eetzaal bleven, zij borduurwerk verrichtend en hij rookend, zag ze hem zoo zenuwachtig zijn sigaar uitrooken, dat ze eindigde met in een doenden lach te schieten.

- Waarmeê lacht ge, vrouwe? vroeg hij, plots uit zijn droomerijen getrokken.
- Ge knabbelt uw sigaar, zei ze, 'k zie klaar dat ge door een knoop zaagt.
- 't Is waar, bekende hij, haar verwonderd beziende.
- Wat is 't, als ik het weten mag? vroeg ze.
- 'k Heb het al op de lippen gehad om het u te

zeggen en nu doe ik het seffens, maar ga mij als 't u belieft niet tegen, smeekte hij, waarlijk op zachten toon, want ik heb veeleer uw bemiddeling noodig: 'k had een nogal bitsige woordenwisseling met papa.

- Zoo zoo! En waarover ging het?

- Ons voorvaderlijk landhuis gaan bewonen was immer mijn levensdroom; dat konden wij niet tot nu toe, want wij misten de middels om de noodige herstelwerken te doen, die van dit vervallen krot de heerlijkste villa van den omtrek kunnen maken. Papa beloofde destijds van woning met mij te ruilen, zoohaast ik de vereischte fortuin zou bezitten om de herstelwerken te doen en het huis ingevolge zijn trant te bewonen. Nu zijn wij zoo ver gekomen - ge weet het - en papa eet zijn gegeven woord.

- Waarom? Geeft hij redens op?

- Oudemansgedachten! Benauwdheden van dit en van dat. Alsof ik nog een kind ware. Wij zijn toch in state dit alles te doen hé?

- Welzeker, knikte Helena, dat kunnen wij. Ik ben hier tevreden, maar als u dit landhuis zoo bevalf...

- O! ja, ja, onderbrak hij, 't is het voorvaderlijk nest der Van Bramendals tijdens hun grootheid en ik heb er altijd op geluimd.

- Maar 'k heb ik het even hoog op met de Bramendals als gij, zei Helena, onze Fernand is immers ook een Bramendal en als ge bij dit gedacht blijft, dat het bewonen van dat Berghuis...

- Hoe ge dat noemt! onderbrak Lode, met een glim op het wezen.

- Berghuis?

- Wat een gepaste naam! Zoo blijven wij het noemen... 'k Wensch waren wij er - zeg niet dat ik kinderachtig ben - maar papa zal niet buigen.

- Ik zal dat wel bij hem afhalen, beloofde Helena.

Lode stond op, ging bij zijn vrouw, nam hare hand en drukte er zijn lippen op; dan, als onthutst, verliet hij de plaats, als beschaamd om zijn durven.

Helena, diep ontroerd, keek hem na en dan bloeide een glim op haar wezen. Zonder verderen uitleg te vragen of te geven ging ze naar het Berghuis, vond haar schoonvader thuis en bewilligde hem - die haar ten andere niets kon ontzeggen - van woning met Lode te ruilen. Het ging te gladder, doordien het oude Fietje de zaak in dien zin hielp bepleiten...

Lode vernam den goeden uitslag der onderhandeling en jubelde. Zijn levenswensch zou dus werkelijkheid worden, doch eerst moest het oud gedoentje veel veranderingen ondergaan en daarom werd er beslist, dat papa bij zijn kinders zou inwonen, tot de herstel- en verfraaiïngswerken zouden uitgevoerd zijn en voltrokken.

Aan dit besluit werd geen uitstel gebracht; reeds na korte dagen woonden vader Fernand en Fietje te Lode's en een brigade timmerlieden ten metsers vielen het Berghuis aan, braken af en verdemolierden, brachten mortiers en steenen en kalk aan en wrochten als leeuwen, aangespoord door Lode, die op geen drinkgeld snikkerde.

- 't Zal stukken van menschen kosten, knoterde Fernand, die ook al eens de werken ging nazien.

- Veel min dan ge denkt, verzekerde Lode.

De werken gingen zoo snel vooruit, dat na drie maanden tijds een prachtige villa het oude kot verving en er hoog en droog op den bergflank te pronken stond.

- Zeg eens rechtzinnig: hoeveel heeft dat wel gekost? vroeg de oude heer Fernand eens onder 't middagmalen.

Lode trok de schouders op, als vol minachting voor de geringe som en gaf hem een staat van kosten, welken hij zelf opmiek en die slechts een grooten helft bedroeg der werkelijke uitgaven.

- Maar dat is valsch! Dat is gezeurd! riep Fernand.

- Vraag het aan de vrouwe, zei Lode.

- De staat is juist, papa, bevestigde Helena, het heeft ons geen cens meer gekost; dat mag, ik u verzekeren, al verstomt het mij evenveel als u.

- Hebt ge misschien een verborgen spaarpot waarin ge

peurt? vroeg Fernand, toch welgezind om de geringheid der kosten.

Lode kreeg een snak en werd bloedrood.

- Er bij zijn is de kneep, papa, antwoordde hij, van zijn vader wegwijkend.

- Haja, da's toch waar, gaf Fernand toe.

Met de bemeubeleering ging het al even ras als met den opbouw; Lode reisde verscheidene malen naar Brussel en bracht telkens van ginder het blijde nieuws mêe, nu in openbare verkoopingen, dan in magazijnen, prachtige meubels aan spotprijzen gekocht had, maar als die occasiemeubels toekwamen, sloegen Fernand en Helena de handen ineen voor den overlijken pracht.

- Die meubels zijn splinternieuw, maar splinternieuw! riep Fernand.

- Ze zijn toch evengoed als splinternieuw en ze kosten weinig, zei Lode.

Toen hij nu den prijs opgaf schudde Fernand den kop al grommend, wijl Helena stil met haar bezigheden voortdeed, zonder opmerkingen te maken, want, werkelijk kwam die prijs overeen met de som welke zij zelf Lode ter hand stelde.

De groote zaal in het Berghuis werd nu even opgedaan in rijk-gebeeldhouwd eiken hout langs de wanden en voor zoldering, even eiken balken. Ook deze werken en leveringen deden Fernand de oogen wijd openen om de geringe kosten, maar Helena repte geen woord.

Zekeren avond, nadat Fernand slapen ging en Fietje even op zijn kamer was, bleven Lode en zijn vrouw nog een weinig nestelen, al pratend van hun aanstaande verhuizing naar het Berghuis.

- Ge ziet er niet fel mêe ingenomen, zei Lode opeens, haar aankijkend, 't is al verscheidene weken dat ik u bekommerd zie. Gaat er u iets tegen?

- 't Is zoo, blekende Helena, 'k ben werkelijk bekommerd. Mag ik eens vrij mijn gedacht zeggen?

Hij knikte, met een waas van verlegenheid.

- Zult ge niet kwaad zijn? vroeg ze.

Hij schudde ontkennend den kop, doch met een neep tusschen de oogen.

- Lode, ge zijt niet rechtzinnig geweest met mij en papa: g'hebt onjuiste staten van betalingen aangegeven, zei Helena weemoedig en stil-verwijtend.

Geweldig rood ontstak zijn wezen en hij bleef zonder antwoord.

- Papa is er niet aan bedrogen - al zegt hij het niet - en ik ook niet, vervolgde ze.

Lode stond recht, stapte wat weg-end-wêer en bleef eindelijk bij zijn vrouwe staan.

- G'hebt gelijk, bekende hij, en 't was dom en onkiesch van mij: de kosten bedragen meer dan het dubbele - hoe hoopte ik u te bedriegen! - maar wees gerust: wij kunnen er tegen, vrouwe.

- We 'n zijn toch geen Nababs, wierp Helena op.

Hij ging dicht bij haar staan.

- 'k Heb geweldig gespeculeerd met de erfenis van Urbaan en reusachtige winsten gedaan, fluisterde hij.

Helena greep een stoel, liet er zich op vallen en werd bleek.

- Reusachtige winsten, fabelachtige! vergrootte Lode.

Er kwam geen antwoord en hij keek zijn vrouw aan, die er als lam bleef.

- 'k Ben onkiesch gerweest, 'k weet het: 'k moest u ingelicht hebben. Vergeef het mij, smeekte hij zacht.

't Was de eerste maal sedert den inzet van hun huwelijksleven, dat dergelijke smeekwoorden over zijn lippen kwamen.

- Om Gods wil en om de liefde van ons eenig kind, doe het nooit meer! viel het kermend van Helena's lippen.

- Dat beloof ik u vast, beloofde Lode, sidderend en even ontsteld als zijn vrouw.

- W'hebben fortuin genoeg - 'k wensch zelfs niet die te kennen - en w'hebben maar een kind: 't zal rijk genoeg zijn, zei Helena.

- We bezitten bijna drie millioenen. Wie had het ooit kunnen peizen! riep Lode, zijn gelaatskleur herwinnend...

Van dien avond af was Lode als van een pak ontlast en herwerd de pronte, preusche -n -heer, vol eer- en heerschzucht. Nu de toenadering met zijn vrouw stand hield, besprak hij met haar de minste bijzonderheden, niet enkel voor wat betrof den aanleg van hun landhuis, maar ook deze met betrek op het beheer van hun fortuin en bijna telkens besloot hij: die vertrouwelijke gesprekken met den uitroep: de Van Bramendals herworden!

Een andere factor zette hem nog tot jubel aan: Fernandje was een flinke student en zou tenden het schooljaar geheel waarschijnlijk aan den kop van zijn klas staan - dit had zijn leeraar, een jonge priester van Ranck, aan Lode vertrouwelijk medegedeeld.

Ja, sedert Fernandje te Ranck studeerde, kwamen er nu en dan priesters in bezoek bij de Bramendals; dit deed Lode in den aanvang vreemd aan en soms mommelde hij gekkend: pastoors bij de Bramendals! Maar nu was hij er reeds mêe verwend en verlangde er zelfs naar; hij zelf immers was een fijne student geweest, bezat een grondige geleerdheid en een groote - jammer genoeg - eenzijdige belezenheid doch had zelden gelegenheid om met geleerde menschen te spreken en nu kon hij soms zijn hert ophalen in het bijzijn van fatsoenlijke, hoogstaande menschen - al droegen die ook een rok - en in samenspraken, die bij geen gewonen praat bleven...

Wat Lode en zijn vrouw verwachtten, werd bewerkstelligd: met het groot verlof kwam hun jongen naar huis als primus van zijn klas; hij werd gefeest en gevierd door zijn ouders, zijn grootvader Fernand en Fietje en hij was dubbel gelukkig om het geluk van zijn volk. Van den eersten verlofdag deed hij een toertje rond geheel het gedoente en vergat het werkhuis niet, waar hij door de zwarte smidsgasten als een koningskind op jubel onthaald werd. Al die jonge, geweldige kerels hadden er hun spook in, hem de witte heerenhandjes te drukken, met ergens een wreef op den neus of ernevens toe; en tegen dat hij geheel de ronde gedaan had, scheen hij smidje mêe.

Krulneus moest vaneigen een gerijmde spreuk afdoppen en hij deed het naar de goest van de andere gasten.

- Jonge heer Fernand, riep hij, ik gaap van dorst omhoog, want het is hier sjeemenismenschen droog.

- Goed, loech de jongen, 'k hoor u komen op uw zokken, 'k zal gaan vragen dat ze u een kanne met water brengen...

Eer de gasten dien avond vertrokken, kwam de jonge heer zelf hen zeggen, dat ze den volgenden namiddag een halve ton bier ten beste zouden krijgen.

Als de student uit de voeten was, stalden de gasten hun koppen bijeen en belegden een geheel spel.

Den volgenden morgen, als mevrouw Helena en haar zoon van heft dorp, waar de mis gingen hooren, teruggekeerd waren en wijl geheel de familie te ontbijten zat, trokken de smidsgasten in groep naar het huis van hun baas, bleven in half rond voor de deur, en, vooraan, in 't midden van het halfrond, stond Marcel De Zwaan, of Krulneus, met een tuil en een gelegenheidsgedicht.

Geheel de familie Van Bramendal kwam toegesneld en het tooneel begon. Krulneus reikte dan jongen heer den ruiker, opende zijn stuk papier en las zijn dicht van eigene fabricatie af.

Vandage geeft de -n -hamer gaan klop;
De vijlen zetten haar krassende vooizen stop;
De boor houdt haar manieren
En de smidsgasten vieren.
't Is al voor den jongen heer en meester, Fernand,
Den rapsten student van Belzenland,
Die komt, na in alle vakken te lukken,
Den eersten prijs te plukken.
Hij mag preusch zijn en wij zijn het mêe
En wij roepen, dat ze 't hooren tot in de stêe:
Vivan onzen jongen meester!
Hij 'n is voorwaar geen eerdappelkaester
En onzen mijnheer Lode, met zijn vrouw
Strijken wij nu een beetje de mouw:

Ze zullen zeker voor ons wel een potje tappen,
Als wij hen zoo ons beste wenschen lappen?

- Zeker-zeker, jongens, riep Lode, ge zijt dezen namiddag werkvrij met volle solde en ge krijgt een halve tonne bier.

- Hoerah! klonk het en de bende keerde zingend naar het werkhuis terug.

Zoo was er, al op één dag, groote vreugd bij de Van Bramendals gekomen en die vreugde bleef; ze kwam en zelfs niet alleen, maar bracht jeugd en nieuw leven mêe, want in het huis, zoo ijl en stil sedert lang, weerklonk nu dikwijls in de week, het blijde geroep en gezang en gelach van den jongen Fernand en zijn vriendjes, beide kozijntjes: Paulke Van Bramendal en Fredje Pierszoon, ja, van nog meer. Lode en Helena herleefden bij die jeugdige opschootjes en tot grootvader Fernand toe en het stokoud Fietje vonden er hun genot in.

Lode bebroeide gestadig zijn schoonen, verstandigen jongen met de oogen en zocht alles uit om hem te voldoen, evenals Helena, zelfs om prijs, en toch betrapten ze hem soms als weg in pijnigende gedachten en met een waas van weemoed op het wezen.

- Helena, tracht eens voorzichtig te achterhalen, wat er in en met onzen jongen is, zei Lode, eens dat hij met zijn vrouw alleen was.

- Dat hij soms zoo... haperde Helena.

- Ja, zoo weemoedig schijnt.

Z'hoorden hem juist aankomen, nu al een lied neuriënd. Lode sloop naar zijn werkkamer en liet zijn vrouw den jongen alleen afwachten. Voort stil zingend kwam Fernandje aan en ging bij zijn moeder.

- Ge ziet er welgezind uit, kind, begon Helena.

- Ja, moeder - hij vergat bijna altijd mama te zeggen - knikte hij, ik kom van uit het werkhuis en Marcel heeft wat kostelijke spreuken afgedopt.

- Hij ziet u geerne, die Krulneus, en de andere gasten ook, allemaal, bootte Helens.

De glim vervloog van 's jongens wezen en hij keek staal en doelloos. Moeder zag het.

- Weerom dien strakken blik! keef ze, en waarom nu? En waarom zoo dikwijls? Wat gaat er u tegen? Iedereen is zot van u!

Hij weifelde eenige oogenblikken en keek haar dan open aan.

- Neen, moeder, sprak hij tegen, iedereen niet.

- Iedereen niet?

- Neen, tot in de kostschool toe heb ik tegenkanters en hier ook.

- In de kostschool?

- Ja, leerlingen die zouden moeten vrienden zijn en die integendeel mij leelijk aanzien en anderen tegen mij aanzetten met kwaden klap.

- Met kwaden klap! riep Helena, verschietend.

- Zinspelingen op onze familie, op nonkel Urbaan zaliger en vooral en ook... ja, nog op papa ook.

- Ge weet eigenlijk wat ze zeggen, kind? vroeg Helena, bleek worden.

De jongen ging tegen zijn moeder aanleunen.

- Is dat waar, moeder, wat ze zeggen van nonkel Urbaan? vroeg hij angstig, zonder op hare vraag te antwoorden.

De vrouw was overdaan en vond geen antwoord; eindelijk stond ze recht en lei de hand op het hoofd van haar zoon.

- Papa is een brave, deftige man en nonkel werd nooit vervolgd, kind, zie ze, en verders, het oordeel is aan God. Noem dat nooit meer; peis er niet meer op en smeek voor ons allen Gods zegen af, tijdens uw dagelijksche heilige Communies.

- Dat vergeet ik nooit, zei de jongen, en sterkte en geduld vraag ik ook, want er vallen soms harde pillen te slikken: dezen morgen nog werd ik hier, op onzen wijk, door een jongen van mijn oude nageroepen: daar is de nieuwe Binten Bramendale!

- Kind toch! stotterde moeder, met tranen in de oogen.

- Ja. En Krulneus, die juist met een boodschap gelast werd, hoorde 't; hij sprong toe, greep den verwijter vast en deelde hem een paar klinkende oorvijgen uit, al brommend: dat zijn ook Bintens zi! gij vuile geus! en als 't nog gebeurt, ringel ik u den neus.

Helena overwon hare ontroering met buitengewone wilskracht.

- Dat bewijst dat Marcel u geerne ziet, zei ze, en ook de andere smidsgasten zijn aan u.

- Da's waar, gaf de jongen toe, die zien mij geerne en ik betaal met wederliefde. O! moeder, 'k zie ze zoo geerne! Zelfs de jongens van mijn oude, die mij nu kwaad bezien, heb ik lief en 'k zal ze dwingen tot mij te komen. Wacht maar, tot ik hier eens met papa baas speel!

- Wat zult ge dan? vroeg Helena.

- Goed zijn, moeder! Op alle gebied en onder alle opzichten goed zijn, zei de jongen, nu met een blijde wezen en zachtheid in de oogen...

Als Lode zijn vrouw een weinig later alleen vond, vroeg hij haar bescheid.

- Het houdt al niet veel in, schuddebolde ze op achteloozen toon, een kwâa jongen heeft hem ergens nageroepen: Binten Bramendale!

Lode kraakte een grooten vloek en balde de vuisten.

- Vloek niet meer, Lode, smeekte Helena.

Zijn driftigheid viel met den dop in; hij keek verteederd zijn vrouw aan en zette zich.

- 't Is waar ook, beaamde hij, 't zijn stomme gewoonten en 'k wil er op waken, maar ziet ge, dat ze onzen jongen zouden willen kleineeren met... met... dat! Enfin, 'k zal ze plat leggen, de oogen uitsteken met ons herwordend aanzien.

Hij sprong recht en fronste de wenkbrauwen.

- Toekomende week gaan we ons Berghuis bewonen; dan vergroot ik hier ons werkhuis, neem al wat op onzen wijk handen heeft in onze smis en doe ze eten uit mijn vuisten en kruipen aan onze voeten, besloot hij.

Een week later bewoonden ze hun kasteeltje en werden,

er goed bezocht door familie en kennissien, die hen geluk kwamen wenschen in den nieuwen thuis. Iedereen die er kwam stond verbluft voor de buitengewone pracht der bemeubeleering. Jan viel als uit de lucht en sloeg de handen ineen: broêr-broêr, riep hij, ge zijt een prins in uw rijk!

Van de eerste dagen hunner inwoning kregen ze het bezoek van den overste aan het klein seminarie te Ranck en wijl Lode, Helena en hun zoon met hem in hertelijk gesprek gewikkeld zaten, kwam de pastoor van Boschgrond even aan. 't Was de eerste maal dat hij een Van Bramendal bezocht, ook scheen hij een weinig verlegen, maar Helena stelde hem seffens met haar lieftalligheid op zijn gemak en leidde hem bij het gezelschap, waar hij, na de hand dier heeren gedrukt te hebben, gelukwenschen uitdeelde aan den gastheer en diens vrouw, om hun wonderschoon verblijf en ook om de onderscheidingen van hun zoon.

Lode was in zijn schik en mild gestamd; hij deed een paar flesschen van zijn besten opbrengen en schonk de glazen vol al boertend: pastoor en wijn 'n rijmt niet, maar is nauw verwant, schijnt het.

- Wijn en vriendschap rijmen evenmin, monkelde de pastoor, maar 't eene is toch ook in nauw verband met het andere.

- Als 't alzoo is moet ge dikwijls komen, noodigde Lode...

De priesters bleven lang in aangename samenspraak en als ze vertrokken waren was Lode opgetogen: wie zou dat ooit gedacht hebben, jubelde hij, ons huis wordt een pastoorskot.

- Weet ge wat er rijmt met pastoorskot? vroeg Helena.

Hij schudde den kop al lachend.

- Pastoorszot! zei ze even lachend, en dat wordt ge stilaan.

Nogmaals schudde hij ontkennend den kop.

- 'k Ben een van de oude Bramendals, een van 't echte snoer, spartelde hij tegen, mogelijks ben ik een weinig af geweken van den ouden trant - dat beken ik - doch door uwe schuld - niet dat ik het u verwijt - ja, ja, 't is

zoo... Enfin, dit voldoet mij: elk zoekt en vereert ons, tot zwartekazakken toe. Wij zijn er wel niet gekomen op die wijze, welke ik levenslang in mijn kop droeg, maar wij zijn er toch, en, 'k herhaal het, met uw medewerking, of, zooals ik zei: door uwe schuld.

- En ge zijt er niet kwaad om? vroeg Helena.

- Papa, sprekende van mama, zei dikwijls: wat doet men al niet om overeen te komen. Enfin... stopte hij en hij verliet de plaats, al rullend tusschen de tanden: waar een mensch toch komen kan!

Hij zette zich voor zijn schrijftafel, dokte de ellebogen op het blad, bleef met den kop in de handen te peizen en mommelde: ze wikkelen mij hier in zachte doeken! Nog een paar jaar en wat blijft er van den Bramendal over?... Enfin...

Hij stond op, wrong de schouders, als verdiept in sombere gedachten en wandelde rond zijn werkplaats, tot hij met ingezakt lijf bij de tafel bleef staan, er tegen geschoord; daar streek hij de hand over zijn voorhoofd, bewreef zich de oogen en besloot: mijn vrouw... Helena... z'is goed, goed. Hoe jammer!... Enfin...

De verlofsdagen, evenals alle geluksdagen, waren snel voorbijgegaan en het einde ervan was er: het nieuwe studiejaar zou aanvangen. In den vooravond van zijn terugkeer naar het klein seminarie, werd Fernandje door zijn vader liefderijk aangevat: 'k ben ten uiterste tevreden van uw gedrag in de school en binst het verlof: ge zijt een flinke jongen bofte hij.

- Moeder leidde mij op, dus, een onrechtstreeks complimentje voor haar, monkelde de student, zijn moeder aanwijzend.

- En uw papa dan? bestrafte ze hem lachend.

- Ze zeggen overal, dat ik op één leest met papa geschoeid ben, flikflooide de jongen, preusch zijn vader beziende, die wat de wenkbrauwen fronste.

- W'hebben dus van wêerzijden ons gerief, ik en mama, zei Lode, en ik hoop wel, ja, ik weet het zeker, dat ge zult

volhouden. De Bramendals hebben een kop en een wil en de Pierszoons veel hert: g'hebt van beiden geërfd. Enne... hoe is 't, nog niet veranderd van gedacht? Nog, immer...

- O! dat? Welja, papa, 'k word ingenieur, onderbrak de student.

- Dat is wel! juichte Lode, en zal ons boeltje draaien, als gij mijn rechtere -n arm zult geworden zijn! Maar, zuchtte hij, nu nog vijf jaar te Ranck, dan drie-vier jaar te Leuven, of elders: een menschenleven... Negen jaar nog... Enfin.

- Maar ge zijt nog een jonkheid, kwam Helena tusschen. Hij bezag haar ontroerd en miek een ontkennend handgebaar.

- Dank u wel, schertste hij, een jonkheid van veertig jaar met grijze pennen. Nog negen jaar en 'k ben negen en veertig: peis!

- En bin' negen en negentig jaar tel ik er honderd en dertien, kraaide Fernandje...

's Anderdaags vertrok de student en 't was er nu zoo ijl in het groot huis, waar iedereen als verloren liep. Lode zocht gestadig meer zijn vrouw en 't gebeurde zelfs, dat hij, die lange jaren enkel aan tafel te zien en te spreken was, nu twee-drie maal in het zelfde getij van den dag zijn werkkamer verliet, om een praatje met zijn vrouw te gaan doen in de keuken.

Helena, die sedert maanden reeds bemerkte, dat er haar echtgenoot iets drukte, derwijze, dat niet enkel zwaarmoedigheid den glim van zijn nog-jeugdig wezen bewolkte, maar dat er zelfs bijwijlen een soort angst in zijn oogen lag, ontving hem telkens met een open, vriendelijk gelaat en stond hem gemoedelijk te woorde; ook mocht ze zich er in verblijden de zedelijke macht te bezitten, zijn wezen door haar toedoen te verhelderen en rust in zijn blikken te tooveren. En telkens ze hem zoo - zonder gezocht betoog - opruimde, rees uit haar hert de stille jubel: hij kan mij niet meer missen!

Meest liep hun onderhoud over de toekomst van hun eenig kind en met die stoffe hadden ze gewoonlijk genoeg, want

op een verloren hoek, als de Berenheuvel, viel er weinig voor dat het bespreken weerd was, maar op een morgen, vooraan in October, kwam er opeens een gebeurtenis alle tongen werk gewen: de Profeet was subiet gestorven!

Lode vernam het in het werkhuis en liep het vertellen aan zijn vrouw.

- 'k Zou daar een duwke doen, ware 'k in uw plaats: er is daar krotte, zei Helena.

Zijn wezen, dat gespannen was, helderde op.

- Trek gij het u aan, smeekte hij, ge kunt geheel de schreef uitvagen: begraving en rouwmaal, zelfs de onkosten voor nieuwe kleederen; 'k geef u volmacht; geef zonder te rekenen en zonder verslag... Enne... wij zijn rijk en 'k ben soms benauwd dat... We moeten mêedeelen... Enne... 'k hoor zeggen dat er bij zekeren Schellynck, die woont langs de Veldstraat, Ranckwaarts, ook korteresse is...

Er voer een siddering door Helena's lijf en voor de eerste maal, sedert lang, wist ze niet hoe zich te houden. Ze bemerkte, of beter, ze voelde, dat Lode beschaamd en verlegen voor haar stond. Ze leed geweldig en voelde even Lode's lijden. Zoekend achter een gepast woord om een einde te stellen aan de wel kortstondige doch reeds-martelende stilte, die tusschen hen zwaar hing, greep ze de eerste de beste formule vast.

- Ge wenscht dat ik tusschenkome? vroeg ze.

- Ja, knikte hij, daar en overal waar nood heerscht.

- Wil ik het den pastoor vragen?

- Ja-ja, beaamde hij, en grijp toe voor Schellynck. Zeg aan den pastoor, dat hij op géén geld moet zien, om die menschen te helpen.

Den volgenden dag werd Lode gevraagd om het lijk van den Profeet te helpen dragen en hij raadpleegde zijn vrouw, wijl de beder in de voorplaats te wachten zat.

- Aanvoerden! raadde ze aan, ge zult er schoon uitkomen bij het volk.

- Goed knikte hij en hij gaf gunstig bescheid aan den noodiger.

Den volgenden morgen trok hij met de buren achter den lijkwagen naar het dorp, erg op zijn ongemak, nu en dan een vluchtig-verholen gebaar betrappend onder het aanstappende volk. Binst den dienst en tijdens de begraving scheen hij somber - de menschen beloerden hem en bemerkten 't - en na de rouwmaaltijd nam hij streng-beleefd afscheid van familie en buren en keerde alleen terug.

- Ge ziet er aangedaan uit, merkte zijn vrouw aan, als hij thuis kwam.

- Zoo? deed hij, seffens een onderen plooi aan zijn wezen gevend, 't mag precies geene ontsteltenis genoemd worden, maar ik beken toch, dat die grootsche plechtigheden in de kerk, met dat lijk daartusschen, mij gegrepen hebben.

- En deugddoende waren? wierp Helena op.

- 'k Weet niet of ze mij deugddoende of deredoende zijn, schuddebolde hij, maar zeker is 't dat ze mij overstelpten... Wat is een mensch?... En wat blijft er na de dood? Enfin... ja toch, die kerk en dat orgespel en al die plechtigheid... Een mensch peist, zoekt en tast en staat in den donkeren, in den donkeren... Waar?

- O! Lode, verwerp dien indruk niet, smeekte Helena, plots te diep ontroerd.

- Wat wilt ge zeggen? vroeg hij stuur, zich stijf rechtend.

- Ge er nog. Volbreng uw zondagsplicht, hersmeekte Helena.

Zijn zwarte oogen schoten stralen; hij hief een stoel op en bokte hem met één dop van de vier pooten tegelijk op den vloer

- Zoo-zoo! grijnsde hij, ge peist mij te vangen? Ha; ge spant netten! Hou op! Ik ben een Bramendal en ik blijf het, spijts ons kind, spijts alles!

Helena sprak geen woord meer en hij zelf ging in zijn werkkamer, maar het duurde niet lang, of hij kwam terug bij haar.

- 'k Was kort en brutaal, bekende hij zonder inleiding,

maar zoo is mijn karakter. Vergeef het mij, vrouw: het spijt mij.

- Wel zeker, geerne, stilde ze.

- Spreek van die dingen niet meer, vrouw, bad hij, u liet ik toch altijd vrij en nooit bekommerde ik mij om uwe overtuigingen, noch belemmerde ik u om deze. Ook onze Fernand heb ik... Enfin...

- Wees gerust, Lode, knikte ze, ik zal u nooit meer lastig vallen, tot ge van 's zelfs overkomt.

Ze ging dicht bij hem staan en lei de hand op zijn schouder.

- God is goed en machtig en 'k zal Hem bidden voor u. Dat kunt ge mij niet verbieden, kropte ze.

Liefde

EEN zoo stikkende hitte drukte reeds van 's morgens de natuur, dat alle gewassen verslonsd hingen en de vogels, als stom geslagen, met hangende vlêeren de schauwte zochten.

Met het vorderen van den namiddag werd de lucht met een dunne brandsmoor behangen en kwam er een weldoende frischheid met den oostwind aangesuisd. De vogels verlieten hun schuiloorden en zangen weerklonken over de dragende velden, waar de hangende vruchten zoetjes aan hun stengels en blâren weerom oppijlden.

In het Berghuis, waar deuren en vensters wijdopen stonden, om met den toch wat frisscheid op te vangen, zaten Lode Van Bramendal en zijn vrouw in eene der achterplaatsen, gemoedelijk te keuvelen. Z'hadden het over hun zoon, die met oogst zijn laatste examen van ingenieur zou afleggen en ook over papa Fernand, de tachtigjarige sterke man, die sedert eenige dagen wat krasselde, doch door zijn kloek gestel wel alles zou te boven komen, hoopten ze.

- Zal onze Fernand met Oogst vanher den oppervogel schieten? sprak Lode als tot zich zelf.

- Hij heeft al groote onderscheidingen genoeg op den kerfstok, zei Helena, 't bijzonderste is, dat wij hem bij ons zullen hebben.

- Voor hoelang? smeet Lode op.

- Peist ge oprecht dat...

- Dat hij niet kwaad is op Rachelleke Pierszoon? Onderbrak Lode.

Helena knikte met een straling op het wezen.

- Ja-ja, vrouwtje, dat peis ik, 'k weet het, daar! bevestigde hij.

- Zoo zeker?

- Leona, Jans vrouw wijdde mij in.

- Ge weet gij, altijd alles van haar, schertste Helena.

- Wees niet jaloersch, vrouwtje, monkelde Lode, 't is

wel waar, ik houd zeer veel van Leona, maar gij zit toch in het bovenste schof.

Hij stond recht, plots ontroerd, greep haar hand en bracht die aan zijn lippen; dan, als beschaamd over een weeke daad, werd zijn wezen rood en draaide hij als verdoold rond de plaats.

- 't Is hier heet, heet! blaasde hij.

- En buiten frisch; 'k ben 't zeker, gaf Helena op.

- Doen wij een toertje rond de warande? vroeg hij.

Ze lei haar handwerk nêer, bedekte haar hoofd met een lichten tuilen doek en ging met hem mêe in den hof.

Negen jaar waren verloopen, sedert het park bij de prachtige woninge werd aangelegd en alles was er nog in jeugd-groei. Het geheele besloeg verscheidene hectaren, deels beplant met struikgewas en boomen en deels in graspleinen. Wijde lanen, weerzijds bezet met, roode en bleekgroene beuken, doorsneden het park en liepen uit op een grooten vijver, waarop twee zwanen majestueus wiegewaagden en vreemdsoortige eenden dartelden. In de graspleinen waren massieven aangelegd, waar de raarste bloemensoorten in kleur pronkten en uitgelezene sieraadplanten verbraken waar-hier-waar-daar, de eentonigheid der kortgeschorene graspleinen.

Op de jonge boomen, in hagen en struiken, zongen lijster, merel en nachtegaal om prijs, nu uitgerust in de schaduw, niet meer verhinderd door de geweldige hitte, maar geprikkeld door den brandsmoor, die halfdoorschijnend van de zon als een lichtbeeld miek.

De lusthof was geworden tot een tooverachtig geheel, waarin men droomen en genieten kon naar hertelust, al tijd en wereld vergetend, want daar was het als buiten de wereld, een plaatsje op zijn eigen, een oase vol frischheid en schoonheid en jeugd, midden een onmetelijken cirkelomtrek van landen en weiden, gemest met menschenzweet en waar ook menschen in eeuwige gejaagdheid en eeuwige onrust slavelijk beulden voor de koste broods, of ellendig krevelden, gebogen naar dien grond waaruit ze werden

en waarover ze nu stopen als naar hun graf, dat hun lichaam terug met de aarde zou vereenigen en tot dein jongsten dag zou vereenzelvigen.

Lode en Helena gingen zitten op een bank onder de treurwilge, die op den boord van den vijver stond en er langs den eenen kant haar fijne twijgen in het water spoedde.

- Hier kan men rusten en ten minste voor eenigen tijd vergeten, zei Lode.

- Vergeten? herhaalde zijn vrouw.

Hij schudde zijn kop als verdiept in weemoedige gedachten; dan stond hij recht en keek over de hofhaag weg, de vlakte in en de rijzingen op, waar t' alle kanten de hooibewerkers en vlaschtrekkers lijvelijk en raakrooiend met het werk speelden.

- Kijk wat een geweld! En waarom? Waarom? Hervroeg hij, zijn vrouw de vlakte aanwijzend.

Helena keek aardig op. Dit was geen antwoord op hare vraag, maar ze volgde zijn gedachtenrichting mêe.

- Om te leven, zei ze.

- Is het wel der moeite weerd, schuddebolde hij, peis maar eens: zooveel last, zooveel zorg, zooveel werk, maar vooral, zooveel angst en lijden en smerten, gekend en ongekend, voor wat? Voor een onbepaald tijdeke en dan den tuimel in den niet.

- Neen, Lode, weersprak Helena, maar wel den eeuwigen opgang uit het stof: het einde én van bezorgdheid én van angst én van levenswee.

- Gij gelooft dat: 't is uw geluk.

- En gij niet?

- Wie kent er die geheimenissen? Wie vindt er een weg van alwie doolt tusschen rotsen en bergen, bezaaid met afgronden?

- Die wandelt in het licht des geloofs, man. Ge wijst mij die zwoegende menschen aan? Ja zeker, die slaven voor de korste broods, want de korste broods moet hen sterkte geven om op elk oogenblik van den dag hun man te kunnen

staan op hun plaats, als een deel raderwerk in het geheele. Ze zijn waar ze zijn moeten en doen wat ze moeten.

- En z' eten. Punt! Ze werken om te eten en te genieten. Wie peist ar op meer?

Helena reikte nu ook den arm tot de vlakte.

- Die daar, die, sprak ze.

- Ik ken ze! spotte Lode.

- Neen-neen, wêersprak Helena, ge 'n kent ze niet. Ge ziet ze enkel als door een nevel, of beter, enkel eenzijdig. Ge mist het licht om die menschen te zien en ontwaart ook het licht niet in hen. Ge 'n kunt ze niet kennen - vergeef mij die vrijpostigheid - want ge ziet ze enkel aan als krevelaars, die terug in den grond zullen kruipen en er vergaan.

- Zoo is 't ook.

- Neen, zoo is 't niet. Die ontelbare menschen, daar op de velden, die peerdewerk verrichten nevens de klauwierende peerden, weten even stellig, dat het zoo niet is, want ze gelooven. O! ja, 'k weet het wel, ze zijn enkel menschen, vol krankheid en miserie, schepselen geneigd tot genot, maar bewust van hun bestemming, menschen die zelfs midden hunner ellendigste krankheden toch nu en dan de blikken van den grond heffen en omhoog staren met angst, berouw en ook betrouwen uit de ziel in hun blikken gedreven. Ze weten dat ze eeuwig zijn en gij voelt dat ook zelfs willens-nillens.

Er kwam geen tegenwoord meer. Lode ging tot aan den boord van den vijver en scheen strak de wiegende zwanen te bestaren, doch Helena zag klaar, dat zijn gedachten elders waren.

Na eenige oogenblikken stakestijf bij het water gestaan te hebben, keerde hij zich om, keek zijn vrouw aan en miek een cirkelvormig armgebaar.

- Hoelang genieten wij nog van dit alles? Peis eens, mijmerde hij, dat wij nu hier, ons getweeën te spreken zitten en er mogelijks bin' veertig-vijftig jaar op diezelfde plaats, hier, menschen zullen wandelen, die ons zoo vreemd

zijn als de negers in Congo. Werkt en strijdt dan om er te komen, zooals wij er gekomen zijn!

Op dat oogenblik kwam Marcel De Zwaan recht op hen af, met de mare dat het niet al te goed was met den ouden heer Fernand en de pastoor diens biecht gehoord had.

- Gebiecht? riep Lode verstomd.

- Ja, knikte Marcel, 't kwam mijnheer Fernand almeteens aan en hij zelf vroeg achter een priester; ik ben eerst naar het dorp geloopen en dan naar hier. 'k Peis toch dat mijnheer Fernand reeds zijn biecht gesproken heeft, want mijnheer pastoor is seffens vertrokken.

- Gebiecht! herhaalde Lode, papa gebiecht! Als een mensch oud is wordt hij toch week en kinderlijk. Kom, vrouwe.

Samen verlieten ze hun dichterlijk schuiloordje en trokken naar den Berenheuvelwijk. Onderwege ontmoetten ze den pastoor, die met glimmend wezen naar hen toe trad en de hand reikte.

- Proficiat, mevrouw en mijnheer, jubelde hij, 'k heb u dubbel goed nieuws mêe te deelen: papa heeft zijn biecht gesproken en de crisis is voorbij. Gaat maar gerust bij hem; hij is zot van geluk. Weet ge wat hij mij zei? In de groote wereld monkelde hij, dit is in de hooge kringen van geldwezen, van handel, kunst en wetenschappen is mijn gestelde daad het bespreken niet weerd en best doodgezwegen, maar ik belijd dit: 'k heb de allergrootste daad mijns levens gesteld en 'k zou het willen roepen dat het helmt over de geheele wereld: dat is wetenschap! Dat is rijkdom! Dat is kunst. 'k Ben zot van geluk!

Werkelijk vonden ze den ouden man, nu stil rustend in zijn zetel en overstelpt van vreugde.

- Wat zegt ge nu van mij, kinders? vroeg hij preusch.

Helena schoot toe, greep hem in de armen en zoende hem op beide zijn wangen.

- Proficiat, papa! juichte ze.

- Wel-wel-wel, papa toch! monkelde Lode.

De oude man keek op en de gelukschittering vervloog van zijn wezen om plaats te maken voor eene uitdrukking van weemoed.

- Ja-ja, jongen, verzuchtte hij, aan zulke daden was er schaarschheid in onze familie en de beschrijving er van lazen wij niet in onze romans - da's buiten de kunst, dat en God mêe - maar 't was allang, dat ik die vracht voelde drukken, een vracht jongen! Oud zijn is een zware ziekte en dan dat sterven! - Dat 'n is geen Charlestondans, noch andere kunst. - Sterven, dat is gruwelijk voor iemand die enkel leefde om te leven en die dat voelt, dien vràcht en look dien angst, om het onzekere, om het verdwijnen in den donkeren.

- Ik heb nooit angst aan u bemerkt, papa, wierp Lode wat stuur op.

- Dat verduikt een mensch uit hoogmoed, jongen, bekende Fernand, zulke gesteltenissen versmacht een mensch zoolang het wel gaat, maar als men de dood ziet greinzen en Iemand daarbij weet, die niet enkel beoordeelen, maar óórdeelen zal, dan noemt men niet enkel God, maar men roept naar Hem, want er bestaat maar dat meer, Hém, Gód. Mijn hert springt op: ik heb teruggevonden wat ik verloor, de gave des geloofs en het licht mêe; de priester - g'hebt hem ontmoet - nam door God de duisternis weg.

- Nu-nu... knabbelde Lode.

- Lode, hield Fernand tegen, ge zijt nog jong en gezond, maar het komt, het komt zoo ras. Weet ge wat? Vergaar geen vrachten, ze wegen zoo in 't leven, maar in 't stervensuur pletteren ze...

Gansch verschillend van gemoedsgesteltenis verlieten de twee echtgenooten het vaderlijk huis; Helena met een juichend hert en Lode met groote bezwaardheid; bijna sprakeloos voltrokken ze de terugreis, want Helena liet haar man stelselmatig aan zijn gedachten over, toch gereed om die te bestrijden als ze te ver mochten gaan, of al te lang aanhouden.

Den volgenden dag reeds was Fernand Van Bramendal

te beene. Helena alleen ging hem bezoeken, want Lode vond een voorwendsel om haar niet te vergezellen; dat raadde ze en ze wist ook waarom: angst voor vermaningen en indrukken.

- Lode vindt mij zeker nu kleinmenschelijk? smeet Fernand op.

- Ba... deed Helena.

- Uw antwoord bevestigt mij in deze overtuiging, ja zeker, knikte de oude man, Lode is er eerder beschaamd om: hij is nog van de mode.

Als Helena naar huis ging, kwam Lode haar toch gejaagd te gemoet.

- Hoe vondt ge papa? vroeg hij.

- Hij heeft nieuwe pacht gemaakt, zei ze, en gelukkig dat hij is! Hij vertrouwde mij toe, dat hij nog nooit, zoo geerne geleefd had als nu: 'k weet nu eigenlijk waarom ik leef en op de wereld ben, jubelde hij.

- Ouderdomszwakte en kindsheid, snakte Lode.

Ze liet hem morren zonder tegen te spreken, want ze was afgemat en koortachtig en ze zei het hem ook.

- 'k Ben moede als van een lange reis te doen, kloeg ze.

Hij schokte zijn lijf op en bezag haar in het wezen.

- Ge zijt getrokken en uw oogen zijn verglaasd. Waar houdt het u? vroeg hij, met bezorgdheid en met angst in de stem.

- Maak u nu maar niet ongerust, stilde ze, dat gaat seffens voorbij met een weinig te rusten. Ik zal wat op mijn bedde gaan liggen.

Thuisgekomen ging ze naar heur kamer, na de meid het werk aangewezen en Lode nogeens verzekerd te hebbne, dat ze met den avond wel terug op haar post zou zijn, maar de -n -avond en de nacht gingen voorbij en de vrouw lag nog immer beddelijks met stravve koortsen, en, wat ergst was, heur adem piepte en ze hoestte droog.

Lode was gejaagd en liep rond in het huis en den hof als een hond in een afgestakette omheining; geen oogenblik meer vond hij rust en reeds van in den morgen zond hij

om den geneesheer, die er na korten tijd was en de zieke onderzocht. Na het onderzoek, wijl Lode met hem alleen was, fronste de dokter de wenkbrauwen en gaf bescheid.

- 't Is een geval van ribbenvliesontsteking en 'k vrees nog al erg.
- Er is toch geen gevaar, doktoor? schrikte Lode op.
- Neen, neen, maar met den gang van de ziekte kan het komen. Ik zal alles doen wat ik kan om haar te redden, troostte de doktoor.

Lode had noch rust noch duur meer; hij at noch dronk bijna niets en verlangde gedurig naar het bijzijn van eigen volk. Ondertusschen ging de ziekte haar gang al erger en erger en met groeiend gevaar. Eindelijk kon del arme man zijn angst niet meer uitstaan en ging naar Ranck achter Jans vrouw.

- Leona, ge moet mêe en blijden, of 'k word toppezot, sprak hij verwilderd.
- Vrouwe, ga mêe, zei Jan.

't Was nu de achtste dag, dat Helena bedlegerig was en doodsgevaar dreigde. Ze werd dan ook berecht en als de plechtigheid voltrokken was, riep ze haar man bij haar.

- Lode, zei ze, mijn leven is in Gods handen en mijn wil in den Zijne; 'k ben bereid maar ik heb u nog een bede te doen: leef voor onzen zoon en herword. Waar is Fernand?
- Hij doolt hier of daar; in den hof mogelijks, kropte Lode.

Ze liet haar moede hoofd op het oorkussen zakken en snakte achter asem.

Zijn snikken versmachtend, daalde Lode de trappen af, ging in het waschhuis en huilde. Leona hoorde 't en ging bij hem.

- Lode, troostte ze, Helena kan genezen.
- En sterven ook, snikte hij, sterven... Leona.
- Lode?
- En ik heb het haar nooit bekend, noch kon het daareven, hoe zeer ik haar eerbiedig en lief heb, lief heb!

herhaalde hij smachtend, lief boven alles wat op aarde is, zoo lief, dat alles wat ik bezit, zonder haar, mij geen spuig waters weerd is. En moest ze nu sterven!... Waarom heb ik mijn mond als met een ijzeren maalslot toegeklonken? Ga vraag haar dat ze leve.

- Blijf kalm, jongen, stilde Leona, ik zal het haar voorzichtig vragen vandage nog, seffens.

Ze liet hem, ging naar de ziekenkamer en bleef voor het bedde staan. Helena keek haar met moede blikken aan.

- Wat? deed ze met de lippen.

- Zuster, wilt ge u als 't u belieft voor eenige stonden verwijderen, verzoek Leona, zich wendend tot de ziekeverzorgster.

De non verwijderde zich en Leona zette zich bij het bed.

- Lode smeekte mij - omdat het boven zijn krachten ging dit zelf te doen - u te zeggen, dat hij u meer dan alles wat op aarde is lief heeft, fluisterde Leona.

Er bloeide een glimlach op de lippen der zieke.

- En hij smeekt u te willen leven, bij hem te blijven, voltrok Leona.

Vanher speelde een glimlach op Helena's mond.

- Zeg dat hij hier kome, zei ze stil en zacht.

Eenige oogenblikken later was Lode geknield voor het bed zijner vrouw met den mond op haar hand en op die hand, liet hij zijn tranen vloeden, zonder maar een enkel woord uit te brengen.

- Doe geen moeite om te spreken, zei Helena zacht, 'k weet alles wat ge zeggen zoudt. Heb vrede: ik ben gelukkig. Danke u... zend Fernand.

De jonge ingenieur die verwittigd van de ziekte zijner moeder, reeds een paar dagen thuis was, doolde evenals zijn vader, in onuitstaanbaar geprang rond het heerlijk gedoente, als tante Leona hem vervoegde en hem verzocht bij zijn moeder te willen gaan. Oogenblikkelijk willigde hij het verzoek in en ging zitten bij het bed zijner moeder.

- Wees sterk, kind, maande ze aan, en waak over uw vader.

- Ik beloof het u, moeder, kropte de jongen.

- Hij draagt verholen leed... iets dat hem opvreet... Zoek... Leid hem op de goede baan.

- G'hebt mijn woord, moeder.

- God zegene u, zoon...

Geheel den nacht lag Helena tusschen leven en dood; met den morgen was ze min geprangd en als de doktoor haar bezocht had, vielen troostwoorden van zijn lippen: er is nog hoop op genezing.

In den namiddag vernieuwde hij zijn bezoek en daalde met stralend wezen van de trappen af: proficiat allemaal, jubelde hij, madame is gered.

Als de doktoor weg was, viel Lode op een stoel en lei de handen ineen.

- Leona, riep hij, nooit, nooit 's levens was ik zoo gelukkig als nu!

Dan kwam de tegenwerking, den bots van het onmetelijk geluk telgen den geleden ijselijken angst; zijn schelen sloegen op en neer en zijn oogen werden ontstoken. Fernand merkte 't goed op, stapte nader en reikte zijn vader de hand.

- Papa, proficiat, wenschte hij, en nu geen tranen meer. Kom, we gaan moeder samen geluk wenschen.

Ze klommen naar de ziekenkamer, waar stil de overweldigende jubel om de overwinning op de dood en de herwording tot het leven uit drie herten steeg.

- We blijven bij elkaar, 'k voel het: God dank! En keer nu gerust naar uw bezigheden terug en peis dat ge een kwaden droom deedt, besloot Helena.

Ze lieten de kranke vrouw met rust en gingen beneden; Fernand wandelde algauw in den hof, zijn geliefkoosd oord, waar hij deuntjes mêefluitte met de zingende vogels, maar Lode bleef in de keuken, àl te gelukkig om een strooi van d' eerde te heffen, smachtend om 't behoud van de heerlijke vrouw en trouwe echtgenoote en rustend nu, eindelijk rustend, na zooveel uitgestane smert.

- Ge zijt er boven op, hé? zei Leona, die hem in 't oog hield.

- Zot ben ik. In 't zotte van geluk. Ziet ge niet dat ik zot ben? vroeg hij.

- Zot precies? loech Leona.

- Maarja, masoeurtje, 'k zou lachen - 't zit gereed - 'k zou krijschen - 't zit gereed - 'k zou dansen en springen - mijn voeten kittelen - 'k zou slapen ook - 'k ben vergeven van den vaak en 'k geeuw. - 'k Hang niet meer thoope. 'k Ben zot.

- Blijf het! boertte Leona, hem bespiedend.

- Zooals nu? 'k Zou willen, gaf hij toe.

- Da's geheel simpel en gemakkelijk en dat zult ge gladdig kunnen. Alle geluk komt uit de liefde enne... ja... g'hebt precies gisteren uw liefdeverklaringen aan Helena afgelegd...

Hij werd rood als een meisje en zweeg als vermoord, lachend. Ze bespiedde hem voort loensch, even monkelend, en gaf hem een stoot tegen den kop.

- He? boertte ze.

- Wat hebt ge dan van mij gepeisd? vroeg hij.

- 'k Zag voor mij staan den grooten heer Lode Van Bramendal, den kasteelbewoner van den Berenheuvel, de sture...

- De sture?...

- Ja, de sture, onberoerbare, rotssterke heerscher met het hooge woord. - Zijt ge niet kwaad?

Hij schudde den kop, werd vanher rood, doch zweeg.

- En zoo stelde ik eens te meer vast, dat alle luide sprekers langs denzelfden kant vergaan, besloot Leona.

- Langswaar? vroeg hij.

- Al den kant van het hert, zei ze.

- 'k Ben blij dat ik een hert heb, blij, herhaalde hij, want ik peisde lang dat ik er geen had, zuster.

- Geef er dan wat aan toe, raadde ze hem bedekt aan.

- Wat wilt ge zeggen? vroeg hij, in haar oogen kijkend.

- Word godsdienstig, daarmêe zult ge uw eigen geluk en ook dit van Helena bewerken.

De neep verscheen tusschen zijn oogen; zijn blik werd strak en hij schudde den kop.

- Ik kan niet, sprak hij, eer weemoedig dan stuur.

- Wat houdt u tegen? vroeg Leona.

- Ik kan niet: ik heb geen geloof.

- Of beter: g'hebt het verloren. Zoek het terug en kunt ge niet ten volle tot de beoefening overgaan, vergezel ten minste regelmatig uw vrouw naar de zondagmis; dat zal haar gelukkig maken en ze zal zoo preusch nevens haar snellen vent over de straatsteenen dokkeren. Alla!

Hij zat met den kop gebogen, sprakeloos te peizen.

- Alla dé!

Nu rechtte hij den kop.

- Peist gij dat ik het moet, om wel te doen? vroeg hij.

- Ge moet! klonk het.

- 'k Zal het dan doen ook, beloofde hij, opstaande en wegdrimmelend, als een jongen, die na een slechte poets gespeeld te hebben, de kneuterperen ontloopt...

Eenige weken later trokken Lode en Helena snêe-en-snêe naar de hoogmis te Boschgrond. De blikken van werkgasten en buren waren op hen gelijmd en uit veel monden klonken jonstige gelukwenschen om het herstel van mevrouw Helena. In de kerk had Lode het lastig; hij wist - voelde 't - dat hij een mikpunt was en zag - zonder het te zien - veel lippengekrul en monkelgeplooi, doch de bestraling van Helena's wezen glinsterde hem gedurig tegen en dit overheerschte alles.

Met dit eerste kerkbezoek was de lastige inzet gedaan en van den volgenden zondag was hij ingelijfd en mêegerekend in den grooten volkshoop die 's zondags fijn uitgeborsteld door de velden naar de kerk trotte.

- Enwel, zeg, ge leeft nog? vroeg Leona hem dien zondag, tijdens het gewoon bezoek.

- 'k Peisde dat het lastiger ging vallen, bekende hij.

- Ziet ge wel... G'hebt den eersten stap gesteld; pak nu een schrede, porde ze hem aan.

Weerom verscheen de neep tusschen zijn oogen.

- Die verdonderdsche neep altijd! morde Leona.

- Laat dat nog voor een tijdje... nu kan ik 't niet... Wacht... er is nog wat in den weg... En als ge peist, dat bidden helpt...

- Da's gesproken! juichte Leona, da's nu de dooi; de korst is gebroken en de vruchtbaarheid volgt.

- 'k Wil was Fernand hier, sprak hij weemoedig en van de bate wegklappend. - Dat kan ik gelooven! riep Leona, maar zeg eens, waarom?

- Om 't leven dat hij zal mêebrengen, steende hij, om gezang en gefluit te hooren en zotte sprongen te zien. Ik ben als een oud wijf geworden, een zwakkeling. Nu ja, 'k heb mijn tijd gehad, schuddebolde hij.

- Gheu, loech ze, uw Fernand? Ge 'n houdt hem niet lang aan de koorde.

- O! hij mag gaan, juichte hij, w' houden hem toch dichtbij. Nog veertien dagen en w'hebben hem hier, voor altijd...

Die veertien dagen gingen ras voorbij en Fernand had reeds per draadmare zijn ouders verblijd met het nieuws van den eindzegepraal: zijn laatste examen had hij met de allergrootste onderscheiding afgelegd en zijn thuiskomst kondigde hij aan tegen den volgenden dag.

Helena was nu weerom te beene, nog zwak, doch in 't herpakken van haar vroegeren gezondheidstoestand, die wel nooit sterk, doch meesttijds bevredigend bleef. Nu veel meer nog dan voor haar ziekte, zocht Lode haar en bewimpelde zijn gevoelens niet meer; hij kon haar tegenwoordigheid niet meer missen; hij moest haar hooren en zien en dikwijls binst den dag met haar spreken. Ver van nog nuttelooze speelreizen te doen, stak het hem geweldig tegen de noodzakelijke aan te vangen; 't was hem een karrewei geworden en reeds eer hij op reis vertrok, viel het verlangend van zijn lippen: 'k wensch ware 'k al terug.

Helena, die hem goed op had, miek dan ook het huis zoo aangenaam mogelijk, volgde zijn liefhebberijtjes in, ging

op zoek achter zeldzaamheden, plaatste die in 't verholen op meubels en tafels en liet hem de verrassende ontdekking er van over. Dan was het voor hem een echt-kinderlijke vreugd en telkens ook, na het uitgejubeld genoegen, een opwelling en betuigenis van dank en warm gevoel. Ook zijn goestjes van fijnproever buitte ze uit; telkens hij van reizen terugkwam, had ze wat lekkers, iets naar zijn tand gereed en dan joeg ze hem aan: ge zijt vermoeid en g'hebt honger; eerst eten en dan vertellen. Hij zelf, de groote Lode, werd dan een groot kind; zijn vrouw werd als zijn bezorgd moedertje; hun huis was hun hemeltje en met elke nieuwe dag voelden beide echtgenooten er dieper de innigheid van.

En nu zou er het jeugdig gelach en het hel gezang gaan wêerklinken van hun pronten jongen, die voor goed naar 't nestje terugkwam. Die terugkomst moest gevierd worden; die dag moest merk slaan in hun leven; er moest een verrassing opdagen en Helena, die fijn beleg had, zou den aanleg handhaven. In 't geheim zocht ze Marcel De Zwaan op, die nu meestergast in de werkhuizen geworden was en miek het hem zoetjes bekend: mijnheer Fernand heeft zijn eindexamen met de grootste onderscheiding afgelegd en komt morgen thuis.

- Thuis zonder buis? 't Zal hier buischen! juichte Marcel.
- Wat hebt ge zoo al in den mot, deugniet?
- Mogen wij onze duivels ontbinden?
- Baja zeker, laat maar los en zet u aan 't beredderen, maar alles buiten de wete van den baas: 't moet een verrassing zijn.
- 't Zal spoken en spokken! beloofde Marcel.

Lachend liet ze den meesterknecht aan 't bepeizen, 't beknabbelen en beleggen van het feestje tegen den volgenden dag.

Dien avond was er veel rumoer op den Berenhauvelwijk en de smidsgasten staken er de koppen bijeen; niet een was te kort en allen stonden gedwee onder de bevelen van

Marcel De Zwaan, die schikte en beval: gij, naar hier, en, gij naar daar. Op hun velo spetterden de gasten langs de banen van Boschgrond naar Ranck; anderen, gewapend met bijlen, doorliepen de velden en eenigen bleven op den wijk en haalden staken en planken bij, wijl de meisjes van den wijk met koortsige haast, kranzen van groen met bloemen doorvlochten, ten huize mieken.

- 't Zal er stuiven! zinde Marcel, die een lange, breede papierenrol aan 't beschilderen was met groote letters.

Dien nacht spookte 't van aan 't werkhuis op de heuvelkruin, tot tegen het Berghuis in den nêerzink; er ging geroezemoes op en gedempt geroep en d'r klonken hamerslagen.

Als 's morgens de zon in de hoogte rees was geheel de Berenheuvelwijk beplant, bebloemd en bevlagd en de menschen stonden allemaal op hun pijkebest.

Een weinig na middag werd de jonge ingenieur als een burgemeester ingehaald door al de wijkbewoners, die riepen en jubelden.

Den daaropvolgenden zondag werden de werkgasten tot een banket uitgenoodigd en de baas zelf zat het voor met vrouw en zoon.

Van dien avond af was de jonge Fernand de god van den Berenheuvelwijk en had hij bij oud en jong slechts den vinger op te heffen, om de menschen te doen springen, ook was hij opgetogen van het feestmaal te huis gekomen en kon hij zijn geestdrift niet intoomen.

- 't Zal gaan! juichte hij, wijl ze 's avonds in familiekring uitrustten, al genoegelijk pratend.

- 'k Hoop het, zei zijn vader wat droog-weg, maar de inzet is nog niet gedaan; roep nog geen mossels.

- 'k Verlang naar de smis en het werk en nog meest naar ons volk, viel het droomerig van Fernands lippen.

- Eerst de protocollen, jongen, hield papa tegen.

- Zeker, beaamde Helena, uw schitterende examenuitslag en uw terugkomst eerst gevierd en dan aan 't werk. 't Zal

lastig zijn: donderdag hier; zondag te nonkel Jans en 's anderdaags bij notaris Pierszoon.

Met dien naam van Pierszoon toog er een vluchtig rood over Fernands gelaat en snabbelde hij: donderdag hier?

't Was zoodanig onbehendig van hem, zoodanig ras uitgesponnen om van de werke weg te klappen en zijn verlegenheid af te leiden, dat Lode en Helena te monkelen zaten, zonder evenwel hem verder te willen plagen.

Nu had de jonge ingenieur nog eenige dagen om uit te vliegen en te genieten bij vrienden en verwanten, die op hem wachtten en ook te rusten bij zijn ouders en midden het groeigewemel van den prachtigen lusthof, waar hij wandelend of zittend, zijn oogen kon verzadigen en droomen, zooals de varende zwanen op de effene vlakte van het slapende vijverwater te mijmeren en te droomen vlotteden...

Met striemende goud door rooden glans rees dien donderdag de zon op en kondigde met haar verschijnen een nieuwen, prachtigen dag aan.

Met het rijzen van de zon ook was iedereen in de weer bij de Van Bramendals en tegen 's middags was alles veerdig. Van dan af ook kwamen de genoodigden toe: Jan, zijn vrouw Leona met de oudste dochter - die op het punt stond kloosterzuster te worden - en hun zoon, Paul, sedert twee jaar in het groot seminarie; dan nog voor een stoppertje, het jongste manneke, Michiel, student in 't derde latijn.

Van Pierszoons kwamen de -n -notaris met zijn vrouw, hun zoon Alfred, hoogstudent en twee van hun dochters, de oudste, Rachelle, een lief meisje, en de tweede, die nog in de kostschool was. Grootvader Van Bramendal zou later komen, na zijn noenedutje, om mede met het gezelschap koffie te drinken.

De tafel schitterde van zilver en kristaal en bloemenkranzen beringden de dwale, die op haar eigen een kunststuk van borduurwerk was. De gevierde Fernand, bekleedde de eereplaats - zoo schikte 't Lode zelf - met aan zijn rechtere hand, mevrouw zijn moeder en aan zijn lin-

kere, mevrouw Jan Van Bramendal; vóór hem zat zijn vader, met aan den rechteren kant, mevrouw Pierszoon en aan den linkeren, haar dochter Rachelle. Het ging er zoo nauw niet voor de anderen, die zich plaatsten naar hun zin, spijts de naambriefjes.

Het duurde al niet lang eer de plagers - in 't bijzonder nonkel Jan - de verlegene blikken van de tegenover elkaar gezetene Fernand en Rachelle onderschepten en met een elleboogstootje of een oogknip hun vangst aan de anderen mêedeelden, doch dit deden ze kiesch genoeg, om de twee jeugdbloemen uit hun lood niet te smijten. D'r was leute rond de tafel, waar ieder genoodigde, na een paar glazen van den mildsten wijn omgekeerd te hebben, de tong voelde lossen en gesteld was tot uitbundig genot.

Halfmaaltijd stond Lode recht en drukte zijn geluk uit over het welslagen van zijn zoon en om de hulp welke die nu zou aanbrengen in het bestuur van hun zaken.

- 'k Voel mij oud worden en rijp vóór mijn tijd, sprak hij met een tintje weemoed.

Daar geweldige protestatie opging, wees hij zijn grijzen kop aan.

- 't Is zoo, hield hij vol, de slete is er en zonder de zorge van de nooitvolprezene steune van de beste aller vrouwen, mijn zielesterke Helena, moeder van mijn zoon enja, ook een beetje mijn moeder...

Nu rees een toejuiching zonder palen en als 't gerucht stilde vervolgde Lode: Ja, ik belijd het geerne, zonder haar zou ik reeds een oude man zijn, maar heur teedere zorgen, haar goedheid en liefde en ook - 'k zeg het zoo geerne - de uitmuntende hoedanigheid van onzen zoon, vaders en moeders kind, hebben mijn leven verkwikt en aangevuld. Zij, die twee, sterken mij en houden mijn vroegtijdig verval tegen. Edoch, wat er reeds is, is er, maar nu komt er voor mij respiet, minder geloop, minder gepeis en vooral minder onrust.

- En algauw vermeerdering van familie! riep Jan, die eten vlieg in zijn oog had en zijn champagnebeker ophief.

De glazen werden rechts en links, ver en naar en ook alover de tafel tegen elkaar geschokt; er werd geroepen en gejuicht en gekraaid, tot de jonge ingenieur de stilte vroeg met den tik van zijn tafelmes tegen een kristalen beker.

De aanspraak van Fernand was een echte lofzang voor zijn ouders en een smachten naar verslondenheid in het werk. Wijl hij sprak, waren aller blikken op hem als gelijmd in bewondering en dat verdiende hij ook. Als uit zijn vader gesneden, rees hij hoog op, breedgeschouderd en los, vrij in beweging ten spontaan. Hij had ook den zwart-glimmenden haarbos van zijn vader in diens jeugdtijd, diens breed voorhoofd en geweldig-donkeren blik, doch op zijn wat te weelderige lippen lag de goedheid van zijn moeder en ook diezelfde goedheid lag nevens vastberadenheid in geheel den vorm van het voorhoofd, wiens nepen tusschen de oogen soms in ontstemming waren mat de heerschende uitdrukking van het geheele gelaat waarop goedheid toch doorstraalde. Zijn spreken, zijn houding en gebaren, zijn mimiek, alles aan hem scheen te getuigen van een complexe natuur en de trillingen van den neus verrieden als het geweld van een jong peerd, dat schuimbekken zal en in razende vlucht den grond wil scheren onder zijn hoefslagen, doch als door tooverij in bedwang gehouden wordt en spijts het zieden in hem, heerscht over zijn geweld.

- Wat een prachtkerel! werd er gefluisterd.

Doch op hem alleen rustten de blikken niet, maar ook op het lief meisje, dat rechtover hem zat en hem soms verrukt aanstaarde, of verlegen naar het tafelblad keek en stil bleef als een muisje.

Niet groot was het, niet een overheerschende schoonheid, die uitkijkt boven andere en seffens de blikken steelt en dien slag geeft dien elke buitengewone schoonheid met haar verschijnen zelf weet en toont te zullen slaan; neen, zulkdanige schoonheid was Rachelleke Pierszoon niet, daarvoor was ze niet hoog genoeg opgeschoten en had die statigheid niet van een koninginne, eigen aan pracht-

vrouwen, die zich eene macht weten en tot in de minste bijzonderheden hunne houding en gebaren instudeeren, bovenal de aanlokkelijkste: de trotsche, gepaard met gezochte bevalligheid, gemaakte eenvoudigheid en een zweemke fierheid, of onverschilligheid, die soms tot schijnminachting overgaat.

Rachelle Pierszoon blonk niet als een zomerbloem boven andere bloemen, noch zocht te heerschen, ook heerschte ze niet, noch verblufte, maar trok aan; ze was niet wat men heet een klassieke schoonheid, maar ze was een aantrekkelijkheid, niet een verschijning die de oogen van anderen openrekt en de verbazing op de monden legt, maar een verschijning die bevalt en blijheid op de wezens toovert: ze was een lief meisje.

Z'had een rond wezentje, een weinig te bruin, doch op al dat bruin speelde gestadig, nu meer, dan min, navolgens de gewaarwordingen, een spookachtige blos, die kwam en ging, gelijk de zonnesmeten door wolkenspel in de lente; haar bruine kijkers straalden als sterren in vorstwêer; op haar mond vochten guitigheid en hertelijkheid om prijs, stoeiden samen of verjoegen elkaar kortstondig, om seffens weerom akkoord te slaan. Haar welgevormd doch wat opkrullend neusje gaf plaaglust en doendigheid uit, doch het breede voorhoofd en de lippen, die zich bijwijlen als twee meslemmers op elkaar sloten, verrieden verstand en ook beslistheid.

Nu zaten die twee rechtover elkaar, hun innerlijke gesteltenis aan zoekende blikken te verbergen, doch hoe meer ze zich inspanden, hoe klaarder die loerende oogen in hen lazen.

Het was geworden, zooals in veel dergelijke gevallen, door de wilsbeschikking der menschen: Fernand en Rachelle waren kozijn en nicht; z'hadden als kinders samen gestoeid en gespeeld; z'hadden als opkomende jeugdscheuten tijdens de verlofdagen elkander gezocht in familie, muziek gemaakt en gezongen, elkander geplaagd en op wandel geweest ter stede en te lande; welgevallige, ook guitig

en spottende blikken hadden hen gevolgd en ook veel monden hadden het besluit gelost: die twee zijn voor elkander geschapen! Zij, die de gevolgtrekking van hun opnemende blikken niet uitten, dachten het toch zoo en dit gedacht lag uitgedrukt in hun gebaar, derwijze, dat Fernand en Rachelle sedert lang woorden en wenken onderschept hadden, die de schikking der menschen zoo klaar als de dag openbaarde.

Dat de bom - zooals de commeeren het noemen - nog niet ontploft was en er van de lippen der verliefden nog geen wederzijdsche bekentenissen gevallen waren, was slechts aan hun wederzijdsche kieschheid en weerhoudene schuchterheid te wijten, doch voor den armsten opmerker stond het vast als een feit: die twee zagen malkander geerne...

De jonge ingenieur was wel de koning van het feest en Rachelle de koningin. Lode zat er nu al een tijdeke als eenvoudige genoodigde, hij, de groote baas en werkgever, de heerscher met den sturen blik en den harden vuist. Nu was hij daar - en dit sprong in de oogen - als een man die zijn tijd gehad heeft en uitgespeeld is en verwaarloosd. 't Was of hij het voelde en het hem neep, want hij was ingedrongen, weg in gedachten, met halfgelokene oogen en geslotene lippen, als iemand die zijn spijt verbergt. Jan had het op, vroeg het woord en hief den lof aan van zijn broer, die door zijn bekwaamheid, zijn wilskracht en zorg, de fortuin, den naam en den rang van voortijds aan de familie Van Bramendal terug bracht. Voor eenige oogenblikken deed Jans aanspraak Lode's wezen verhelderen, doch seffens verviel hij weer in een soort van verstomping. Jan met al zijn geestdrift en uitbundigheid had slechts kortstondig de aantrekkingskracht, die uit Fernand en Rachelle vloeide en inwrocht, kunnen verlammen, doch die afleiding hield op met het eindigen zijner aanspraak: het jonge koppel ving weerom de stralende blikken der tafelgasten en Lode zat vanher ingezakt, met een toeneming van spijt, of weemoed, van angst of wrok op het wezen.

Iedereen had het aan hem bemerkt en tijdens de terugreis naar Ranck, hadden Jan en vrouw, alsook de notaris en

zijn vrouw, de aardige houding van Lode besproken en er uit besloten: er is iets met hem.

's Avonds kloeg Fernand bij zijn ouders over de vermoeienissen van den dag dag en drukte het verlangen uit vroeg naar zijn kamer te mogen gaan, wat hem gereedelijk toegestaan werd, zoodat Lode en Helena alleen bleven; dan ging Helena stil bij haar echtgenoot en lei de hand op zijn schouder.

- Lode zei ze zacht, er weegt iets op u.

Hij schokte de schouders op en neer, doch bracht geen woord uit.

- Er is toch iets en na zulk een dag! Al blijheid en leven. Zeg.

- Ik tel voor niets meer, viel het bitter en opstandig van zijn lippen.

Ze nam een stoel en ging zitten nevens hem.

- En ge durft dit beweren, nadat ge op dezen heerlijken dag de bekroning bekomen hebt van uw edele betrachtingen en verlangens, van al uw zwoegen en slaven! weersprak ze.

- Naar wie is de bewondering gegaan en de genegenheid van al onze genoodigden? vroeg hij met verkropte stem.

Een pijnlijke trek verwrong Helena's mond.

- O! Lode, kermde ze, waar doolt ge met uw gedachten? Is het zoo, dat ge de vervulling van uw levensdroom onthaald? Is uw strijden niet bekroond met wat ge zoo smachtend, ja, zoo woest-driftig zocht: den opgang der Van Bramendals?

- Maar ik, ik? protesteerde hij.

- Gij zijt en blijft de grootste van al de Van Bramendals.

- Wie ziet er mij nog staan?

- Geheel de familie. Iedereen. Allen aanzien u als familiehoofd, als de -n -echten Bramendal, die ge werkelijk zijt.

Hij stond recht en wandelde rond de plaats; zijn lippen waren op elkaar genepen en zijn vuisten sloten krampachtig.

- Neen, schoot hij plots uit, ik ben geen Van Bramendal

meer; 'k ben afgeweken; 'k heb mij laten ontaarden, verzoetekoeken, dààr! Wie verkent er aan mij den radicalen Lode uit den jongen tijd? Wie merkt er in mij nog de ingeborene fierheid en den vrijheidszin, eigenschappen van ons ras? 'k Heb alles laten vallen. Neen, men heeft mij stelselmatig alles ontfutseld. Een Bramendal, ik? Neen, zeg ik!

Tranen sprongen uit Helena's oogen en hij zag het. Met den dop viel zijne exaltatie in. Hij ging bij haar en nam hare hand in de zijne.

- Vrouw, vergeef het mij, smeekte hij, ik lijd en raaskal.

- Lode, zet u, stilde ze, zijn stoel aanwijzend, waarop hij werkelijk nêerviel.

Ze ging zitten nevens hem, greep zijn hand en streelde ze zoetjes.

- Ge doorworstelt een bekoring, vriend, zei ze, ge zijt als verdoold in een wolk en ge vindt geen uitweg in al die somberheid. Och! kom, de klaarheid is nochtans zoo dichtbij: Ga mede op met mij. Hebt gij zelf niet gejubeld in uw aanspraak om het geluk nu een begaafden zoon bij u te hebben, om samen met hem de grootheid van uw ras gedurig aan het stijgen te houden? En is die zoon geen prachtige Bramendal?

Hij schudde ontkennend en zwijgend den kop.

- Hij is dus geen Bramendal? hervroeg ze.

- Neen, dat is hij niet, nooit, snauwde hij.

- Is hij niet fier?

- Ja, dat is hij.

- Is hij niet geleerd, werkzaam, kranig en ondernemend?

Daar er geen antwoord volgde, douw ze op zijn hand.

- Is hij van nu reeds geen figuur die indruk maakt, getuigenis van weerde geeft en zich van zelfs opdringt? vroeg ze.

- Ja, dat is hij allemaal, 'k geef toe, knikte hij, maar een Bramendal is hij niet, neen, niet.

Nu stond Helena recht en lei vanher de hand op zijn schouder.

- Lode, zei ze, nu dwingt ge mij wat hard en door te spreken. Vergeef het mij, zoo ik u leed mocht aandoen. Ge bekent dus, dat onze zoon, Fernand, de rijkste gaven bezit. Dat is ook zoo, zelfs in zulke maat, dat men op honderd jongelingen, misschien op duizend, geen wêerga van hem vinden zou. Wat mist hij dan om een Bramendal te zijn? Mogelijks schaduwzijden aan al het schoone? Draai en keer het leelijke in den mensch alwaar ge wilt, het blijft leelijk. Het leelijke, door driftverwekkende aantrekkingskracht, kan tot schoonheid getooverd en er om gezocht worden, doch in wat vergaat het, als de tooverkracht ophoudt? In wat vergaat de sneeuw? Het leelijke in den mensch gaat over in vrachten, die 't leven bederven.

- Wat noemt ge leelijkheid? schoot hij uit.

- Dat weet ge zelf genoeg, zei ze, zijn schouder drukkend, en, wat uw vrijheidszin - zooals ge 't noemt - en uw afgekeerdheid van kerk en priesters betreft, dat is géén eigenschap van de familie Bramendal en dus ook geen noodzakelijke factor ter volmaking van het ras, want ik weet - en gij ook - dat uw overgrootvader - een groot figuur - en al zijn verwanten overtuigde en ook hard-strijdende katholieken waren, die aardig opkijken zouden naar de principepen van hun nageslacht, moesten ze terugkomen. Ik besluit dus, dat de Bramendals ontworden waren en dat onze jongen het geslacht tot zijn echte gesteltenis zal terugbrengen.

Hij sprak geen woord tegen en bleef ingezakt.

- En heeft papa Bramendal, pas eenige weken geleden, niet bekend, dat hij miste? En heeft hij u niet gewaarschuwd tegen dezelfde dwalingen, opdat ge geen vrachten vergaren zoudt? vroeg ze.

- Fernand heeft te veel hert en dat komt niet van mij, kwetste hij, ontwijkend haar vragen beantwoorden.

Helena ging voor hem staan, greep zijn kop tusschen beide haar handen en drukte haar lippen op zijn grijswordend haar.

- En gij hebt er géén! riep ze, schertsend doch ontroerd.

O! gij groot kind. Gij blinde! Hei, zeg mij: wat is een mensch zonder kop? Wat is een mensch zonder hert? Géén mensch! Kop en hert vormen het schepsel, dat wijl zijn, tot mensch, bijzoover de sterke ziel over kop en hert heersche en het evenwicht regele. Luister, man: werp al die troebele gedachten en die opstandige - verschooning - ook die jaloersche beroeringen verre van u weg als kwade verzoekingen en betracht nu, wat een mensch van onze jaren zoozeer noodig heeft en wat ge nu, met de hulp van onzen jongen zult kunnen betrachten: zielevrede en rust.

- Vrede? riep hij uit, als verwilderd en met een zucht, die een snik geleek.

- Ja, vrede, herhaalde Helena, zoete vrede, hier, in onze oase veraf van de kuiperijen en aanstellerijen en bedrieglijkheden, van wat men de groote of de schoone wereld noemt; veraf van wat eeuwig den vrede der menschen vernielde: eer en heerschzucht, hoogmoed, begeerlijkheid en geldzucht. Hebben wij niet alles wat we kunnen verlangen: een groot fortuin, een prachtig verblijf vol kunststukken van groote weerde, werkhuizen die onze fortuin gedurig stabel houden, schoone betrekkingen, en, bovenal, een zoon op wien wij ons kunnen verlaten en die ons aanbidt...

- Wat ik boven alles schat, zijt gij, mijn sterke, goede vrouw, onderbrak hij, hare hand zoenend...

's Anderdaags was er niets meer te bespeuren van de geweldige omroering in Lode's gemoed, omroering die nochtans tot een echte crisis gestegen was. Fernand, die den strijd in zijn vader klaar opgemerkt had, was er ongelukkig om en zei het ook aan zijn moeder, op een oogenblik dat hij met haar alleen was.

- Moeder, er hing gisteren een wolk over papa en 't pakte mij zoo. Hebt ge 't ook opgemerkt? vroeg hij.

- Ja, zei ze, de ontroering, hé.

- 'k Ben zoo blij, dat hij dezen morgen ontlast scheen en welgemoed zelfs... als 't maar niet terugkomt, haperde Fernand, in moeders oogen kijkend.

- Pak het niet te hoog op, zei ze.

- En gij zelf? bootte hij, neemt gij het licht op? Wat beteekende dan uwe vermaning van tijdens uw doodelijke ziekte: er is iets in vader dat hem opvreet? En wat dan ook het daaropvolgend woord: zoek? Ik volg uw raad, moeder: ik zoek. Help mij zoeken. Wijs mij aan.

- G'hebt gelijk, jongen, gaf ze toe, vader broedt op netels. Wat eet er hem op? 'k Gave veel om het te weten.

- En ge 'n hebt geen 't minste achterdenken, geen de minste aanwijzing? Om te zoeken moeten wij een spoor, een leiddraad hebben. We moeten samenwerken. Verduik dus niets, maar wijs mij aan. Vader is aardig.

- Zeker, zei ze, aardig en getormenteerd: hij lijdt.

- En zijn lijden neemt zichtbaar toe. Waar is de verdokene bron?

Helena bleef eenige oogenblikken in pijnlijke gedachten verzonken en hief dan tot Fernand haar blikken, zwanger van weemoed.

- 'k Peis in een onbezonnene daad tijdens de jongelingsjaren, zei ze, of...

- Of, zegt ge.

- Ja, of... Er werd hier op den wijk getaterd over de betrekkingen tusschen uw vader en de twee groote dronkaards van den wijk: Lucas De Zwaan en Klaas De Zwingel.

- Ik dacht dat die twee enkel de leutemakkers van nonkel Urbaan waren.

- 't Is zoo, maar volgens den volksmond was Urbaan werkelijk plichtig aan een wandaad - die daad kent ge - en zou uw vader Klaas aangezet hebben tot het afleggen van een valschen eed, door 't bezorgen van een alibi, om Urbaan te redden, doch Lucas De Zwaan zou - 'k weet niet hoe - de valschheid van den eed vastgesteld hebben; daarom zou nonkel Urbaan naar America gevlucht zijn, ten, bij gemis aan hém, zou Lucas dan uw vader aangeplakt en hem veel geld afgeperst hebben. Dat is 't geheim van iedereen hier. Nu is er wel tijd gevaren over die schrikkeljike gebeurtenissen, maar toch valt het voor, dat ze in stille gesprekken wêer opgerakeld worden. Dan komt er

uw vader niet schoon uit: de menschen hier beschuldigen hem Lucas De Zwaan met sterke dranken vergeven en vermoord te hebben.

Fernand bleef met het hoofd gebogen, als verpletterd door die veropenbaring. Helena bezag hem weemoedig en tranen sprongen uit haar oogen.

- Ge moest het toch eens vernemen, zei ze, en 't is best dat ge 't wetet: gij 'n zijt geen kind meer en ge wilt uw vader redden. Ik zie hoe die pijnlijke mededeeling u grijpt, maar peis eens, kind, hoe ik geleden heb. Er zijn tijden geweest, dat ik uw vader dacht te haten, dat ik moeite had om zijn tegenwoordigheid uit te staan en toch heb ik hem voort lief gehad en den strijd volgehouden om u op te leiden en hem terug te winnen en te redden.

Er lag een kwade grijns op Fernands wezen en Helena zag het.

- Zoo niet! streed ze.

Hij wrong zijn schouders, zich bemeesterend.

- G'hebt gelijk, moeder, gaf hij toe, 'k was onder den invloed van opstand, maar 't is gedaan: w'hebben papa even lief en wat gij om hem geleden hebt, kan ik ook. We moeten hem redden.

- Goed! juichte ze, zoo is 't: offers moeten wij brengen, misschien nog veel, want benevens dat wat hem kwelt en voor ons nog te zoeken en te ontdekken blijft is er nog een andere factor van lijden voor hem en voor ons: papa is, - 'k moet het u zeggen - méér dan trots; hij is hooveerdig - daarin ligt den oorsprong van zijn misslagen - en hij zal moeilijk het gezag kunnen verdeelen, alhoewel hij jarenlang ontlasting door u verlangde, maar nu dit oogenblik gekomen is...

- O! moeder, ik houd volstrekt niet aan het gezag, viel Fernand haar in de rede, ik wil absoluut papas gezag niet ondermijnen. Zou ik elders geen loopbaan zoeken?

- Dat nooit! hield ze tegen, hier moet ge zijn met uw fortsige jeugd en uw zielesterkte. Het volk is zot van u en door u gefascineerd en bemeesterd: g'hebt de vereischte

zedelijke macht en kracht met invloed om gezag te voeren en ge moet het. Uw vader integendeel bezit die niet meer; zelfs in het verleden oefende hij slechts brutaal gezag uit. Hoe de verwikkelingen hier ontgaan werden, weet ik zelf niet. En nu, jongen, nu is uw vader vervallen; het is erg met hem en 't slechtste voor hem is nog wel, dat hij het zelf niet weet.

- Wat moet ik dan doen, moeder? vroeg Fernand gedwee.

- Trouwen; man op uw plaats zijn en op uw eigen, hier gevestigd; u opdringen moet ge, zoetjes, eerbiedig, liefdevol en kiesch, zoodat papa u niet meer missen kan.

- Trouwen? monkelde Fernand, zich bij die eenzijdige beschouwing houdend.

- Zeker. Dan enkel wordt ge een figuur en een figuur moet ge zijn hier. G'hebt er toch al aan gedacht?

- Zou een jonkheid er dan niet aan denken, moeder?

- Juist. Enne... g'hebt al wat rondgeloerd? Mogelijks reeds uw gedacht gesteld?

Hij knikte blozend.

- Ik moet dat weten. Wie?

- Rachel Pierszoon, moeder.

- Ga zeg het haar.

- Moeder! Moeder!

- Ga zeg het haar; trouw; bemeester uw vader met kop en hert; lijd, als er te lijden valt, maar red hem. En nu, verwijder u, want ik zie hem aanstappen, weerom al met hangenden kop...

Twee dagen later, den zondag, waren bijna al dezelfde tafelgasten van den donderdag te Jan Van Bramendals vergaderd en 't ging er even breed als te Lode's. Evenals daar, werden hier Fernand en Rachel de helden van het feest en werd ook de ingeslotenheid van Lode eens te meer opgemerkt.

Na het noenmaal, wijl de bejaarden zich in de eetzaal bleven ophouden, drilde het jong goedje op den koer en ook in den hof, opgeruimd als de natuur en eenstemmig

met de blijde zon, den dertelenden wind en het ruischende groen van boomen en struiken.

Opeens waren Fernand en Rachel, mogelijks door zwijgende overeenkomst der andere gasten, van de bende afgezonderd en gezeten tenden den hof, op een ruwe bank onder de treurwilg.

Of ze 't voelden, dat voor hen het plechtig oogenblik gekomen was? Althans waren ze weerzijds verlegen en bevangen en spraken slechts met de oogen en met de, linksheid hunner houding.

- Rachel, stamelde Fernand eindelijk.
- Fernand?
- Moet een kind zijn ouders gehoorzamen op het woord?
- Ja, als het tegen God niet strijdt.
- Moeder gaf mij een stellig bevel.
- Ik luister.
- 'k Moest u een mededeeling doen.

't Meisje kreeg een schok en een blos vloeide over al het bruine van zijn rond wezentje.

- Zeg maar, stamelde 't.
- 'k Moest u zeggen, dat ik u geerne zie.

Haar hand lag in de zijne, die ze omstrengelde.

- Ik ook zie u geerne, smachtte ze, zoo lang reeds, o! zoo lang.
- Van in de kinderjaren?
- Ja, beleed ze stil, zacht zijn hand drukkend.
- Evenals ik u van dan ook lief had. Lieveke, me dunkt is de ruimte verwijd en mijn hert mee: 'k ben onmetelijk gelukkig! Lieveke, ge zijt de mijne en dit te denken en mij zeker te voelen van uw bezit, maakt mij dronke van zaligheid. 't Is meest om u, dat ik studeerde, dat ik blokte en pugde en mij van elke verleiding afhield om een hert te kunnen bewaren, dat ongeschonden en onbeschadigd u de volheid vermocht te schenken eener liefde, noch door schande, noch door schaamte beroerd, noch door slete verbrokkeld. Ik zie u geerne, zóó geerne!

Stil liet ze haar hoofd tegen zijn schouder zinken.

- Ik geloof u en dank u, mijn Fernand, lispelde ze. 'k Ben zoo gelukkig!

- En zult ge uw vader en moeder onze wederzijdsche bekentenis durven mêedeelen? vroeg hij.

Ze knikte kranig en besloot preusch: vandage nog.

- Ik ook Lieveke. Vanavond nog vertel ik alles aan mijn ouders en morgen, met de gelegenheid der bijeenkomst 't uwent, doe ik mijn aanvraag in regel; dan ook moeten wij geen katjeduik spelen.

Wijl de verliefden te koekeloeren zaten, werden ze door guitige oogen afgespied en eer de genoodigden van elkaar afscheid namen, werden er al duidelijke zinspelingen op rekening der verliefden gelost...

In het Berghuis bleven ouders en zoon nog wat in gezelschap, aan het beklappen van ditjes en datjes. Fernand was zenuwachtig en plots sprong de beer uit zijn kot.

- Papa en mama, 'k moet u iets mededeelen, monkelde hij.

- Laat hooren, verzocht Lode, zich benieuwd naar zijn zoon wendend.

- 'k Heb vandaag liefdebekentenissen gedaan.

- Zoo-zoo! rekoogde Lode, wijl Helena zwijgend glimloech.

- Ja, bekentenisnsen gedaan en er terug ontvangen.

- Van? vroeg Lode, met nepen op het voorhoofd.

- Rachel Pierszoon.

Noch vader, noch moeder spraken. Lode bleef als overdaan en Helena's wezen glansde.

- Geeft het u genoegen? viel het bedeesd van Fernands lippen.

- 't Moest er eens van komen, nu of later. Best nu. 't Is een goede keus, meen ik. Maar... haperde Lode, alzoo zonder juut of gub...

- Vergeef het mij, papa, ge zijt ook jong geweest en weet hoe het soms gaat. Het was zoo onverwachts: we waren samen afgezonderd en...

- De donder viel?

- Precies. 'k Moest u vooraf verwittigd en uw toestem-

ming gevraagd hebben, maar zooals ge zegt: een donderslag.

Lode deed zich zichtbaar geweld aan om een opwellende ontstemming tegen te werken.

- Ja, dat ken ik, kopschudde hij, de tuimeling van den wil voor het hert en dat is eigen aan de jonge jaren. Nu nu, ge kondt slechter kiezen. 'k Wensch u geluk en ons mêe. 't Is wel. 't Is opperbest.

- Zeker beaamde Helena, hij heeft een goeden slag gedaan en een schat veroverd; 'k verlang...

- Ik ook, onderbrak Lode, maar tusschen hier en daar is er afstand: er zal te schikken en te regelen vallen en d'r is alleens geen woonst voor 't jonge koppel.

- Wel-wel, papa, loech Fernand, wat schikken en regelen betreft, dat laat ik aan u en wat ge schikt of regelt is mij vooraf goed. Wat aangaat de woonst, daarmee zit ik ook niet in: we kunnen wachten. Gij, papa, zijt de baas en uw wil is de mijne.

Lode bezag zijn zoon met stralende blikken.

- Ge zijt een goede jongen, altijd goed geweest en gebleven, bofte hij jonstig, en ge zult van uw vader niet te klagen hebben.

- Dank u, papa, zei de jonkheid.

- Die woonst... kwam Helena tusschen.

- Is er niet, snakte Lode, kortaf.

- Luister, mama, middelde Fernand, hoe langer grootvader leeft, hoe beter en hoe liever, maar hij is een stokoud man en achter zijn huis wachten is een kwestie van korten duur.

- Da's geen huis voor u, niet aangenaam, niet lief genoeg voor een jeugdig koppel, steigerde Helena.

- Wij werden er toch allemaal gewonnen en geboren, wierp Lode op.

- Dan waart ge nog niet de Bramendals van heden, zei Helena.

- Da's waar ook, knikte hij, zijn kop fier verheffend.

- Ziet ge wel! Neen, da's geen bouw, noch een inwendige verdeeling van een huis voor Fernand; een splinter-

nieuw nestje moet hij hebben in den trant van het onze hier en dichtbij het onze. Plaats is er genoeg op de helling van den berg en voor de onkosten moeten wij het niet laten.

- Geld of slijk is mij eender, bromde Lode.

Fernand en Helena keken hem verrast aan. Hij zat met den kop gebogen, als weg in sombere gedachten.

- Geld is een factor van geluk, als 't wel gebruikt is, zei Helena.

- Geld? 'k Wensch ware 'k arm als Job op zijn mesthoop! viel hij uit.

- En gij zegt dat, die zoo gejaagd waart en zoo gewrocht hebt om er veel bijeen te krijgen? weersprak Helena, gij zegt dat, die ten grooten deele den opgang der Van Bramendals op geld grondvestte? Maar het geld is er noodig, man; met geld kan men veel, onder meer goed doen, menschen gelukkig maken en zijn eigen geluk bewerken. 't Geld is een zegen.

- Of een verdoeming! riep hij opstandig.

- Kneed er zegen in; doe er goê werken mêe; maak menschen gelukkig.

Opstandig sprong hij hotsebots recht en wandelde door de plaats.

- Wat scheelt het mij, dat de menschen gelukkig of ongelukkig zijn, gromde hij. Wat geef ik om de menschen! Zijn de menschen bekommerd om mijn geluk misschien? De menschen...

- Ze zouden zich nutteloos bekommeren ook, zei Helena, ge zijt gelukkig.

- Ik gelukkig?

- Wel zeker. En hoe anders?

- Gij zijt gelukkig. Iedereen is gelukkig. Ik niet! 't Is al schuifelen en zingen wat ik hoor en elk jubelt. Ik niet. 'k Loop soms uit onze werkhuizen weg om het gelach onzer gasten niet meer te hooren en hun gezang op rhytme van den hamerklop, maakt mij soms hoorndol. Waarom zijn die menschen zoo blij en uitgelaten?

- Omdat ze den vrede bezitten, zelfs in de miserie, zei Helena, omdat ze gelaten zijn in hun lot en op God betrouwen.

- Omdat ze sukkelaars zijn, die hopen in schimmen, hun miserie aan schimmen vertellen en ontlasting van schimmen verwachten. Sukkelaars! 't Leven is een tragedie, voor de eenen ijselijker dan voor de anderen. De sukkelaars wien men vodden ban verkopoen zijn - 'k beken het - de besten. Tragediel...

- Een strijd, man, dat is 't leven.

- Een strijd? En het noodlot dan? Is een mensch verantwoordelijk? Het vervloekte noodlot sluipt aan, spint hem in, speelt met hem en ranselt hem af. Het noodlot, zeg ik.

- Het noodlot noemen mij, kristene menschen, bekoring, beproeving, of straf, protesteerde Helena.

- Vodden! grijnsde hij, opstaande en het huis verlatend.

Als hij weg was, kreesch Helena.

- Wat hapert er toch met dien mensch? zuchtte ze, hij heeft nu alles wat hij in zijn leven lang betrachtte; de kroon staat op zijn werk en dan juist valt het hem in, dat dit alles nutteloos en pruts is. Hij staat ijlhands als een schooier. En waar doolt hij nu.

't Was volle maan en ze spiedde hem af door een venster van het tweede verdiep; hij was de straat opgegaan naar de werkhuizen en kwam van daar terug om te gaan wandelen in den hof. Eindelijk keerde hij terug met verhelderd wezen.

- De frischheid deed mij deugd aan. Mijn kop woog van groote zwaarte, maar 't is voorbij. Gaan we slapen? geeuwde hij.

- Zeker, beaamde Helena, w' hadden allegaar een lastigen dag.

- En een welvervulde en een gelukkige ook, voltrok hij, een dag die tellen zal in ons leven en date slaan. 'k Ben geheel tevreden.

Moeder en zoon sloegen een heimelijken blik naar elkaar-

Fernand wenschte zijn ouders den goeden nacht en allemaal gingen ze slapen.

's Anderddaags was er familievergadering bij notaris Pierszoon. Voor niemand van al de genoodigden was de verloving van Fernand en Rachelle nog een geheim, al was dit niet gevierd, maar nog eer ze dien noen aan tafel waren, had Fernand reeds gelegenheid gevonden, om de aanvraag naar de hand van hun dochter aan mijnheer Pierszoon en zijn vrouw in regel te doen; de geestdriftige toestemming volgde onmiddellijk op de aanvraag en de notaris zelf kondigde de verloving in een gemoedelijke aanspraak zijn genoodigden en tafelgasten aan.

Het was er seffens een rumoer en nonkel Jan deed luidst mêe en kraaide boven alle hoofden.

- Ge brengt ons oud vet, kozijn notaris, boertte hij, wat ge ons vertelt, wisten wij al van in 't jaar Block.

- Zoo? deed de notaris, zijn oogen openrekkend.

- Maar zeker, loech Jan, die twee ronkende duiven zelf vertelden het ons sedert jaren en jaren.

- Zij! Hoe?

- Hoe? Met hun oogen: 't lag er in gedrukt. Weet ge dan niet dat liefde de grootste aller babbelkousen is? Ik, in mijn tijd, peisde ook dat ik een geheim onder mijn ondervest droeg, hier, deed hij, de hand op zijn hert leggend, maar mijn schoonbroer had het met den dop in de gaten. Wat is er onnoozeler op de wereld dan verliefden! Maar ik wensche die twee daar toch hertelijk proficiat met hun kinderagie.

Er werd voor de lol geprotesteerd en Jans vrouw, Leona, hield het meest gerucht.

- Gij daar, tinste Jan, g'hebt ook vergeten, dat ge in uw jongen tijd bij de vlugge waart. Nu zijt ge, zooals de Romeinen heit noemden, een Matronna, maar dat is alleen niet gekomen en van zelfs. Laat die twee daar nog een walleke gekookt worden, dan van den heerd afgezet en wat uitgekoeld, zoo worden ze eetbaar als mulzige pataters.

Uitbundig gelach volgde en aller oogen waren gericht tot de verloofden die glansden van geluk.

- Hei, Lode, ge zegt er niets van, riep Jan, als het gelach stilde.

Lode snakte verschietend zijn lijf op, als iemand die plots wakker schiet.

- Wat hebt ge daar weerom al uitgekraaid? vroeg hij, zijn broer aankijkend.

- Weerom al! Alsof ik een babbelaar ware? Dat ge niets zegt, riep ik.

- Ik? Als een mensch welgezind is, zingt, pratelt, danst of springt hij, maar als hij gelukkig is, zwijgt hij en bebroeit zijn geluk, zei Lode.

- Zoodat ge broeit?

- Op mijn geluk, ja. Alles is naar mijn wensch en innigste verlangen.

- Dat kan ik gelooven, broer, en als gel peist, dat de hoofding op de zaakpapieren geen verandering zal ondergaan! Het blijft de firma Van Bramendal-Pierszoon.

- Zeker, nonkel, kwam Fernand nu tusschen, het blijft wél: Lode Van Bramendal-Pierszoon.

- Met bijvoeging van twee woorden: en zoon.

- Als 't papa zoo belieft, antwoordde Fernand, doch mij is 't onverschillig.

Lode's blikken richtten zich een oogenblik vol liefde tot zijn zoon en dan volgde het antwoord: wie leeft, zal zien.

Eens te meer, dien namiddag, hadden de familieleden de onuitlegbare houding van Lode opgemerkt en deze naderhand onder elkaar besproken. Leona, Jans vrouw, de eerste, had een deeltje van het raadsel opgelost: Lode zal aan 't meesterschap houden als de -n -duivel aan een ziel: hij is jaloersch.

- Zooals 't meerendeel der menschen, die iets grootsch tot stand brengen. Ja, vrouwe, ge zoudt kunnen gelijk hebben, beaamde Jan, maar wacht, Lode is van gisteren niet meer en hij zal zich algauw laten slepen voor 't gemak, eens dat Fernand de zaken goed aanpakt, en, hij zal dat.

Jan voorzei goed; van den volgenden dag was de jonge ingenieur met de werkgasten in smis en bijgebouwen, berekende en regelde, wees aan, besprak en zwichtte zelfs zijn fijne handjes niet.

- Hij krijgt er wel zijn goest van vol, fezelden de gasten onder elkaar.

Maar dat duurde een dag, een week, eene maand, altijd met dezelfde vlijtigheid, vroolijkheid en leerzucht, bijzoover, dat hij het volk onmisbaar geworden was. Die er had moeten onder lijden was Marcel De Zwaan, hij, die nu reeds verscheidene jaren meestergast was en blaas tijdens de afwezigheden van den meester, doch Marcel was ver van er onder te lijden; hij leefde er in, want Fernand zou geen ijzeren baar verplaatst hebben, zonder het te bespreken met zijn meesterknecht, die hem zoo met hert en ziel aankleefde en denwelken hij ook oprecht genegen was om zijn menigvuldige goede hoedanigheden en niet het minst om zijn mêegaande doch sterk karakter en zijn vroolijken aard.

Wat Jan voorzei gebeurde: Lode, die de eerste dagen van Fernands werkzaamheid de smis bijna niet verliet, verscheen er nu maar weinig meer tot groot genoegen der gasten, die zijn geweldige uitvallen van voortijds niet vergaten en zijn gesloten wezen van de laatste tijden niet uitstaan konden.

- Wàt gaat er om met uw papa? vroeg Marcel eens stil aan den jongen meester.
- G'hebt het dus ook op? zei Fernand.
- Iedereen ziet het. Al de werkgasten spreken er van in 't geniep en - mag ik eens wat te veel zeggen? - beklagen u, want...

Fernand lei zijn meestergast stil met een tongslag.

- Wees gerust, mijnheer, zei Marcel, dat gaat niet verder dan tusschen ons, doch wat op mijn tong ligt moet er hier tusschen vier oogen af: uw papa is wel zot van u, maar ook jaloersch.
- Marcel!
- Mijnheer Fernand?

- Mag ik u een grooten dienst vragen.

- Vraag maar op.

- Een complot onder ons: telkens papa op de werken komt, gebaar mij niet te zien staan; vraag hém alleen raad en advies; wees goed en vriendelijk met hem en bewerk - gij, die op de anderen greep hebt - dezelfde manier van omgang met papa bij al de gasten.

-'t Is beloofd knikte Marcel...

De gasten beklagen u, had Marcel hem gezeid en Fernand hield die woorden tegen, juist omdat zijn meestergast op de wonde sloeg. Dat zijn vader jaloersch was, ondervond hij maar al te wel en te dikwijls, ja, alle dagen. Dat zijn vader zot was van hem, dat wist hij ook: dat las hij in vaders oogen; dat zag hij aan diens gebaren; dat ondervond hij door de rijke geschenken welke zijn vader tijdens elke reis voor hem mêebracht, maar er kwamen bijna dagelijks oogenblikken, dat diezelfde liefdevolle vader als met een maalslot aan den mond liep en met stuurheid in de oogen, 't gebeurde zelfs, dat hij barsch was en snauwde.

Het lastigste voor den jongen ingenieur, was het stommenambachtspel van zijn vader met betrek op de verloving en de schikkingen welke er uit volgen moesten. Nog nooit, sedert het noenmaal bij notaris Pierszoon, was een woord diesaangaande van Lode's lippen gevallen en enkel met zijn moeder kon Fernand die zaak verhandelen, telkens met weemoed en met angst. Helena had er reeds haar schoonzuster, Leona, - de groote vertrouwelinge van Lode - op afgezonden, om hem over de schikkingen voor de toekomst uit te booten, doch zoohaast ze dat kapittel aanroerde, bleef hij stom en werd stuur.

- Geloof toch niet, dat er enkel jaloerschheid mêe gemoeid is, zei Leona in 't stille aan Helena, er is méér. Dat hij jaloersch is, t'akkoord, maar jaloerschheid en angst zijn twee verschillende gewaarwordingen, die ook verschillend tot uiting komen: Lode heeft angst, die bijna tot wanhoop leidt; hij draagt zich zelf haat toe ook. Waarom?...

Och ja, Helena wist het wel en ondervond het genoeg

sedert lang. Die zieletoestand van haar echtgenoot was zelfs nog merkelijk verscherpt sedert Fernand thuis was en niets zag de vrouw in 't verschiet opdagen, dat hulp kon brengen. En toen juist nochtans daagde die hulp op: het uitwerksel van Fernands en Marcels complot gelukte: Lode verknipte; zijn oogen blonken meer; hij werd gespraakzamer en inniger, vergat uit te vallen en brutaal te zijn en herkreeg een grooten aantrek voor de werken, waar hij telkens met eerbied, ontzag en vriendelijk gedoe door de gasten onthaald en meer dan ooit door hen geraadpleegd werd.

- Hij is bezig met dooien door ons flikkeflooien, had Marcel eens luimig aan Fernands ooren gefluisterd.

- En papa die zich inbeeldt geen hert te hebben! monkelde Fernand.

Enja, werkelijk, op een avond na het maal, daar hij, zijn vrouw en zoon, samen gezellig te keuvelen zaten, viel het stil van Lode's lippen: er is een goede geest onder onze gasten. 'k Geloof dat ge de kneep hebt, Fernand.

- De kneep, papa? Gheu, deed Fernand, 't was gemakkelijk spel voor mij: de kneep was er door u.

- Ha, ik was het volk altijd meester, altijd, kroonhalsde Lode gevleid, maar d'r is geheel zeker oen toeneming van lieftalligheid te bespeuren. Da's van u.

- 'k Weet niet, schuddebolde Fernand, doch is het zoo, 't is kleine verdienste van mij tegenover de reusachtige verdienste van u, papa. Zie, ik heb nog immer ons gedoente voor oogen van tijdens mijn kinderjaren.

- Precies! riep Lode, 't was dan nog zooals ik het overnam: een enkele werkplaats.

- Ja, met een tiental jongens. Nu gebouwen op gebouwen, vol machienen in bewerking en meer dan vijftig werkgasten. Ik zou er niet toe beslagen zijn, geloof ik.

- Dat komt met een dag teenegader, jongen, en men geraakt er in gewikkeld, maar ja, zeker, dat komt alleen niet. Haja, we zijn aan 't strand en w'habben de lading mêe! juichte Lode.

- Een groote! kwam Helena tusschen.

- Dit juist doet de behendigheid, den aanleg en den ondernemingsgeest van papa te meer uitschijnen, bofte Fernand.

De glim verdween van Lode's wezen en hij miek een stillend handgebaar.

- Toch, papa, hield Fiernand aan, gij en nonkel Jan zijt in gelijke voorwaarden begonnen en al heeft nonkel schitterende uitslagen bekomen...

- Wat scheelt er u, Lode? gilde Helena, angstig opspringend.

Fernand verschoot, zoo plots onderbroken en bezag zijn vader, die met ontstelde wezenstrekken en vervaarlijk-wijd-opengespalkte oogen, als versteend zat.

- Wat is er? Wat is er? riep Helena, toespringend.

Fernand was even opgesprongen en met zijn zakdoek vaagde hij het zweet af, dat perelde op het voorhoofd van zijn vader.

- Water, kermde Lode.

Helena vloog om het gevraagde en als de kranke een vol glas uitgedronken had, keek hij zijn vrouw en zoon aan; zijn oogschelen dansten; hij snikte en kreesch groote tranen.

Ze lieten hem nu gerust, tot de vlaag van 's zelfs stilde en hij weer rustig in zijn zetel lag.

- Papa toch! zuchtte Helena, zijn voorhoofd streelend.

- Dat oprokelen van het verleden pakte mij, steende hij, 'k word oud en versleten. Gelukkig dat ik mijn aanstormende ontroering kon uitsnikken, anders...

Middelerwijl was de nacht gevallen en losten de dreigementen, die sedert een paar dagen in den westen spookten, zich op in storm. De wind beukte tegen vensters en deuren als een brutalen inbreker en bij oogenblikken daverde het huis onder zijn rukken.

- 'k Ben benauwd om naar mijn kamer te gaan, huiverde Lode.

- Ga gerust papa, en gij ook, moeder, stilde Fernand, Ik zal opblijven.

Hij weigerde het aanbod niet en ging naar zijn kamer; Helena vertrok even en Fernand nam een techniesch werk waarin hij zich verdiepte. Een weinig na middernacht schrikte hij op door belgerinkel; hij opende de deur en voor hem stond de meid van zijn grootvader.

- Mijnheer, kreesch ze, ge moogt niet verschieten, maar onze meester is subiet gestorven.

- Keer terug, meisje; ga zeg dat ik achter kom, beval hij, haar uitleidend.

Toen hij terug in de keuken kwam, greep hij zijn kop met beide handen en steende: wat een slag voor papa!...

Eenige dagen later werd de oude heer met buitengewonen luister begraven, onder grooten toeloop van volk, maar Lode was er niet; de schielijke dood van zijn vader had hem zoodanig gegrepen, dat hij als verlamd was en zijn vrouw mocht van zijn zijde niet afwijken.

- Waar is vader nu? Vader!! Waar is hij nu? mommelde hij dikwijls, zelfs 's nachts.

Fernand, zander iemand te raadplegen, verwittigde in het geheim familieleden en vrienden, vooral eenige priesters, van het verval zijns vaders en deze kwamen vlijtig aan, hielden zich met Lode op, sleten hun tijd bij hem en beurden hem op, doch al het herwonnen leven vervloog met den nacht. Zoodra de duisternis viel, kwamen de angsten aan.

- Die gruwelijke nachten! steende hij.

Helena beulde zich af om hem te bevredigen en dit was een werk van dag en nacht, dat ze onmogelijk kon volhouden.

- Konden wij een afleiding vinden, hem smaak in toezicht doen vinden en als het kan, wat nieuwigheid uitzoeken, zuchtte ze eens bij haar zoon.

- Grootvaders huis herinrichten voor mij, in afwachting gaf Fernand op.

- Precies; daar hebben wij het, juichte ze.

Het oude huis der Van Bramendals stond nu immers ijl. Fietje, het braaf en trouwe dingske, was met het afsterven van zijn meester kindsch geworden en in een gesticht ge-

plaatst; de tweede meid was in het Berghuis toegevallen en het huis was opgesloten. Ja, daar was bezigheid en mogelijks redding.

Werkelijk, onder het zachte doch onophoudelijk aandringen van zijn vrouw, vond Lode eindelijk smaak in het nazien van den ouden bouw, in de aan te brengen veranderingen en al de schikkingen met betrek op de herstelwerken. Eens die goest er was, kwam ook het verlangen die werken te doen uitvoeren en algauw waren metsers en timmerlieden er in verlâanheid. Dat ging Lode; hij was van de werken bijna niet af te keeren en verknipte bijderoog.

Op een zondagnamiddag kwamen Jan en zijn vrouw in bezoek en samen met Lode, zijn vrouw en zoon, bezochten ze het ouderlijk huis, waar alle herstel- en veranderingswerken voltooid waren. Slechts de behangers waren nog verwacht om het geheele op te doen.

Toen ze terug van hun toezichtstoertje in het Berghuis waren, plaagde tante Leona den jongen ingenieur.

- 't Nestje is nu voltrokken en 't manneke zit te loeren achter een wijveke, boertte ze.

- Ja; hij moet het geen dag meer uitstellen, zei Lode, 'k geef hem een ferme ponke mêe als hij trouwt, maar ik blijf de baas.

- Hoe langer, hoe liever, papa, beaamde Fernand, 'k ben gerust in uw schikkingen.

- Als 't alzoo is, moet ge uw huwelijk met Rachel niet meer verdagen. Zoo, g'hoort het: doe voort, besloot Lode.

Het lastig woord was gelost, gevat, verstaan en aanveerd; seffens scheen de oude heerscher als verlicht en bleef opgebeurd, zelfs vroolijk geheel den namiddag door.

- 'k Verlang waarlijk Fernand gesteld te zien, zei hij nog, als Jan en vrouw vertrokken.

- 't Zal u toch deren ook, dien geestigen vogel in een andere kooi te zien? vroeg Leona.

- Meer dan ik het uitdrukken kan, zuchtte hij, maar ik trouwde ook op mijn tijd en 't is 't behoud of de redding

voor veel menschen, voltrok hij, zijn vrouw met liefde aanblikkend.

- G'hoort dat, hé, ronker? boertte nonkel Jan, speel dus den luiaard niet.

- 't Zal rapper gaan dan ge peist, kreeg hij voor antwoord.

Als de bezoekers vertrokken waren, dankte Fernand rijn vader met hertelijkheid, maar deze hield zijn betuigingen tegen.

- 't Is voor mijn welzijn evenveel als voor het uwe; 'k wil immers herleven midden eigen jong ras: de Bramendals! kroonhalsde hij.

De boete

DE weemoedige Octoberzon hing licht beneveld, als te mijmeren over het natuurverval, doch met den avond brak ze door, en, eenlijk groot en rood, tooverde ze met haar licht de wonderbaarste kleuren op dit verval zelf: kleuren van glorie en kleuren van dood: purper en geel. Van in de hoogste toppen der boomen speelden kleurschakeeringen dooreen, zonken neer met de hangende spillen, vielen als in festoenen op het kaphout bij de stammen der boomen en liepen de velden door op hagen en struiken. De gewassen zelf, hoe gulzig-vei ook, waren betikkeld met vaal en geel ros en over alles hing die stilte, die gewoonlijk groot geweld vooraf gaat. De natuur wachtte op de winterwoestheid en de dood...

Langs den zandweg van Boschgrond naar Ranck, stapte Fernand Van Bramendal, stil als de glorieuze ondergaande zon, naar de stad toe. 's Voormiddags had hij met zijn ouders den huwelijksdag vastgesteld en nu zou hij alles met zijn verloofde en haar ouders gaan beklappen.

Als door een tooverland stapte hij aan en een tooverland was het, doch in de diepten van zijn wezen was ook de betoovering en haar werking in volle harmonie met deze der omgeving, zoodat beide zich weerzijds aanstuwden en samenwrochten.

Hoe schoon was hij, de jonge Bramendal, Fernand, de jeugdige heerscher van den Berenheuvel. Hoe slap en lenig en hoe fier stapte hij naar zijn geluk, maar het bezit van den schat die al de andere schatten in de schaduw zette, zijn lief meisje: Rachel.

Hij voelde zich preusch, dien schat veroverd te hebben, niet enkel haar hert met zijn mannelijke schoonheid, zijn positie en fortuin, maar ook haar ziel, met haar zedelijke weerde. En dit gewaarzijn doorzinderde hem, deed zijn jeugdig bloed bruisen vol miereling en zette zijn oogen wijd open op de omgewende natuur, vol majesteit in de laatste

schitteringen van de wegzinkende zon. Doch zijp verrukte blikken vingen slechts onbewust de pracht aller dingen op, maar zagen in de ruimte de bespiegeling van zijn naderend van zijn onmetelijk geluk.

De zekerheid van die komende zaligheid miek hem overmoedig. Wat zou het leven hem al niet brengen nevens zijn uitverkoren meisje, welhaast zijn aangebeden vrouwtje? O! vader worden, hij, en zij moeder. Vader en moeder van veel kinderen. En patroon worden, baas van den geheelen wijk, ja, heerscher van gansch de streek, sterk in zaken door aanleg en werk, vast in zijn schoenen door positie en fortuin: een kleine koning met zijn lief, doende koninginnetje!

Hij zag haar in bespiegeling met haar bruin snoetje, haar guitig snoetje, met onderaan die fijne koralene spotlippen en bovenaan dat hooge voorhoofd, dat spijts het speelsche van oogen en mond, wil en verstand uitgaf.

- Met haar! Met haar! juichte hij.

- Gauw! sprak hij binnensmonds, ter verovering van het groote leven.

Zijn vader, de machtige Van Bramendal, had het ras tot welstand gebtracht, maar hij, Fernand, zou het aanzien geven; dat was zijn levensdoel, zijn roeping. Hij voelde den drang dwersdoor zijn innerlijk wezen en den opdrang er van in zijn kop, dien hij hoog droeg als een heerscher, als een beveler, die slechts te willen heeft.

Op hem miek de weemoed van den avondval geen droeven indruk; de tegenstelling van het omgevend verval met zijn opstijgende geestdrift scherpte dezen nog aan en belichtte te meer zijn visioenen. En zou de vallende duisternis dan ook de voorbode niet zijn van een zoeten, zonnigen herfstdag? En zaten de botten op de naaktwordende boomen al niet gereed met nieuw leven?

Hij voelde zich sterk, onweerstaanbaar, maar ook goed. Hij voelde zich mild en mêedeelachtig en dat zou hij blijven, in 't bijzonder wel voor zijn eigen volk, maar ook voor zijn werkgasten en voor gansch de omgeving, ja, goed voor iedereen. En om dit voelen, en om dit peizen, schoot zijn

kop omhoog en jubelde zijn hert in harmonie met zijn kop.

Vol van die gedachten en beschouwingen kwam hij ten huize van zijn verloofde, besprak er in familie al de te nemene schikkingen en toen de andere familieleden zich kiesch verwijderd hadden en hij er met zijn verloofde een tijdje alleen bleef, vertolkte hij bij haar al zijn gedachten en gewaarwordingen. Ze rees mede op met hem in blijde vooruitzichten en ook in jubel, en, in de versmelting hunner liefde, vielen de woorden van hun lippen als een zielezang.

- Ons leven zal heerlijk zijn! juichte Fernand.

- En goed, juichte Rachel mêe.

Fernand drukte teeder haar hand en plots, als overdaan en weemoedig, bleef hij zwijgend. Ze keek hem schalksch aan en loech in zijn oogen.

- Droomer! plaagde ze.

- 't Is waar ook en hoe kan ik! schoot hij op, maar ik was weg van hier met mijn gedachten, bij vader en moeder - verschooning, Lieveke - en mijn onmetelijk geluk werd beschaduwd. Rachel, lieve-lieve! ge zult goed zijn voor mijn zoete moeder en mijn vader?

- Dat weet ge stellig, beloofde ze, dat is vast. Waarom vraagt ge dat?

- Z'hebben liefde en innigen omgang noodig, vader meest; hij dompelt soms weg in zwaarmoedige gedachten - ge moet het zelf bemerkt hebben - Lieve, ik bewonder en eerbiedig en schat hem zoo hoog. Nietwaar, we zullen hem samen wel dooien?

- Met een warm hert en een gereedzittenden lach, ja, knikte ze.

Z'hoorden naderende stappen en loechen elkander teeder en guitig aan en wachtten, hand in hand, de komst van vader en moeder Pierszoon af, die de twee jeugdplanten vonden zooals ze het geerden: diep gelukkig, met den glinster van zielevolheid op het gelaat.

In den vallenden nacht vertrok Fernand; geen zweem van weemoed was nog aan hem te bespeuren; de zekerheid van zijn geluk had zijn hert den vrede gebracht en de

inwendige volheid legde een glim in zijn oogen. Gezwind stapte hij aan, gedachtenloos door den overvloed van de dooreenwoelende gedachten zelf en als gedragen door het geluk. Thuisgekomen vond hij zijn ouders nog op en vernam, dat een jongen pas het huis verliet die er kwam, met een verzoek van Niklaas De Zwingel.

- 't Schijnt dat hij zwaar ziek is en hij verlangd een bezoek van u, zei Helena.

- Al grillen! bromde Lode, die erg bekommerd scheen, ware 'k gij, 'k wachtte ten minste tot morgen: 't is nacht.

- Best ware gaan, middelde Helena, kwestie sterft de duts niet vannacht.

- Kleine schade, pruttelde Lode.

- Algelijk, hield Helena vol, het betaamt dat Fernand ga en 't is een liefdewerk.

Lode zweeg en zat ingezonken. Fernand nam een zwaren stok en stond veerdig.

- Wacht niet van slapen gaan tot mijn terugkomst; 'k zal trachten zoo voorzichtig in huis te komen, dat ge mij niet hoort. Slaapt wel, wenschte hij en vertrok.

Eenige minuten later stond hij voor het bedde van Klaas, die er gansch alleen en verlaten, te asemsnakken lag.

- Maar wie bezorgt er u hier? vroeg Fernand, verstomd den zieke en dan het verwaarloosd kotje beziende.

- Vrouwe De Zwaan pas weg, buggelde Klaas, komt nog zien; morgen mijn zuster. Nu alleen: moet spreken.

Fernand greep een stoel en ging zitten bij de bedsponde.

- Wat verlangt ge van mijl, Klaas? vroeg hij geduldig en mêegaande.

- Kwaad herstellen, kwaad, hakkelde Klaas.

- Kwaad, zegt ge?

- Valschen eed gedaan, ik.

Fernand werd met den dop zoo bleek als een lijk en kon geen woord uiten.

- Urbaan gered. Moest van uw papa.

Klaas mocht door spreken; Fernand zat stakestijf van gepaktheid.

- Boete gedaan. Kon niet meer dan dat. Fluppe Schellynck en Miel Rietauw onschuldig gestraft. Vergoed worden.

- Is dat alles waar? viel het eindelijk van Fernands bleekte lippen.

- Waarheid! Vragen aan Elodie Zieleghem, zuster Antonia. Moet nog zeggen: ik schuld van Lucas De Zwaans dood. Boete gedaan.

- Wie is er de schuld van zijn dood? stamelde Fernand.

- Ik. Hem doen drinken, opgegoten, alsem, vergif. Moest van uw vader.

- Waarom? Waarom? gilde Fernand, met zweet bepereld.

- Wist te veel van Urbaan en ook van uw vader. Babbelde. Moest weg.

- God! God! steende Fernand, zijn zweet afvagend.

- Niet om u te bedroeven, alleen voor 't recht, verontschuldigde zich Klaas, maar niet alles nog. Ik boete gedaan. Betrouw op Gods bermhertigheid. God goed. Is niet alles nog.

Hij schoorde zich zoo goed hij kom tegen zijn oorkussen en wees de kas aan.

- Onder lijnwaad, papieren, uithalen, rochelde hij.

Fernand stond op al wankelend op de beenen, ging naar de kas en vond onder het lijnwaad een grooten omslag, dien hij den kranke toonde.

- Is dat. Lezen. Hier, zei Klaas.

Fernand met de ontsteltenis op het wezen, opende den omslag en nam er twee stukken papier uit.

- Lezen, herhaalde Klaas.

Fernand liet zijn blikken gaan over letters en cijfers en keek dan den zieke -n -aan.

- Wat is dat? vroeg hij.

- Fortuin van oom Urbaan, zei Klaas.

- Hoe is dat hier?

- Heb de koffertjes van Urbaan met uw vader geopend. Fortuin van vier honderd zes en veertig duizend dollars. Een testament bij: legaten aan verscheidene.

- Maar hoe kwam dat stuk hier?

Ik weggenomen: wilde niet dat hij zeurde. Gij herstellen?

- Wie zeurde 'r? Wat herstellen?

- Uw vader. Onrecht wêer goed maken.

Fernand sprong recht, rood van verontweerdiging en wilde tegenspreken, maar de zieke wees koppig naar het papier.

- Voort lezen. Tweede stuk, hield hij aan.

De jonkheid las nu aandachtig het gebrabbel van het tweede stuk.

Aan papa: 25000 dollars.
Lucas De Zwaan: 2000 dollars.
Klaas De Zwingel: 2000 dollars.
Elleke Zieleghem: 1000 dollars.
Fluppe Schellynck: 1000 dollars.
Miel Rietauw: 500 dollars.
't Armbestuur: 100 dollars.

- De recapitulatiestaat is van oom Urbaan, maar wie schreef er dit hier? vroeg Fernand.

- Ik, zei Klaas.

- Van waar die gegevens.

- Las ze in testament. Uw vader verborg het. Zei dat er geen was. Heeft niemand iets gegeven. Houdt alles. Vragen aan oom Jan, hoeveel hij ontving. Moest de helft hebben. Gij herstellen.

Met een beestengesteen viel de kranke terug op zijn bed.

- Ben berecht. Heb geboet. Dood verlossing, kreesch hij.

Het schrikkelijk bewijsstuk verdween in den binnezak van Fernands vest en nu stond hij daar, den grond niet voelend onder zijn voeten, verdwaasd als iemand die een grooten slag op den kop kreeg.

Klaas, die liggend wat adem terug won, bezag hem medelijdend en kreesch voort groote tranen, die rollebolden over zijn ingevallene wangen.

- Missen doen lezen voor oom Urbaan, vermaande hij,

is onbereid dood: schuld van uw vader: weet het van hem en ligt hem opperst.

Nu ontwiek de jonkheid uit zijn verstomping.

- Klaas ge zijt stervensziek en ge kunt elk oogenblik voor het oordeel staan. In Gods naam, smeekte hij, zeg mij, hebt ge wel de waarheid gesproken? Is alles de zuivere waarheid?

- Op zielezaligheid. Geen woord af of bij, bevestigde Klaas.

Fernand stapte nader en lei de hand op het hoofd van den ouden man.

- Klaas, ik bedank u, kropte hij; gij hebt uw plicht volbracht; ik zal den mijne volbrengen en alle onrecht herstellen. Sterf in vrede.

Dankbaar rezen de blikken van den vervallenen man tot den statigen, nu smertvollen jonkheid.

- Zie uw vader geerne, snikte hij, moet ook boeten en rechtveerdig worden. Ik altijd gebeden, ook als ik slecht was; hij niet. Red hem.

Fernand reikte hem de hand.

- Vaarwel, klonk het en de jonkheid verliet het armoedig kot.

't Was middernacht; de maan verzilverde de luchtnevels en haar vloeiende schijn belichtte den vreedzamen slaap der onbeweegbare natuur. Door dien stillen vrede stapte Fernand als een afgebeulde zwoeger. Ginder, niet veraf, verhief zich de donkere schim van het Berghuis, zijn huis: dààr zou hij zijn vader vinden! zijn vader, dien hij zoo eerbiedigde; zijn vader, die in de oogen van zijn zoon rees als een man, zoo pal in eerlijkheid, als een granieten zuil; zijn vader, zoo gezien in de zakenwereld, zoo ontzien door de ondergeschikten, zoo gekend en gezocht om zijn macht en rijkdom en zoo geprezen om zijn mildheid. En die groote figuur zou, bij al het overige gruwelijke, ook een dief zijn? Zijn vader een dief! Een zuuraar! Rijk met onrechtveerdig geld, met andermansgeld: het geld van eigen volk en van vreemden.

- 'k Lijd als een verdoemde! kermde de jonkheid, voortslenterend en peizend.

Was misschien daarin, in die misdaad, die lage daad, het geheim te zoeken van zijns vaders angsten en gejaagdheden? Was dit het vergift zijns vaders leven? Kwam daaruit niet voort, die vluchtige blos, die soms zijn wezen ontstak in 't bijzijn van vrouw en zoon? En was het ook de wroeging en de schaamte niet, die hem zoo dikwijls zonder schijnbare redens, onverwachts en verraads, het huis uitdreef, op den dool, alleen en doelloos?

Zijn vader een dief!

- Dief! sprak de jongen klaar uit.

Met den dop verging de bitterheid; een overweldigend gevoel van deernis en medelijden verving het en zijn herte smolt. Groote snikken rezen uit zijn keel en hij kreesch lang en veel, staande geschoord met den rug tegen de groote poort van de werkhuizen.

- Vader-vader! kermde hij.

Met moêgebeulden kop, geschokt tot in de diepste diepten van zijn wezen ging de jonkheid eindelijk als werktuigelijk naar zijn huis, was op zijn kamer zonder het te weten en legde zich gekleed op zijn bed, ijlhoofdig na de overdadige werking van zijn geest. De tegenslag der uitgestane foltering viel aanstonds en hij sliep diep in, zoo diep, dat hij slechts in den laten morgen ontwiek.

Met het ontwaken sprong seffens het grijnzende, bijtende leed toe en stond hij voor de naakte, gruwelijke werkelijkheid.

Wat zou hij nu zijn vader en moeder wijs maken? Want hem ondervragen zouden ze. En wat een voorwendsel vinden, om zich dien dag te verwijderen? Want gaan moest hij, om de waarheid te achterhalen. Gaan zou hij én, ten huize van zijn oom, Jan én naar het klooster der liefdezusters, om er zuster Antonia - Elodie Zieleghem - te spreken. De mededeeling van Klaas De Zwingel brandde op zijn hert en hij wilde volle bescheid, bevestiging of logenstraffing; hij zou de waarheid zoeken waar ze te vinden was.

Hij zette zich op de sponde van zijn bed, dacht een tijdeke na en daalde dan de trappen af naar de keuken, waar zijn moeder was. Zoodra ze hem ontwaarde sloeg ze de handen ineen van 't verschot.

- Wat zijt ge toch bleek en getrokken! Zijt ge ziek? vroeg ze.
- 'k Heb goed geslapen, een put in den dag, antwoordde hij, ontwijkend.
- Al wél, maar die zieke kleur?
- Nuchter zijn, moeder, en nog niet ten volles mensch. Dat gaat ras voorbij.

Inderdaad, wat zijn wil niet vermocht, bracht de verlegenheid mêe; zacht rood overtoog zijn wangen en moeder zag het.

- Goed, knikte ze welgezind, ge bekomt. Nu rap een potje koffie.

Hij zette zich aan de tafel en ze bediende hem.

- En apropos, waarom wilde Klaas u zien? vroeg ze.
- Invallen van oude, kranke menschen, schuddebolde hij, grillen zooals papa het zei. Te finitieve, hij wilde mij zien.
- En hoe vondt gij hem?
- Zwaar ziek - berecht hé - en verlaten, alleen in zijn kot. Vrouwe Die Zwaan - arme menschen steunen elkaar - springt er nu en dan in en uit.

Hij bezag zijn moeder.

- Er is daar een goed werk te doen voor ons.
- Zeg maar.
- Daar moet een liefdezuster zijn. Bekostigen wij het moeder?
- Zeker, jongen, met liefde. Maar wie doet er de noodige looping?
- Ik. Dezen namiddag zal ik naar het klooster der liefdezusters gaan te Ranck; ik kan met dezelfde gelegenheid een insprong doen bij den notaris en ook eens mijn kop insteken te nonkel Jans; 't zal mij mogelijks verknip-

pen en 'k heb het een beetje noodig, want mijn kop is te zwaar.

- Ziet ge wel! 'k Zag het. Dat komt van uw ongewoon opblijven verleden nacht. Zoodus, Klaas had enkel een gril: u zien. Dat versta ik; hij wrocht zijn geheele leven voor de Bramendals. Da's van hem een bewijs van oprechte verkleefdheid. Arme duts! En hoe bereidt hij zich.?

- Als een goede christen, moeder, bewustvol, vroom en ook rouwmoedig, doch hoopvol.

- Ga wandel buiten en kom wat later u ten volle ontnuchteren, zei Helena, die zag dat haar jongen toch op zijn ongemak bleef.

Hij volgde moeders raad, verliet het huis en ging wandelen in den hof, waar hij tusschen boomen en struiken uit het gezicht verdween. Juist kwam Lode terug, die een toezichtsronde gemaakt had.

- Is Fernand op? vroeg hij.

- Reeds gaan vliegen in den hof, antwoordde Helena.

- Wat wilde Klaas van hem?

- 't Was enkel een gril van den zieke: hij wilde en moest onzen jongen zien, enkel hem zien. Maar ik ben toch blij dat Fernand er geweest is, want, peis: die arme oude man ligt daar bijna zonder verzorging. We zijn, ik en Fernand - en gij zult er niets tegen inbrengen - overeengekomen hem een liefdezuster te bezorgen: Fernand zal dezen namiddag naar Ranck gaan.

- Best... Enne... Klaas wist niets bijzonders te vertellen?

Die vraag kwam er zoo haperend en zoo verlegen uit, dat Helena een verwonderden blik op haar man sloeg. Hij stond met ingezakte schouders en opengespalkte oogen, als onmachtig een ongeluk af te wachten.

- Maar hij heeft absoluut niets gezeid, noch gevraagd, zelfs geen hulp, niets. De oude genegenheid voor de Bramendals die bovenkwam, stilde Helena.

- Die trouwe ziel! sprak hij, met een zucht van verlichting.

Gansch den voormiddag doolde Fernand rond, stelsel-

matig de tegenwoordigheid zijns vaders mijdend; slechtstegen het middagmaal wenschte hij hem den goeden dag en dit deed hij zoo natuurlijk mogelijk, door sterk-uitgewrochte wilskracht.

Lode zat aan de tafel ineengedrongen, kort en klein, vernepen en verlegen.

- Ge zijt zoo scholierachtig, streed Helena, met hare hand de zijne bekloppend.

Seffens snakte hij zijn lijf op en hield zich correct, doch de verlegenheid op zijn gelaat bleef.

- Zoodat Klaas er als Job ligt? vroeg hij eindelijk, zijn zoon vluchtig beziende.

- Moeder moet het u reeds mêegedeeld hebben, papa: dezen namiddag ga ik naar Ranck om een liefdezuster, zei Fernand.

- Ja, da 's goed, knikte zijn vader; Klaas is geen hond; hij hield veel van ons ook. Enne... hij was gerust?... 'k Wil zeggen... niet gejaagd?

Fernand keek tersluik zijn vader aan, die seffens zijn blikken afwendde, doch niet ras genoeg, om den angst te verbergen waarin ze zwommen.

- Hij is gerust, papa, en gaf enkel toe aan zijn verknochtheid aan ons, daarom wilde hij mij zien.

Vader en zoon waren weinig gespraakzaam onder het maal en Helena merkte 't zelfs gekkend aan: ge vielt beiden op uw tong, geloof ik, schertste ze.

In den achternoen vertrok Fernand, na zijn moeder verwittigd te hebben hem niet vroeg te zullen terug zien, daar hij verlangde wat bij zijn verloofde te vertoeven.

Te Ranck aangekomen, was zijn eerste bezoek voor het klooster der liefdezusters, waar hij zich met de overste onderhield en van haar de verzekering ontving dat er onmiddellijk een zuster Klaas De Zwingel zou gaan oppassen.

- En die zuster zal bij ons als lid van het huisgezin tellen en hare eetmalen bij ons nemen, verzocht Fernand.

De overste dankte hertelijk en stond op om afscheid te nemen.

- Als 't u belieft, moeder, hield Fernand tegen, 'k zou geerne zuster Antonia spreken, als 't kan.

- 'k Zal haar seffens opzoeken, beloofde de overste.

Eenige stonden later kwam moeder terug in gezelschap van een vijftigjarige non, die spijts den ouderdom nog den stempel van verslenzende schoonheid op het wezen droeg.

- Ik ben Fernand Van Bramendal, zoon van Lode en ik ben gekomen om ernstig met u te spreken, zei Fernand, de moeder scheef beziende.

De overste zag het en monkelde: zeg alles wat u belieft alsof ik er niet was, zei ze.

Op het regelmatig gelaat van zuster Antonia, lag plots een waas van weemoed; ze bekeek een wijle den schoonen jongen en wees hem een stoel aan.

- Zet u, mijnheer Van Bramendal en spreek vrij, noodigde ze.

Nogmaals richtten zich Fernands blikken naar de overste, maar nu stelde de zuster hem gerust: alles wat ge zegt zal begraven liggen, verzekerde ze.

De jonkheid zette zich en streek de hand over zijn voorhoofd en dan over zijn oogen.

- In de wereld waart ge wel Elodie Zieleghem, zuster? begon hij.

De non knikte.

- G' hadt eens een aardige tegenkomst, korts voor uw intrede hier?

Zuster Antonia schrikte op, miek een stillend handgebaar en blikte de overste aan.

- Er is geen kwestie van enkele nieuwsgierigheid, zuster, deed Fernand voort, het gaat hier om de rechtveerdigheid en desnoods om herstel. In Gods naam dus, beantwoord mijn vragen.

- Zuster Antonia, ge moogt antwoorden, kwam die overste tusschen.

- Zuster, was de man in kwestie mijn oom Urbaan? vroeg de jonkheid.

- Ja, verzekerde ze, hij was 't.

- Geheel zeker?

- Zóó zeker, dat ik met oorlof mijner overste dit onder eed wil bevestigen.

- Nog een vraag, zuster: hebt gij of uw kloostergemeente ooit van iemand vergoeding ontvangen, 't zij onder welken vorm.

- Gedurende de jaren dat ik hier ben ontvingen wij als bijzondere gift geen centiem, kwam de moeder tusschen.

- In de laatste vijf en twintig jaar, hield Fernand aan.

- Geen centiem, herhaalde de overste.

- Noch ik, voegde zuster Antonia er aan toe.

Fernand stond op, vertrekkensgereed en de medelijdende blikken van het nonneke voortdurend op hem.

- Het pakt u, mijnheer; 'k zie het, maar Ons Heer is bermhertig en wij moeten het ook zijn. Ik heb alles vergeven en voelt gij nu even opstand tegen uw oom, peis dat hij maar een mensch was en wij ook maar arme schapen zijn, vermaande 't.

De jonkheid stapte het spreekkamertje uit en bleef dan staan.

- Zuster Antonia, zult ge een beetje voor mij bidden? smeekte hij, ik heb het zoo noodig.

- Geerne, mijn brave jongen en zelfs veel, beloofde 't, hem uitleidend.

Zijn geheele leven zou Fernand onthouden, hoe hij, tot zotwordens toe omroerd, het klooster verliet, drager van dat schromelijk geheim, dat door zijn zekerheid oneer en schande op zijn familie wierp en zijn vader, dien hij zoo hoog achtte en bewonderde, tot een ellendeling verkleineerde. Vier feiten stonden nu vast: oom Urbaan was wel plichtig; Lode Van Bramendal dwong Klaas De Zwingel tot het afleggen van een valschen eed en, samen met Klaas, had de ziekte en den dood van Lucas De Zwaan veroorzaakt, door hem tot overtollig drinken van alsem aan te zetten en hem dien doodenden drank te bezorgen; ten vierde, vader voerde de wilsbeschikkingen van oom Urbaan niet uit.

- God! God! kropte de jonkheid, het is dan toch waar!

Welja, hij had in 't verleden woorden gevangen en brokken van zinnen, die hem een kijk over het voorgaande der Van Bramendals mêebrachten, maar hij had zich immer zelf overtuigd, dat die beschuldigingen ten grooten deele uit de lucht gegrepen waren door lasteraars, afjonstig om den voorspoed van zijn familie, of rondgevent uit wraak tegen de overheersching van zijn vader. Hij wilde niet hooren, wilde niet begrijpen, maar 't gedacht er aan versmachten. Zoo had hij zelfs den twijfel in slaap gewiegd, maar nu stond hij voor de wezenlijkheid. En welke ijselijke openbaringen bleven hem mogelijks nog niet te wachten. O! kon dat ten minste ontgaan worden, dat tergend, dat pletterend: zijn vader een dief te weten, een eerlooze testaméntverduisteraar.

Neen, dat zou, dat kon niet zijn. Zijn vader kon noodgedwongen gemist hebben, om de eer van de familie te redden, maar stelen met overleg, stelen om méér te hebben, dan, als hij zonder dat toch een rijk man was: neen!

Klaas hield wel vol, dat zijn vader de legaten aan bijzonderen niet uitbetaalde, maar dat kon hij gedaan hebben met onderstand te verleenen, buiten ieders weet. Neen, zijn vader was geen dief.

Zoo opgewonden, stapte hij naar het huis van zijn oom. Jan was precies in den winkel aan het uitstallen en Fernand wees hem het spreekkamertje aan nevens de winkelplaats. Jan liet staan wat stond en ging met zijn neef in het aangewezen plaatsje.

- Nonkel, zei de jongen, 'k ben hier met een aardige commissie: ik moet absoluut weten, hoeveel de erfenis van oom Urbaan bedroeg.

- Kurieuzeneuze! plaagde nonkel.

- 'k Heb het noodig te weten, hield Fernand aan.

- Waarom vraagt ge dat aan uw vader niet? Of knoopt hij niet geerne zijn zaken aan uw neuze, uit vrees dat ge 't geld zoudt laten rollen?

- Nonkel plaag niet; 't is ernstig. Ge kent papa; hij

is verdoken in zijn zaken en ik ontstem hem niet geerne. Toe, geef bescheid.

Jan moest niet veel peizen; hij stootte de deur met een spleetjen, loerde in den winkel, trok de deur weerom toe en ging dicht bij zijn neef.

- Twee honderd zes en veertig duizend dollars, fluisterde hij.

- In 't geheel?

- Ja, voor uw vader en mij, in twee gelijke deelen - papa zaliger wilde 't zoo - dus, elk honderd drie en twintig duizend dollards.

- Absoluut niet méér?

- Is dat niet genoeg misschien? schoot Jan uit.

Hij bezag lachend zijn neef en de lach verdween rasser dan hij kwam.

- Maar ge zijt bleek als de dood! Wat komt er u over? vroeg hij.

Fernand greep een stoel, douw hard op de ruggeleune, krospte de tanden op elkaar en stond pal.

- 't Is al een paar dagen dat ik het bekwel: een te gewillige maag, loog hij.

Nonkel greep neef bij den schouder en porde hem mee in de keuken, waar Leona met haar twee dochters was.

- Moeder, een ferme druppel en stravve, beval hij, die kerel hier kattebolt.

- 'k Ging het precies zelve zeggen, knikte Leona, 'k had met rooi zijn neuze gezien en 'k had het op, dat er iets met hem schortte.

In een gepeis was er de druppel; Fernand keerde hem ineens uit en seffens kwam er beternis; hij zette zich, ontstak zijn pijp en klapte nog eenige minutjes met de huisgenooten; dan stond hij op om te vertrekken.

- 'k Zal u met den auto thuisvoeren, stelde oom voor.

- Absoluut niet, nonkel; ik dank u hertelijk, want de avondfrisschheid zal mij voordeelig zijn. Goeden nacht en tot een der volgende dagen, wenschte de jongen en hij vertrok.

Da nacht overweldigde den avond en de duisternis vaagde de verten uit; de nabije dingen werden schimmen, maar een voorloopend nevelachtig licht kondigde de maan aan, die zegerijk de heerschende donkerte zou temperen.

Ras stapte Fernand door, verlangend naar de onbelemmerde ruimte en de volkomene eenzaamheid te velde. Al wat hij hoorde en zag stak hem tegen; het gelach der menschen, die wandelden in de stad, sneed door hem als een vliem en het liefdegedoe der jonge koppels folterde hem. Te voelen en te zien het geluk van die menschen, was hem onverdragelijk, want het deed hem zijn eigen gruwelijk lijden te grievender voelen. Er waren gelukkige menschen! Maar hij! hij!

Het was hem een verlichting van smert, toen hij eindelijk de laatste huizen van de stad bereikte en het veld instapte, waar zoete vrede heerschte, maar nu viel de bots van zijn innerlijken opstand tegen dien vrede zelf.

- Moeder! Rachel! kermde hij.

Rachel!

Het uitspreken van dien nochtans zoo zoetgeliefden naam, was hem als een razende beet in het hert. Uit was het met haar, uit!! Hij, de zoon van een testamentverduisteraar, kon in eerlijkheid niet meer met zijn liefde de wederliefde gaan vangen van het rijkbegaafde Rachelleke, zoo schoon, zoo lief, zoo fijngeestig en verstandig, neen; hij, de zoon van een dief, kon niet meer dingen naar de liefde van de spruit eener onbesprokene, hooggeachte en diepgeëerbiedigde familie. En die liefde schooien wilde hij niet. Neen, dat was uit.

- Vader, wat hebt ge...

Met den dop was de strijd in zijn ziel, die omroerd werd door oprispingen van wrok, van misprijzen, bijna van haat. Waarom moest hij dat doen, dat? Had hij niet genoeg op zijn kerfstok zonder dat? En diezelfde eerlooze vent, zijn vader ging zijn leven lang met den kop in de lucht en wilde domineeren, ja, domineerde en stak de menschen blind met de toonplooie van zijn voornaamheid!

- Verdoemd! vloekte de jongen.

Eenzaam, langs den eenzamen weg, door de duisternissen stapte hij voort; geleidelijk verging zijn wrok, want het beeld zijns vaders rees op voor zijn geest; hij zag hem, zoo-als hij in de laatste tijden was, ingezakt en met angst in de oogen, immer loerend met benauwde blikken, als een hond die schoppen verwacht en vreest, hij, de stalene vent, die in zijn fortsigen leeftijd noch voor spook noch voor duivel hadde plaats gemaakt en den kop te hooger droeg, naarmate hij harder te strijden had.

Wat was er met hem?

Dàt was met hem, ja, dàt: de knaging van zijn oneerlijkheden en de -n - angst voor onthulling, in 't bijzonder de -n -angst door zijn eigen zoon gediepgrond te worden.

Voor den dompelenden jonkheid leed dit geen twijfel meer: zijn vader was opgevreten door de herinnering aan zijn schelmstukken en de ijzingwekkende vrees voor de gevolgen. Spijt en wroeging, twijfel en angst velden hem neer, hem, den granieten blok.

De wrok hield op van knagen en bijten in Fernands hert, dat stil vermurwd werd en eindelijk overliep van deernis om zijns vaders bitter lot. Tranen sprongen hem uit de oogen en nogeens viel het uitgekermd van zijn lippen: vader! moeder! Plots bleef hij staan, leunend tegen een boom en zuchtte: Rachelleke!

Zijn schouders schokten neer onder den last van zijn ondragelijk lijden; de vracht was te zwaar; zijn lijf glibberde langs den olmenstam en hij lag op den stratezoom.

- 't Is te veel! snikte hij.

Hij beet in het natbedauwde gras van wanhoop en sloeg de vuist in de distels van den grachtboord. Al zijn schoone droomen en bespiegelingen waren uitgevaagd; geheel zijn levensgeluk was ingestort en hij lag verpletterd onder de puinen. Hoe lang hij er lag, hadde hij nadien zelf niet kunnen zeggen; eindelijk huiverde hij van de koude, stond op en miek het kruisteeken. Dit enkel gebaar was volstaande om den ommekeer in hem te bewerken en metterdaad ook

kwam de helderheid in hem: 'k ben een lafaard! steende hij zijn weg vervorderend.

Nu waren zijn gedachten van richting veranderd; niet meer bleven ze vastgeklampt aan het verleden met zijn begoochelingen en geluksdroomen - dit alles behoorde aan het verleden en was uitgestorven - maar aan de toekomst; niet meer ikzuchtig dacht hij aan zijn eigen belang en heil, maar aan zijn plicht als mensch, als ménsch.

- Ik heb ten minste nog één doelwit, sprak hij halfluide en daaraan wijd ik mijn leven: herstellen.

Vervroomd en gesterkt stapte hij huiswaarts, nu niet meer overdaan door het gevoel, doch meester van zijn gewaarwordingen en klaar van gedachten.

Thuis verschoten zijn ouders van zijn geweldige bleekheid.

- Maar d'r hapert alleszins iets met u, jongen, riep zijn moeder, uwe bleekheid is nog toegenomen.

Lode zei niets en meed de blikken.

- G' hebt gelijk, moeder, bekende Fernand, er is iets met mij 'k ben het nu duidelijk gewaar geworden te nonkel Jans, zij ook bemerkten 't en tante bracht mij een druppel. 'k Ben dan ook van daar teruggekomen zonder Rachel te gaan groeten.

- G' hebt rust noodig, jongen, zei Lode nu zacht.

- Ja, papa, absoluit, beaamde Fernand, daarom ook ga ik terstond naar mijn kamer en zal er mij een paar dagen stil houden.

Zich stijf en sterk makend als een mensch die onberoerd is en zich even een gerust gelaat opzettend, wenschte hij zijn ouders den goeden nacht en ging naar zijn slaapkamer.

Drie dagen bleef hij boven, nu rustend op zijn bed, dan in den zetel, teeder verzorgd door zijn moeder en dikwijls bezocht door zijn vader, die hem met de liefderijkste bekommernis tot voorzichtigheid aanmaande. Ook Jan oom en tante Leona kwamen hem bezoeken en de Pierszoons zonden alle dagen een loopjongen achter nieuws van den kranke, maar hij, hij zette een goed wezen op, stelde alleman

gerust, gebaarde te gekken met al die bezorgdheid en vroeg niets beters dan met rust gelaten te worden.

Intusschen vond hij gelegenheid om zich te herstellen van den brutalen slag die hem velde en zedelijk te herworden; hij had gezond kunnen peizen en besluiten, om den inzet te doen naar het eenig levensdoel dat hem nog bleef.

In 't geniep zond hij een schrijven naar den overste der Dominicanen te Ranck - zijn zieleleider - een onderhoud met hem vragend op bepaalden dag en vastgesteld uur.

Den zaterdag van die week kwam hij beneden en reeds in den namiddag, spijts het tegenstribbelen van zijn vader en moeder, zou hij naar Ranck gaan.

- Enkel om mijn gewonen biechtvader te vinden en niemand anders, verzekerde hij, hun tegenspartelen bekampend.

- Als ge per auto gaat kan het er door, gaf Lode eindelijk toe.

- t' Akkoord, zei Fernand.

In den weemoedigen namiddag rolde de -n -auto onder de zijgende blâars der populieren naar Ranck toe en hield er stand voor de poort van het Dominicanerklooster, waar Fernand uitstapte en aanbelde.

De prior verwachtte hem en ontving hem in een spreek-zaaltje.

- Pater prior, groette de jonkheid.

Pater Hilarius wees hem een stoel aan.

- Dag, mijnheer Fernand, groette hij weer, zet u.

En den jongen heer dan aankijkend: ge ziet er ding uit, merkte hij aan.

- 'k Ben zoo diep ongelukkig, pater, kreesch de jongen, door snikken geschud.

Pater Hilarius pakte een snuifke - hij was verstopt in 't hoofd als hij het peisde - en liet den jongen heer zijn leed uitsnikken; dan legde hij de hand op diens arm.

- Weent ge over u zelf? vroeg hij zachtjes.

- Over mijn volk eerst en meest, zei Fernand, nog met een verkropten snik.

- Loof God, dat het over u zelf niet is en zeg mij nu alles, porde de pater gemoedelijk aan.

Van 't begin tot het einde toe, zonder iets te verzwijgen, vertelde Fernand alles wat hij van Klaas De Zwingel vernam.

Pater Hilarius zat te luisteren, nu en dan een klein gebaar met den blootgeschoren kop makend en ook een snuifke tegen de verstoptheid - of tegen wat anders - in zijn neus doppend, tot geheel de belijdenis uit was.

- O! pater, kermde Fernand, wat al gruwelen en helaas! van mijn eigen vader, dien ik zoo diep eerbiedigde, bewonderde en lief had. Vader! herhaalde hij, met passie en leed, zijn handen wringend.

- Uw vader is een mensch, krank als de andere menschen: hij bezweek, zei de pater.

- Hij... en... och ja, de andere Bramendals, Jan uitgezonderd, hebben...

- Wat hebben ze? onderbrak de pater.

Er kwam geen antwoord, maar een snik.

- Gemist, antwoordde de pater zelf, doe voort.

- Wat een schande! steende Fernand.

- Is het om die schande dat ge weent, zoon? vroeg de pater.

- En wat een schuld voor Gods aanschijn! voltrok de jonkheid.

- Een schuld, ja, knikte de pater.

- Wat een pletterende vracht die op mij komt! Heel de vracht voel ik op mij wegen. 't Is om er onder te bezwijken, om er onder te sterven! kermde de jongen, zich opwindend in zijn smert.

Pater Hilarius sprak geen woord en bleef in afwachtende houding.

- Gààt dan met den kop omhoog, hóóg, preusch om uw jong en jeugdig leven, fier op uw volk en zelf gezien en gezocht! viel het opstandig van Fernands lippen.

- Gal en edik, mompelde de pater, opkijkend.

- Wat belieft er u, pater prior? vroeg Fernand.

- Wat drukt er u 't meest, uw schaamte, of de schuld van uw volk? vroeg de prior.

- O! pater, ik lijd en raaskal: spijt en schaamte kwellen mij, 't is waar, doch de schuld van mijn volk - de zonde - vooral deze mijns vaders, plettert mij. Kon ik het er mêe uitboeten, 'k wil sterven.

- Iemand is er reeds om gestorven, klonk het tegen.

Fernand snakte zijn lijf op en keek verstomd.

- Die daar, zei de pater, het kruisbeeld aanwijzend, Hij stierf er onder, Hij, de schoonste jongeling, die ooit door de aarde gedragen werd, een Koningszoon. Hij nam den last aller menschen op. En zie waar die last Hem bracht...

- Hij was God, onderbrak Fernand.

- Mensch ook, zei de pater, en als mensch voelde hij het folteren van den last en van de schande en van de schaamte.

- Hij is er onder bezweken ook, gromde Fernand.

- Zeker, beaamde de Prior, omdat Hij het wilde, maar kon Hij, de schoonste onder de menschen, de gevierde Profeet, niet een anderen weg opgaan: den weg der glorie? Hij zocht dezen der vernedering, omdat Hij hooveerdije moest uitboeten en bestrijden. Hij laadde op Zijn schouders de schuld uws vaders en zie Hem aan: Zijn schoon, zuiver lichaam is een slons en zijn ziel is van wee vervuld, doch bij 't naderen van den dood heeft Hij zijn verhakkeld lichaam opgeschokt, den zwaren zondenlast van alle menschen die waren, zijn en zijn zullen getorst en dan met luider stem geroepen: het is volbracht. Ziet ge wel, vriend, dat iemand er onder bezweek en zoo uitboette.

- Wat moet ik doen, pater? vroeg de jongen.

Nogeens wees de pater het kruisbeeld aan.

- Uw vader naar Hém brengen, opdat hij in Hem, daar, en met Hem mede offerend, gezuiverd worde.

Eenige stonden bleef Fernand in gedachten verdiept en keek dan angstig de Prior aan.

- Goed, knikte hij, ik ben tot alles bereid.

De pater bezag hem.

- Ge zijt ook een van dozen, die peizen dat God marteling en dood eischt, of de begrafenis in een klooster als uitboete, monkelde hij.

- Wat moet ik dan toch eigenlijk doen? hervroeg Fernand.

- Hamaar eenvoudig, ootmoedig en betrouwend voortdoen met hetgeen gij aangelegd hebt: trouwen, kinders winnen en het ras der Van Bramendals niet enkel groot en machtig, maar goed en zieleschoon maken. Dat verwacht God van u. God is eenvoudig, vriend; Hij eischt geen kunsten noch geen keuren van kunstenmakers, maar eenvoudige goede daden van menschen, gesteld om Hem.

- Ik kan toch bij het edel meisje - mijn verloofde - niet gaan huichelen, nu ik weet wat een diepgezonken volk wij zijn. Ik moet haar alles zeggen, alles, en...

- Ge zult haar nietsmetalle zeggen, onderbrak de Prior, want die onteerende daden zijn niet van u. Een geestelijk-of lichamelijk-getareerde kan en moet in zekere gevallen aan zijn toekomende biechten, maar dit is geenszins uw geval. Weet dat een vrouw haar man nooit genoeg kan eerbiedigen, want de -n -eerbied is de sterkste grondvest van stringhoudende liefde. Ga gerust tot uw verloofde met een open wezen en maak alle wegen effen, nog voor uw huwelijk; dan kunt ge blijgemoed uw nieuw leven ingaan...

Fernand stond op, dankte den Prior en ging hem nu vinden in de kerk, waar hij, de hoogopgeschotene, flinke jongen, zich klein en kort miek, nederig knielend op een bankske, om de belijdenis zijner krankheden af te leggen; dan ging hij terug naar zijn auto, stak hem in gang en liet hem ronken en rollen over de baan, naar den Berenheuvel toe.

Hoe jammer, dat hij nu zoo den weg moest afleggen en niet te voet, al droomend en peizend, al weenend en jubelend, om zijn verscheurd, doch ook gebalsemd hert lucht te geven. Een overheerschend gedacht hield hem op; een enkel besluit drong zich op: herstellen. En dat zou hij.

Thuisgekomen werd hij op gejuich onthaald door zijn vader.

- Nu gelijkt ge wat! bofte zijn moeder, ge bloost van

gezondheid als een appel op den zuidkant van den boom. Kan die pater ginder tooveren?

- Da's vast en zeker, moeder, knikte Fernand.

- Als er ooit iets met mij hapert, zal ik dan ook van zijn geneesmiddels vragen, boertte Lode, die met de heropfleuring van zijn zoon, zijn terughouding verloor.

- Dan zult ge recht naar de stake bollen, papa, verzekerde Fernand.

Lode ving den verholen zin dier woorden en een geweldig rood bestormde zijn gelaat, wijl hij achter zijn pijpe zocht, al ze in zijn hand houdend.

- Papa, eer ik vertrek - want 'k moet nog Klaas gaan bezoeken - wil ik u wijzen waar uw pijp eigenlijk is, monkelde Fernand, kijk in uw rechtere hand.

- Hamaar, uilskieken dat ik ben! proestte Lode het uit, zoek dan zoo neerstig!

- De kwestie is zoeken waar het te vinden is, zei Fernand raadselachtig, 't is zoo ook met het geluk; iedereen zoekt het, maar die het vangt heeft het.

- Ha, vangen? Al wel, maar hoe? vroeg Lode.

- Met te staan op den weg waar het voorbij komt en te grijpen is, antwoordde Fernand.

- Als ge Klaas nog wilt bezoeken, ga seffens, jongen, porde Helena aan, die zag dat Lode's wezen versomberde.

- Ja en trek het daar niet lang in dat krottekot, vermaande Lode.

- Wanneer komt de liefdezuster het avondmaal nemen? vroeg, Fernand.

Lode bezag hem achterdochtig.

- Nu seffens; ik verwacht haar elk oogenblik, zei Helena.

- Die is er toch in den weg niet zeker? Of is ze 'r toch belet van deugden? gromde Lode bitter.

- Ik ban er mêe en er zonder, papa, zei Fernand op achteloozen toon.

- Wel, daar is ze juist en zwijg, middelde Helena.

- Nu ga ik den zieken duts wat gezelschap gaan houden,

zei Fernand en hij ging de deur openen, leidde de non in de keuken en vertrok.

In het arme kotje vond hij Klaas alleen, recht zittend op zijn bed, met den paternoster in de hand aan het bidden; een glim op zijn gelaat verried zijn vreugd om het bezoek van den jeugdigen en zoo geliefden meester. Hij reikte deze de hand en verwellekomde hem met vreugdetranen in de oogen.

- Martelde mij u te pijnigen, mijnheer Fernand, verontschuldigde hij zich weemoedig, maar moest: plicht. Brandde op mijn hert en mijn lippen.

Fernand douw op de uitgemergelde hand van den zieke en keek hem minzaam aan.

- G' hebt wel gedaan en ik dank u er om, Klaas, stilde Fernand, zelfs kwam ik nu, wetend u alleen te vinden, om meer inlichtingen nog, want om volle herstel te bewerken - en dat zal ik - moet ik alles weten. G' hebt enkel te antwoorden op mijn vragen.

De oude man knikte gedwee.

- De koffertjes met nonkel Urbaans fortuin werden dus reeds geopend, eer ze in de tegenwoordigheid van grootvader en nonkel Jan nagezien werden.

- Waren geopend. Had ik geopend.

- Papa alleen was met u?

- Was alleen en de doode.

Fernand gruwde, maar bedwong zijn afgrijzen.

- Het nazicht van den inhoud der koffertjes in familie was dus comedie?

- Was 't.

- Een vooraf aangelegd spel?

- Ja. Moest van uw vader.

- Heeft papa aan gelden en weerden geroerd in uw bijzijn?

- Joeg mij weg. Liet geen tijd om te bidden bij 't lijk.

Nogeens huiverde Fernand en ook vanher vermande hij hij zich; hij schokte de schouders op en drukte de hand van den zieken man.

- Zou willen herstelling zien. Wachten van sterven, wachten, kermde Klaas.

- Heb maar vertrouwen, oude jongen, troostte Fernand, 't zal rap gaan.

Hij nam afscheid met de belofte van vernieuwde bezoeken en keerde terug naar het Berghuis, waar het nonnetje juist vertrekkensgereed stond.

- Hoe hebt ge Klaas gevonden? vroeg ze.

- Betrekkelijk goed. Ik heb zelfs nogal wat met hem gesproken, antwoordde Fernand, zijn vader in 't geniep afspiedend.

Hij zag klaar hoe die woorden hem hard vielen en hoe zoo maar plots en op één stond die -n -angst, welken hij reeds zoo lang aan hem bespeurde, in zijn oogen en zijn gebaren lag.

- Hij is zot en zal zot sterven, zót, beet Lode hitsig.

- Zoo zot precies niet, weersprak Fernand, wel wijs eerder vind ik hem. Hij sprak verstandig en bezorgde mij zelfs inlichtingen die van belang zijn...

- Zoodus, hertelijk dank en tot morgen. Goeden nacht, wenschte 't nonneke en 't vertrok.

Lode wrong zijn lijf, schuw, gejaagd en angstig.

- Inlichtingen? Inlichtingen? mommelde hij.

- Maarja, papa. Die man is een levende encyclopedie: hij weet alles.

- Nu verschoot Lode geweldig en greep krampachtig de leune van den zetel, waarop zijn hand als een klauw uitscheen.

- Hij heeft nooit gedeugd. Wat zou dat ook: een dronkaard?

- Hij bekent het zelf, papa, en hij heeft er berouw over. Wel Heer, wij moeten medelijden voelen voor zulke menschen: hoe dikwijls zijn ze geen speelbal van anderen...

- Maak u niet klein bij zulk volk. Blijf er af! riep Lode, bevelend en kwetsend, zooals hij 't zoo hard kon in 't verleden.

Fernand bezag hem en was vermand: voor hem stond

zijn vader keerskerecht, den kop achterover, met staal in de oogen, een echte alleenheerscher, zooals hij hem tijdens de kinderjaren gekend en ook gevreesd had: del -n -echte Lode Bramendal.

- Vader-vader! dacht Fernand, wat zal het zijn als de groote slag valt?

Hij zag zijn moeder gebaren maken, om hem tot zwijgen aan te manen, maar zijn vader moest toch eerst wat gekneed en voorbereid worden.

- Waarom maakt gij u kwaad, papa? vroeg hij kalm.

Met die enkele vraag zonken Lode's schouders wêer in en verloor hij zijn geweld; hij rammelde wat tusschen de tanden en verliet de keuken.

- Papa is aardig, schuddebolde Helena, als Lode buiten was, volg hem wat in, jongen, en noem Klaas niet meer; ge ziet dat het hem tegengaat.

Eenige minutjes later kwam Lode terug; Fernand wenschte hem en zijn moeder den goeden nacht en ging slapen zonder meer, want hij zag de nepen tusschen zijns vaders oogen.

's Anderdaags, tijdens het gezamenlijk ontbijt, vroeg Helena nieuws van den zieke aan het nonneke.

- 't Is erg met hem, zei het, hij doolde geheel den nacht; 't was al van brandkoffers en dollards en titels dat de klokke sloeg.

De woorden waren niet ten volle gelost, of het potje met koffie viel uit Lode's hand en hij beefde als een riet. Helena sprong toe en met haar servet vaagde de koffie van zijn klêers en ook van de tafel.

- Er hapert toch niets met u, papa? vroeg ze bezorgd.

- 't Gleed uit mijn hand, stotterde hij.

Het was alsof een priem door Fernands hert boorde; een eindeloos medelijden vervulde hem en zijn gemoed liep over, hij miek een kruisteeken en stapte buiten, verzonken in smertelijke gedachten.

- O! vader, snikte hij.

Hij ging gebukt onder zijn lijden, sloop tusschen het

struikgewas in den hof en bleef er tot het verteederend medelijden voor zijn vader gestild was.

- En toch moet het; het moet! steende hij.

Dien dag, na zijn toezicht op de werken en de noodige aanteekeningen gedaan te hebben, vertrok hij naar Ranck ten huize van zijn oom Jan. Noom was thuis en tusschen vier oogen vroeg Fernand een volstrekt geheim onderhoud met hem. Samen stapten ze in de werkkamer en zetteden zich bij het venster, vanwaar ze koer en huis in 't zicht hadden.

- Wat ligt er op uw lever, jongen? vroeg Jan.

Fernand opende zijn brieventasch, nam er twee stuks papier en reikte ze hem.

- Lees dit aandachtig, drong hij aan.

Jan ontvouwde een der stuks en zat aanstonds in de lezing verdiept, tot geheel het stuk van boven tot onder overzien was.

- Maar wat is dat en wat heeft dat te beteekenen? Het is een staat van opsomming ten bedrage van vier honderd zes en veertig duizend dollars zoo ik zie. Ontvangt ge misschien een erfenis van een oudersche dochter ergens. boertte Jan.

- Verkent ge dat geschrift niet? vroeg Fernand.

Jan keek zijn neef aan, die te beven zat, bleek en getrokken.

- Maar wat gaat er hier om? riep hij versteld.

- Zie 't geschrift na, hield Fernand aan, ge zult het verkennen.

Jan liet zijn blikken op het papier vallen en bleef als verstomd, gapend op den recapitulatiestaat.

- God van den hoogen hemel! Hoe bemerkte ik het niet seffens, stamelde hij, 't is de pen van onzen Urbaan.

- Ja, zoo is 't. Lees nu het ander stuk, nog eer ge verderen uitleg vraagt.

Jan las het gekrabbel van Klaas en naarmate hij er door gerocht, nam zijne ontsteltenis toe; het papier sidderde mêe met het beven zijner handen; eindelijk ontviel het hem en hij deed de moeite niet het op te rapen, maar bleef stake-

stijf, met opengespalkte oogen, zot te kijken naar niets, tot plots een geweldig rood rond zijn oogen zwom en hij losbrak in groote snikken, van diep oprijzend.

- Broer, o! Lode, wat hebt ge toch gedaan en waar bleven uw zinnen! snikte hij.

Hij stond op, als de tegenwoordigheid van zijn neef vergetend en stapte rond zijn werkkamer met den kop op de borst. Eindelijk bleef hij staan, met hand en arm zich schoorend op de tafel.

- Is dat allemaal wel geheel zeker waar? vroeg hij.
- Dat is waar, allemaal geheel zeker waar, bevestigde Fernand.
- Maar wij waren er bij, als de koffertjes geopend werden, ik en papa zaliger.
- Klaas had ze reeds geopend voor papa alleen.
- Heeft Klaas het geld zien tellen?
- Neen. Als papa het secreet kende, bewilligde hij Klaas de comedie te spelen welke gij kent en dan duwde hij hem buiten de doodskamer en sloot del deur.
- En broer zou niet eene van Urbaans wilsbeschikkingen volbracht hebben?
- Enkel dit: aan de familie Schellynck werd, door tusschenkomst van moeder, rijken onderstand verleend - papa gaf haar volmacht - en ook de familie De Zwaan kreeg veel hulp. Dit is alles en dit deed papa geheel zeker door wroeging gedreven.
- Broer, hoe is 't Gods mogelijk! Dief en...
- Hij is uw broeder en mijn vader, onderbrak Fernand.
- O! ik vergeet het niet en juist daarom lijd ik zoo. Niet een kreet van haat of wrok los ik, maar een schreeuw van deernis: Lode, de groote Lode Van Bramendal, dien wij allen zoo bewonderden, hij, de glorie van onze familie, hij, een...
- Noem het niet meer, nonkel, smeekte Fernand, heb liever medelijden met hem, want hij lijdt, hij lijdt. 't Is zoo lang, dat hij het bekwelt, dat hij opgevreten is. Ik en moeder hebben er zoo dikwijls onder ons van gesproken

en geraden en gezocht, doch nooit het geheim van zijn angsten kunnen vinden. Nu ken ik het - gij even - in afwachting dat...

- Neen-neen, dat niet, nooit! stoof Jan op, 't is genoeg dat wij het waten.

- Maar er moet restitutie gedaan worden. Ik wil niet rusten tot alle verplichtingen vereffend zijn, weersprak Fernand.

- Dat kan zonder dat de schande verder uitgeklonken worde en nog meer menschen ongelukkig make.

- Dat kan niét, oom.

- Dat kan wel. Luister: wat broer Lode te veel nam als aandeel, zult gij na zijn dood aan ons uitkeeren en...

- Maar zijn eigene rust, oom, de vrede in zijn ziel? Neen-neen, zoo niet. Papa kan enkel mensch worden door zelf te herstellen. 'k Weet het en 't snijdt door mij, 't zal een slag zijn, maar alleen door dien slag...

- Die slag kan hem dooden. Ik kem zijn trots.

- Een leven als dit van papa is een gedurige marteling: hij moet zijn geweten in orde brengen: dat is leven; 't andere is sterven.

Eenige oogenblikken bleef Jan sprakeloos, staande met hangenden kop, weg in gedachten.

- G' hebt volkomen gelijk, gaf hij eindelijk toe, we zijn christene menschen - en of we enkel eerlijke menschen waren - ja, uw papa moet den vrede vinden, die alleen in God is. Maar hoe?

- Wilt ge tante Leona bijroepen, oom, smeekte Fernand.

Jan verschoot en stribbelde tegen, maar Fernand hield aan.

- Voor uw vrouw moet ge geen schaamte lijden en ik niet voor haar, die een tweede moeder is voor mij. Breng haar bij ons, smeekte hij.

Zonder meer verliet Jan het plaatsje en keerde terug vergezeld van zijn vrouw; met weinig woorden had hij haar reeds voorbereid om den grooten slag der openbaringen die volgen zouden te ontvangen. Haar werden eerst de

twee stukken gegeven door Klaas geleverd on dan volgden del volledige inlichtingen. Zij, evenals haar man, bleef stom van verslagenheid en vond geen woorden om haar volle gemoed te lossen; eindelijk rezen snikken en kreesch ze.

- Wat moet die man geleden hebben! Nu versta ik zijn angsten, nokte ze.

Fernand sprong op, ging nader en zoende haar.

- Dank u, tante. Red hem, smeekte hij.
- Ik? riep ze verstomd.
- Gij, tante. Gij alleen kunt het.
- Ik hem redden! En hoe?
- Papa houdt veel van u en heeft in u grenzeloos vertrouwen, Ga; draag hem vrede.

Ze zat een oogenblik te peizen en keek dan de twee mannen aan.

- Alleen in de rust van het geweten kan hij vrede vinden, zei ze.
- Dat zei Fernand u voor en ik beaamde 't, knikte Jan.
- 't Is het ijselijkste wat ik ooit zal verricht hebben, sidderde ze; 't is meer dan een zwaren eik vellen: 't is een reus vellen, hem kraken en breken, zijn hert vermorzelen en zijn ziele doen wegkruipen van schaamte. En toch zal ik het met Gods hulp en uit liefde. Maar hoe weet ik nog nog niet. God zal mij helpen.
- Tante, stel het niet langer uit; doe het van morgen, smeekte Fernand.
- 't Zij zoo, knikte ze.

Lang bleven ze nu nog samen klappen, tot de nacht viel en de jonkheid eindelijk afscheid nam.

Hoog in de lucht danste de sikkelmaan door de zwarte wolklappen die den hemel behingen; de allerheiligenkoelte drong dan aanstappanden jonkheid door de klêers en deed hem onbewust bibberen, want zijn gedachten hielden zich niet op bij de dierlijke nooden van zijn lichaam, maar deze zijner ziel. Wat een gruwelijke dag was het voor hem geweest en wat zou het morgen zijn! morgen, als zijn trotsche, grootsche vader voor het oordeel van zijn eigen volk zou

staan, gelijk een ziel voor den rechterstoel van God. En toch moest het. Al gruwend werd het kwaad gedaan; met gruw moest de verlossing onthaald worden. Het moest, al zou de schuldige het besterven.

- Ach! vader, steende de jongen.

En plots, als verlamd onder het gewicht van een grooten last, bleef de jongen staan midden het veld; het was als een doodsangst die op hem viel, die als op hem gesmeten was; groote zweetdruppels braken uit en hij voelde ze robbelen langs zijn lijf, verpletterd zoo hij er stond, onder druk van schaamte, druk van schande, druk van opstand, druk van medelijden en van smert.

- God! riep hij halfluid.

En dan kwam de tegenwerking; hij stak beide zijn armen in de hoogte en rekte zijn lijf uit.

- Ik ben laf, sprak hij duidelijk, ik begeef, maar 'k wil geen lafaard zijn. God, zie mij aan: ik schraag den vracht.

Hij steef nog meer zijn armen, recht omhoog.

- Met en in U zou ik de wereld schragen. Mijn kop buig ik voor U, maar den last bef ik op. Zie: ik offer! Zoo wil ik door 't leven; sterk en stoer.

Zijn armen zonken nêer en nu voelde hij de wakke koude die hem doordrong.

- Bijt maar koude; spot maar, grijnzende maan; dreig maar, vuile nevellappen! juichte hij, ik ga het leven in zonder vare of vrees: God is goed!

De exaltatie was uitgespeeld, maar de sterkte bleef en in die sterkte was ook rust en vrede. Gezwind stapte hij nu naar zijn huis, waar ze op hem wachtten.

- Ge zijt te Pierszoons geweest? Was Rachelleke blij u te zien? vroeg Helena.

- 'k Ben er niet geweest; 'k heb mij verzeten te nonkel Jans, antwoordde Fernand. -

- En alzoo twee opeenvolgende dagen naar Ranck gaan zonder inken te doen bij uw meisje! Da's het schoonste van uw historie niet.

- Zondag, moeder. Ze zal te nieuwer naar mij zijn.

Lode sprak geen woord en bleef dubbelgeplooid en somber.

- Hé, is dat niet leelijk van hem, zoo zijn schatje te verwaarloozen? schertste Helena voort, haar echtgenoot op de schouders dokkend.

Hij miek een onverschillig kopgebaar en bleef zwijgen.

- Zijt ge ziek? vroeg ze, 't is al geheel den dag dat uw mond sluit.

Hij schudde den kop, hem traag opheffend.

- 'k Voel een zwaarte, 'k weet niet wat, schokschouderde hij: het is mij alsof er iets aardigs gebeuren zal.

- Groot kind! streed Helena.

Van geheel dien nacht sliep Fernand geen dut en zag eindelijk de dagklaarte komen met verlangen en schrik: de gruwelijke dag was er!

Van 's morgens bemerkte hij, dat de somberheid en de gejaagdheid van zijn vader nog toegenomen waren en deze nu zelfs aller tegenwoordigheid meed. Aan de tafel 's noens sprak hij bijna niet en sloot zich na het noenmaal in zijn bureel op. Dan riep Fernand zijn moeder alleen en miek haar bekend met het ijselijk geheim dat het leven zijns vaders vergalde en ook met de genomene schikkingen, die hem den vrede moesten terug brengen.

De vrome vrouw hield zich sterk onder den slag.

- Arme verblinde! Van daar dus haalde hij het geld, mompelde ze.

- Het geld, zegt ge moeder?

- Voor het bouwen en bemeubeleeren van ons huis hier. Hij miek mij wijs, dat hij gespeculeerd en groote winsten gedaan had.

Ze wreef tranen uit haar oogen en greep haar zoon in de armen.

- Maar wij zullen hem redden, kind, hem redden en alles herstellen, snikte ze.

- Ja, herstellen; alles goed maken en hem vrede bezorgen, beaamde Fernand...

Korts na den noen kwam Leona aan; Lode verkende haar

stem van in zijn bureel en kwam seffens jubelend te voorschijn.

- Ha, ge zijt daar! juichte hij, ge komt precies van pas: 'k weet niet wat er met mij omgaat, maar het is mij alsof ik onder een molensteen lage.

- 'k Ben blijde zoo goed onthaald te zijn, zei Leona, en 'k hoop dat er dan wel een potje koffie zal ten beste zijn, maar eerst en vooral zaken; 'k ben er om gekomen.

Ze keek Fernand en Helena aan.

- Gij, groote, ga speel een beetje in den hof. Gij, masoeurtje, draai een pot en gij, baas, dààr, boertte ze, het bureel aanwijzend.

Lode opende de deur, liet zijn schoonzuster instappen, volgde er haar en trok de deure toe. Hij ging zitten achter zijn werktafel en zij, er voor.

- 't Is allang dat ge niet goed zijt, hé, broer, begon Leona.

Hij keek haar verrast aan, als vragend achter meer.

- 't Is hier te doen met u, zei ze, de hand op haar hert leggend.

Hij knikte, zonder een woord uit te brengen.

- 't Geweten niet gerust? viel het slap van haar lippen.

Seffens steigerde hij; zijn lijf schoot op, strijdveerdig, en zijn oogen straalden.

- 't Geweten! grijnsde hij.

Helena stond recht en lei de handen op de werktafel: is uw geweten gerust? vroeg ze.

Hij zakte weer ineen zonder antwoord.

- Broer, 'k weet alles, maar vrees niet, zei ze.

Lode viel tegen zijn stoelleune en bleef er onbeweeglijk, met open mond en wijd-opengespalkte oogen.

- Wees kalm, broer, stilde ze, alles wordt goed: daarom ben ik hier.

Ze opende haar handtasch, nam er de twee beschuldigende stukken uit door Klaas geleverd en reikte ze hem.

- Lees dit en verbrand het dan, zei ze.

Met bevende handen greep hij de papieren, bekeek eerst

den recapitulatiestaat en dan den staat van beschuldiging door Klaas geschreven en dan vielen beide stukken uit zijn bevende handen, wijl de bleekheid der dood zijn gelaat overtoog.

- Van waar dat stuk? vroeg hij eindelijk, den recapitulatiestaat aanwijzend.

- Klaas nam het uit het koffertje, wijl gij zelf beneden doende waart met Fietje, dat achter nieuws van Urbaan kwam.

- Waarom? Waarom? vroeg hij, zoo heesch, dat de woorden bijna onverstaanbaar waren.

- Omdat hij u in bekoring zag.

Nogeens viel hij tegen dan zetelrug en bracht de handen voor zijn oogen, verpletterd.

- Lode.

Voort hield hij zijn gelaat bedekt, zonder een woord te spreken.

- Lode.

Nu schoven de handen weg en kwam zijn verwilderd wezen bloot.

- Ik ben hier met vrede voor u, broer: den vrede Gods.

- Weet Helena dat? vroeg hij, met zoo een grijpenden angst, dat Leona er van rilde.

- Ik zeg u dat ik vrede breng; bekommer u om niets: samen bewrochten wij uw geluk.

- Weet Helena dat? hervroeg hij, Helena en Fernand? Ze weten het? God!

Vanher bedekte hij zijn wezen en wachtte geen antwoord meer af.

Plots sprang hij recht; zijn gelaat was één grijns van op stand en zijn oogen laaiden.

- En het is mijn zoon, mijn eenig kind, mijn zoon, mijn zóón! die mij afspionneerde en verraadde, verklikte, leverde? knarsetandde hij.

Nu sprang Leona even recht.

- Neen, dat deed hij niet, protest eerde ze, zulke daden zijn buiten hem, maar de waarheid werd als op hem gesmetan.

- Door een dronkelap! En hij, Fernand, raapte ze op, om ze dan in mijn gezicht te doen slingeren en mij af te maken?

- U af te maken!

- Ja, mij te breken, om er zelf te komen.

- Schei uit! Schei uit om God! Ge miskent en lastert uw eigen bloed.

Hij deed een stap achterwaarts en sloeg de vuist op zijn hert.

- Maar niemand breekt mij, raasde hij, ik zelf ben er man voor: ik ben een Bramendal.

Geweldig trok hij het schof van zijn lessenaar open, maar Leona raadde zijn inzicht; in twee sprongen was ze bij hem, douw hem in zijn zetel, wrong wat ze kon om den revolver uit zijn vuist te krijgen en riep om hulp.

Oogenblikkelijk was er Helena, die met één oogslag geheel het drama vast had; ze vloog op haar echtgenoot al gillend, doch reeds was de opstandige reus getemd. Zonder verdere tegenstand liet hij zich den revolver ontnemen, stond op en schokte op de knieën voor zijn vrouw.

- Lode! Mijn arme, lieve Lode! kreesch Helena.

Hij sloeg de armen om haar en kermde als een kind, doch zonder één duidelijk woord te spreken.

Ze hielp hem opstaan, sloot hem in haar armen, douw hem op haar borst, zoende hem en leidde hem naar zijn zetel, waarop hij snikkend nêerviel.

Beide vrouwen, zelf verlamd in de grijpende tragedie, versmachtten haar eigene snikken en lieten hem over aan zijn zalig wee: zijn redding.

- Waar is Fernand? steende hij eindelijk.

- Moet ik hem roepen? voeg Leona.

- Ja... Neen... Wacht... snakte hij.

Maar Helena was al het deuregat uit en kwam terug, vergezeld van den jongen heer, die recht naar zijn vader stapte en hem goedsmoeds in de schuwe oogen keek.

- Papa, ge lijdt, maar wij zijn hier. Wees gerust en verlaat u op ons, troostte hij.

- Wat zegt ge nu van uw vader? viel het bitter van Lode's lippen.

Fernand stapte driftig toe, sloeg zijn armen open en greep den lijdenden man op zijn borst.

- Dat zeg ik, weende hij, hem zoenend.

Lode rukte zich onzacht uit de omarming los.

- En wat peist ge van mij? vroeg hij.

Het antwoord volgde niet rap genoeg naar zijn goest.

- Dat ik een dief ben, een onteerde, die best verdwijnen zou?

Fernand dwong hem te gaan zitten en bleef zelf recht staan.

- Ge wilt redeneeren, papa? vroeg hij.

- Tegen u, die mij bracht waar ik nu ben, ja, knikte Lode.

- Ge stelt uw kop als een barricade tegenover onze herten, omdat ge de voeling van uw hert met de onze wilt beletten. Doe dat toch niet, papa, smeekte de jongen, het is reeds zoo lang dat wij u zagen lijden en er de bron van zochten zonder ze te vinden. Nu werd alles opeens klaar en...

- En ge greept in, seffens. Ge greept in... tegen uw vader, onderbrak Lode.

- Ge wilt redeneeren? hervroeg Fernand, hewel, het zij zoo: dit denk ik van u, papa, dat ge bezweekt onder de kwade verzoeking en metterdaad uw levensheil vergruisdet. Ik denk van u, dat ge wreed geleden hebt, genoeg, genoeg. Ik denk van u, dat ge moet herstellen en dat zoo tot u de levensvrede zal komen, die alleen het ware geluk van een mensch uitmaakt.

- 'k Heb honderdmaal willen herstellen, maar hoe? steende Lode.

- Juist, papa: de inwikkeling, beaamde Fernand.

- Ik deê het niet om te stelen, noch niet uit gehechtheid aan het geld. Ik was als gedwongen, als iemand die waanzinnig is. Ik wilde een groote Bramendal worden en 'k was als betooverd, maar 'k wilde toch alles eens goed maken.

- Dezelfde Bramendal van toen hield u voort tegen, papa, zei Fernand, weerom al kop tegen hert.

- En gij, mijn zoon, een Bramendal, kraakt een Bramendal!

- Om hem te rechten en schoon te maken. Ja, papa, ik moest u kraken met marteling in mijn hert, niet een marteling om mij, maar om u. 'k Heb geleden! 'k Wist niet dat een mensch zoo lijden kon, zonder er van te sterven.

- En g'hebt uw lijden op mij gegooid.

- Maar juist daarom leed ik zoo. Niet mijn lijden gooide ik op u, maar dit lijden vergrootte ik nog, om het noodgedwongen lijden dat ik u moest aandoen, want ik wilde u redden, ten volle redden, en ik vond geen anderen uitweg.

- Redden!

- Hoe kon anders én herstel én redding; voor u komen, papa?

Lode liet den kop hangen en bleef eenige oogenblikken als verdwaasd, dan snakte hij zich op en keek zijn zoon aan.

- Ga uit mijn oogen! beval hij.

Dan greep hij de hand van zijn vrouw.

- Gij niet. Blijf bij mij, smeekte hij.

Leona stond op, gereed om de kamer te verlaten; hij zag het en hield haar terug met een handgebaar.

- Blijf bij mij en Helena, smeekte hij, ik ben zoo aardig; laat mij niet alleen.

Fernand, zoo geschokt, dat hij er onder plooide, verliet de kamer, maar hij was met moeite er buiten, of Lode riep hem terug.

- Waar gaat ge? vroeg hij.

- Ge zondt mij weg, papa, kropte de jongen, in het deuregat blijvend.

- Neen-neen, hier moet ge zijn. 'k Weet niet wat ik zeg of doe. Ben ik zot? Ge moet allemaal bij mij blijven, dicht bij mij, mij helpen. Is er nog doen aan? vroeg hij met een oogslag op zijn volk.

- Hamaar, het slechtste is voorbij; de harde noot is gekraakt, papa, stilde Fernand.

- Is 't waar?

- Zeker, de groote slag waaruit de stilte geleidelijk volgen zal, is voorbij.

- Zou ik nog kunnen gelukkig zijn, mensch zijn? Is er nog doen aan?

- Geeft ge mij volmacht? Mag ik handelen?

- Doe alles wat ge goed vindt.

Hij wendde zich tot Leona.

- Masoeurtje, zijt ge kwaad op mij? vroeg hij echt kinderlijk.

- Ik 'n heb u 's levens nooit liever gezien, vloog het van haar lippen.

- En gij, jongen?

- Ik ben bereid elk oogenblik mijn leven te offeren voor uw geluk, papa, zei Fernand.

- Kom hier!

De jongen sprong toe en nu viel hij in de armen van zijn vader, die hem met passie op zijn hert drukte.

- Ge zijt goed. Ge zijt allemaal goed, smachtte hij.

- Mag ik nu vrij handelen, papa? vroeg Fernand nogmaals.

- Ja, in 't kleine en in 't groote. Vandaag nog krijgt ge de schriftelijke volmacht. Handel naar goeddunken; maak alles effen en spreek mij dan nog enkel van dien gruwel, als er niets meter te herstellen is.

- Laat mij dus gaan, papa, smeekte Fernand, want ik moet werken aan uw geluk, werken zonder te rusten, tot dit geluk er is.

- Geluk? steende Lode, geluk voor mij! Nu ja toch, ga.

Fernand was weg en eenige oogenblkiken later rolde hij in auto op de baan naar Ranck, vanwaar hij evenras terugkeerde vergezeld van nonkel Jan. Samen gingen ze naar het bureel, waar Lode, Helena en Leona nog gezeten waren.

Lode's oogen vielen op zijn broêr en geweldig schaamterood verfde zijn gelaat, wijl hij opstond als om te vluchten.

Fernand ging tot bij hem en greep zijn hand.

- Papa, g'hebt mij volmacht verleend en 'k maak er gebruik van om door te werken. Is 't wel? vroeg hij.

Zonder antwoord af te wachten, douw hij Jan tegen zijn vader aan.

- O! Jan, 'k zou in den grond zinken van schaamte! stamelde Lode.

Maar Jan had hem reeds in de armen.

- Lala, stilde hij, g' hebt gemist, dààr! D'r zijn veel menschen die missen en die 't beklagen. Gauw, 't is uit! Achter dezen dag mag het nooit meer vernoemd worden. De donder maakt zooveel lawijt en als hij zijn manieren houdt, valt de stilte seffens. 't Is uit, zeg ik!

- 'k Heb zoo geleden! steende Lode.

- Maar ja, zeker, beaamde Jan, en of wij het niet bemerkten! Juist dit bewijst, dat gij een goede kerel zijt, die enkel rusten zult, dan, als uw misslag hersteld is.

Hij douw nogeens vast op zijns broeders hand, krulde dan den neus als een patrijshond en schoot in een luiden hertelijken lach uit.

- 'k Heb dorst kraaide hij.

- Dat past, zei Helena, 'k heb precies koffie gemaakt.

- Peuh! schimpte Jan, koffie? Oudewijfsdrank; merçi voor 't baatje. 'k Heb ik champagnedorst.

Er verscheen waarachtig een glimlach op Lode's lippen en hij miek teeken naar Fernand.

- Wipsasa, papa? vroeg deze.

- Ja, van in 't hoekske nevens dein trap, zei Lode.

- Hoeveel, papa?

- Zooveel als ge 'r dragen kunt.

- En eene toe voor mij, riep Jan.

Nooit week een ongeweerte zoo dapper voor den wind als de tragische spanning der aanwezigen verdween door den zotten, goeilijkschen en fijnen zet van Jan, zelfs Lode's wezen werd ontspannen en er kwam gezond leven in zijn oogen.

Fernand bracht de flesschen aan en Jan speelde heelkundige, of beter, beul. Met een flinken armzwaai had hij een

flesch mêe en zwichtte zich wel de onthoofding door bepooteling sober te maken.

- 't Moet stuiven! boertte hij.

En 't stoof er, wel zoodanig, dat de twee vrouwen den nek introkken van verschot in den knal, die het kork tegen de zoldering kletste.

De wijn mierelde in de bekers, die opgeheven en tegen elkaar geschokt werden. En niemand zou ooit kunnen denken hebben, dat daar, tusschen diezelfde menschen, zich pas een ijzingwekkend drama afspeelde.

Als de eerste flesch ledig was, waren de koppen rijk en de herten mild en de tongen los. Jan ontstopte een tweede flesch, vulde de bekers en hief den zijne op.

- Op de gezondheid van ons aller familiehoofd, Lode, stelde hij voor.

Lode weerde die hulde met armgezwaai af en bleef gezeten. Jan zette zich ook.

- Zoo gij gezeten blijft, blijf ik het, monkte hij, want om de aanstelling, of, zoo ge 't verkiest, de heraanstelling te doen, wil ik u zien in uw volle lengte, in uw eigene prachtige houding, de houding van den Lode tijdens onze jonge jaren; de Bramendalhouding.

Lode bleef koppig, voort afwerende gebaren makend.

- Ge wilt u versteenen, zei Jan, maar ik ben even koppig als gij en 'k herhaal: de Bramendalhouding. O! ik ik weet het, er zijn misslagen en die misslagen werden begaan omdat gij een Bramendal zijt broer. Eer wij scheiden moeten wij dit grondig bespreken, opdat er geen achternaadjes blijven en geen oprokelingen meer volgen. Ik zeg, dat de misslagen Bramendaldaden waren, omdat gij, broer, op niets anders zindet, noch speculeerdet, dan op de grootmaking van ons vervallen ras. 'k Heb er in onzen jongelingstijd dikwijls om gelachen - ge weet het genoeg - 'k Heb ook dikwijls gebotst tegen dien castegeest; 'k zeg meer: tegen dien hoogmoed van u - verschooning broer - en het is die te ver gedrevene eer- en heerschzucht, of hoogmoed, die u op een gegeven oogenblik tot de daad

bracht, die uw leven moest vergiftigen. Dit neemt weg het onteerendste dier daad en uw zielelijden gedurende zooveel jaren martelend gedragen, getuigt van uw verlangen alles weerom goed te maken. Zoo zien wij allemaal de zaken in en nu het bevel tot herstel gegeven is, verdwijnt de schuld bij ons. 'k Herhaal het: 't is uit! En nu, sta recht, Bramendal: wij eischen u terug als familiehoofd.

Fernand schoot naar zijn vader toe, hief hem in zijn fortsige armen op en de bekers werden tegen elkaar geschokt.

- Met honderdduizend woorden, maakt ge mij nog niet schoon: mijn schande blijft, beleed Lode, maar ik wil niet meer spartelen tegen zooveel goedheid: doe met mij wat ge wilt en vrees voor geen opbruisen meer: de moteur is gebroken.

- Ik verklaar het debat gesloten en de zitting geheven, maar apropos zet de overblijvende champagneflesschen bin' grepe, want ik woon niet ver af, boertte Jan, opstaande om te vertrekken.

- Jan, laat uw wijf hier nog voor een paar dagen, smeekte Lode.

Dat was nu toch zoo drollig en zelfs zoo ten onpas, dat ze 'r allemaal om giechelden en Lode mêe.

- Een kind is wel te paaien met een kleuterspaan, gaf Jan toe en hij vertrok zonder zijn vrouw.

- 'k Zou nonkel wel vergezellen; nu alles effen is, kan ik met open hert en open gelaat mijn Lieveke gaan bezoeken, zei Fernand.

- Ja, knikte Lode, en nu eens voor goed: hoe eer ge trouwt, hoe liever; schik er u naar...

Geheel den voormiddag hing er een dichten smoor, doch met den noen was de zon doorgebroken en zonk stil-koesterend en weemoedig den westen nêer; met elke windgezucht dwarrelden gele blaren van de boomen en bestrooiden de wegen die blonken als met goudplaatjes bedekt.

- 't Is te schoon in Gods natuur om in auto te reizen: we gaan te voet zei Jan.

En als ze nu wel alleen langs de baan waren, vermaande nonkel zijn neef: jongen, alles is goed afgeloopen. Ik heb voor zottere tooneelen gevreesd, want ik ken uw vader door en door. W'hebben hem toch tijelijk kunnen opbeuren, maar ik vrees voor verdere uitbarstingen, want hij mist de grootste bron van opstanding: deze van den godsdienst. Ziet ge, jongen, dat hoogmoed en daaruitvolgende verwarring der zinnen, God buiten alle kunst cijferen. is al erg genoeg, maar dat een mensch God buiten zijn ziel cijfere is oneindig maal erger, want die mensch, - een klomp aarde op aarde - maakt zich zelf tot God en waar twee goden elkaar ontmoeten, moet er een van de twee stakestijf blijven liggen, wijl de andere voort in razernij ontstoken, op zoek gaat om nog goden te vinden en te verdelgen, of bij gemis aan deze, zijn eigen godje aanvalle. Fernand, jongen, leid uw vader tot den eenigen God: daar wacht hem de genezing.

- 'k Weet het, nonkel, beaamde de jonkheid, en het zal ook mijn gestadige bezorgdheid zijn hem daar te leiden...

Tot in den avond bleef Fernand bij zijn meisje en samen met haar ouders besprak hij de spoedig te nemene schikkingen en bepaalde met hen den huwelijksdatum.

Thuisgekomen, vond hij zijn vader fel gejaagd; z'hadden van het nonneke vernomen dat Klaas De Zwingel op zijn uiterste lag en dit had Lode diep geroerd.

- Hij was ons altijd een trouwe ziel, herhaalde hij meermaals dien avond.

- Begeert ge niet hem te bezoeken, papa? vroeg Fernand. Lode huiverde en scheen in te krimpen op zijn stoel.

- Ga gij nogeens, jongen en doe dat voor mij, smeekte hij.

Fernand vertrok op staanden voet en een uurtje later was hij terug met de mare van Klaas' overlijden.

- Hij is ten volle in 't bezit van zijn verstandsvermogens gestorven, vertelde hij bewogen en hij was tot in zijn doodstrijd met ons bezig, vooral met u, papa.

Hij was oprecht gelukkig mij bij zijn sterfbed te zien en smeekte mij te willen blijven tot hij den geest zou geven:

en zeg aan papa, smeekte hij, dat ik hem stervend gedenk en hem niet vergeten zal, want ik hoop door Gods bermhertigheid goed aan te landen.

Lode liet den kop op de borst zinken en sprak geen woord.

- Zorg dat hij schoon begraven worde, jongen, zei Helena.

Nu rechtte Lode den kop.

- Ja, knikte hij, met een dienst en na de begraving een maaltijd voor buren en familie: wij zullen geheel de schreef uitvagen...

Als het tijd was van slapen te gaan en de twee vrouwen zich bereidden om naar boven te klimmen, steigerde Lode.

- Lacht en spot met mij zooveel ge wilt en geeft mij uit voor kind, maar 'k ben benauwd; 'k ban benauwd van mijn bedde, benauwd alleen te zijn met mijn gedachten in het hert van den nacht, steende hij.

Helena was al opgesprongen en schikte den ligstoel op met zachte kussens.

- Ge zult ten minste rusten, slaapt ge niet, zei ze, den stoel aanwijzend.

- Laat mij niet alleen, smeekte hij, in schijn kinderlijk, doch zoo tragisch.

- Ik blijf op, papa, zei Fernand.

Nu ging Helena monkelend bij haar echtgenoot staan.

- En tante Leona? plaagde ze.

Zelfs hij monkelde wat; dan greep hij de hand van zijn vrouw en drukte er zijn lippen op.

- Slaap wel, vrouwtje, wenschte hij, g'hebt het noodig en ik moet u behouden, altijd, altijd, maar 'k voel mij te têer nevens u in mijn zieletoestand. Tante Leona is een dooral en bij haar vergaat mijn angst: dat ze dan blijve, als ze zoo goed is en mijn grillen wil involgen.

Helena ging rusten; ook Lode strekte zich uit op den ligstoel, wijl Fernand en Leona zich in een zetel plaatsten, doch aan slapen viel er niet te denken, want met het vorderen van den nacht groeide Lode's angst aan en ging

zelfs tot echte aanvallen over; dan moest hij zijn waters zien en voelen en met hem spreken, tot de crisis voorbij was. Een paar keers van gansch den langen nacht, dompelde hij in slaap, doch schrikte na korte oogenblikken op, met den naam van Klaas op zijn lippen.

Eindelijk kriekte de dag en was iedereen te beene aan de gewone bezigheden. Na het ontbijt wenschte Leona eens tot haar eigen huis te vliegen, met belofte, na een kort toezicht in haar huishouden terug te zullen keeren.

- Alleszins terugkomen, hé? hield Lode aan.

- Geheel zeker, beloofde ze.

- Ik zal haar per auto voeren en terugbrengen, papa, beloofde Fernand, die reeds van voor het daglichten op de kamer zijner moeder geweest was en met haar een complot gesmeed had.

- Goed zoo; doe dat jongen, knikte Lode.

In den voormiddag nog rolde de -n -auto op den koer van het Berghuis terug aan, tot groote verlichting van Lode.

's Noens aan tafel wedijverden Fernand en de twee vrouwen om hem op te beuren, doch vruchteloos. Hoe fijn en kiesch ook ze te werk gingen, vatte hij goed hun inzicht.

- Ge verschiet nutteloos uw poer, steigerde hij, er is geen doen aan: de slag die op mij viel was al te groot.

Na het middagmaal, wijl de koffie opgediend werd, zagen ze door het venster van de eetzaal een pater Dominicaan het huis naderen. Lode de eerste zag hem aanstappen en wees hem de anderen aan.

- Wie is die daar? vroeg hij.

- Hamaar, riep Fernand, schijnbaar verrast, 't is pater Hilarius, de prior.

Een oogslag bewees den jongen, dat vader zijn inzichten doorgrondde, doch de pater was er, belde aan en werd bin' geleid, zonder er tijd bleef voor opmerkingen.

De meid kwam aanmelden; Helena stand op, verliet de eetzaal en kwam terug met den prior bij het gezelschap, waar hij alras in gemoedlijk gesprek gewikkeld zat en zich

eenvoudig en ongekunsteld aanstelde, als een beslagen man met verbazende belezenheid.

Waarlijk, Lode gerocht in zijn element en rees bij dien voornamen mensch uit zijn verslagenheid op.

Na lang samen geklapt te hebben, drukte de pater den wensch uit eenige oogenblikken met den huisheer alleen te spreken. Lode stond op, leidde hem naar zijn bureel en volgde 'r hem.

Niet eenige oogenblikken bleven zij er, maar wel uren. Toen eindelijk de deur geopend werd en Lode verscheen, was hij bijna niet meer kennelijk; in zijn oogen, die zichtbaar opgezwollen waren en ontstoken van het overtollig weenen, lag nu een alles-overweldigend geluk en op zijn lippen, gewoonlijk zoo gespannen, speelde vrede. Zijn schouders waren gerezen; alle somberheid was van hem geweken en het was alsof zijn ziel door geheel zijn wezen speelde.

- Fernand! Fernand! riep hij.

De jonkheid vloog aan en bleef als versteend zijn vader aanstaren.

- Deugniet! streed Lode en hij greep zijn jongen en prangde hem op de borst.

- Waar is moeder? Helena! Leona! riep hij, Fernand loslatend.

De twee vrouwen kwamen aan, zagen den trio en raadden alles met één oogslag.

- Weet ge wat er nu gebeurd is, met groote, grootsche Bramendal? vroeg hij, met ingetoomden jubel nog.

Niet eene der vrouwen kon een woord uitbrengen.

- Hij heeft zich klein gemaakt, geknield en den kop gebogen!

Slot

DIE stille vrede, eigen aan de zondagen te lande, hing over huizen en landen van den Berenheuvelwijk. Gisteren klonken de hamerslagen en ronkten de moteurs in de werkhuizen Van Bramendal. Gisteren kwamen af en toe, lachend, schuifelend en zingend, de honderdvijftig gasten, maar nu zijn de deuren der werkhuizen gesloten en geen levende ziel is daaromtrent: 't is rustdag.

Op den eigenlijken wijk zelf is het minder stil, want er klinkt kindergeroep en gezang op den koer van het oude huis der Van Bramendals, thans in een klooster met school veranderd.

Een kort dik nonneke, moeder Antonia, der zusters van liefde te Ranck, moeder overste geworden van het nieuwe klooster op den Berenheuvel, komt nu en dan eens tot op de straat, om de nog-aanstappende kinders tot spoed aan te zetten, want mijnheer de -n -abbé Van Bramendal - zoon van Jan - leeraar aan het klein seminarie te Ranck, is reeds toegekomen, zooals elken zondagnamiddag, om er het lof te doen in de prachtige kapel, bij het klooster aangebouwd.

Ook voor de groote menschen is de kapel toegankelijk en uit bijna alle huizen van den wijk stappen ze aan naar het lof, dat door de schelle tonen van het klokske aangekondigd wordt.

Uit de verste woonsten, tot echte burgershuizen herbouwd, stappen Narden De Zwaan - 't Winterjong - de wijksmid en Marcel De Zwaan - Krulneus - de winkelier in ijzerwaren, laatste vergezeld van zijn vrouwtje, een fijntig boerenmeisje uit de buurt. Beide mannen zijn goed in hun pluimen en met reden en recht, want Narden, die nog bij moeder is, heeft een welgeklante smis en Marcel een winkel om te concurreeren tegen de stadswinkels. Ook zijn ze er op en er door, eigenaars van huis en erf door de goedjonstigheid der Van Bramendals en dus gezien en gegeerd op

de streek, te meer, daar Marcel de rechtere arm van mijnheer Fernand gebleven is.

- Die goed staat met de Van Bramendals komt er, is een spreuk die geldt op den Berenheuvelwijk. Zie maar, zeggen de menschen: De De Zwaans zijn eigenaars; Fluppe Schellynck, die geheel zijn leven peerdeboever was te Minnaerts is nu eigenaar op een ossegedoentje en Miel Rietauw kreeg ook een schoone woonst met een brokke zaailand.

Het klokske klepte nu dapperder en de stoelen in de kapelle werden reekaan bezet. Vooraan nochtans bleven er vier onbezet, maar tot twee er van stapten een bejaarde man en vrouw.

- Mijnheer en Mevrouw Lode, werd er gefluisterd, wijl jonstige blikken het koppel volgden.

Ja, zij waren het, die zooals ze het elken zondag deden, naar het lof kwamen in de kapel van den H. Urbanus op den Berenheuvel.

Twee gedaagde menschen waren ze nu, zestigers, sneeuwwit van haar, doch goed bewaard, schoone ouderlingen, met gerust en vreedzaam gelaat en veel goedheid in de oogen.

Snêen-en-snêe gingen ze zitten, vol ingetogenheid en godsvrucht buigend voor het heilig Sacrament, doch een bekommerden blik slaande op de twee ongebruikte stoelen nevens hun zitplaatsen; dan keken ze elkander aan en schudden den kop, maar op dat oogenblik stapten Jan Van Bramendal en zijn vrouw aan, die de twee ijle plaatsen gingen bezetten. De vier keken elkaar stil aan en hun wezen bloeide open.

De belle klonk boven de sacristijdeur en mijnheer de -n -abbé, Albert Van Bramendal, in een rijke koorkap, stijf van goudborduring, stapte naar het altaar en ving het lof aan, dat door de schoolmeisjes voorgezongen en door de groote menschen mêegezongen werd.

Na het lof troppelde het volk op de straat en werden de Van Bramendals bejegend met eerbiedige en genegene groeten en ook door velen aangespreken; minzaam werden handgrepen gewisseld tusschen heerenvolk en werkmen-

schen en 't was klaar te zien, dat Lode Van Bramendal voor de wijkenaars een groote figuur gebleven was, al woonde hij er niet meer.

Zoo had hij het zelf gewild en uitgevoerd: de jonge heer Fernand bewoonde met vrouw en kinders het prachtig Berghuis en hij, Lode en vrouw, een groot heerenhuis op de dorpsplaats, te Boschgrond, dicht bij de kerk, waar ze samen alle dagen de heilige mis bijwoonden en communiceerden.

Stil-aan gingen de menschen uiteen; enkel de gebroeders De Zwaan bleven en naderden nu ook de Bramendals. Warme handgrepen werden gewisseld, wijl Marcel een drolligheid vertelde tot groot vermaak van allen, doch vooral van mevrouw Helena, voor wie het volstond Marcel te zien om hertelijk te lachen.

- Wanneer begeren mijnheer en madame te vertrekken?

- Op het gewone uur. En ge zult op uw post zijn? vermaande Lode.

- Ik en Narden, ja. Dus, tot later en veel genot, wenschte Marcel.

Zoo hadden ze met malkaar afgesproken: alle zondagen rond acht ure 's avonds, trokken de gebroeders De Zwaan naar het Berghuis en vergezelden Lode en vrouw naar het dorp, al was er geen nood voor kwade avonturen, want wie een vinger naar de Van Bramendals hadde durven opheffen, zou het bitter te bezuren hebben.

Stap-'n-half kwam Fernand zijn ouders, Jan oom, vrouw en zoon Albert te gemoet en trok met hen naar het Berghuis, waar alle zondagen, na het lof, familievergadering gehouden werd en de genoodigden zich vergastten aan een lekker en fijnopgediend namiddagmaaltje.

Als het gezelschap, genoegelijk keuvelend, het Berghuis naderde, kwam mevrouw Rachel te voorschijn met aan beide handen een bengel, schoon als engeltjes.

- En vliegt nu, Lodeke en Leentje, hitste ze aan, de kinders vrijlatend.

Als schichtjes stoven de kleinen grootvader, grootmoeder,

oom, tante en kozijn te gemoet en gingen op van de eene armen in de andere.

In het huis lag nog een Jantje te spartelen en mevrouw Rachel, die, in tegenstelling met andere vrouwen, niet good haar kunsten verzwijgen kon, vertelde dat ze eerlang een Leonatje gingen koopen, als 't geen knechtje mocht zijn.

Dien artikel hoorde Lode niet geerne bespreken, ook kwam er telkens dit aangeroerd werd, een rimpel of twee te meer op zijn voorhoofd.

- Koopt er een dozijn; ge kunt ze kweeken, pruttelde hij, maar zwijgt er van...

Alles loech de bezoekers tegen in het Berghuis: de welonderhoudene lusthof, de malsche peloezen op den koer en de klim- en slingerplanten langs de muren. In het huis was - zoo wilde 't Lode - alles gebleven zooals het placht, met dit verschil, dat Fernand en zijn vrouw, die even zotte kunstliefhebbers waren als Lode en Helena, de overgenomen verzameling nog merkelijk verrijkt hadden, wat tijdens ieder zondagbezoek een nieuwe toezichtsronde uitlokte.

Nu ook, vooraleer aan den disch te gaan, werden alle plaatsen doorloopen op zoek achter nieuwigheden, doch vruchteloos; er werd in de laatste weken niets bijgebracht en Lode krulde den neus.

- Al was 't maar met een eerden ventje of wijveke, ge moet aanhouden en vergrooten. Ge moet een liefhebberij zelf aankweeken, deze voor zeldzaamheden en bovenal, deze voor uw boekenkast. Uw huis is een gevang, besloot hij, maak het dus schoon.

- Niks gevonden, papa, ook geen boeken, zelfs niet een uitgave met schoonen rug en niets van bin', dus, geen nieuws, verontschuldigde zich Fernand.

- 'k Heb ik nog wat nieuws mede, zei Lode.

- Zoo? Wat is 't, papa, zeg.

- 't Is van geheel anderen aard, jongen. Wacht; aan tafel verneemt ge 't.

Werkelijk, onder het eetmaal stond Lode recht en kondigde zijn totale terugtrekking uit de zaken aan.

Fernand protesteerde, maar Lode werd voor eenige oogenblikken de Van Bramendal uit het verleden; hij snakte zijn lijf op, stond pal als een pilaar en zijn oogen verpinkten niet.

- Wat ik besliste, blijft beslist en er valt niets aan af te dingen, hield hij vol.

- 'k Ben nog zoo onervaren, papa, wierp Fernand op.

- Ik houd er aan in familie te verklaren, dat ge man op uw plaats zijt, weersprak Lode, ik houd er aan te zeggen, dat ik preusch ben met u en u met volle gerustheid uw weg zie gaan rechtdoor, rechtdoor. Ik wil het zeggen, dat gij al de hoedanigheden bezit om ons ras, het oude ras der Van Bramendals, groot en gezien te maken. Dit is nu mijn geluk en mijn glorie en dit geluk en deze glorie heb ik te danken aan de edele, grootzielige vrouw, die u vormde, zoon, en mij hervormde.

Niemand sprak nog een woord; Helena stond op, ging tot bij haar echtgenoot en zoende hem zwijgend.

Lode zelf bleef wat zwelgend en kroppend, doch verwon zijn ontroering.

- Fernand, gij zijt dus hier de baas, gij alleen, vervolgde hij, uw firma is van stonden aan niet meer ‘Lode Van Bramendal en zoon’, maar kortweg ‘Van Bramendal-Pierszoon’. Ik en moeder hebben dat samen bedacht, besproken en besloten. Spartel niet meer tegen, want ge zijt er man voor om alleen te staan: uw schouders hebben zwaardere lasten getorst dan deze die u wachten. Ge zult een groote Bramendal worden, niet deze uit mijn verwaanden droom van eertijds, maar deze uit eeuwige principen geworden. Ga gerust uw gang.

De ontroering was algemeen, maar zoo geerde 't Leona niet, die nevens Lode zat en hem een elleboogstootje toebracht.

- En geen woordje voor mij! plaagde ze.

Met dien zet brak de glim op aller wezens door, uitgezonderd op Lode's.

- Wacht, weersprak hij, hier is dit woord: een geweldige

ziel is doorgaans onderhevig aan lastige verzoekingen en inzinkingen; dergelijke zielen moeten dan door andere zielen opgeholpen worden, zulk eene ziel vond ik altijd bij mij in mijn geliefde vrouw, doch een man die geveld ligt heeft de hulp noodig van een sterke ziel, buiten de innigheid van den huiskring, van een ziel die meevoelt met de zijne zonder verslappende teederheid en aan dewelke hij dan ook ruwer en - laat mij het woord toe - brutaler zijn nood kunne meedeelen: die ziel waart gij steeds voor mij, Leona. Dank u.

- En ik dan? riep Jan, die, evenals zijn vrouw, de verteedering wilde tegenwerken.

- Gij, zei Lode, gij waart de voorlooper van...

- Van Antichrist?

Werkelijk, nu ging het over zijn hout en de ontspanning was er als getooverd en bleef bij tot het scheidensuur...

Volgens afspraak waren Narden en Marcel De Zwaan op hun post en vergezelden Lode en zijn vrouw tot in hun woning.

Als ze afscheid namen, schudde Lode meer nog dan gewoonte hun ruwe handen.

- Jongens, schuddebolde hij, ge moet ons, Helena en mij, toch oprecht genegen zijn, om alzoo...

- Tot in de ziel, mijnheer Lode, onderbrak Marcel.

En zoo scheidden ze.

Als ze nu wel alleen in hun huis waren, zette Lode zich te mijmeren en Helena zag het, doch bemerkte ook rust en geluk op zijn wezen.

- Ge droomt, man? smeet ze op.

- Ja, vrouwtje, bekende hij, ik ben gelukkig, God dank! want ik voel mij alle dagen nader van God en van de menschen en meer ontdaan van vrachten.